17 gl.
LIPR

Rüi/88

THEATRUM
MACHINARUM UNIVERSALE;
OF
GROOT ALGEMEEN
MOOLEN-BOEK.

OP DEN TYTELPRENT

Van het Werk genaamt

THEATRUM MACHINARUM UNIVERSALE;

OF

GROOT ALGEMEEN MOOLEN-BOEK.

Twee Eng'len toonen u 't Gereedſchap iev'rig aan,
Het welk vereiſcht word, in het maaken eener Moolen.
  Een' and'ren Engel ziet gy op den voorgrond ſtaan,
Met Pasloot, leerende ons te meeten zonder doolen.
  Een vierden houd de Zaag, een noodig werktuig, in
Zyn' handen. Hooger zie 'k den ſnellen tyd vertoogen.
  Eöol, der Winden God, blaaſt, nu eens meer, dan min,
Uit d'een of d'and'ren hoek, en roerd, door zyn vermoogen,
  De Moolenwieken, om 't vereiſchte werk te doen.
De wysheid, u verbeeld door Palles, toond de krachten
  Van 't menſchelyk verſtand; en hoe het, kloek en koen,
Op 't ſpoor der Byën, kan gevaar en leed verachten,
  Ten einde het, door vlyt, zyn oogmerk word ontwaar.
In 't hart der Prente zie 'k een Moolen met zyn wieken,
  Wier vinding is ontdekt, voor honderd veertig jaar,
Door Uitgeest, meer in roem dan Latium of Grieken:
  ô Ja; want aan deez' Man is Neêrland dier verplicht;
Dewyl zyn groot vernuft aan eenen reeks verſtanden
  Het voetſpoor baande, om hem te volgen in zyn licht,
Ten dienſt en oirbaar van de Zeven vryë Landen:
  Waar van dit heerlyk Werk tot een getuige ſtrekt;
Met zo veel moeite, vlyt en koſten uitgegeeven.
  Hier word de vorm en ſtant der Moolens juiſt ontdekt;
Haar nutheid, eigenſchap en werking klaar beſchreeven.
  Gy, die tot dus verre u hier van verſteeken zag:
Boet, boet uw' graagen luſt: hier blyft u niets verhoolen.
  Dit dienſtig Werk zet u, als in een' vollen dag,
De Water- Oly- Snuif- Papier- en Moddermoolen,
  En zo veel' anderen, te veel, om in myn Dicht
Te wringen; en wier nut geen pen u kan verklaaren.
  Verzadigt uwen geeſt zo wel als uw gezicht;
Ge ontdekt een ſchat van konſt in deeze bondel blâren:
  Maar roemt, wanneer ge 't ziet, doorgrond, en leerd, wel 't meeſt,
  Den eerſten Vinder van de Moolens Van Uitgeest.

L. P.

A. V. der Laan Inv. | I. Schenk Schulp.

Lauw're - Crans. Voor
Cornelis Cornelissz. van Vyt-geest.
Eerſte Vinder van de Hout-Zaghery-Moolens.

Ovid. Metam. lib 8. Polid: virg: lib. 3. cap. 14. Diod lib. 5.

't Geen TALVS nooyt en vont, en DEDALVS ghenaeckte
Of d'een de Zagen eerst Raders en Boren maeckte,
En d'ander ook den Byl, en Diſsel bracht int Licht
Al dingen die daar syn aen Moolens vast verplicht:
't Geen noyt de ſchrand're GRIECK of ARABIER kond vinden
(Hoe wel sy konsten veel te Soecken onderwinden)
Of HESPERIDES Volk, en TYBERS Loogh vermelt
* 't VYTGEEST gevonden is, 't SARDAM in't werck ghestelt;
Dat een door Moolens met haer wiecken snel ghedreven
En Raders wentelingh: dan neer dan opgheheven,
Aen Zaghen vast verknocht, soo veele Saghen kan
Als eertyts voor de handt deed' Vyf en twintigh man.
Vw' moet de eer en Loff ô ghy Cornelis wesen
Die ons met moeyten socht dees conste hoogh ghepresen,
En brachtse voor den dach, ten nutte voor 't ghemeen,
Ja tot een groot gheriefſ ook van een yeder een,
Soo datter is veel goets uyt uwe vond' ghesproten
Soo datter noch veel goets voor ons hier word genooten,
't Ghetuyghen ons de Zaan: de Amstel-Stroom en Meer
Vertoonende met lust de teyckens van u eer,
Langh moet dees Conste in ons Vaderlant ſtaan bloeyen,
En uwe heylsaam werk: noch daghelycx aen groeyen,
Die nu ghekomen is soo helder aen den dach
Dat hier by nae een kindt een Man verstrecken mach.

* Anno. 1592

Deught maeckt Edel.

THEATRUM
MACHINARUM UNIVERSALE;

OF

GROOT ALGEMEEN
MOOLEN-BOEK,

Behelzende de BESCHRYVING en AFBEELDINGEN van allerhande ſoorten van MOOLENS, der zelver **OPSTALLEN, en GRONDEN;**

Waar onder veele, die eerſt onlangs zyn gebouwt, ſtaande zo buiten de Stad Amſterdam, als in de omleggende Plaatſen; nevens eene naauwkeurige Verbeelding in verſcheide Platen van de AMSTERDAMSCHE MODDER-MOOLENS; ook eene nette Verdeeling van de Staven en Kammen, en meer andere zeer fraaie Werken ten nutte der BOUW- en TEKEN-KONST; nooit zo volkomen in 't licht gebragt.

Voor 't grootſte gedeelte getekent te Amſterdam

DOOR

JOHANNIS VAN ZYL,

Moolenmaker van Lexmondt;

En in 't Koper gebragt door

JAN SCHENK.

I. DEEL.

TE AMSTERDAM,

By **PETRUS SCHENK,** Konſt- en Kaartverkoper vooraan in de Warmoesſtraat, over de Viſchſteeg, in N. Viſſchers Atlas. MDCCXXXIV.

Met Privilegie van de Ed. Gr. Moog. Heeren Staten van Holland en Weſt-Vrieſland.

1734
[1734]
Axd 19
4209706

DEN

HOOGWAARDIGEN, HOOGGEBOREN GRAVE EN HEERE,

HEERE

CHRISTIAAN HENRIK,

DES H. ROOMSCHEN RYKS GRAVE

VAN WATZDORFF,

Heere der Heerlykheden Forſt en Pförthen, op Croſtau, Rodewitz, Eulowitz, Birckenheyde en Wieſa, enz. enz. enz.

Kamerheer, Hof- en Juſtitie-Raadt van Zyne Koninklyke Majeſteit van Polen, en Keurvorſtelyke Doorluchtigheit van Saxen;

Kanunnik van de hoge vrye Stiften van Meiſſen en Naumburg, en Prooſt van het ſint Pietersſtift te Budiſſin, enz. enz. enz.

Mynen genadigen Grave en Heere.

HOOGWAARDIGE, HOOGGEBOREN GRAAF,
GENADIGE HEER,

Als men de beſchryvingen van de verbazende Gebouwen, Bruggen, Coloſſusbeelden, Grafnaalden, Schepen, Waterleidingen, en andere diergelyke wonderbare Werken der Ouden leeſt, zou men haaſt op de gedachten komen, dat zy ook Werktuigen van eene byzondere uitvindinge hebben gehad, waar op niemandt tot nog toe weder heeft gezonnen, en die, ſchoon ze mogelyk door hen beſchreven en afgebeeld zyn, deswegen tot ons niet zyn gekomen, om dat de Tekenkunſt in de Middeleeuwen, gelyk uit de overgeblevene Beelden, Penningen, enz. blykt, zeer ſlecht is geweeſt. Dus zyn zo wel de Tekeningen, die *Vitruvius* zelf by alle zyne Boeken heeft gevoegt, en waar op hy zich hier en daar in de zelve beroept, als zeer vele andere zinryke uitvindingen verloren geraakt.

Wy beleven derhalven in dat ſtuk veel gelukkiger tyden, doordien de Boek- en Plaatdrukkunſt zo algemeen is geworden, dat alle vernuftig uitgevondene Gevaarten en Werktuigen niet alleen duidelyk en naar de Voetmaat kunnen verbeeld, maar ook in korten tydt in zulk eene menigte, en voor een zo billyken prys aan de Wereldt medegedeelt worden, dat zy voor de vergetelheit en hunnen gehelen ondergang genoegzaam bewaard zyn.

Alleen heeft men omtrent de in het licht gekomene Werken van die en diergelyke uitvindingen dit gebrek aangemerkt, dat zommigen allerhande zaken door malkander hebben gemengt, en dat anderen de Ontwerpen van verſcheide onvoltooide, en alleen in de inbeeldinge beſtaande uitvindingen daar onder hebben geſlanſt.

Om zulks te vermyden hebben wy alle moeite en trouwe aangewend, om in dit Werk gene andere Platen te brengen, dan alleen van Moolens, die in Hollandt gemaakt en in gebruik zyn. Anderen hebben voor ons wel een begin daar mede gemaakt, en de afbeeldingen van eenige Moolens in 't licht gegeven; maar de zelve zyn vry onvolmaakt, en daarenboven vindt men hier verſcheide andere ſoorten van

Moolens, die naderhandt eerſt zyn uitgevonden en gebouwt, als Papier-, Zaag-, Water-, Modder- en vele andere Moolens.

Meer dan eene reden heeft my bewogen, de vrymoedigheit te nemen van dit Werk, voor anderen, aan Uw Hoog-Ryksgraaffelyke Excellentie met alle onderdanigheit op te dragen, waar van de twee volgende de voornaamſte zyn. Namentlyk, voor eerſt, om dat Uw Excellentie de eerſte is geweeſt, die my heeft geraden dit zeer nutte en nodige werk onder handen te nemen, het welk anders mogelyk nooit in myne gedachten zou zyn gekomen; zo dat het Gemeen, het welk daar uit buiten twyfel groot nut zal trekken, en dat 'er ten hoogſten aan gelegen legt, dat deze herelyke uitvindingen op die wyze op hunne nazaten voortgeplant en als vereeuwigt worden, niet my, maar inzonderheit Uw Hoog-Ryksgraaffelyke Excellentie nederigen dank daar voor verſchuldigt is.

Ten twede, naardien men, als men een kunſt- en zinryk Werk aan iemandt wil toewyen, voornamentlyk naar zulke uitmuntende Perſonadien en Voorſtanders moet omzien, die de bekwaamheit bezitten, over des zelfs inhoudt en rechte waarde een verſtandig oordeel te vellen, zo weet ik, waarlyk, niemandt, die Uw Hoog-Ryksgraaffelyke Excellentie daar in gelyk is, laat ſtaan te boven gaat, nademaal Uw Excellentie zich niet alleen op alle, een Heer van een zo hogen ſtaat voegende Letteroeffeningen, maar zelfs op zulke verheve zaken, waar in de genen, die van de Studie en Geleerdheit alleen hun werk maken, onbedreven zyn, by uitſtek heeft toegelegt, en waar onder die zaken, die de Wiskunde betreffen, inzonderheit moeten getelt worden; alzo Uw Hoog-Ryksgraaffelyke Excellentie de zelve niet alleen in haren gehelen zamenhang, van de grondbeginſelen van *Euclides* af, tot hare uiterſte volkomenheit toe, verſtaat, maar zelfs in de Werktuigkunde handt aan het werk heeft geſlagen, gelyk ik van verſcheide daar in ervarene perſonen, en die beter dan ik van die zaken kunnen oordelen, meer dan eens hooglyk heb horen roemen.

Uw Hoog-Ryksgraaffelyke Excellentie gelieve derhalven de vryheit, die ik in het doen van deze Opdragt heb gebruikt, met een gunſtig ooge aan te zien, en het zelve een geringe plaats in Des zelfs voortreflyke Boekery te vergunnen; verzoekende verder zeer onderdaniglyk, dat Uw Hoog-Ryksgraaffelyke Excellentie my de hoge gunſt wil bewyzen, van my meer diergelyke, tot verderen opbouw van Kunſten en Wetenſchappen, en tot nuttigheit van het Gemeen ſtrekkende Werken, genadigſt aan de handt te geven; voor welke hoge gunſt ik met de allerdiepſte eerbiedigheit en hoogachtinge levenslang zal blyven,

HOOGWAARDIGE, HOOGGEBOREN GRAAF,
GENADIGE HEER,

Uw Hoog-Ryksgraaffel. Excellentie

Onderdanigſte en ootmoedigſte Dienaar,

Amſterdam den 12. April 1734.

PETRUS SCHENK.

VOORBERICHT

VAN DEN UYTGEVER DESES WERKS.

Wanneer ik onlangs den *eerſten Druk* van dit EERSTE DEEL van myn GROOT ALGEMEEN MOOLEN-BOEK in het licht gaf, oordeelde ik het onnoodig eenig *Voorbericht* daar voor te plaatſen; niet alleen, dewyle myn oogmerk en toeleg, in de *Opdracht* klaar genoeg ſtaat uytgedrukt, maar ook, doordien het Werk, door ſyn Grootheit der Beſtekken en duydelykheit, alom zich ſelven genoegſaam aanprees, en dierhalven geen nader aanpryſinge behoefde. Maar nademaal het andere geluſt heeft, om my te beſchimpen, over 't geene in tegendeel by de kenners grootelyks gepreeſen werdt; ſoo vinde my, by deſen *Tweeden Druk* verplicht, een Woordtje tot myn verdeediginge voor te ſtellen.

Een iegelyk is genoegſaam bewuſt, dat dit Werk eygentlyk ten beſten en tot de grootſte nuttigheit van de Liefhebbers der *Bouwkunde* in 't algemeen is aangelegt, als behelſende dat gedeelte van die hoogloffelyke Konſt, dewelke eerſt voor ruym een Eeuwe is uytgevonden, doch waaraan, om derſelver algemeene nuttigheit en gebruyk, vervolgens veele Werk-Baaſen de handen hebben geſlaagen, en allengskens ſoo veele verbeteringen daaraan toegebracht, dat dit Werk daardoor, om ſoo te ſpreeken, in een volmaakten ſtaat gebracht is.

Dierhalven werdt u hier meede gedeelt, het *Eerſte Deel* van *allerleye Moolen Werken*, die 'er in deſe Landen bekent zyn, en van welker grootſte Gedeelte voor deſen geene Beſchryvingen geweeſt zyn, (om dat'er de Werk-Baaſen een geheym van maakten;) ſelfs tot de nieuwſte uytvindingen toe; waar van hier niets werdt verſweegen, noch achtergehouden.

En dewyle het weeſendtlyke Oogmerk van dit Werk, niet in een enkele ſpeculatie beſtaat, maar daar op doelt, om de Weetgierige, dewelke van het *Moolen-maaken* kenniſſe trachten te krygen, op de klaarſte en duydelykſte wyſe te onderrechten; ſoo werdt in dit ons Boek ſeer omſtandig en naauwkeurig geleert, alle de Konſtgreepen, tot het *Moolen-maaken* behoorende; als *het legeren van Balken*; de *Kanting van de Stylen*; de *ſchorting en verſteeking*; het *maaken van de Mallen*; de *verdeelinge van een Radt of Cirkel*, enz. ja met een woordt, alles het geene deſe Konſt aangaat. Alles is tot dien eynde ſeer duydelyk na 't leven geteekent, en in 't Kooper gebracht; en niet alleen ieder Plaat met een duydelyke *Beſchryvinge* opgeheldert; maar ook *op de Plaaten ſelve* geſtelt, al wat van ieder ſtuk in 't byſonder, derſelver Benaaminge, ſwaarte; langte, enz. weetenswaardig is, klaar aangeweeſen.

Tot beter Begrip, en meerder duydelykheit, zyn de *Beſtekken ſoo groot genomen*, *als immers moogelyk was*; om dat de *Grootheit* niet alleen tot meerder klaarheit ſtrekt; maar ook om het eene Werk uyt het ander te konnen onderſcheyden; en alles na de Voet-maat te konnen nameeten; 't geene in bekrompene en in malkander loopende kleyne Beſtekken dikwils veel ſoude konnen ſcheelen, en onmoogelyk daarna gewerkt worden. Dit is ook de reeden, dat ik *liever een Plaat te meer* van een ſtuk Werk heb willen maaken, om alles klaar en ordentlyk na de Timmer-order te vertoonen.

Om ook alles ſuyver, en in alle deelen ſonder achterhouden den Konſt-Minnaaren meede te deelen, heb ik van de *Gaande Werken* (als zynde het aldervoornaamſte Belang van de Konſt van 't Moolen-maaken,) *vier Plaaten* doen maaken, waarin meeſt alle Werken begreepen zyn, of daar uyt gevonden konnen worden; alle na een bepaalde en Wiskonſtige ordre gemaakt, gelyk een iegelyk, de proef daar van neemende, ſal ondervinden. Diergelyken is 'er geſchiedt, met een ſee-

ſeekere Plaat, dewelke elders wel voor Wiskonſtig geboekt ſtaat, doch is ſeer Miskonſtig bevonden. De waarheit daarvan, kan door Kenders wel met een half ooge geſien worden. Want aan die *twee Spoorwielen*, konnen de *Kammen* ſoodanig niet uyt of in malkander, maar ſitten wel ter deegen vaſt: Ook is het ſeeker, dat de *Koppen* van de *Kammen* van een *Kam-wiel*, niet in *twee trekken* driekantig moeten zyn, maar in *een trek* of gedeelte van een Cirkel, om de Circulatie, dewelke in de Natuur van ſulk een Werk legt opgeſlooten; gelyk lichtelyk te bevroeden is, en in myn Werk werdt aangeweeſen. Maar, dat men aan de *Kammen*, *van ter zyde te ſien*, het afwerken of de Verdunning *recht* vertoont, ſcheelt noch veel meer, en ſpreekt zich ſelven tegen, wanneer men aan de Circulatie of draaying meede plaats geeft. Met een woordt, wy bevinden, dat die gantſche Plaat is opgeſtelt, miſſende de natuur, en 't goede fondement van dat voornaame Werk, of met voordacht achterhouden. Wat daar van zy; 't is altans klaar, dat het gantſch niet deugt; en is 'er iemandt, dewelke dit begeert beweeſen te ſien met het Tegenbeeldt, op een nette en Wiskonſtige ordre daar tegen, deſelve kan zich by den Uytgever deſes addreſſeeren, daar men hem genoegen ſal geeven.

Ik ſal vervolgens met allen moogelyken vlydt trachten voort te vaaren, om ſoo ſpoedig als moogelyk is, het TWEEDE DEEL te laaten volgen, daar meede ik ook reets verre ben gevordert; trachtende (gelyk ook in dit Deel reets geſchiet is;) den Prys na maate van het getal der Plaaten te ſchikken, ſoo dat het ſoo goedt koop als dat van andere ſal uytkomen; behalven noch, dat het ſoo kleyn en gedrongen niet ſal zyn, maar in ſtaat van daarna te konnen werken, waardoor de Koopers haar geldt geenſints ſullen beklaagen. Verwacht dierhalven, Konſt-Minnaars! onſe verdere uytgifte, ſoo van *Moolens*, als van *andere fraaye* en *nuttige Werken*; doch ſonder met eenes anderen Veeren te pronken, of een verbaſtert Werk in 't licht te geven, gelyk by andere geſchiedt is; maar ſuyver, na de Konſt, en met nieuwe uytvindingen verrykt.

Amſterdam, den 15. December
Aº. 1734.

BESCHRYVING VAN DE GRONDEN EN OPSTALLEN DER VOLGENDE MOOLENS.

No. 1.

Beſchryving over den Gront van een Wit Papier-Moolen.

Voor eerſt word hier de Gront in ſyne Pilaren doorſlagen en Vloer-riggels vertoond; daar boven ziet men den Opſtal, van den Gront af tot aan de Vloer toe, en heel beneden den Opſtal van de Vloer af tot aan de Solder toe. Nog vind men op de Vloer alles in ſyne deelen benoemt, en op ſyn plaats aangeweſen en vertoont.

N°. 2.

Beſchryving over de verdere Gronden van den Opſtal.

Men ziet hier de heele Bakken, om heel ſtof in te malen; de halve Bak, om half ſtof in te malen; de 2 Roerbakken, om 't ſtof daar in te roeren; de kleine en groote Waterbak; de Tafelmentſtukken van 't agtkant, leggende op 't vierkant, met de Kap van de Moolen in haar Gront te zien.

N°. 3.

Beſchryving over den Opſtal van dezen Papier-Moolen.

Voor eerſt vertoont ſig de Moolen als doorgeſneden in ſyn geraamte, met het binnenwerk daar in. Het Bovenwiel om de As heeft 61 Kammen; de Bonkelaar om 't Boveneynd van de Spil, die van dit Bovenwiel word gedreven, heeft 32 Dollen; het Pompwieltje om 't midden van de Spil heeft 27 Kammen; het ander Pompwieltje om de Kruk, dat op het vorige werkt, heeft 29 Kammen; het Wieltje om de Spil, het twede van onderen, is tot het Roerwerk geſchikt, en heeft 35 Kammen; het Wieltje om 't leggende Asje, dat van het vorige word gedreeven, heeft 26 Kammen; het Wieltje om 't ander eynd van dit Asje 30 Kammen; het Wieltje, dat op het vorige werkt, om 't boveneynd van het ſtaande Spilletje by de Roerbak heeft 23 Kammen; het andere Wieltje aan 't ondereynt van dit Spilletje, dat wegens de Bak niet kan geſien worden, heeft 22 Kammen; het Wieltje aan de Roer-rol, dat van dit vorige word gedreven, en ook niet kan geſien worden, 15 Kammen; het Onderwiel, dat onder om de groote Spil hangt, 57 Kammen; het Wieltje aan de Halvebaks-rol, dat van dit vorige word gedreven, en ſig in de Prent vertoont, heeft 16 Dollen; de Wieltjes aan de heele Baks Rolle, die als voren word gedreven, 14 Dollen.

Ook word hier vertoont het eynd van de halve Bak; voorts de heele Bak; tegen de zy te ſien; de Pomp, om 't Water in de Waterbak te pompen, de kleine Waterbak tegen de zy te ſien; het eynd van de groote Waterbak, en nog hier nevens de Kruk van de Pompery.

N°. 4.

Van een heele Bak.

Voor eerſt ziet men de Bak in den Gront, met zyn Rol daar in, van boven te ſien. Verder word de Bak van ter zyde, en de Rol van 't einde doorgeſneden, als mede alles in ſyne deelen vertoont, en op zyn plaats aangewezen en benoemt.

N°. 5.

Van de Roerbak.

Hier is de Roerbak in den Gront met de Roerrol van boven op te ſien; als mede de Roerbak van ter ſyde, met de Roerrol van 't eynde doorgeſneden.

N°. 6.

Van de Pakkamers-Pars, en een Water-Pars.

Hier ziet men de Pakkamers-Pars in haar Opſtal; daar onder den Drempel met de Brug in den Gront: boven dit voorige word de Moer van de Pars vertoont, als ook de Vyſel, met deſſelfs Schyfloop, en de Brug van de Pars: daar nevens is de Water- of Werkhuys-Pars in haar Opſtal; de Drempel en Schyfloop in hun Gront, met de verdere benamingen van ſyne deelen.

N°. 7.

Nog van een Vak, of 10 voeten lengte van de Schuur, om het Papier daar in te drogen, welke Schuur lang moet wezen 30 vak, of 300 voeten.

Men ziet voor eerſt een Vak lengte in ſyn Gront; daar boven den Opſtal daar van, met de Modellen om de middelſte en buytenſte Baſt na te boren.

N°. 8.

Beſchryving over den Gront van een dubbelde Oly-Moolen.

Hier word verbeeld de Gront in ſyne Pilaren, Doorſlagen, en Vloerriggels; de Gront op de Vloer; het Dootbed, met de Legger daar op; de Vuyſters van 't Voor- en Naſlag; het Voor- en Naſlagsblok; de Olybak; de Kas om Koeken in te ſetten; de Kas om Zaat in te leggen; het Turfhok; de Opſtal van den Gront of de Vloer af, tot de Solder toe; de Opſtal van de Naſlags Vuyſter; de Opſtal van de Na-

Naſlags Heyen, en het Bekken om de Oly in te vangen.

N°. 9.

Van den Gront op de Solder, en van de Olyblokken.

Voor eerſt ziet men de platte Gront op de Solder; daar op de Wentelas met zyn Wiel, en zyn Spaken; verder de Schyflopen tot 't Steenwiel van 13, en 't Wentelwiel van 26 Staven; het Steenwiel van 76 Kammen; twee Wieltjes om de Wentelas tot 't Roerwerk, in ieder 33 Kammen; twee Wieltjes aan de Roerſtokken, ieder van 13 Kammen; twee Middelgangers tot 't Roerwerk, ieder van 38 Kammen; het Wentelwiel van 61 Kammen; nog de Rees in den Opſtal met Heyen en Stampers; de Pot in de Olyblokken; de Voor- en Naſlags-laden, met haar Bytels, Schyen, Kuſſens, Jaag- en Wangyſers, en Kalven, zynde doorgeſneden.

N°. 10.

Van den Opſtal van dezen Oly-Moolen.

Deze Moolen vertoont zig doorgeſneden, in het geraamte, met ſyn binnenwerk daar in. Het Bovenwiel om de As heeft 54 Kammen, en de Bonkelaar om 't boveneynd van de Spil, waar van het Bovenwiel de Dryver is, heeft 35 Dollen. Lager om de Spil is de Schyfloop tot 't Steenwiel; onder aan de Spil de Wentelwiels Schyfloop; om de Wentelas het Wentelwiel, dat van de voorgaande Schyfloop word gedreven; na 't eynde van de Wentelas ſit wederſyds een Roerwieltje om deſelve. Ook word de Wentelas vertoont met ſyn Spaken, als ook de Hangeniers Balk met de Blokken; de Rees voor de Heyen en Stampers; de Voor- en Naſlags Heyen; de zes Stampers; de Voor- en Naſlags Blokken, en de Stuyt-blokken.

N°. 11.

Van de Steenen, ſo van den Gront, als van den Opſtal.

Voor eerſt ziet men den Legger in den Gront, als ook het Steenraam tot de Steenen; voorts de Boſſen in de Stenen; de Kuyp om den Legger; den Aanſtryker om 't Meel onder den Binnenſteen te ſtryken; de Schuyf in de Kuyp; den Afloper, om 't Meel van den Legger te doen aflopen; den Koningſtryker, om 't Meel onder den Buytenſteen te ſtryken; den Aanſtryker op de Kuyp; de Pen van de Ooren, die door het Raam komen; de Wiggen by de Ooren; de Lyer van den Aanſtryker; de Lyer van den Afloper; de Dwarsbalk; de Lyer van den Koningſtryker, met de Koning, op den Legger geſtippelt: dan volgt de Opſtal, als voor eerſt de Legger op 't Dootbed; en verder de Spil tot de Stenen; de Lopers op den Legger; het eene Oor, dat zig vertoont aan het ſteene Raam; het ſteene Raam ſelf; het eene Slothout voor de Poort; de Dwarsbalk voor 't Strykerwerk; de Afloper van agteren te zien; de Kuyp om de Legger, met het Oor op zyn kant, en het Oor op zyn plat, gelyk het zig hier vertoont.

N°. 12.

Van de Wentelas, en deszelfs verdeeling.

Voor eerſt word vertoond de Wentelas met de Spaken daar in, voor 't eynd te ſien; daar na het eynd van de Wentelas, met het Model, om Middelſlagen van de Spaakgaten op de Wentelas te krygen; en verder de Wentelas, zo als zy ſig vertoont met zyne Spaken: de verdeeling der Spaken op de Wentelas in 't plat te zien; de heele en halve Spaken van de Voorſlags-Heyen: ook word hier een Spaak vertoont, nevens een Hey, van voren te zien: voorts een Hey op zy, met zyn Vuyſt, Keephout en Wig; een Stamper, van voren te zien; een Stamper op zy, met zyn Vuyſt, Keephout en Wig, als ook de Voorſlags Jaagyſers, op haar plat te zien; de Wangyſers op haar plat; de Wangyſers op haar kant; een Fonteynyſer; de Naſlags Jaagyſers op haar plat; de Wangyſers op haar plat; de Wangyſers op haar kant; een Fonteynyſer; een Naſlags-Kuſſen, van boven en een van onderen te zien; nog een van onderen, en een van boven te zien; een Voorſlags-Kuſſen van boven, en een van onderen, met nog de twede, ook van boven en van onderen te zien.

N°. 13.

Beſchryving van een Snuyf-Moolen, ſtaande even buiten Amſterdam.

Deze Moolen beſtaat in een agtkant op een vierkant. Voor eerſt ziet men de twee Onderplaten, daar de ſtandplaats van de vier Binten tot het vierkant op worden aangetoont: daar nevens is een buiten-Bint van uytgeleyt: van de twee middelſte Binten moeten de Karbeels een voet korter zyn, om de ruymte in de Moolen: op dezen Gront zyn twee Leggers; op den eenen zyn vertoont de Lopers, of Kantſtenen, als ook het Raam, en in 't midden de Spil, daar het Raam en Spoorwiel om hangt, en daar de Spil of Bout, die door de Kantſtenen ſit, door leyt. Om ieder Legger moet een Kuyp van duyms Hout zyn, tegens malkander geſtreken en geploegt, zo als een ſtuk, met de Schuyf, daar de Afloper de ſtof of Snuyf door afſtrykt. Daar naaſt is het Raam voor 't eynt te zien: op de andere Legger leyt het Spoorwiel, waar in 76 Kammen zyn. De Bos is in 't midden, met de Pot daar in, van boven te zien. Hier nevens is de Bos uytgeleyt, met de Taats, die in de Pot moet drayen. Deze Bos moet 6 duym hoger als de Legger, en vergroot worden, door 't afhakken, of vloeren van den Legger tot op 20 duym, daar de binnen-Loper langs ſtrykt. Het voorgemelde, als de Lopers, het Raam, de Spoorwiel, &c. moeten op beyde de Leggers eenderhande zyn.

In deſen Moolen komt een Kappery, ſo als hier nevens wort vertoont, met de vier Stampers tuſſen de Ree-ſtylen en Rees, in ieder onder een Kapmes; daar beneden zyn het Blok en de Ton tuſſen de Ree-ſtylen; onder het Blok is een Kruys genagelt, half en half in den ander gelaten; daar in een Taats, daar de Ton op omdraayt; onder om de Ton is een ronde Heugel, of Krappelrat, met Tanden, daar de Palſtok op werkt, met Spaken in de Wentelas. In ieder Stamper zyn twee Stuyt-Neuten, met Wiggen en Slothouten daar op; nog is in ieder een Vuyſt, die op de Wentelas-Spake werken.

Tuſſen deſe Stampers zyn vier Schortknippels: de Wentelas vertoont op zyn hoogte, als ook de Hals en de plaats, daar 't Wiel moet hangen, agter om dit Wentelas, een Verken, of Spoorwiel, daar de Severy haar bewerking op heeft, van 33 delen: daar op werkt een Bonkelaar van 21 delen, daar de Bonkelaar om de ſtaande Spil van 11 delen weder op werkt; het Wentelas van eynde vertoont, met de Spaken daar in. Dit voorſz. ſtaande Spilletje ſtaat in en door de Draagbalk, daar de groote Spil op ſtaat, en om het ſelve komen twee Schyven, welke werken om die Schyven van de Spil van de Severy met Snaren: dit Spilletje heeft een drieduymſe bogt, dat de Seve doet gaan. De Seven hangen in vier Hangers, zo als 'er een van word vertoont. De maat van Seve en Kappery, en alles,

les, wat hier is vertoont, is naauwkeurig na te meten.

No. 14.

Van den Gront van het Agtkant; van de Kap, en van een vaſt Bint.

Eerſtelyk ziet men hier de twee Platen op de buyten-Binten, met Swaluwe-ſtaarten, en op de binnenſte Bint het zelve, gelyk het volgende vertoont, vier Tafelments op de hoeken; het eene eynt met een verloren Lip op of in de Plaaten, het andere op de buyten-Bint met een bout geſloten. Hier op vertonen zich de plaatſen, daar de acht ſtylen in zyn agtkant moeten komen te ſtaan; nog vertoont de onder en boven Mal, met een vaſt Bint daar by uytgeleyt, en de Balken van de loſſe of boven-Bint daar op. De Stylen moeten vier Middelte op worden geſmet en geſchrapt; dan onder en boven gepent, en dan de Mallen onder en boven om de Pennen, en vaſt gewigt, dat de Kruyſſen van Mallen en Stylen te zamen overeenkomen. Nog word hier de Kap vertoont, zo als ze van boven is te zien. De Tafelments en Blokkeels moeten in malkander gewerkt en geſloten worden, zo als de helft van de Tafelments en Blokkeels worden vertoont. Hier op komt de Vloer met treknagels, zo als het Vloerſtuk vertoont, met de Neuten, hoog 5 duym, breet 4 duym, en zo lang, als 't Vloerſtuk breet is: om deze Vloer moet de Kuyp met Bouten aan dezelve worden geſloten; op deze voorſz. Neuten, en tuſſen die in de Kuyp, komt de Overring, met pennen en gaten in den ander geſloten; op deze de Voeghouten met Voorloeven, waar in de Spruytjes met pen en gat, en op den Overring met Voorloeven; op deze Spruytjes word de Spanring met Swaluwe-ſtaarten, en met nagels geſloten. Voor op de Voeghouten komt het Wintpeulen, met Swaluwe-ſtaarten en met Bouten geſloten; nog op deſelve de lange en korte Spruyt, met Bouten door de Voeghouten geſloten; de Penbalk met pen en lip; in en op deſelve de yſere Balk met pen en gat tuſſen de Voeghouten. Zie voorts in 't midden de Bosdeur, met zyn toebehoren. Dit is alles na zyn Voetmaat, en kan ook worden nagemeten.

No. 15.

Van den Opſtal van dezen Snuyf-Moolen.

Voor eerſt vertoont zich de Zymuur, daar de Leggers van de Vloer in leggen; op deze Leggers ziet men de Platen, met Swaluwe-ſtaarten: verder op deſelve de Doot-Bedden, Leggers en Lopers, als mede de Spillen, en de Spoorwielen om die Spillen: op de voorſz. Platen de vier Stylen van de vier Binten van het Vierkant met de Kruyſſen, en een Regel, daar de Draag-Balk op legt; op deze de groote Spil, onder met een Taats, en een Pot in de Draag-Balk; om deze Spil de Schyfloop van elf delen, dat zyn bewerking heeft op de Spoorwielen: verder op deze Schyfloop een Ring Velgen, met Bouten geſloten, waar in 13 delen, met het Wentelas-wiel daar in, en boven de 4 Balken op de Stylen van het Vierkant, met de Platen daar op geſonken met Swaluwe-ſtaarten van 2 duym diep; op deze Platen de Stylen van het Agtkant, en op de Tafelments, zo als in 't voorgaande is getoont. Deze Moolen is wyt over de Platen of Tafelments 20 voet, buytenwerks, de Swigtſtelling, met yzers in de Stylen, daar het Raam op legt; op dit Raam voor ieder Velt 4 Leggers, en de Schoren, met Tanden tegens de Leggers en 't Vierkant. Voorts ziet men in dit Opſtal twee deuren, van welke de eene word vertoont om op de Swigtſtelling te gaan. Vorders zyn de Hoogtens van Kruyſſen, Regels en Balken naauwkeurig te meten. Wat aangaat de Kap, op ieder Styl is een Blokkeel met nagels geſloten, waar in 8 Tafelmenten, met pen en gat in deſelve; daar op de Vloer, met treknagels; de Kuyp, om de Vloer met Bouten geſloten; de Overring binnen deze Kuyp; op deze Overring de Voeghouten, $1\frac{1}{2}$ duym diep geſonken, en in deze Voeghouten de Spruyten, met de Spanring daar op, waar op de twee Kapſpanten ſtaan; nog op de Voeghouten het Wintpeulen, met Swaluwe-ſtaarten, en met een Bout geſloten; de lange Spruyt met Voorloeven, en de korte Spruyt met Swaluwe-ſtaarten, beyde met Bouten geſloten door de Voeghouten.

Aan ieder eynt van de lange en korte Spruyt komt een eynt van lange en korte Schoor, met een Keep daar over, en met een Bout geſloten, en het andere eynd op een Tant tegens de Staart geſpykert, en met een Bout geſloten. Deze Staart is in 't midden van de korte Spruyt met een Bout geſloten, en hangt onder op de Schoren: door deze Staart komt het Wintkoppels- of Kruy-as; nog boven in de Kap de As, met het Wiel daar om, en de binnen-Roe daar door. Daar nevens word de Vang vertoont, zo als hy om 't Wiel moet komen te hangen tuſſen de Voeghouten, met het Sabel-yzer en de Vang-Balk daar aan; de Vangſtukken met Koppel-yzers wederzyds aan malkander geſpykert.

No. 16.

Beſchryving van een Volmoolen, ſtaande by Amſterdam.

Voor eerſt ziet men de Tafelmenten van het onder en boven Achtkant, voorts het buyten of onderſte Achtkant, leggende in ſyn Achtkant in en op den anderhalf en half, en met een $\frac{3}{4}$ duymſe haaktant van de buyten- tot de binnenhoek op de Koning aan: het binnen of boven Achtkant leyt op 8 plaatſen in de bovenſte of loſſe laag balken, boven gelyk, en met een koppel-yſer over de balk in de Tafelmenten met krammen geſloten, en op de balk van de vaſte Binten een duym ingelaten. De gaten zyn in de Tafelmenten en op de Balken aangetoont, ook de plaats, daar de Stylen moeten komen te ſtaan. Hier binnen leggen de twee laage Balken van het bovenſte Achtkant in den anderen gelegert; ook is 'er de manier van het legeren aangetoont. Verder is dit voor eerſt te weten, dat het Kruys moet op de Stylen gezet worden, zo binnen, als buyten, en op de zyde. Nu een Bint gewerkt leggende, moet men de binnenſte Middelt op de Balken ſchrappen, zo onder als boven, van de Scheelte na de Middelt, die onder op de Mal ſtaat: te weten die op de Koning of het Hart aanloopt, en daar een ry na geſpykert, en ook een ry aan de Balk, om op de Middelt van de Styl, en na de onderry van Scheelte te houden: ook moet de Middelt op de onder- en boven-Mal ſtaan, en die over de Balk gelynt, en opgeſchrapt: als ook de Legerſchreven, welke moeten geſtooken worden op de vaſte en loſſe Binten, dat, als men ſal legeren, deſelve moeten by den ander komen. Om nu te legeren moet men het binnen de Tafelmenten doen, die omtrent waterpas moeten leggen: dan moet men ryen ſtellen met een regte kant op de Middelt van de 8 gaten, en 4 op de Middelt van de 4 Tafelmenten: deze moeten alle te loot ſtaan: dan moeten aan dezelve lynen geſpannen worden, gelyk als in de Plaat met tittels is aangetoont, na dat alvorens de Balken ten naaſten by op haar plaats gelegt zyn binnen het Achtkant, of Tafelment, en aan de eynden onder en boven na die Middelten Rytjes geſpykert, en dan zo lang verſchoven, dat deſe Rytjes, als mede de Middelt, op 't midden van de Balk alle te loot onder de lyn leggen. Op gelyke ma-

nier moet men ſe alle leggen, en bedragen, en ſinkenſe dan, dat de Legerſchreven by den anderen komen: gelyk aan die twee Balken, die boven leggen, wort aangetoont: ook moet men wel waarnemen, dat de Legerſchreven waterpas, en de onderſte en bovenſte twee even hoog leggen. Hier onder leyt de Mal van een Velt van het onderſte Achtkant. Om die te maken legt men twee ryen op de Middelte van de Gaten, op de Koning aan, daar dan de Mal of Plank op gelegt, en een ry of de Cirkelſtok te loot boven deze rye, en opgeſchrapt, en met de Cirkelſtok de Middelt van 't Gat opgeſchrapt, en het Kruys af gemaakt, en wederzyds de helft van 't Gat uytgeſteken: als men deze of andere Mallen aan de Stylen doet, moet men ze wiggen, dat de Middelten of de Kruysſchreven op de Stylen by de Kruysſchreven op de Mal komen.

N°. 17.

Van den Gront van de Kap van dezen Volmoolen, en zo als hy moet gewerkt worden.

Voor eerſt moeten de Tafelmenten in de Blokkeels gewerkt worden in het achtkant; eerſt de Blokkeels toegelegt in 't achtkant en waterpas: dan de Tafelmenten daar op gelegt, na dat zy eerſt geſnoten zyn, mede op order in 't achtkant: gelyk hier nevens twee Blokkeels met een Tafelment in den ander leggen vertoont: dan op het ſelve de Vloer, daar een ſtuk van is uytgelegt: de eynden tegens malkander, en met Treknagels op en door de Tafelmenten geſloten. Om deze Vloer, en op de Tafelmenten en Blokkeels, de Kuyp gewerkt, de eynden met Haaktanden of Laſſen in of tegen den ander, en onder met Bouten door de Vloer geſloten, gelyk op zy wort aangetoont, daar het Blokkeel op zy, de Vloer, Kuyp, Overring en Rolring van eynde, met de Rol daar tuſſen, te zien zyn. In deze Kuyp moeten Neutjes worden gewerkt, gelyk in de nevensgaande Plaat word vertoont. Na dat de Vloer alvorens is afgewerkt na die Titteling, als in de gemelde Plaat word aangewezen, moet men tweeduymſe Planken, of Stukken op zyn eynt ſtellen op de Vloer zo lang als de Rollen dik zyn, mede naar het beloop van deze Titteling: dan de Overring 't onderſte boven gewerkt, met Pen en Gat: dan buyten na zyn Cirkel afgewerkt, waterpas gelegt, en vlak gereyt zynde, moet men ook de boven buytenkant afwerken naar het beloop van deze Vlamming, of Titteling. De Rolring moet men van ſtukken ront maken, op die manier als dat ſtuk, dat in de Plaat is uytgelegt: binnen moet men ze met een Plaat aan malkander ſpykeren, zo lang tot dat'er het eerſte Rolboutje door, en daar nog buyten geſpykert kan worden. Deze voorſz. Overring dan binnen de Kuyp gelegt, en geſloten met loſſe Nagels op de voorſz. tweeduymſe eyndeling-ſtukken, en tuſſen de Neutjes wederzyds een half quart vry: op deze Overring de Voeghouten met Kippen en Voorloeven, zo voor als agter, en $1\frac{1}{2}$ duym diep: op deze de Lange-ſpruyt 3 duym in de Voeghouten, de Voeghouten 2, en de Spruyt 1 duym met $\frac{3}{4}$ duyms Bouten geſloten. De Steunder met een Lip en Tant in en onder de Spruyt met Spyker-bouts vaſt gemaakt; het voor-eynt mede op de Overring als de Voeghouten; maar zo deſelve ligter was als de Voeghouten, dat veeltyts gebeurt, moet men een ſtuk tuſſen de Voeghouten werken, zo dik, dat hy 'er nog $1\frac{1}{2}$ duym komt in te leggen. Op deze Voeghouten en Steunder de Wintpeulen met Swaluwe-ſtaarten, en met $\frac{3}{4}$ duyms Bouten geſloten op de Voeghouten: agter op deze Voeghouten de korte Spruyt, of Wolf-balk, met $\frac{3}{4}$ duymſe Swaluwe-ſtaarten, en met eenduymſe Bouten geſloten. De Pen-Balk met Lippèn op, en Pennen tuſſen de Voeghouten: de Yzer-balk met Pen en Gat in de Voeghouten: de Neut, Spil, en Bosdeur, met de Krammen, zyn te zien: de Neut van Oſyne- of Pokhout: nog in de Voeghouten wederzyds 9 Rooſterhouten, met pen en gat, en op de Overring met Voorloeven: daar op de Spanring met Swaluwe-ſtaarten, en met Nagels geſloten, en op de eynden aan de Voeghouten geſpykert.

N°. 18.

Van het Binnenwerk van dezen Vol-Moolen, zo Kommen, als Stampers, en de Manier van de Verdeeling van de Wentel-as, enz.

Voor eerſt ziet men onder 2 Kom-blokken, met haar Gaten en Dammen: de Gaten voor de Pennetjes van de Damſtukken, met de Gaten voor de Styltjes, daar het Agterſchot tuſſen, en de Agterree op komt: daar boven zyn de 2 Kom-blokken van voren te zien, met de Stampers daar in, en de Damſtukken, of Penanten daar op. Alle de Stampers worden vertoont met haar Stuyt-Neuten te hangen op de onder-Rees. Deze voor- en agter-Rees, zo onder als boven, moeten met Bouten geſloten worden door de Damſtukken of Stylen; de Schort-Neutjes en Schort-Knippels zyn te zien; ook de Wentel-as op de Stenen, de Stenen op de Tafelmenten, de Schenen in de Halſen, met een Taatsje, dat tegen een plaatje draayt voor het heen- en weêrgaan van de Wentel-as. Nog is 'er een Hals tuſſen de Stoel, daar de Spil (met het Schyfloop daar om) op ſtaat. Deze Stoel ſtaat op een Draagbalk, leggende op en in de vaſte Balken van het onderſte achtkant. Deze Stoel beſtaat in Keer- en Weerſtyl, wederzyds het Wentel-as, met een Drempel daar boven, daar de Wervel op komt, met Pen en Gat, als ook onder in de Draagbalk, met een Karbeel tegen de Keerſtyl, en op de Draagbalk geſpykert, met Tanden in deſelve. Om het Wentel-as het Wentelas-Wiel, dat van het Schyfloop, dat om de Spil is, wort gedreven. De Pomp word vertoont agter de 5de en 6de Kom, met de Tappen en Suygerſtokken daar in, met de Pompſtokken van 't eynde te zien onder het Wentel-as. Hier benevens is het Komblok, Agterſchot, onder- en boven-Rees, Schort-Rees, en het Wentel-as van 't eynde te zien; als ook de Stamper, Stuyt-neut, Vuyſt, en de 4 Spaken, die op ieder Vuyſt of Stamper komen te werken, van ter zyde te zien, als ook het Schorttouw, en het verdere toebehoren. Hier boven word de manier geleert om het Wentel-as te verdeelen. Voor eerſt zyn 'er 10 Kommen, in elke Kom 2 Stampers, tot elke Stamper 4 Spaken, zo dat 'er 80 Spaakgaten moeten wezen: dan moet men voor de eynden het Wentel-as verdeelen op een Cirkel in 80 deelen, en beginnen by de eynden, by een en dezelfde Kruysſchreef, 't zy onder, boven, of op de zyde; dan een regts- en een lingsom, gelyk boven te zien is: dan moet men de maat van de 20 Stampers op de As ſetten: ook moet 'er aan ieder eynt een Mal om de Walg-penne, beide eenderhand, de eynden zo breet als de Spaken dik zyn, en op de binnenkanten van de Mal moet de Middelt ſtaan: deze Middelt op een zelfde Nommer op beide de eynden: dan een lyn langs de buytenkanten van de Mal, 't welk het Gat aanwyſt. Dit eerſte Gat ſchryft men op de eerſte Stamper: een deel voor 't ſchuyvende is op de 5de Stamper: dan vervolgens ieder reis een deel verſchuivende is N°. 3. op de 9de, N°. 4. op de 13de, N°. 5. op de 17de, N°. 6. op de 3de, en N°. 7. op de 7de Stamper, en zo vervolgens, zo zal men bevinden, dat ieder Stamper 4 Spaken heeft, en ook op haar order ſtaan: gelyk wort aangetoont, daar de Wentel-as op zyn plat wort verbeeld, en

ook

ook de Nommers daar onder, die u zeggen wat voor Nommer van eynde dat op ieder Stamper komt: de Stampers ſtaan boven genommert. Nog zyn 'er 6 Spaakgaten voor de 2 Pompſtokken, op ieder 3, even wyd verdeelt, gelyk mede in de Plaat is te zien.

No. 19.

Van den Opſtal van deezen Vol-Moolen.

Het onderſte achtkant moet gewerkt worden zo als het zig hier vertoont, zo van Tafelments, Stylen, Regels, als ook haar manier van Kruyſſen, 't geen op de nevensgaande Plaat is te meeten.

De onder-Tafelments van het bovenſte achtkant leggen boven met de Balken van de loſſe Binten gelyk, $1\frac{1}{2}$ duym daar in, en op de Balken van de vaſte Binten met Kippen en Voorloven $1\frac{1}{2}$ duym diep.

De Opſtant van 't bovenſte achtkant, zo van de Velden, als Binten, gelyk ook van Kruyſſen, Regels, Styltjes, en Honds-ooren, als in de Plaat word aangetoont; de Stylen en Blokkeels met Pen en Gat in den ander, en met duymſe Nagels geſloten. Wat de Ring aangaat, zo van de Kuyp, met het geen 'er in is, met de Tafelments en Blokkeels daar onder, als mede van de Voeghouten, Steunder, korte en lange Spruyt, Wintpeulen, Yſer- en Penbalk, als ook van de Rooſter-houten en Spanring, daar van is boven in de beſchryving van de Kap omſtandig geſproken. Ziet hier nog het kanten van de Wintpeulen en Penbalk. Agter deze Kuyp is het boven-Schyfloop om de Spil, dat op het boven-Wiel werkt, en onder om de Spil is het Schyfloop, dat op het Wentelas-wiel werkt, in malkander vertoont in die van het binnenwerk. Nog ziet men de As met zyn binnen-Roe daar door, en het boven-Wiel daar om: de lengte en grootte daar van is in de Plaat te meten, als mede het fatſoen van de Kap: ook is hier de Vangſtok, met het Touw aan de Vangbalk, waar van in de voorgaande beſchryving nader word geſproken, daar de Vang met zyn toebehooren is uytgelegt. Agter aan de Kap is de Staartbalk, met de korte en lange Schoren, aan de korte en lange Spruyten, met duymſe Bouten geſloten; nog een Dwarslegger of Galg op de korte Schoren, met een Yſer verbonden aan de lange Schoren, voor het doorſakken. Aan 't ondereynt van de Staartbalk de Windas, om de Moolen te kruyen. Nog is hier aan de eene zyde de Swigtſtelling aangetoont, met de Leggers, die mede in het achtkant moeten om den Moolen geſtelt worden. Het binnenſte achtkant, de 4 onderſte, ieder op 2 Yſers, de 4 bovenſte op deze onderſte, en het buytenſte achtkant op Schoren of Stylen, na dat de plaats zig opdoet.

No. 20.

Berigt van het maken van een Wip-Water-Moolen, ſtaande te Woerden.

Voor eerſt worden hier de onder-Tafelmenten vertoont, met de Gaten voor Hoekſtylen en Manders daar op. Deze Tafelmenten half en half in malkander, met overhoekſe Swaluweſtaarten van $1\frac{1}{4}$ duym, en daar binnen de Draagbalk: daar op de Steen in 't midden, en wederzyds de Gaten voor de Scheerſtylen; nevens deze de Bak, daar het onder-Wiel zyne bewerking door heeft. Deze Bak is onder lang 12 voet, boven 18 voet; onder wyt $3\frac{3}{4}$ voet, boven $5\frac{1}{2}$ voet, binnenswerks te meten; buyten deze Tafelmenten de Gront en Opſtal van de Waterloop; de onder-Sloven met Keſpen aan malkander geſpykert, of met Pen en Gat geſlooten; op deze Sloven de Gaten voor de Stylen, zo als zy zig hier boven als ſtaande vertoonen; aan dezelve de Sloven zo onder als boven, geſloten op deze onder-Sloof, en tegen het Slagbint is het ryzende Stuk, met het Scheprat daar boven, zo als het moet geplaatſt worden; de Kruysarmen van het Scheprat met dubbelde Pennen en Gaten in malkander; de Swaarden met dubbelde Pennen en Gaten in de Kruysarmen; de Schoepen met dubbelde Pennen en Gaten in de Swaarden; de Gordingen met Kippen in de Schoepen en Kruysarmen, en tegen malkander gevoet, zo als getoont word: nog vertoont de Verbinding van de onder- en boven-Sloven, van de Voorgoot, aan het Slagbint; aan de lantzy, met Lippen en Borſten, tegen de Slagſtyl en naaſt den Moolen, onder op een Paal, en boven een halve Steen in den Muur, daar de Plaat op komt te leggen. De Moolen is onder wyt over zyne Tafelmenten buytenwerks 23 voet, 7 duym.

De Hoogtens en Wydtens van de Waterloop, het Scheprat, en het Slagbint zyn naauwkeurig te meten.

No. 21.

Berigt over de Werkzaamheit van het Bovenhuys, de Voegburri, het Storm-Bint, en Trap-Bint.

In het toeleggen van de Voegburri moet men, om het Huys regt op zyn Sedels te balanſeren, als de Moolen 20 voet lang is, de Middelt 10 duym verſteken naar voren toe, dat is op de voet $\frac{1}{2}$ duym; de Voegburri met de Kalver in malkander, daar op de Somers en Water-lyſt, waar van in de beſchryving van den Opſtal der Moolen Onderrigt word gegeven. Hier nevens is het Voorbint of Stormbint vertoont, zo als het moet gewerkt worden; de Naalt moet 4 duym geſonken worden in de Voorſomer, of Balken, elk de helft, en op drie plaatſen met een Bout geſloten. Deze Naalt ſchiet boven met Pen en Gat in het Blokkeel, zo als het zig hier vertoont, en onder 7 voet lager als de onderkant van de Voorſomer, wederzyds van de Naalt, een Schoor tegen dezelve, en onder tegen de Voorſomer, op Tanden gewerkt, zo als het zig vertoont met de Baartplanken daar voor: deze Planken met een Spon in de Naalt: nog vertoont het agter- of Trap-bint in malkander gewerkt, en met Schort-Ankers verbonden: nog de Kap, Wolfbalk, en Penbalk van agteren, en de Daklyſt van eynde: nog een Middelſpant, met de Termyning, of Trek der Kap. De Hoogte en Wydte van Binten, Balken en Regels zyn naauwkeurig na te meten volgens de Voetmaat.

N°. 22.

Berigt van den Toeleg der Tooren, Koker, Steenburri, en de Steenlyſt op dezelve.

De boven-Tafelmenten, of Platen, en de onder-Sedel in malkander geſonken. Deze Platen half en half in malkander geſonken, zo als dat eene ſtuk zig vertoont met zyn Kepen en Spon, en de onder-Sedel 2 duym in deze Platen geſonken, en boven afgeront over 't Kruys 2 duym diep voor het vrydraayen van de Voegburri: in deze Sedelſtukken vertonen zig de Swaluwen of Kippen, diep 2 duym: hier nevens vertoont zig een onder- en boven-Sedelſtuk, op een Kokerſtuk gewerkt met Swaluweſtaarten, en ieder met 2 Bouten geſloten. Aangaande de Koker, of het toeleggen van dien, om de onder- en boven-Sedel op zyn Schorting te verdeelen, voor het makkelyk kruyen van het boven-Huys, zo moet men op de eynden van de Steenlyſten twee lynen trekken overhoeks op malkander; daar de lyn in 't midden malkander beſnyt, moet men de maat ſnyden van

de lyn, tot de onderkant van de Steenburri. Deze maat moet van de Schorting worden afgemeten; de Steenlyſten op de Steenburri worden geſonken met Swaluweſtaarten $2\frac{1}{2}$ duym diep. Van den Toeleg van 't zy-Bint van het boven-Huys moet men 4 Middelden ſlaan in 't Kruys op de Hoekſtylen, en dezelve pennen, de voorſte $2\frac{1}{2}$ duym langer als de agterſte Deze Stylen toegeleit in zyn overhoeks, en de Steenlyſt op zyn hoogte bepaalt,en onder op de Stylen ſteken; dan een maat van de onkant der Stylen tot de bovenkant der Steenlyſt; dan de eerſte Maat van de Steenburri, en Steenlyſt, van de Schorting af te meten, zo heeft men de bovenkant der boven-Sedel. Hier onder aan moet de dikte van de Voegburri met de Somers de Maat te nemen, zo als van de Steenburri is berigt: by deze dikte 2 duym voor de Schorting daar by, dan heeft men de bovenkant van de onder- en boven-Sedel, gelyk als op het Kokerſtuk, onder- en boven-Sedel vertoont word. Aangaande den Toeleg van den Tooren; om dit te doen moet men Vooyſlagen op de Hoek-Stylen ſlaan aan de buytenkanten, de Stylen de lengte bepaalt, en in zyne Overhoeks geleit; de kanting genomen zo als in de voorgaande (van de Paltsrok) is geleert.

N°. 23.

Berigt van den Opſtal van een Wipmoolen.

Men ziet hier den Tooren en 't boven-Huys, de As en Roe, en verder al het gaande Werk, uytgenomen het Scheprat, 't welk vertoont legt in den gront. Onder legt de Muur, als van eynde doorgeſneden, met de Draagbalk, en de Steen daar op, daar de Water-as op legt, als ook Keer- en Weerſtyl, daar deze As zyn bewerking tuſſen heeft; het Wiel om de Water-as, en wederzyds de boven-eynden van de Bak, daar het Wiel in hangt; nog op de Draagbalk 2 Scheerſtylen; tuſſen deze een Spilkalf, met een Wervel daar op, om de Spil uyt en in zyn Werk te konnen halen; de Spil ſtaande in de Pot op de Wervel, met de onder- en boven-Schyfloop daar aan; op de voorſz. Muur de onder-Tafelmenten; daarop de Tooren- en Manderſtylen met Pennen en Gaten, en als opgeregt ſtaande, vertoont. Op de Kokerbalken de Koker op of in, met een Pen van 3 duym; in deze Koker 4 Volſtukken, 3 voet onder korter als de vaſte Kokerſtukken, en die wel met Spykers tuſſen de vaſte Stukken vaſt gemaakt; boven aan de Toorenſtylen 4 Kloſſen of Honds-ooren geſpykert onder op een Tant van $1\frac{1}{2}$ duym, en boven met een Pen en Tant in de boven-Tafelmenten: deze Tafelmenten met Pen en Gat op de Stylen, zo als by den Toeleg van 't Bint is getoont: op deze Tafelmenten de onder-Sedel geſonken, daar de Voegburri zyn bewerking over, en om de Koker heeft; de Voeghouten, met de Somers daar op en ingeſonken met Swaluwen en Voorloeven; op deze Somers de Waterlyſt, mede met Swaluwen en Voorloeven, en de eynden met Pen en Gat in de Hoekſtylen; aan ieder Styl een Schort-anker door de Somers, van onderen met een Spy geſloten, om de Voegburri op zyn Schorting te houden; vorders vertoont zig de gehele bewerking, zo van Daklyſt, Steenlyſt, Kruyſſen, Manders, en Regels, ook de plaatſen van de Balken zo in het Storm- als Trap-Bint; voor aan is de Naalt, met de Klos op dezelve. Deze Klos met Schuyftanden in, en Bouten door de Naalt geſloten, als mede die op de Stylen zitten: op deze Stylen de Daklyſten, en agter dezelve getittelt de Balken, die binnen leggen, en boven de Daklyſten het Wintpeulen, geſonken met Swaluweſtaarten, binnen 3 duym en buyten te niet; de Kap van ter zyde; nog de Staart van de Trap onder aan de agter-Somer, en de Hangbomen agter aan dezelve, en onder in de Sleeptrap, tuſſen deze Hangbomen, het Wintkoppel, en het Vangtouw daar by hangende; de Vang uytgelegt zo als hy om het Wiel moet komen te hangen.

N°. 24.

Beſchryving van een agtkante Water-Moolen, gemaakt te Amſterdam, en ſtaande tuſſen Uytgeeſt en Aſſendelf.

Voor eerſt de Grondſlag van de Waterloop, om de $3\frac{1}{2}$ à 4 voet 2 Palen geheyt, en op alle twee Palen een Keſp, zo lang als de Waterloop zig uytſtrekt, gelyk de volgende vertoont: op deze Keſpen 2 Santſtroken; daar op de Onderleggers, daar de Stylen van de Waterloop met Pen en Gat in den anderen komen; op deze Stylen de Slovings; onder deze, en tegen de Stylen, de binne-Voering, of het Schot van de Waterloop; in en boven deze Waterloop vertoont zig het Scheprat op zyn kant, hangende om de Water-as; nog om dezelve het Onderwiel, in en boven de Bak, gelyk het zig vertoont; de Water-as legt wedereynde op een Steen, het eene eynt op een Balk, leggende in twee Pinanten; het andere eynt op of in de Stoel, daar de Spil op komt te ſtaan; van dezen Stoel zal in 't naaſte breder volgen: onder om de Spil een Schyfloop, dat in het Onderwiel werkt, en boven, binnen de Kuyp, behoort een Schyfloop van 18 Staven om de Spil, dat op het boven-Wiel werkt. Voorts vertoonen zig de As en Roe; de Kap in haar Opſtal, Wintpeulen, lange en korte Spruyt, Rooſterhouten, enz. het Voeghout van ter zyde, de Spanring en Kuyp van buiten; de Vloer en Overring, in de Kuyp getittelt, op en onder deze, moeten 16 Kloſſen, daar de Moolen of Kap op moet omgekruyt worden door middel van de Staart, die zig vertoont met Kruyas, Spaken, korte en lange Schoren, nog de gehele Opſtal van de Romp, onder op 't onder- en boven onder 't boven-Tafelment vertoont. Hier nevens is het boven-Wiel met de voorkant boven uytgelegt, zo als het moet gewerkt zyn; onder een van de Stylen vertoont zig een Pinant gemetſelt, met zyn Fondament-planken daar onder, en het Peuluwſtuk daar op, als mede het Muurwerk onder den Stoel met zyn Fondament-planken.

N°. 25.

Beſchryving van het Agtkant, met zyn Onderwerk.

Voor eerſt ziet men 8 Penanten, met 7 Tafelmenten daar op. Op deze Tafelmenten word de plaats aangetoont voor Stylen en Styltjes; daar binnen vertoont zig de Bak, van boven in te zien; daar boven de Water-as, en de plaats, daar het Wiel en Scheprat moeten komen te hangen; van deze Water-as legt het eene eynt op een Balk, die in de Penanten legt, onder het Tafelment, en het andere eynt op of in de Stoel, die zig vertoont met zyn Draag- en Staart-Balken, daar de plaats vertoont word voor Keer- en Weerſtylen, als mede voor de vier Karbeels; hier boven zyn de Dwars- of Draagbalk, Keer- en Weer-Stylen, met de twee Karbeels; het Hooft en Wervel van ter zyde te zien; hier nevens is de Keer- of Weerſtyl van de andere zyde te zien, ook een Staartbalk met een Karbeel van ter zyde; de Draagbalk, het Hooft en Wervel van eynde; hier nevens is het boven-Wiel, van boven of voren, en van ter zyde te zien, als mede het Scheprat, zo als het moet gewerkt worden, met een Kruysarm, Spruyt, Swaart, en Gording daar van uytgelegt; nog is hier vertoont de Waterloop van

boven te zien, als de Keſpen, of Onderleggers, daar de Stylen in komen te ſtaan, met Pen en Gat; op de Stylen van de voor- en agter-Goot de Overleggers, daar de Vloer of Brug op moet komen, en dat van de Waterloop en Krimp een Sloving op de Palen met Pen en Gat; binnen tegen deze Stylen een Voering van $2\frac{1}{2}$ duyms hout, en buyten met $1\frac{1}{2}$ duyms. De wydte van dit alles is te meten, en van het Slag-Bint en de Rysdam volgt breder in de naaſtvolgende beſchryvinge.

N°. 26.

Beſchryving van de Waterloop van ter zyde te zien; de Kap in zyn Gront en van voren, en een Velt zo als het moet getimmert worden.

Voor eerſt worden om de $3\frac{1}{2}$ à 4 voet 2 Palen geheyt, en op deze komt een Keſp, op deze Keſpen twee Fondament-planken, op deze weder Onderleggers, daar de Stylen met Pen en Gat in gewerkt worden, en boven in de Sloving. Zo ver als de Vleugels zyn, moeten boven-Drempels op de Stylen gewerkt worden; de Bodem van deze Waterloop op de onder-Drempel geſpykert, of genagelt, van 3 duyms hout, en de Brug boven de Vleugels van $1\frac{1}{2}$ duyms; het Slagbint moet worden gewerkt zo als het word vertoont van ter zyde en van voren; het Ryſentſtuk moet tegen het Kalf en op de Boom, en hol uytgecirkelt worden, naar de Cirkel van het Scheprat, een half duym vry gerekent; onder het Kalf moet een Sponning gemaakt worden, daar het Volſtuk in moet worden geſpykert, ook getoont de Kap in den gront, het Wintpeulen, de Penbalk, korte en lange Spruyt, Steuder, en Steunder-balk, de Voeghouten, Spanring, Rooſterhouten, en de Kuyp: dit alles van boven te zien. Hier nevens is de Kap in zyn Opſtal van voren te zien, en een Velt zo als het moet getimmert worden; de Mal daar onder en boven aangeſteken; op deze Mallen moet het Kruys gezet worden, als mede op de Stylen; de Gaten in de Mallen moeten wat groter als de Pennen aan de Stylen dik zyn, op dat de Kruyſſen van Stylen en Mallen net op malkander konnen worden gewigt.

N°. 27.

Beſchryving of Berigt van het Onderwerk van een Eyke Wageſchot-Sager, ſtaande te Amſterdam, en genaamt het AMSTERDAMSE WAPEN.

Voor eerſt komen 'er twee Kruysbalken, half en half in den ander gewerkt, boven gelyk, leggende op zyn kant; in dezelve vier Swaarden met Lippen en Tanden in de Kruysbalken; nog vier Staartbalken, met Pen en Gat in de Swaarden. Deze Kruys- en Staartbalken moeten in de ronde Muur worden gelegt, drie duym binnen de buytenkant van de Muur: op deze Balken komt een ronde Vloer te leggen, zo als 'er een Stuk van is uytgelegt, met Pen en Gat, gelyk van boven te zien is, en van ter zyde met een eenduymſe Bout opgeſloten, en, daar het Gat komt, een duyms Pennetje voor het gelyk dragen van de Voegen. Deze Vloering moet op Kruys- en Staartbalken gewerkt worden, met bedekte Swaluweſtaarten, een duym diep. Op deze Vloer komen de Rollen, die in de Rolring gaan, met $\frac{3}{4}$ duyms Boutjes door de Rollen, waar van een Stuk is uytgelegt. Deze Rolringſtukken moeten aan yder vergaâring een yſere Plaat van buyten tegen de Rolring hebben, zo lang, dat de twee eerſte Rolboutjes daar in komen: op deze Rollen komt een Overring, met Pennen en Gaten opgeſloten, zo als hy ront leggende zig vertoont: deze Ring is wyt $31\frac{1}{2}$ voet. Op den Overring komen twee Kotbalken te leggen, $1\frac{1}{2}$ duym diep, met Voorloeven daar in, gelyk aan de Koning-Balk (die onder legt) aangetoont word. Op de voorſz. Kruysbalken moet een Koning gewerkt worden, met Pennen op, en Klawen tuſſen dezelve. Deze Koning moet zo lang zyn, als hy zig hier vertoont, daar hy onder is uytgelegt, met de Koningbalk daar boven; en onder dezelve word de Overrol en Vloerring, van eynde te zien, vertoont, als mede een gedeelte van de Kruysbalk, daar de Koning op ſtaat, gelyk te zien is. Deze Koning moet boven ront gewerkt worden, om dat daar een Kraag om moet drayen, met Latten op denzelven en op den Rolring geſpykert, tuſſen de Rollen, om den Rolring om zyn Diameter te houden. Boven op den Koning moet een ronde Pen zyn, daar de Koning- of Staartbalk om drayt. Op 't eynt van de Staartbalken worden de Pollen, Kruyas, en Spaken vertoont, van boven en van ter zyde te zien, met de Voorpol, en haar manier van werking daar by uytgelegt: de agter-Pol word met 2 Pennen door de Staartbalk gewerkt: op het vooreynt van deze een Staart- of Koningbalk is de Borſtnaalt, van boven te zien: hier by leggen twee Stylen uytgelegt, om aan te tonen de kanting van de verſchillende val, die de Stylen hebben. Als het Bint toeleyt, moet men onder een Slag over de Stylen ſlaan, en dan een Haakſchreef van de Hiel over den Styl, en die Haakſchreef tegen de Voeting gemeten, en het geen de Voeting langer is als de Haakſchreef, dat moeten de Stylen binnen in kanten, gelyk hier word aangewezen.

N°. 28.

Berigt van de Sleeſtelling.

Voor eerſt vertoont zy zig boven het Kot, met de Hangluyffels van boven te zien, en de Balkjes tot de Solders, daar het geklooft Hout op moet gelegt worden. In de Sleeſtelling-ſtukken zyn 15 Leggers of Trimen, met Pennen, Gaten, en Tanden in dezelve, en met eenduymſe Nagels geſloten, zo als hier vertoont word: tuſſen deze Trimen komen 13 Rollen, yder op zyn plaats verdeelt, $1\frac{1}{2}$ duym boven de Trimen: in deze Rollen zyn van eynde yſere Taatſen, van eynde ront, daar zy in de Pannen leggen in de Sleeſtelling-ſtukken: in deze eynden van de Rollen, daar de Taatſen in zitten, legt een yſere Plaat, met een ronde Ring om die Plaat, die in het eynt van de Rol moet geſlagen worden. Alle deze Rollen moeten onder de Ry gelegt worden, dat de Slee, die daar op legt, gemakkelyk te winden is: nog 3 Planken in de Sleeſtelling, tuſſen de Trimen en Rollen; op deze Sleeſtelling legt de Heugel, Spil, en het Rontſel van 8 Staafjes daar om: de Heugel is boven uytgelegt, en heeft 8 Tanden op een voet; aan de Spil voor in de Borſt is het Krappelrat, van 319 Tanden; aan de eynden van de Spil zit een Kruk, om de Slee te winden. Nog vertonen zig vier yſere Pannen, met $\frac{3}{4}$ duyms Bouten door de Trimen, daar de Spil in legt: de Raamſtylen, met de Hoofden van dien, en de Koningſtut, daar de Heugel van de Slee door legt, word aangewezen, als ook de Slee op order in malkander vertoont, met de Sponning van onderen in de Sleeſtukken, de Neuten op de Trimen, daar men ze kan zien. Deze Slee heeft zynen naam in de Zagery, zo als hy vertoont ſtaat: het Park van 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8. De

Perken 6 en 7 worden gebruykt om te kloven, en heeft alzo ook zyn benaming van het Kloofperk.

N°. 29.

Berigt van den Opſtal van het Agterbint.

De Balken en Kruyſſen, en 't geheele Timmer zyn gelyk die van het Voorbint. Dit Bint is onder wyt 20 voet 6 duym, en boven 10 voet 10 duym, buyten werks. Hier onder zyn de Kotbalken en Staartbalk te zien van eynde; nog een Schoor op een Tant onder het Sleeſtelling-ſtuk, en met een Lip en Borſt onder en tegen de Koning-Balk, daar de Kraan boven ſtaat, en de andere drie Schoren tegen de Overring. Nog vertonen zig twee Trappen, om op de Sleeſtelling te komen: op de Sleeſtelling legt de Spil, daar men de Slee mede uyt en in wint, en het Krappelrat daar om in de Borſt, met de Styl, daar de Palſtok in werkt, de Krabbelaars, en de Kruk agter aan de Spil. Dit Krabbelwerk heeft zyn bewerking aan het Pompraam. Op deze Sleeſtelling ſtaat de Kraan, daar men het Hout mede op of in de Moolen wint; onder in des zelfs Stander is een yſere Taats gewerkt, die in de Pot moet komen te ſtaan, dewelke in het Sleeſtelling-ſtuk moet worden gehakt, en boven aan deſelve een ronde Pen van 48 duym in den Uytlegger; op deze het Touw, om de Opwinders-rol, en door de Bek van de Kraan, in het Blok, gelyk hier is vertoont. Op de Staartbalk ſtaat de Koningſtut, en Balk, met de Sleutel en Karbeels daar onder, en tegen, met Pen en Gat, gelyk het zig hier vertoont. Aan de eerſte Laag Balken, of Solderbalk, is een Klos tegen den Styl geſpykert, daar het Hysbalkje in legt, dat ſwaar is 5 à 7 duym. Hier agter vertoont zig een halve Luyffel, met de delen: de hoogte van Balken en Kruyſſen kan in de Plaat worden nagemeten. Op deze Solderbalk komt de Rees, daar de Ramen tuſſen ſtryken, van eynde te zien: op deze Solder is het Opwindersrat in de Rol, van eynde te zien, met de Stylen, daar de Rol met de Nok in legt, met de Palſtok, en Pal; nog twee Schortbalken, en 4 Schoren daar onder, op de Koningbalk, met 2 Wiggen, om dezelve op te ſetten; een Krukbalk van ter zyde, en de Kruk van eynde te zien, onder en boven Slothouten. Boven de Stylen is de Kap te zien, van agteren het Spantje, zo als het gewerkt en getrokken word; nog de Penbalk van agteren, de As van eynde, met de Schenen in de Pen, en de Wolfbalk van agteren te zien: hier bezyden is de Kap uytgelegt, van boven te zien; de Daklyſten, met het Wintpeulen daar op, als mede op de Steunder, met Swaluweſtaarten van $2\frac{1}{2}$ duym diep geſonken, ook de plaatſen van de Spantjes, als mede van Keer- en Weerſtyl, en Hoekſtyltjes aangetoont: agter op en tuſſen de Daklyſten is de Penbalk, met de Steen, daar de As in legt, met het Wiel van boven te zien: de Wolfbalk, met Pen, Gat en Tant, in de Daklyſten, zo als hier is vertoont; het Wiel uytgelegt, met de Schyfloop, en dat in malkander, om de werkzaamheit te konnen zien. Dit alles is naar de Voetmaat te meten.

N°. 30.

Berigt van den Opſtal van het Zybint van dezen Wageſchot-Sager.

Voor eerſt, onder de Muur, zyn de Vloer, de Rolring daar op, en de Rollen daar tuſſen; op deze Rollen is de Overring, en op deze zyn de Kotbalken, daar de Stylen op ſtaan, met $1\frac{1}{2}$ duyms Voorloeven daar op en in geſonken. Aangaande de Staart- of Koningbalk, die tuſſen deze Kotbalken legt, daar van is in 't voorgaande berigt gegeven. De Borſt-Naalt voor, op en tegen de Koningbalk, en boven met Pen en Gat in de Steunder, daar het Wintpeulen op legt, en op de Voeghouten. Dit Zybint is onder wyt 25 voet 7 duym, en boven 12 voet 10 duym buytenwerks; de Stylen onder met Pen en Gat op en in de Kotbalken, en boven met Pen en Gat in en onder de Daklyſten met eenduymſe Nagels geſloten. De Koningſtut ſtaat onder op de Koning- of Staartbalk, met de Wig daar onder, om de Moolen te ſchorten, of op te ſetten: boven deze Koningſtut is de boven-Koningsbalk voor 't eynt te zien. (Zie zyn bewerking nader in 't voorgaande.) De hoogtens van Balken, en het werken en plaatſen van Kruyſſen en Schoren word net en klaar getoont. Nog vertoont zig het Voor- en Agter-Raam, met het Pompraam (op de Solder) tuſſen beide, om de Kruk te balanſeren: deze twee Onderramen zyn op zyn hoogſt, met de bovenkanten van de Onderhoofden, 3 duym beneden de bovenkant van de Trimen, gelyk het Voorraam zig nu op zyn hoogſt vertoont: de Kolderſtokken onder in de Drayas, en boven om de Kruk, met de Slothouten en Wiggen, onder en boven van eynde te zien, gelyk ook in de Pollen, en de Krukbalken, daar de Pollen in zyn gewerkt: de Kruk is 4 duym dik daar hy ront is, en daar hy plat is om 't Schyfloop te hangen 3 à 4 duym; onder de Koning-Balk, en in de Solderbalk is een Styl, daar de Nok van de Luyffels in word geſloten, daar de Luyffels en Goten op leggen, vertoont. Op de Stylen zyn de plaatſen aangetoont van de Regels tot de Hangluyffels; zie nog boven de Kap, van ter zyde vertoont, zo Daklyſten, Kapſpanten, Wintpeulen, en Weerſtyl; de As zo als zy in de Moolen moet leggen, met het Wiel daar om: het Wiel heeft 85 Kammen, en het Schyfloop 31 Staven. Vorders kan alles gemeten worden.

N°. 31.

Beſchryving en Berigt van het Onderwerk van een Greyne Balk-Sager, ſtaande te Amſterdam, en genaamt de VROUWEN-AKKER.

Voor eerſt ziet men 2 Kruysbalken, half en half in den ander gewerkt, boven gelyk; verder in dezelve 4 Swaarden, met Lippen en Tanden; in yder Swaart een Staartbalk, met Pen en Gat gewerkt: van deze Staart- en Kruysbalken moeten de eynden in de ronde Muur gelegt worden: op deze eynden moet een ronde Vloer worden gewerkt, met Pen en Gat, en van ter zyde met een duyms Bout opgeſloten; nog van ter zyde een duyms Pennetje, voor 't gelyk dragen; gelyk dit alles is aangetoont aan dat ſtuk, dat 'er van is uytgelegt. Deze Vloerring moet op de Kruys- en Staartbalken gewerkt worden met bedekte Swaluweſtaarten, een duym diep: op deze Vloer komen de Rollen, die in de Rolring gaan, waar van een ſtuk is uytgelegt, met een Boutje door dezelve, zo als 't zig hier vertoont. Deze Rolringſtukken moeten aan den anderen verbonden worden, van buyten met een Plaat, zo lang, dat beyde de eerſte Boutjes van de Rollen daar nog in komen: op deze Rollen komt de Overring, die geheel ront leyt, met Pen en Gat, en met Nagels opgeſloten, zo als hier vertoont word. Deze Ring is wyt buytenwerks $31\frac{1}{2}$ voet: op deze Overring komen de Kotbalken, $1\frac{1}{2}$ duym in dezelve, met Voorloeven: op deze Kotbalken is de plaats aangetoont, daar de Stylen komen te ſtaan: op deze 2 Kruysbalken moet een Koning

gewerkt

gewerkt worden, met Pennen in, en Konen tuſſen dezelve: deze Koning moet zo lang wezen, dat hy met de Borſt 2 duym boven den Overring komt; als Vloer, Rollen, en Overring is by den anderen gemeten, gemerkt het in malkander werken daar af te meten: deze Koning moet boven ront gemaakt worden, om 'er een Kraag om te leggen, die mede ront kan, daar Riggels op geſpykert, en op den Rolring tuſſen de Rollen, die zo veel als Leyers zyn, om de Rollen op zyn *Centrum* te houden.

Op of aan deze Koning moet nog een ronde Pen gemaakt worden, daar de Koning of Staartbalk op komt te leggen: deze Balk moet ook $1\frac{1}{2}$ duym met Voorloeven in den Overring gewerkt worden: onder, daar deze Balk op zy te zien is uytgeleyt, heeft men aan het eynt van dien de Pollen, Kruyas, met zyn Spaken, en onder in het midden de Koning in zyn overhoeks te zien, en boven wat op zy legt hy van een zy te zien. Voor op deze Koningbalk komt de Borſtnaalt op en tegen te ſtaan, gelyk word aangetoont; nog 2 buyten-Kotbalken, op de buytenkant van den Overring, om de Schoren onder de Sleeſtelling op en tegen te zetten, met Kerbeels, Pen, Gat, en Tanden in deze en in de andere Kotbalken te werken, ruſtende op den Overring, gelyk alles word aangetoont, en naar de Voetmaat is uyt te meten.

N°. 32.

Berigt van Sleeſtellingen en Slees.

Voor eerſt komen 'er 4 Sleeſtellingſtukken, lang 60 voet; in de voor- en agter-Sleeſtelling worden de Trimen geplaatſt, zoo als hier is te meten, met Pen en Gat, en onder een $\frac{3}{4}$ duyms Voorloef: tuſſen deze Sleeſtellingen de Trimen ook zoo als hier wort vertoont, met Neſten in de Stukken; in 't midden van de agter-Sleeſtelling, onder de Trimen, een Onderlegger, van beyde de eynden van de Sleeſtelling, tot op de Sleeſtelling-Balken: in 't midden moet ruymte blyven voor de Krabbelraden, als ook aan 't eynt, om 't Hout uyt te zetten; dat van 9 à 13 aan 't ander eynt is het Kuſſen, daar de Kraan op komt te ſtaan, 4 duym boven gewerkt; de andere Trimen boven gelyk: op deze Trimen leggen Neutjes, onder de Luyfels van hart, 't zy Oſyne-, Miſpelen-, of Palmenhout, daar in gehakt, en buyten van Eykenhout daar op geſpykert, daar de Slees over ſchuyven. Op deze Sleeſtellingen leggen de Slees, van boven te zien, zoo Pollen, Sleeſtuk, Hoofden, Leyer, Heugel, als ook Kopmes, daar het Schulphout mede word voortgeſchoven; de Voorſlee met zyn Heugel is boven uytgelegt: de Pollen door het Sleeſtuk en in de vaſte Leyer met Pennen geſloten, en met een Krambout om de andere Pol, van onderen door de Leyer, de Kop daar in gehakt, en boven met Krammen aan de Pollen vaſt gemaakt; de Pollen in 't Sleeſtuk binnen gelyk, en de vaſte Leyer de buytenkant evenwydig uyt die binnenkant, en de buytenkant van de loſſe Leyer evenwydig uyt die van de vaſte: op de Sleeſtelling-ſtukken en tuſſen de Trimen zyn yſere Pannen ingelaten, daar de Spillen in komen te leggen, daar aan het eynt de Krappelraden aan zyn, ook de Rontſels, die op de Heugels werken; de agter-Slee een Rontſel van 7, en een van 8 Staven, en voor een van 7 Staven: boven is een half Krabbelrat, met zyn Krabbelas en Palſtok uytgelegt: deze Palſtok moet in een Beugeltje leggen, dat aan de Raamſtyl vaſt is; het voorſte Krabbelrat van 333 Krappen, en agter het grootſte van 142, en het kleynſte van 120 Krappen: een ſtuk van de Heugel, met het halve Rontſel, leyt hier zyn bewerking de wezentlyke grootte; de Voetmaat van een halve voet ſtaat 'er boven: de Stylen van de Moolen, Ramen, en van 't Koningſtut, als mede van de Styltjes en Kloſſen, daar de Palſtokken in komen te leggen, vertonen zig op haar plaats, en doorſneden: verder kan alles nagemeten worden naar de Voetmaat.

N°. 33.

Berigt van den Opſtal van agteren te zien.

Dezelve is onder wyt 20 voet $2\frac{3}{4}$ duym, en boven 10 voet 6 duym; de Stylen zyn lang 38 voet tuſſen Borſten onder de 2 Kotbalken van eynden te zien, daar de Stylen op ſtaan, als mede de Koningbalk, daar de Koningſtut op ſtaat, met de Schoe aan de Stut, en de Wig daar onder, om de Moolen op te zetten; de hoogtens van de Balken, en het werken van de Kruyſſen en Schoren is naaukeurig te zien en te meten: een Raamſtyl leyt 'er voor de Koningſtut, om zyn bewerking te zien, met zyn Kolderſtok: onder leyt op zyn hoogte een Sleeſtelling-ſtuk op de Sleeſtelling-Balk, gelyk zy zig in 't volgende voor de eynden vertonen: het eene eynt leyt hier maar uyt; het andere moet ook, als dit, 30 voet lang zyn uyt 't midden, en de Trimen daar in, gelyk zy zig in 't voorgaande van de Sleeſtelling vertonen; op of in de Sleeſtelling word de Spil voor 't eynt vertoont, met het Krappelrat daar om, en de Krabbelas daar op, en in de Palſtok; het eynt van dien leid in een Beugeltje, dat aan de Raamſtyl vaſt is: aan 't eynt van de Sleeſtelling ſtaat de Kraan met zyn toebehoren, boven in zyn Uytlegger, en onder in zyn Pot, die in het Kuſſen is gehakt; boven op den Uytlegger een Blok, met 2 Schyven naaſt malkander, daar de Reep van het Opwinders-werk door gaat, op dat de Kraan voor en agter kan worden ingedrayt; de Stut van de Kraan moet boven $\frac{3}{4}$ duym binnen hangen, voor het gemakkelyk indrayen: binnen in de Moolen vertoont zig het Opwinders-Rat, met zyn Haalder, en Palſtok; en onder ſtaat zyn Zetter: deze Opwinders-Rol, daar het Touw om loopt, en het Rat in zit, moet in 2 Schoren leggen, met haar Nokken: dit Opwinders-Rat heeft 42 Krappen; aan de Kraan-zy is de Luyfel met zyn Riggelwerk en Schoren getittelt; aan de andere zyde moet het mede zo wezen: in 't midden vertonen zig 2 Balken van eynde; onder elk moeten 2 Schoren op de Koning-Balk, en tuſſen dezelve een Wig, om ze ſtyf op te ſetten, tot verſtyving van de Moolen: boven elke Styl een Daklyſt van eynden te zien, met het Agterſchilt daar op; ook is de Manier aangetoont om de Trek van de Kap te krygen. Hier nevens is de Toeleg van de Kap: de Daklyſten met de Stantplaatſen van de Kapſpantjes; de voorſte 3 Spantjes moeten niet meer ingewerkt worden, als het Haansbalkje, met het Middelſtyltje, daar de Nok op komt te leggen; het andere is voor het Beſchot, en het Deurtje daar in, in deze Daklyſten gewerkt agter een Wolfbalk, en naar voren toe een Steunderbalk, en daar in een Steunder met het eene eynt, en het ander eynt onder de Wintpeulen, en op de Borſtnaalt; deze Wintpeulen op de Daklyſten, en Steunder met Swaluweſtaarten, en gekant, zo als hy zig vertoont: op deze Wintpeulen vertonen zig de Stantplaatſen van Keer- en Weer-ſtyl, het Kerbeel, en de 2 Buyten-Stylen van het Voorſchilt: agter binnen de Wolfbalk leyt de Penbalk met Pennen in, en Lippen van 4 duym op de Daklyſten; in dezelve is het Gat voor zyn Penſteen, en de Kanting is 'er aangetoont.

N°. 34.

Berigt van den Opſtal van ter zyde te zien.

Voor eerſt de gemetſelde Ring; de Vloer daar op, en op deſelve de Rollen tuſſen haar Rolring; daar boven de Overring, en op deſelve de Kotbalken, daar de Stylen op ſtaan, met de Staart op Koningbalk, daar de Koning-ſtut op, en de Borſtnaalt op en tegen ſtaat. Deſe Moolen is in de zyde wyt, onder 25 voet 7 duym, en boven 13 voet; de hoogtens van de Balken en het werken en plaatſen van Kruyſſen en Schoren is ſeer net te zien en te meten, als mede de Balken van voor en agter zyn hier in de Stylen aangetoont: hier in vertonen zig de 3 Ramen, en hare Bewerking, het voor-en middel-Raam even hoog, en het agter- of Schulp-Raam 4 duym lager,gerekent naar de onderhoofden: de hoogte uyt deſe Hoofden, zo van boven-Hoofden, Kalf en Draayas, als mede ook de wydte van de Ramen, is op deſe te meten, en haar Manier van Werking is in 't voorgaande te zien. Aan die Raamſtyl, die voor de Stut ſtaat, boven de Draayas, binnen yder Raamſtyl, is een vaſt-geſpykerde Klamp, en onder een loſſe, met een Kram daar door, in de Styl, en een Knevel daar op; onder met een Bek over het Kalf, en een Wig op het Kalf, tuſſen de Klamp, om deſelve op te konnen dryven, zo veel als Klamp en Draayas ſlyt, gemerkt de Draayas, onder en boven ront gemaakt, zo ver als de Klampen komen; tuſſen de boven-Klamp een holle Neut, naar de rondte van de Draayas, met een Wig of Slothout daar boven: in deſe Draayas de Kolderſtokken, en boven om de Kruk, en onder en boven deſe Kruk, Slothouten en Wiggen, met Metaale Neuten in de Slothouten: boven de Koningſtut is de Koningbalk van eynde te zien, en op deſelve die Schoren en Wig, daar in 't voorgaande van wort geſproken; onder tegens deſe Koningbalk de boven-eynden van de Luyfelgoten; aan 't ondereynt van agteren de Goot, Schoor, met het Uytſtekertje, daar de Goot op legt, en aan 't ondereynt van voren op de Styl zyn de plaatſen van het Riggelwerk tot de Hangluyfel aangetoont: boven onder de Kruk vertonen zig de Krukbalken op en in de boven zyde-Balken, met de Pollen daar op: aan yder zyde van de Kruk ſtaat 'er een met dubbelde Pennen en Gaten in de Krukbalken, en de Gaten voor de Slothouten daar in: op deſe Krukbalken de Wiggen, en Slothouten, met Metaale Neuten onder de Kruk, en dat wel even hoog, op dat de Kruk op al ſyn Halſen te gelyk draage; boven de Kruk een Slothout, of Neut van Oſyne-, Miſpelen-, of Palmenhout, en een Wig daar boven, in het voor-en agter-Bind een vaſte Pol-gewerkt, daar de Kruk met zyn eynde in komt te leggen, onder en boven mede met Slothouten en Wiggen, als voren: de Bogten van de Kruk zyne $8\frac{1}{4}$ duym: deſe Kruk is ront 4 duym, uytgenomen daar de Bos om komt, daar het Schyfloop om vaſt gewigt wort, moet plat vierkant weſen van 3 a 4 duym, het Schyfloop 36 Staven, en het Wiel 85 Kammen: de Steek is groot $3\frac{5}{8}$ duym: het overige van de Kap is klaar aangetoont in 't voorgaande, en kan hier verder worden nagemeten.

N°. 35.

Beſchryving van een agtkante Zaag-Moolen, zo Wageſchot, als Balken, ſtaande te Sloterdyk, en genaamt DE STAR.

Voor eerſt ziet men van den Gront, of 't Heywerk, aan yder zyde van deſe Moolen 4 zware Pinanten, daar de 4 Binten van het vierkant boven komen te ſtaan, op of in deſe Pinanten Balken gelegt zynde, daar de Plaat op komt, waar op het vierkant ſtaan moet; voorts moeten 'er in 't midden onder yder Balk nog 2 kleyndere Pinanten, en wederzyds dit vierkant nog een Regel van 4 Pinanten, om ook Balken op te leggen, aan 't eene eynt op yder hoek nog zo een Pinant om de Muurplaten van de Lootſen op of in te leggen; nog een kleynder Pinant in 't midden, waar in een eynt van de Drempel en van het Draagbalkje komt te leggen: deſe en al de verdere Draagbalken, daar Muuren op moeten geſet worden, zyn in den Gront getittelt, aan 't andere eynt op yder Hoek een Maſt in de Sloot, daar op elk een Styl van het buyten-Bint komt te ſtaan; in deſe Stylen ook een Balk gewerkt, op de hoogte van de andere, die in de Muur en op de Pinanten komen te leggen: zie aan de Wal van die Sloot een Schoejing, om het Hout tegens uyt te winden: de voorſz. Pinanten op de buyten-Regels moeten vierkant, of te loot worden opgehaalt aan drie zyden, en buyten toe laten vallen, dat het met de Muuren, die op de Draagbalken worden geſet, op de hoogte van onder de Plaat by malkander komt; in den Opſtal van deſe Muur een Koſyn, om in 't Kot te gaan; onder de Pinanten de fondamentplanken, langs en dwars, en op deſelve de Draagbalken, waar op de Muuren ſtaan, zo als het ſig hier ten klaarſten vertoont.

N°. 36.

Van de Sleeſtelling en de Sleede.

Voor eerſt de 6 balken, die op de Pinanten leggen, en de 7de, die in het Bint is gewerkt, waar van in 't vorige wort berigt: op deſe 6 Balken de Platen met bedekte Swaluweſtaarten, en het eynt met Pen en Gat in het Bint; op deſe voorſz. Balken twee Sleeſtelling-ſtukken, waar in de Trimen, Rollen, en Schroden gewerkt zig vertonen; in 't midden van deſe Sleeſtelling 4 Raamſtylen; daar nevens de Spil, met het Rontſel, Krappel-Rat, en de Krukken om of aan de Spil, leggende in 4 Pannen; op deſe Sleeſtelling de Wageſchot-Slee, de 4 Sleeſtukken, 2 Hoofden en Heugel; in deſe Sleeſtukken een Groeving van $1\frac{1}{4}$ duym wyt en diep, waar mede die Slee geleyd word, door middel van de Neutjes, of Leyers, die in de Trimen leggen. De Wageſchot-Slee legt hier nevens doorgeſneden, zo als hy moet gewerkt worden Aangaande de Balk-Sleeſtelling en Slee, in en op de middel-Balken twee Beerſtukken, en de Trimen tuſſen dezelve, als ook de twee Raamſtylen van het Balkraam; nog over deze Balken 3 Stukken, daar de Neutjes in leggen, waar over de Balk-Slee moet ſchuyven; nog tuſſen deze Stukken, als ook in de Plaat, en in het Sleeſtelling-Stuk van de Wageſchot Sleeſtelling, de Onderleggers, daar de Vloer op moet komen; zie ook nog de Spil, Pannen, en Kruk, met het Rontſel en Krappel-Rat op deze Sleeſtelling vertoont, als ook de Slee met zyn Sleeſtuk, Pollen, Leyers, Hoofden, en Heugel, gelyk hy hier nevens van ter zyde en van eynde te zien word vertoont: nog vertoont zig de Draybalk, daar de Kraan op komt te ſtaan, met de Put daar op of in, daar nevens het Gat, waar door de Kraan het hout uyt 't water komt boven te winden; agter de Wageſchot Sleeſtelling twee Leggers, dat moet beſoldert tot aan de Plaat, als ook de 3 buytenſte Trimen van beyde de eynden van de Wageſchot Sleeſtelling, en het andere eynt moet open blyven, om 't hout, dat door de Zagen is, uyt te ſchieten, ook aan dat eynt een Onderdrempel met 2 paar Deuren onder

met

met de Vloer gelyk, nog daar nevens een Plaat, of Drempel, en op dezelve 1 paar Deuren op de hoogte van de Sleeſtelling, om het hout uyt de Balkſlee dooruyt te ſchieten: de zwaarte van het hout, en de benaming van al de delen is alles hier zeer klaar aangetoont en benoemt.

No. 37 en 38.

Van de Gronden, zo van het Vierkant, Agtkant, als van de Kap, als ook van den Opſtant van het zelve.

Voor eerſt ziet men de Onderplaten, en op yder de plaatſen aangetoont van 4 Stylen, daar de 4 Binten van het vierkant moeten komen te ſtaan, als ook van de Stylen der Lootſen, en onder deze Platen zyn de Balken, die op de Pinanten komen te leggen, daar de Sleeſtelling op komt, uytgenomen de 2 middelſte Balken, die leggen moeten onder de twee middelſte Binten van 't vierkant, gelyk op die van de Sleeſtelling word getoont: binnen deze Platen de boven-Platen over de Balken van het vierkant, met de Tafelmenten, die in het agtkant over of in dezelve zyn gewerkt, en op deze de plaatſen aangetoont, daar de agt Stylen van het agtkant moeten komen te ſtaan, als ook van de middelſtylen in de 8 Velden: binnen dit agtkant de Gront van de Kap met al zyne delen en zwaartens benoemt en aangetoont, alle op haar plaats en order.

Van den Opſtal.

De 4 Binten van het vierkant van eynde te zien, de Regels en Stylen tuſſen dezelve, met de Kerbeels in de Stylen, en onder de boven-Platen, die over de Balken van het vierkant komen te leggen. Buyten dit vierkant zyn de Lootſen verbonden aan het vier- en agtkant; binnen dit vierkant het Krappel-Rat, met Palſtok en Pallen; dit Krappelrat, als ook dat van de Wageſchot-Slee, hebben 320 Tanden of Krappen, nog het Opwinders-Rat, met zyn Pal en Palſtok, als ook een Raamſtyl op zy te zien; hier nevens de Uytlegger, met de Kraan onder dezelve; het Opwinders-touw van de Opwinders-rol onder den Uytlegger, door het Kinnebaks-blok, en daar de Bek van de Kraan, met een een-Schyfblok daar in hangende, met een Kettinghaak aan dezelve, daar zig een Balk of Wageſchot aan vertoont, te hangen.

Van den Opſtal van het Agtkant.

De Stylen met Kruyſſen en Regels, Hondsooren, en Middelſtylen; de Balken van de vaſte Binten, en die van de loſſe Binten zyn getekent met tittels in de Stylen; boven op de Stylen de boven-Tafelmenten, de Kuyp op dezelve, met de Vloer, Rolring, en Overring in de Kuyp; de Voeghouten op den Overring, de Rooſterhouten in de Voeghouten, en op den Overring en de Spanring op de Rooſterhouten, en tegen de Voeghouten, de Kapſpanten op de Spanring het Wintpeulen, lange en korte Spruyt op de Voeghouten, en Penbalk en Yſerbalk tuſſen de Voeghouten; zie dit alles naauwkeurig in den Gront van de Kap: verders van het binnen-Werk en gaande Werk de As en het Wiel in de Kap, de binnen-Roe in de As, de Vang boven op 't Wiel, de Vangſtok en het Vang-touw agter uyt, de Vangbalk binnen, met het Sabelyſer van de Vang; nog de Spil, en onder is de Bokelaar om dezelve en boven het Schyfloop, dat de grootte van dien getittelt legt agter of binnen de Kuyp: deze Spil ſtaat onder met zyn Taats of Kroon in een Pot, die in een Wervel is gehakt; deze Wervel legt op het Spilkalf, het Spilkalf gewerkt in twee Scheerſtylen, en op twee Pollen, zie hier nevens.

Zie ook nog den Omtrek van het Schyfloop, twee Pollen daar voor, met de Kruk en Slothouten in of door de Pollen, de Kolderſtok om de Kruk en in de Drayas van het Raam, de Steert boven aan de korte Spruyt, als ook de korte Schoren, en het ondereynt aan de Steert, zo ook de lange Schoren, en boven aan de lange Spruyt, het Wintkoppels door de Steert, met de Spaken daar in, de Swigtſtelling daar onder, als ook aan de andere zy; nog de Krukbalken met de Pollen, van boven te zien, op de eene zy, en van ter zyde te zien, op de andere zy, met de Kruk in die beyde getittelt; nog daar nevens de Kruk vertoont met zyn bogten, en de wyze om het op order te vertonen met zyne drie bogten, alles naauwkeurig benoemt, en de zwaarte aangetoont, leggende ook alles zeer net op zyn plaats.

No. 39.

Beſchryving van een Modder-Moolen, in gebruyk tot Amſterdam.

Voor eerſt van de Platte Gronden.

Op de eerſte Gront de Pot, daar de Spil van het Paarde-wiel in ſtaat; daar nevens de Pot, daar die Spil in ſtaat, daar het Schyfloop en de Bonkelaar om hangt; nog daar nevens de Pot, daar de Spil met de twee Schyflopen in ſtaat; deze Pot is maar half te zien wegens de Draagbalk, daar die Spil boven in loopt, en daar de leggende Spil met een yſere Taats op die Metaale Neut komt te leggen; in 't midden zyn twee Stylen, daar de leggende Spil komt tuſſen te leggen: aan de andere zyde is weder een Draagbalk, verbonden aan de Schaarſtylen, daar de leggende Spil als voren op de Metaale Neut komt te leggen, en daar de Spil met zyne twee Schyflopen op en in zyn Pot komt te ſtaan; zie hier de vier Schaarſtylen (boven de Slagbinten genoemt) daar de Spil komt tuſſen te leggen, daar het Wiel met het ſeskant om komt te hangen; zie ook nog het Gat, daar de Bak met de Ketting door in het Water hangt, als ook de Plaats om het Kabeltouw neer te ſchieten, en de twee Stylen, daar het Wintas boven op komt te leggen, en dan nog de Haartſtee.

Volgt van de tweede of bovenſte Gront.

Voor eerſt de Legger, of Balk, daar de Spil, daar de Paarden aan gaan, met de Bosdeur daar voor, komt tuſſen te lopen; daar boven loopen de Paarden, en onder dat is de Balk getittelt, daar de tweede Spil komt in te loopen; zie ook nog deze plaatſen aangetoont, als de Haverkiſt, de Paardeſtal, 't Gat voor 't gaande Werk, en daar de Bak met de Ketting in komt te hangen; zie ook nog het voor-Luyk, om voor onder, en het agter-Luyk, om agter onder by de gaande Werken te komen. Van de Stylen der Slagbinten, en daar het Rat of Wintas op komt te leggen, is boven geſproken, en uit 't volgende zal het overige nader blyken.

No. 40.

Beſchryving van de Werkzaamheyt van dezen Modder-Moolen, en zo als het zig vertoont.

Onder legt het Werk zo als het zig vertoont

van boven te zien; voor eerſt het Paarde-Wiel van 56 Kammen, dat werkt op een Schyfloop van 16 Staven; onder dat Schyfloop legt een Bonkelaar van 31 Kammen, die werkt op het bovenſte Schyfloop van die twee van 16 Staven; het onderſte op dat Wiel van 44 Kammen; om het ander eynt van die Spil hangt een Wiel van 31 Kammen, dat werkt op het onderſte Schyfloop van 26 Staven, en het bovenſte van 16 Staven werkt op het Wiel van 44 Kammen, daar om het ander eynt van de Spil het ſeskant hangt, daar de Ketting over gaat; deze Spil of As legt tuſſen die Slagbinten, waar van boven is geſproken; de Ketting en Bak zyn hier van boven te zien, als ook het twede ſeskant, dog zal in 't volgende, daar Ketting en Bak boven malkander, als ook de Bak, daar de Modder uyt gaat, van ter zyde zyn te zien, naauwkeurig worden aangetoont. Boven dit voorſz. werk is het zelve van ter zyde te zien behalven Ketting en Bak, dat volgen zal; zie onder nog 2 Asjes, om de Bak mede te rug te winden aan die Haken, die aan de Bak zyn; zie boven aan de Spil van het Paardewiel de Boom, daar de Paarden aan gaan, als ook het Kabeltouw, dat het Vaartuyg geſtadig in 't werken voorthaalt, zynde voor uyt aan een Paal, (of Dikdalf) of wat anders, vaſt gemaakt; zie ook nog het Bint van ter zyde, daar het Rat of Wintas op komt te leggen, dat in 't vervolg nog klaarder zal worden vertoont; zie dan ook nog de Overdekken van daar de Paarden gaan, van de Paardeſtal, en boven het gaande Werk met tittels aangewezen, 't welk boven het Vaartuyg ſtaat getimmert.

N°. 41.

Beſchryving van de Ketting en Bak van dezen Modder-Moolen.

Voor eerſt van de Bak; de 4 ſtylen, daar de Leyers binnen tegens zyn gewerkt, 3 duym binnen; boven yder Leyer een Plank gewerkt, binnen met de Stylen gelyk, de Bodem onder tegens de Leyers, daar de Trimen of Onderleggers onder zyn, verbonden met yſere Beugels aan de Stylen; de Bak aan 't eynt afgeront, ſchuyns toegewerkt, en met dun yſer beſlagen; aan 't andere eynt van de Bak is het Slag-Bint; daar nevens is de Styl, die op 't eynt van het Vaartuyg ſtaat, daar de Leggers en Schoren zyn tegens gewerkt; op deſe Leggers een Overlegger, daar een Blokje aan hangt, en een Blokje aan de Beugel van de Bak, door welk middel men met een touw op dat Asje, dat zig vertoont, de Bak, die buyten hangt, daar de Modderſchouwen onder leggen, om de Modder te ontfangen, kan ryſen of ſakkken laten; zie nog in de boven-Lyer van de Bak de Leggers getittelt, daar de middel-Leyer op is gewerkt; zie dit, en wat nog verder van de Bak gezegt is, hier nevens, daar de Bak ſig doorgeſneden vertoont, met 2 Scheppen daar tuſſen hangende en ſtaande, met de Ketting-Balkjes op de Leyers; zie hier nevens de Ketting uytgeleyt, met het Beſlag of Yſerwerk daar aan, zo als het zig van ter zyde vertoont met de zeskanten daar binnen; het eene zeskant leyt tuſſen dat Slag-Bint, dat'er onder leyt, en het andere hangt in de Bak, in die Metaale Bosjes, (als op zy in de Bak vertoont wort) met Taatſen in de Spil van 't zeskant. Sie nog aan de Styl van de Bak de Haak, daar het Blok aan vaſt gehaakt wort, om de Bak dieper of ondieper te laten, gelyk 't volgende zal vertoonen; zie boven het beſlag in 't groot uytgeleyt, na die voetmaat, die 'er nevens leyt; het beſlag van ter zyde, met de Boutjes daar in; het Ketting-Balkje daar in getittelt, als ook de voorkant van de Schep; zie nog daar nevens het beſlag van voren, en dan nog daar naaſt, hoe de Gewrigten in malkander komen te werven, als zy over het zeskant paſſeren.

N°. 42.

Beſchryving van het Rat of Wintas, daar de Bak of dieper, of ondieper mede word gelaten.

Voot eerſt leyt agter het Rat het boveneynt van het Bint, gelyk het zig in de tweede te rug in kleynder form vertoont, met de Steen op of in het Hooft, daar de As op legt, met het Kapje daar boven, tot behouding van het Touw; zie hier om deze As het Rat, waar mede de Bak, als gezegt is, hoger of lager wort gelaten: dit Rat vereyſt geen verdere verklaring, wyl het zig zeer klaar vertoont. Zie hier nevens het Bint van voren, de Stenen op de Hoofden, daar de As met zyne Halzen op legt, met het Rat aan 't eynt van die As; zie de vaſte Bloks aan de Stylen geſloten, en de loſſe daar by hangende, met het Touw door dezelve, en om de As: onder aan de loſſe Bloks zyn de Oogen, die in die Haken, welke aan de Bak zyn, worden vaſt gehaakt. Zie de naaſte te rug.

N°. 43.

Naauwkeurig Berigt van een Wiskonſtige Order van veelerhande gaande Werken.

Voor eerſt een Bonkelaar van 41 Kammen, en een Schyfloop van 37 Staven, tegen malkander uytgeleyt; de Bonkelaar vertoont met de Kammen omhoog, en aangetoont het afcirkelen van dien, gelyk op een Kam in 't midden wort getoont waar dat men de Paſſer moet zetten. Binnen het Schyfloop legt een gedeelte van de Bonkelaar en Schyfloop, zo ver als 't in malkander komt te lopen; de Kammen van ter zyde vertoont, na de eygenſchap of draying van de Bonkelaar, gelyk de Titteling aanwyſt ook zyn deze Kammen de voor- en agterkant afgewerkt, 't welk een nootzaakelykheyt is voor 't uyt en in malkander komen: het afwerken wort mede met Tittelings aangewezen, en de nootzaakelykheyt wort hier genoegzaam getoont; de binne-Cirkel is de Kammen voor 't eynt, en de buytenſte is op zyn zwaarſt, gelyk dat de Titteling duydelyk aanwyſt. Aan de Linkerhant leyt een Schyfloop, mede van 41 Staven, in of tegens de Bonkelaar, volgens dezelve order. De Voetmaat is lang 50 duymen, en een duym verdeelt in 16 delen. Hier nevens word geleert, hoe men de Steek of Verdeeling van een Cirkel kan vinden; de Steek 7 maal op een regte Schreef geſtoken, en dat verdeelt in 11 of 22 maal, zo is yder deel van die 11 delen 4 delen op de Cirkel, en die van 22 is 2 op de Cirkel; by voorbeelt: als men die 11 of 22 delen tot een Cirkel trok, zo zoude het met die van 7 in 44 delen de Cirkel ront zyn: de volgende van dezen aart zyn mede na deze Voetmaat, de Steek 4 duym.

N°. 44.

Van een Kamwiel van 77 Kammen, en 3 Schyflopen daar tegens uytgeleyt, een van 8 Staven, een van 12 Staven, en een van 16 Staven.

Het afcirkelen van de Kammen voor de Kop wort ook (als in 't vorige) met Tittelings aangewezen, daar de Paſſer ſtaan moet: hier nevens vertoont het zig in malkander, zo als het komt te werken, en

wort

wort mede als voren het afwerken aangetoont: aan de eene zy legt de Staaf, en aan de andere zy de Kam in 't midden vertoont: in 't midden is de Steek van 't kleyne Werk (te weten van 8 Staven tegens 77 Kammen) vergroot, gelyk zommige willen; dog het is bedorven Werk, gelyk hier getoont wort; zie inzonderheyt boven, daar de Kam in 't midden is: de Steek is hier vergroot, na die natuur, waar van daan men het denkbeeld van vergroten heeft; dog ſchoon men het minder vergrootte, zo is het zo veel te veel, als men het vergroot. In 't midden wort geleert, om van een vierkant een agtkant te maken: de Paſſer op het Kruys gezet, en geopent tot de buytenkant, en van dat midden getrokken tot 't naaſte; dan een ſchrap van die gepaſſeerde Hoek tot het Kruys, en dat dan tuſſen de Hoek en de Cirkel is, moet uyt al de 4 Middelden wederzyds getrokken worden, en op malkander aangeſchrapt, zo als hier gedaan is, gevende dus een goet Agtkant.

N°. 45.

Van een Spoorwiel van 80 Kammen, en 3 Schyſlopen daar tegen uytgeleyt: een van 9 Staven, een van 13 Staven, en een van 17 Staven.

Aan de eene zyde legt de Staaf, en aan de andere de Kam in 't midden, en by yder is aangewezen met Tittelings waar dat men de Paſſer moet zetten, om de Kammen af te cirkelen, daar zy na moeten afgewerkt worden, voor 't uyt en in malkander komen. Binnen dit is de Steek van het kleynſte Werk (te weten van 9 Staven tegens 80 Kammen) vergroot, en vertoont zig ook als niet te deugen: in 't midden legt een ſeskant: om dit te maken trekt men een Cirkel met de Paſſer; men meet met die Paſſer de Cirkel ront, en men zal met 6 maal net ront zyn; dan van Steek op Steek geſchrapt, gelyk hier gedaan is, geeft een goet zeskant.

N°. 46.

Van een Spoorwiel van 25 Kammen, en 2 Schyſlopen daar tegens uytgeleyt, een van 10 Staven, en een van 20 Staven.

Die van 20 Staven legt de eene zyde de Staaf, en de andere zyde de Kam in 't midden; en die van 10 Staven legt de eene op 't uytgaan, en de andere op 't inkomen; het afcirkelen, om het na af te werken, is mede als de vorige met Tittels aangewezen, daar de Paſſer moet ſtaan: in 't midden leggen 2 Spoorwieltjes van 15 Kammen tegen malkander, en het afwerken van dien wort mede met Tittels aangewezen.

N°. 47.

Beſchryving of Berigt, om na een goede order Mallen te maken, daar de Moolen-Roeden na moeten geboort worden, als ook hoe men dezelve moet gebruyken.

Voor eerſt een Plankje van omtrent $1\frac{1}{2}$ voet lang, en een voet breet, of wat breder; dan een kant regt gemaakt zynde, zo neemt men het Plankje voor zig, met de regte kant onder, en men ſchrapt een Haak-ſchreef op het zelve, aan de linkerhant, omtrent 10 à 12 duym van de kant; dan zet men de Paſſer onder op de kant by de Haak-ſchreef, men opent dezelve een voet hoog, en men trekt van de linkerhant af na de regterhant toe, zo als deze vensgaande 4 Mallen aanwyzen. Daar zy onder met de punt aan ſtaan, is de voorſz. regte onderkant, en de Titteling-ſchreef na boven is de Haak-ſchreef. Deze 4 Mallen zyn elk verſchillende, en alle andere, 't zy van korter of langer Roeden, konnen uyt deze gezogt worden. De eerſte en twede aan de linkerhant zyn van 30 Hekken; de eerſte heeft 4 duym ſak, en de twede $4\frac{1}{2}$ duym, dat is uyt de Haak-ſchreef na de regter hant, en beyde zynze een duym door de Wint, dat is na de linkerhant; de 2 volgende zyn van 25 Hekken; de eerſte heeft $3\frac{3}{4}$ duym, en de twede $4\frac{1}{2}$ duym ſak, en mede een duym door de Wint. De eerſte Mal aan de linkerhant is van de onderſte halve Roe, en zo vervolgens na de regterhant, en na boven toe: de Roeden zyn na de voetmaat, die onder ſtaat, en de Mallen na de wezentlyke Amſterdamſche Voetmaat, van 11 duym in de Voet. Deze Mallen moeten verdeelt worden zo als hier is gedaan. Om nu deze Mallen te gebruyken, moet 'er een ſchrap op de voorkant van de Roe, als dezelve op zy legt, boven 1 duym, en onder $1\frac{1}{2}$ duym van voren, dan de Mal met de regte kant op 't midden van de Roe gezet, de Haak-ſchreef van de Mal een duym van de voorkant, en de Roe moet in 't midden wel ſuyver na de agterkant in den Haak wezen; dan een Rey gehouden onder aan de punt van de Mal, en boven aan No 1. daar dan het eerſte Rooygat van ſcheelte na geboort moet worden, en zo vervolgens met de volgende Nommers, welke Nommers verbeelden het zo veelde Gat van boven als het N°. zegt, gelyk het op de Roede wort aangewezen. Deze Rooygaten geboort zynde, moet men in yder Gat een ronde Rooy-Nagel ſteken, en een Lyn ſpannen van den eenen tot den anderen, een voet uyt de Roe, en daar langs deze Lyn de overige Gaten geboort; het Boor boven 1 duym, en onder $1\frac{1}{2}$ duym na de regterhant laten overhangen. De Mallen leggen in 't kleyn aan 't midden van de Roeden, en wyzen met Tittelings aan hoe de Lyn (geſpannen zynde) zig vertoont.

N°. 48.

Berigt dienende ten nutte van de Tekenkonſt, en zulks om de twee Stylen van een Agtkant, die zig in 't midden vertoonen, een goede Proportie te doen hebben, na mate dat de twee buyten-Stylen zig vertoonen.

Voor eerſt legt onder de helft van het agtkant in den Gront, van de onder- en boven-Tafelmenten, en van de Stylen: als nu de buyten-Stylen na haar beloop zyn ter neder geſtelt, zo deelt men de hoogte in zo veel delen, als men wil, gelyk het hier in 6 delen is gedaan, en men brengt de voorkanten van de Stylen, zo binnen- als buytenkanten, *perpendiculair* op de voorkant van de Stylen in den Gront, gelyk hier de buytenkant met een Schreef, en de binnenkant met Tittelings wort aangetoont: dan zet men de Paſſer op het midden, en men cirkelt alle deſe delen zo ver om, als hier gedaan is; dan brengt men alle deze deelen van de voorkanten van de binneſtylen uyt den Gront in den Opſtal, op die zelve hoogte, daar elk deel van af komt; dan alle deze plaatzen, zo van binnen- als buytenkanten, zonder Knikken of Lamtens op malkander aangeſchreven, zo zal het zig onberiſpelyk vertonen, na den aart of draying van het Agtkant: de buytenkanten, of de Rug, zo van de binnen- als buyten-Stylen, vertonen zig zo onder en boven als in 't midden even breet, of ſwaar, gelyk het in den Gront wort vertoont.

Nº. 49.

Beſchryving en Vertoning van een zeer fraay en ſpeculatief Werkje.

Dit dient om door uytſlaan, of tekenen te konnen weten, hoe lang de lange Schoren moeten wezen, als mede hoe ver dezelve den Moolen komen mis te drayen, als de plaats, en de lengte van de lange-Spruyt, (als mede de afſtant van de Staart, en daar de Schoren aan dezelve komen) is bepaalt. Om nu de lengte van deze lange Schoren te krygen, wort hier op twee Manieren geleert; voor eerſt aan die Schoor, die op de regter zyde legt, dewelke van zelfs medebrengt de hoogte *perpendiculair*, daar de Schoor aan de Staart vaſt is, als ook den Afſtant uyt 't midden, daar de Schoor boven aan de lange-Spruyt vaſt is; waar by dan nog moet komen het vallen van de Schoren, van de Staart af tot de lange-Spruyt toe, 't welk daar onder aan legt getittelt, en dat haaks uyt het Schoor: dit dan op het boveneynt van de Schoor aangeſchrapt zynde, maakt de lengte uyt van een lang Schoor. Aangaande de tweede Manier, eerſt moet de afſtant uyt 't midden, daar de Schoren aan de ſtaart komen, en de lange-Spruyt zo ver uyt 't midden komt te leggen, gelyk hy zig boven voor 't eynt vertoont, en de afſtant onder na de regter zyde is gebragt, 't welk beyde, uyt den Gront, die onder legt, moet worden gehaalt: deze twee plaatzen, te weten de afſtant, en de lange-Spruyt, op malkander aangeſchrapt, toonen aan het vallen van de Schoren, waar by nog moet komen de helft van de lange-Spruyt haaks uyt het boveneynt, en dat dan weder onder op den afſtant aangeſchrapt, gevende weder de lengte van een lang Schoor.

Om nu te weten hoe ver deze Schoren de Moolen komen mis te drayen, zo ziet in den Gront de lange-Spruyt, de Staart, en de lange-Schoren verbonden aan deze beyde, dan haaks uyt de lange-Schoor, op de Middelt of het Hert van de Moolen aan, een ſchreef gezet: daar deze Haak-ſchreef aan de binnenkant van het Schoor komt, moet *perpendiculair* aan de binnenkant van het Schoor in den Opſtal gebragt worden; daar van daan dan weder op de buytenkant van de Styl gebragt, en dat dan weder in den Gront gebragt, op de voorkant van de buyten-Styl, dan daar van daan omgecirkelt uyt de midden, tot die Haak-ſchreef toe, van het lange-Schoor op de Middelt aan, alwaar aangetoont wort, hoe veel de lange-Schoren de Hoeken van de Moolen komen vry te drayen.

Nº. 50.

Een Machine, of Werktuig, om Moolens mede te regten, en om allerhande ſware Werken daar mede omhoog te winden.

Twee Kaapſtanden, van boven en van ter zyde te zien. Die van ter zyde worden vertoont als aan te winden; het Touw zit om die As, daar de Spaken door zitten, waar aan het Volk loopt; agter het Kaapſtant zit een Jongen, die het Touw ſtrak hout, en voor het Kaapſtant loopt het Touw door een Leyhooft, tot aan en door het Blok, dat boven aan de Schalk is gebonden, en dan geſchoren door het Blok, dat aan het ſtuk Werk is gebonden, 't welk na boven moet, gelyk het hier aan de As vertoont is. Om deze Schalk ſtaande te houden, moeten 'er vier Tuyjen in 't vierkant, of zes in 't zeskant aan geſpannen worden, boven aan de Schalk, en onder aan Tuy-Palen, die zo ver van de Schalk af in den Gront zyn geſlagen, na mate dat de Schalk lang of kort is. Maar om nu deze Schalk ſtaande te krygen, moet men de Schalk met zyn ondereynt leggen daar hy ſtaan moet, en men moet twee Tuyjen of Touwen, die aan 't boven-eynt van de Schalk vaſt zyn, vaſt maken aan twee Tuypalen, die tegen malkander over ſtaan; dan het boveneynt van de Schalk met Dommekragten zo hoog geligt, dat aan het voor-Tuy met een Kaapſtant kan worden gewonden, en het agter-Tuy hangt daar by, om, als de Schalk byna regt is, aan de agter-Tuy-Paal vaſt te maken: boven moet een Blokje hangen van een Schyf, met een Touw daar door, waar mede een jong Maatje kan na boven worden geheyſt, met een Knuppel aan het Touw, daar hy op zit, en een Touw om zyn Lyf vaſt, om de overige Tuyjen boven vaſt te maken, als mede om de Reep of het Touw, daar aan gewonden moet worden, door het bovenſte Blok in te ſcheren.

N°. 51.

Beſchryving van een zeskante Sommerzager, genaamt 't Fortuyn, ſtaande tot Amſterdam, buytem de Raampoort.

Deze Molen vertoont zig van ter zyde, tegens de Zuyd-zyde aan te zien. Onder de zelve zyn de Pinanten opgehaalt, uyt het Fondament van daar gerekent. Van het Fondament zal de volgende Plaat en Beſchryving duydelyke aanwyzinge geven. De Titteling-ſchreef, of aan de Snyding, is met de Grondt gelyk. Tuſſchen de twee middelſte Buyten-Pinanten, is een anderhalve ſteens Muur opgehaalt, daar het Deur-koſyn in ſtaat, om het Kot, of de Plaats om het Zaagſel te konnen bergen, mede af te zonderen; gelyk de volgende Plaat, van de halve Hey-grondt, duydelyk zal aantonen. Ook ziet men de twee middelſte Pinanten, daar het Konings-Bint op ſtaat. Zie mede de volgende, onder de Slee-ſtelling of in de Hey-grondt. In en op deze Pinanten, vertonen haar de Balken, van vooren de eynden geſtippelt, met de Buyten-plaat, of Muur-plaat daar op. Deze Plaaten moeten met bedekte Zwaluwe-ſtaarten op deze Balken gewerkt worden, zoo dat 'er een Cleſoor of een vierde van een ſteen voor heenen gemetſelt kan worden, om ze voor het Regenwater te bevryden.

Binnen de Moolen ziet men de groote en kleyne Slee, de eene voor, en de ander agter in de Moolen; met haare Pollen, Slee-ſtukken, Leyers, Krambouts en de Hoofden aan de eynden. In de Groote-Slee vertoont zig een gezaagde Balk, die de Moolen wordt uytgewonden; 't welk zig klaar vertoont, als men maar het Touw volgt, tot aan het opwinders Radt toe. Als men uyt de kleyne Slee een Balk moet uytwinden, dan behoeft men maar het Blok te verhangen aan een tweden Haak, agter de kleyne Slee, zittende meede in die Balk van 10 a 12 duym. Aan het Agter-hooft van de groote Slee, vertoont zig ook de Haak, met het Touw daar aan vaſt, om die Slee, als 'er die gezaagde Balk uyt is, meede agter uyt te winden. Dit Touw loopt door het Blok, dat aan de middelſte Styl aan 't eynde van de Loots vaſt is; en vervolgens agter het opwinders Touw heenen, tot aan de middelſte Rol, die hier niet kon vertoont worden, om dat ze agter malkander komen; maar op de volgende Plaat, daar de onderſte Balken van de vaſte Binten met de Rolle en Raden aan dezelve te zien zyn, wordt het klaar aangewezen. De kleyne Slee wordt ook met het zelfde werk agter uyt gewonden, mits het Touw maar van de groote Slee aan de kleyne te leggen. Sie ook het opwinders Radt en Touw voor de groote Slee, ſtrekkende zig tot buyten de Moolen, aan een Balk vaſt, die uyt het water over de Helling de Moolen wordt ingewonden. Het Hout voor de kleyne Slee wordt meede zoo opgewonden, als voor de groote; waar van nog breder aanwyzing volgen zal. Op deze op- en uytwinders Raden, is een Haalder en een Houwer. De Haalder gaat op en neêr, zit met het boven eynde (daar een Oog aan is) met een duyms Bout door dat Oog, in en door een Palſtok, die met het een eynde aan het Raam, en met het ander eynde door een Styl met een Pen, en agter de Styl met een Nagel geſloten is, zoo dat hy op en neêr kan. De Houwer is met een gewrigt van yſer in de Balk vaſt gemaakt. Het Palwerk beneden is klaar aangetoont; als het Krabbelradt, met de Pallen daar op, zittende in de Palſtok, die verbonden is aan de Raamſtyl. Hoe dit Palwerk de Sleede voort dryft, door middel van Rontſel en Heugel, wordt in de volgende Plaat op de Slee-ſtelling klaar aangewezen. Zie nog het overige Gaande-werk; als de 3 Kolderſtokken, de Kruk voor 't eynde, daar de Kolderſtokken aan hangen; het Schyf-loop om de Kruk; het Bonkelaar, onder om de Spil, en boven het Schyf-loop binnen de Kuyp geſtippelt; op welke Schyf-loop het Boven-wiel werkt. De hoeveelheit van Kammen en Staaven, is op de Plaat te zien. Nog vertoont zich hier de Krukbalk in 't velt, met de Pollen en Slothouten daar in; als ook het Scheerbint, met het Spil-kalf, en Werwel daar de Spil op ſtaat, met zyn Taats of Kroon in een Pot. Ziet dit alles zeer klaar en duydelyk in de volgende, van 't vaſte Bint met de Gaandewerken, en van de Kruk-balken, met de Kruk tuſſchen de Pollen. Verder wordt alles in een goede order, en naar het wezentlyke Getimmer vertoont; als, de Swigtſtelling, met de Leuning daar op; 8 Schoren en 2 Stylen ſtaan op ieder zyde onder het zeskante Buyten-raam; en dit ruſt boven de Loots op een Yſer, dat op de Nok ſtaat. Het Binnenraam ruſt op die Yſers, die in de Stylen zitten. Op deze Raamen in ieder Velt zyn 6 Leggers. De Opſtal van de Loots, als ook van het Zeskant, is in allen deelen zeer klaar aangetoont; als, het plaatſen van Regels, Kruyſen, en Honds-ooren; van Balken en Kerbeels, zo van de Vaſte- als van het Konings-bint; de Tafelments op de Stylen; de Kuyp daar op, met de Vloer, Rol-ring en Over-ring binnen de Kuyp; verder ook de Kap, in al zyn deelen, op een goede order geplaatſt, en op zyn plaats met langte en zwaarte benoemt; als ook de Binnen-roe. De Buyten-roe is lang 76 voeten. Zie nog de Staart, agter aan de korte Spruyt; met zyn korte en lange Schooren, zyn Wind-As, Kruy-touw en Spaken; dan nog de Vang-ſtok, en het Touw agter uyt; de Vang-balk in 't midden, en de Vang op 't Wiel. Verder al wat op deze Plaat niet gezien wordt, dewyl het maar van eene zyde te gelyk kan vertoont worden, zullen de twee volgende Plaaten klaar doen begrypen; zo dat wy meenen alles te vertoonen, wat dezen aangaande noodig is.

N°. 52.

Beſchryving van de Slee-ſtelling, Heygrondt en de Helling, van de zeskante Zaag-Moolen 't Fortuyn.

Voor eerſt de Buyten- of Muur-Plaaten; leggende wederzyds op de Balken, en op de drie zwaare Trimen, (daar de Raamen tuſſchen gaan, en de Spillen en Rontſels tuſſchen leggen) met bedekte Zwaluwe-ſtaarten. Op deze Plaaten zyn de Gaaten aangetoont, voor de Stylen van de Lootſen, als ook voor de vier Stylen van de vaſte Binten. De andere twee, zynde die voor het Konings Bint, zyn vertoont in 't midden, met de Pinanten of Peuluw-ſtukken van dien, onder dezelve. In 't midden ziet men twee Beer-ſtukken, leggende met Lippen en Voorloeven, in, en op de twee middelſte Balken. In deze Beer-ſtukken zyn wederzyds die drie zwaare Trimen, (boven gemeldt) met Pen, Gat, en Tant ingewerkt. Zie binnen deze twee zwaarſte Trimen, de Raam-ſtylen doorgeſneden, met de onderhoofden aan dezelve. Daar naaſt aan leggen de Spillen, en aan de eynden van die Spillen, zyn die Krabbel-raden; waar van in de voorige klaare aanwyſing is belooft. Op deze Krabbel-raden, leggen op yder twee Pallen, die het Radt doen draaijen, (zie de voorige) om die Spille daar de Raden om zitten. Ook ſit om ieder een Rontſel van zeven Staaven, dat gevolgelyk ook draayt. Nu, op dat Rontſel legt de Heugel, met zyn Tanden tuſſchen de Staaven, en wordt alzo door dat Rontſel voortgehaalt; en deze Heugel zit met zyn eynden, aan het voor- en agter-Hooft van de Slee; waar door de Slee ook wordt voortgehaalt. Zie nog, behalven de Hoofden en Heugels van deze Sleede, de Slee-ſtukken, Leyers, Pollen en de Kopmeſſen van boven te zien. In 't midden leggen aan beyde de eynden, vyf Schrooden of Sleeſtelling-ſtukken, over de Balken gekeept, met Voorloeven, en in 't midden met Pen en Gat in de groote Trimen gewerkt. In deze Schrooden zyn die kleyne Neutjes gewerkt, daar de Sleeden over ſchuyven, gelyk getoont wordt. Tuſſchen deze Schrooden zyn de Trimen gewerkt; gelyk de volgende, daar de Sleeſtelling doorgeſneden legt, klaar aantoont. Zie hier nog de Plat-neuten, op de Trimen en Balken geſtippelt; en op de eyndelſte Balk aan 't Stelling-eynde de Gaten voor de Stylen van het eynde van de Loots, aangetoont, en aan het Uytſchieters eynde de Stylen doorgeſneden; daar de drie Rollen, om het gezaagde Hout over uyt te ſchieten, met een eynde in leggen, en met het ander eynde in Kloſſen, 't zy tegens de Stylen, of op de Balk gewerkt. Zie ook nog onder alle de Balken, vier Pinanten, en onder die, daar het Konings-bint op ſtaat, vyf Pinanten aangetoont; gelyk ook boven te zien is in de helft van de Hey-grondt. Deze drie grote Pinanten, moeten beheyt

worden met Maſten, gelyk ook aan 't eynde in 't midden van die vier Pinanten een Maſt, lang 46 a 48 voeten, en de reſt met Juffers, lang 36 a 38 voeten, of na dat de Gront vaſt is, of het Zant diep leyt. Op deze Maſten en Juffers moeten de Fondaments-planken dubbelt geleyt worden, dwars over malkander, van 2 en 3 duyms Hout; en dan daar op gemetſelt, gelyk de voorige en de volgende vertonen. Nog zyn in 't midden de Fondaments-planken geſtippelt, met de Juffers, daar de Muuren zo binnen als buyten op moeten gemetſelt worden; om het Kot, of de plaats om het Zaagſel te konnen bergen, mede af te zonderen. De andere helft van Hey-grondt, moet net wezen zo als deze. Zie nog hier nevens de Balk-grondt van de Helling, daar het Hout (uyt het Water van daan, tot in de Moolen toe) over gewonden moet worden (Zie de voorige). Onder ieder Balk ſtaan vier Pinanten, gelyk 'er zig onder de Helling doorgeſneden, onder ieder een vertoont. Deze Penanten zyn van twee ſteen vierkant, en onder de hoogſte zyn de Fondaments-planken en Juffers te zien. Daar nevens legt een Pinant onderheit vertoont. Op de Balken van het doorgeſneden, wordt vertoont, hoe 'er de Planken komen over te leggen. Die bovenſte gebrookene Balk, is de buiten-balk van de Slee-ſtelling, aan het Helling-einde, daar deze Planken moeten op leggen, tot aan de Titteling-ſchreef toe. Zie nog de Steek-planken beneden, die men voor een gedeelte in de Grondt ſteekt, en genagelt op die Balk die in de ſchuynte leyt, en boven over de andere Planken heen. Alle deze Planken moeten met houte Trek-nagels vaſt gemaakt worden.

N°. 53.

Beſchryving van een vaſt Bint, met de Gaande Werken; de Moolen op zyn ſmalſt, en de Kap van vooren en van agteren te zien &c. van de zeskante Zaag-moolen 't Fortuyn.

Voor eerſt wordt hier een vaſt Bint vertoont, met al zyn Gaande Werken daar in; als de drie Raamen, het Groote- Middel- en Schulp-Raam; en van de zelve vertoont, de Stylen, onder- en boven-Hoofden, Kalf en Karbeels; en in het Schulp-raam een Kruis; nog de Draai aſſen, met de Klampen en Slot-houten, en de Kolderſtokken door de Draai-aſſe, met een Knevel en Beugel vaſt gemaakt, en met het boven-einde, hangende om en aan de Kruk; nog zyn op deze Ramen vertoont, de Schuur-platen, en de Zaagen, tuſſchen de Hoofden, met Hengſels en Kluften; gelyk 'er daar nevens een Zaag van het groote Raam van ter zyden wordt vertoont, met de Kluft daar aan, en het Hengſel daar boven. Waar nevens nog wordt vertoont, een Raamſtyl, op zyn plat, met zyn Klampen, Gaaten, Tanden en Keepen. De twee Boven-hoofden moet men konnen ſchorten, tot aan de Tittel-ſchreef; dat is, het Groote een, en het Middel-Raam twee voet. Deze Hoofden worden vaſtgemaakt met Beugels om de Stylen, en aan de Hoofden geſpykert; en agter de Styl met een platte Wig aangehaalt. Als de Hoofden geſchort zyn, moet 'er een ſtuk Plank op zyn einde, onder de einden van de Hoofden en op de Tant in de Raam-ſtylen, gezet worden. Zie nog hier onder de Slee-ſtelling, doorgeſneden vertoont; als ook de groote en kleine Slee, voor de einden te zien, met de Pollen, Slee-ſtukken, Leyers en Hoofden. Zie nu boven de Kruk, leggende boven de Kruk-balken, en tuſſchen de Pollen, met de Slothouten en Wiggen, onder en boven de Kruk; nog om de Kruk vertoont de Bos met het Schyf-loop, en daar boven het Bonkelaar, hangende onder om de Spil, en het Schyf-loop, dat op het Boven-wiel komt te werken, hangt boven om de Spil. Wederzyds dit Boven-ſchyf-, loop is de Ring doorgeſneden vertoont; als de Kuyp, Vloer, Rol-ring en Over-ring; waar by ook aangetoont wordt, hoe veel de Vloer en de Over-ring aan de buiten kant moet afgewerkt worden, en hoe veel de Rollen buiten dikker moeten wezen als binnen; 't welke door de Tittelſchreven wordt aangetoont; ſpruytnde uit het midden van de Moolen. Dit doende, zullen de Rollen uit de natuur de grootte van het Cirkel beloopen, en zeer gemakkelyk kruijen; en al het Werk aangaande de Kap, zal dies te beter op zyn order en plaats blyven. Zie nog hier boven de Kap van agteren te zien; als, de Voeghouten, korte Spruyt, Keuvelens en Schilt, met het agter en voor Kapſpant. Zie nog hier naaſt, de Kap van vooren te zien; als, de Kuyp op de Tafelments, de Baart onder de Voeghouten en Steunder, het Wintpeulen, en de Lange-ſpruyt op de Voeghouten, de Lange-ſchoven aan de einden van de Lange-ſpruyt; en de Korte-ſchoven zyn vaſt aan de einden van de Korte-ſpruyt. Zie nog op het Wintpeulen, de Hoekſtyltjes, keer en Weerſtyl, met het Keuvelens-balkje, en Schilt. Zie hier nog de As van vooren, naar het ſtapelen vertoont, met de Hals-ſteen daar onder, en de Stop-ſtukken onder en aan de zyde van de Steen. Voor deze Steen moet een Steenbort, door de keer- en weer-ſtyl, ieder met twee drievierde duyms Bouten vaſt gemaakt, en binnen opgeſpreit zyn. Zie nog het voor- en agter-Kapſpant, ſtaande op de Spanring, die op de Rooſter-houten leit; welke Spanring en Rooſter-houten zyn gewerkt in en aan de Voeghouten; gelyk daar nevens in de Helft van de Kap op zyn plat, wordt aangetoont. De Stantplaatſen van de Kapſpanten, wordt op de Spanring aangewezen met Tittels. Zie hier nog de helft van de korte- en lange-Spruyt, Pen-Balk, Yſer-balk, Wint-peulen en Steunder, Kuyp, Overring en Tafelments. Zie dit alles op de Plaat, met langte en zwaarte benoemt. Zie nog, onder de Kap van vooren, de Moolen op zyn ſmalſt, met drie ſtylen, en de Loots voor 't einde te zien. Dit einde verbeelt het Helling-einde, ſtaande in het Ooſt, en het uytſchieters einde, is ook zo als dit einde, gelyk op de voorige Plaat op de Slee-ſtelling is te zien. Zie onder de Stylen, de Muur-platen, en de Buyten-balk, leggende op en in de vier Buyten-pinanten. Dit bovenſtaande is alles in een goede order geplaatſt, en op zyn plaats met de zwaarte aangetekent. Ziet hier de Moolen voor 't einde, en een vaſt Bint met de gaande Werken; en ziet de tweede na vooren, de Moolen van ter zyden, en vergelykt dit en de voorige met malkander, zo zal het zeer gemakkelyk wezen, om het een uyt en met het ander te konnen begrypen, en t'ſamen te brengen. Zie hier nog een laag Balken, met de Kruk-balken daar op, met de Kruk tuſſchen de Pollen. De Bogt van het Schulp-raam, kan hier niet worden gezien, om dat hy regt op ſtaat, gelyk het drieſlag van de Kruk aanwyſt. Alle deze Bogten zyn 10 duym, zo dat de Raamen 20 duym ſchot hebben. Zie ook nog in 't midden, de twee onderſte Balken van de vaſte Binten, met de Rollen en Raaden aan de zelve, hangende in 6 Hangereels: De Rol A dient, om 't Hout in de Moolen te ſleepen, voor de kleine Slee; B is voor de groote Slee; C is om het gezaagde Hout uyt beide de Sleên uyt de Moolen te winden; en D is, om beide de Sleên weêr agter uyt naar de Helling toe te winden. De werkſaamheit van deze Rollen en Raaden, is in de voorige gezegt en aangetoont. Zie hier nog aan de zyde de twee Legerſtokken, een van de vaſte Binten, en een van het Konings-Bint. Om de maat van beide deze Legerſtokken te krygen, is zeer gemakkelyk; want in het Konings Bint de hoogte van de Balken geſtelt zynde, als ook hoe diep men de Balken in malkander wil zinken; zo ziet men hoe veel de vaſte Binten in het regten, boven moeten toevallen; 't welk men ligtelyk vinden kan uyt de onder en boven wytte van de Moolen. Als men dat en de hoogte heeft van het Konings-Bint, daar eerſt de Legerſtok al van gemaakt is, zo ſteekt men het toevallen van de vaſte Binten, haaks aan het boven einde op zyde af, en dat op het onder einde aangeſchreven; dan al de Legerſchreven van de regtſtaande ſchreef-haaks in de ſchuyne ſchreef gebragt, zo is dat de Legerſtok van de vaſte Binten, om ze alle te loot op te ſteken. Deze alle met de Paſſer in de regtſtaande getrokken, wyſt aan, hoe veel dat het verſchil is, en hoe veel dat de vaſte Binten langer moeten zyn in het toeleggen als het Konings-Bint; om dat de vaſte Binten in het regte nog verlangen moeten, door het toevallen. Dog wy willen hier niet ſtellen, (gelyk veele willen) dat de ſtylen van het Konings Bint langer moeten wezen, als van de vaſte Binten; want het ſpreekt zig zelfs tegen, om dat al de ſes ſtylen even ſchoon, en even veel, op het midden komen aan te vallen. Men kan het ook wel met een Legerſtok doen, als men de Legerſtokken op de zy middel ſteekt, de Legerſtok onder met de voeting gelyk gehouden; dog wy pryſen het eerſte, om dat wy gebrek vinden in het tweede; egter heeft elk zyn zin hier in te volgen.

In deze 3 Plaaten van de zeskante Zaag-Moolen, zyn de

Voet-

Voetmaaten eenderlei, zo dat na een Voetmaat, het alles kan worden gemeeten, en is ook alles zeer net en ordentelyk na de Voetmaat geteekent.

N°. 54.

Deze Windt-Pomp-Moolen begint zyn werking eerſt aan de Roede, en zo vervolgens op de Kruk. Om deze Kruk zit een Hangereel-yzer, dat door de Stander heen gaat, en werkt op die twee Swengelſtokken van N°. 1. Dit voorzeide Yzer is boven met een wortel, om dat het boven werk moet draayen konnen. Dit draaijen geſchiedt door de Windt, die de Staart altydt agterwaarts waayt, en gevolgelyk de Roede altydt op de Windt zet. In deze voorzeide Swengelſtokken van N°. 1, hangt in ieder buiten einde een houte Hangereel; daar in zyn weder drie Swengelſtokken, als N°. 2, 3 en 4. Die van N°. 2 en 3 werken ieder op twee Pompen, en die van N°. 4 op een Pomp. Zie en vergelykt de Grondt en Opſtal met malkander; de Stander, Pomp-boomen en Zeilen, zyn alle by de Grondt afgeſneeden, en moeten diep ſtaan, na vereiſch van de Grondt en Plaats daar dit werk zoude geſtelt worden.

N°. 55.

Een Pomp-moolen, vertoont op twee manieren, om drie hoog te Pompen, met twee Pomp-boomen naaſt malkander. De eene manier is met een Radt, beſtaande in twee Ronden, gelyk 'er een helft nevens is uytgelegt, en op de binnenkant van de Cirkel met Planken bekleet, daar 't Paard op of in moet loopen. Dit Radt hangt om een eynde van een As, daar om het ander eynde een Wiel hangt. Deze As leyt op twee Kruyſſen, gelyk 'er onder een is uytgelegt, geteekent A. Verder zyn de Onderleggers, Overleggers, Krukbalken en Pollen gemerkt met B, C, D, en E, in Grond en in Opſtal vertoont. De andere manier is, met een of twee Paarden, die in de rondte loopen, vaſt gemaakt aan de Oorshouten, die aan de Paarde-ſtok hangen. Om de Spil, daar deze Paarde-ſtok in of door ſteekt, hangt onder een Wiel, dat werkt op een Schyf-loop; gelyk ook het ander Wiel. Deze Schyf-loopen zitten om een Kruk met twee bogten. Dog deze twee manieren konnen niet te gelyk gebruykt worden. Als men het Werk aan de linkerhand verkieſt, zo moet de Kruk maar lang zyn tot de buytenkant van die Pol, voorby de tweede bogt; maar als het Werk aan de regterhand verkozen wordt, dan moet de Kruk lang zyn wederom de buytekant van die Pol voorby de twede bogt; beide gerekent van het Werk af, daar van gezegt wordt; gelyk klaar te zien is, als men de Grondt en Opſtal met elkander vergelykt. Verder vereyſcht 'er niet veel ſchryvens over, om dat de werkſaamheit klaar genoeg te zien is. Zie nog de Grondt van de Pomp-boomen, met Numeroos aangewezen, elks plaats in de Opſtal, dog in de Grondt, kan men de plaats van de Pomp-boomen, van N°. 5 en 6 niet zien, om dat zy komen te ſtaan onder die van N°. 1 en 2. Zie ook nog hier nevens de middelſte Bak N°. 2. in zyn Grondt en doorgeſneden. In zyn Grondt worden de plaatſen aangetoont, daar de twee bovenſte komen te ſtaan, en de twee volgende door komen; als ook de twee Mameren of Tappen, daar de Hangereel-yſers door op en neer paſſeeren. Zie ook een opening in de Bak, daar, des noots zynde, een menſch door kan, om by de onderſte Pompen te komen.

Nog is al het Yſerwerk apart uytgeleit, en met Numeroos aangewezen, welk ſtuk dat elk verbeelt.

N°. 56.

Beſchryving van een Hey-Paarde-Moolen,

Zoo van de Grondt, als van den Opſtal, doorgeſneden.

Voor af moeten wy zeggen, van deze Hey-moolen, dat dezelve werkſtellig gemaakt is geweeſt. Eerſt isze gemaakt in 't klein, en goedt gekeurt; en vervolgens ook in 't groot, dog dat was niet volkomen goedt; evenwel was het zo niet, of zoude ligtelyk tot perfectie gebragt hebben konnen worden, had niet iets tuſſchen beiden gekomen, dat dit belette. Wy hebben het geen dat hier aan nog ontbrak, (volgens onze gedagten) verandert en verbetert; zo dat wy meenen, als dezelve zo gemaakt wierdt, als hier vertoont en beſchreven wordt, datze van een goedt gebruik zoude konnen wezen.

Volgt nu de Beſchryving van de Grondt.

Als, voor eerſt, daar het Paard moet gaan, leggen 8 Balken van 9 a 11 duim, in en over malkander gewerkt. De 4 buiten Balken leggen onder, en de 4 binnen Balken, als ook het Kruis, daar het Paarde-wiel op ſtaat, leggen 7 duim hooger; zo datze 4 duim in malkander komen te leggen. Boven op dit werk leit het Paarde-wiel, vertoont met de Kruis-armen, Spruiten, Swaarden, en de Velgen, met de Kammen daar in, van boven te zien; als ook de Paarde-ſtok, met het Schoor daar tegen, geſtippelt. Nog daar nevens, het Bonkelaar, dat op het Paarde-wiel werkt; hangende om een leggend Asje, daar op het ander einde weder een Bonkelaar hangt; dat werkt op het onderſte van een dubbeld werk. Dit dubbelde werk hangt om een ſtaande Spilletje, en het bovenſte werkt op het Radtje, dat om de Rol zit. Zie nog het Raam, daar dit werk op geſtelt wordt, met het driekante Raam daar onder, daar de drie Beenen van de Hey op komen te ſtaan.

Volgt nu de Verklaaring van den Opſtal, vergeleken met de Grondt.

Voor eerſt ziet men het Paarde-wiel, met al zyn werken, ſtaande met de Spil onder op het Kruys; en boven in de Kruys-balken van de twee Kruys-binten. Zie in de Grondt, de plaatſe daar de Stylen komen te ſtaan, en een gedeelte van de Balken daar in geſtippelt. Deze Balken moeten door gaan, en in 't midden over malkander gekeept, en daar Swaarden in gewerkt worden. Zie dezelve boven in de Balken doorgeſneden. Dit Paarde-wiel heeft 66 Kammen, en werkt op dat Bonkelaar van 23 Kammen. De As, daar het Bonkelaar om hangt, is rondt, zo ver als 'er de Vloer over heen moet gelegt worden. Om het ander einde van die As, hangt een Bonkelaar van 29 Kammen; dat wederom werkt op het onderſte of kleinſte van dat dubbelde werk; en daar zyn 28 Kammen in, gelyk in de Grondt te zien is; als ook van het bovenſte, waar in zyn 24 Yſere Kammen, en als het rondom met Kammen zoude ſtaan, zouden 'er 36 in zyn; by gevolg een derde part zonder Kammen, 't welk de ſlag van de Hey zal moeten veroorzaken. Deze 24 Kammen werken op dat Radt van 12 Kammen, dat om de Rol zit, 't welk 'er naaſt aan is uitgelegt.

Volgt nu een nette Verklaring van de Werkſaamheit en de Natuur van dit Werk.

Om nu te weten, waar dat de ſlag van de Hey van daan komt; die komt, als die 24 Yſere Kammen door dat Metaale Radje van 12 Kammen doorgelopen zyn, zo volgt van zelfs, dat de Hey moet vallen als de Rol tweemaal om is; nu is de Rol 14 duim over zyn Diameter, dat is net 44 duim of 4 voet van Circumferentie; dat is 8 voet dat de Hey ligt als de Rol tweemaal om is; als dit nu te hoog legt, zo heeft men de Rol maar te verkleinen. Om nu de Hey op de Maſt te krygen, zo zit aan het ander einde van de Rol een Krappel-radt, en daar legt men de Paal op, (zie Radt en Paal naaſt de Grondt uitgelegt) op dat die het aflopen van de Rol belette. Als nu die 12 en 24 Kammen door malkander zyn, zo loopt het Paard met het loſſe werk, en zoude ligtelyk voor over vallen; immers het zoude voor het zelve zeer moeyelyk zyn; daarom zo is 'er een gedeelte van een Cirkelſtuk tegens dat bovenſte werk, daar de 24 Yſere Kammen in zitten, welk Cirkelſtuk komt tegens een Stok aan te loopen, net als die voorſchreven Kammen uit malkander gaan, en zo lang als dezelve weder in malkander komen. Deze Stok is lang 7 voet en 10 duim. Van het een einde af, is een Bout door dezelve, om te konnen werven, en aan het ander einde is een Touw vaſt, gaande over een Schyf, en daar Loot aan gehangen; 't welk van het Paard moet opgehaalt worden, als het Cirkelſtuk tegens deze Stok aankomt; en dat moet de ſwaarte voor het Paardt balanſeeren. Zie in de Grondt en Opſtal.

Als deze Hey nu valt, zo zoude de Rol te ver aflopen, daarom zo zit 'er een Loote Schyf om het derde Been, (welk derde Been hier maar is geſtippelt, om dat het werk anders zo klaar niet kon worden vertoont.) Aan deze Loo-

te SchyF wordt een Touw aangehaakt, en dat Touw loopt boven door dat bovenſte Blokje, en zo vervolgens om de Rol; dog het loopt contrarie het dikke Touw, zo dat als de Hey om laag gaat, zo gaat het Loot om hoog; by gevolg als de Hey op de Maſt ruſt, zo belet dit Loot het verder aflopen van de Rol.

Om nu met dit werk de Maſt boven te krygen, om op zyn plaats, daar hy ſtaan moet, in te ſchieten; zo legt die voorz. Loote Schyf om laag om het derde Been, en men maakt het Touw van het Loot aan de Maſt vaſt; dan dat zelfde Touw op de Rol 'om gelegt, dat het met het Touw, dat aan de Hey vaſt is, eenen weg loopt; en het moet 'er maar 'een ſlag om zyn, en van iemandt worden voorgehouden; en als de Maſt op zyn hoogte is, zo moet men het Paard ſtil houden. Als men dan de Maſt gereedt heeft om in te ſchieten, moet het Touw worden los gelaaten, en de Bogt by geſchoten. Deze Maſt en de Hey gaan te gelyk om hoog, dog de Maſt is eerſt op zyn hoogte, om dat de Maſt omtrent in 't midden wordt vaſt gemaakt. Terwyl nu de Maſt wordt in geſchooten, zo blyft de Paal op het Krappel-radt leggen, 't welk de Hey doedt blyven hangen. Als de Maſt is neêr geſchooten, zo moet het Paardt weder aan 't gaan, en de Hey op de Maſt gewonden, dan moet de Paal van 't Radt geligt, en de Loote Schyf weder aan het Touw gehaakt, en het Touw met een luts aan een Boutje, dat in de Rol zit vaſt gemaakt, dog contrarie het Touw van de Hey, gelyk gezegt is.

NB. Zie hier nog onder deze Opſtal, vier Rollen, met haar Yzer beſlag, en een geſtippelt: Maar daar moeten 'er zeven onder; gelyk te zien is aan de zeven Platen in de Grondt. Zie 'er boven een in grooter form vertoont, over twee kanten te zien, met de Voet-maat daar nevens. Dit Yzer-beſlag moet zo gebogen zyn, om dat de Rollen altydt zouden klaar ſtaan, waar heen men dit werk ook wilde rollen; want de Rollen zullen zig altyd agterwaarts draayen. Zie 'er twee Plaaten van, een onder, en een boven in de Balk gehaakt; waar door de Stift van het Yzer zit, en moet drayen konnen. Dit werk, dat aan de regter zyde vertoont wordt, te weten, het driekante Raam, daar de drie Beenen op ſtaan, met alles dat 'er op vertoont wordt, kan aan alle de vier zyden geplaatſt worden. Zie daarom de holtens in de buiten Balken, daar het Asje boven draaijen moet. Zie nog de plaats geſtippelt, daar het Paardt moet gaan. Dit moet met vaſte Luyken worden beleidt, en de buiten Balken opgevoert, zo datſe met de binnen Balken boven gelyk zyn. Zie ook nog een Klamp, vertoont in het driekant, op zyn kant en plat; gelyk 'er op ieder einde van de Rol boven de Taats een moet zyn, met ſuffiſante Krammen en Schotels vaſt gemaakt. Vervolgens wordt nog op de Plaat getoont, hoe veel maal de Hey heeft geſlagen als het Paardt eens om is geweeſt.

Het Paarde-wiel (gelyk gezegt is) heeft 66 deelen, dat werkt op het Bonkelaar van 23 deelen, en dat van 29 deelen zit om dezelfde As; als nu het Paarde-wiel eens om is, zo is het Bonkelaar van 23 deelen $2\frac{20}{23}$ſte maal om, en gevolgelyk is dat van 29 deelen, dat om die zelfde As zit, ook zo veel maal om; dan die 29 met $2\frac{20}{23}$ſte vermenigvuldigt, geeft $83\frac{5}{23}$ſte; dat dan in 28 verdeelt (om dat 'er 28 deelen op of tegens die 29 deelen werken) zo blykt dat de Hey 2 maal en $\frac{27}{28}$ ſte en $\frac{5}{23}$ van $\frac{1}{28}$ſte geſlagen heeft, als 't Paard eens om is, dat is 3 maal min $\frac{18}{23}$ part van een Kam, van dat van 28 Kammen.

Eynde van 't Eerſte Deel.

F: I.

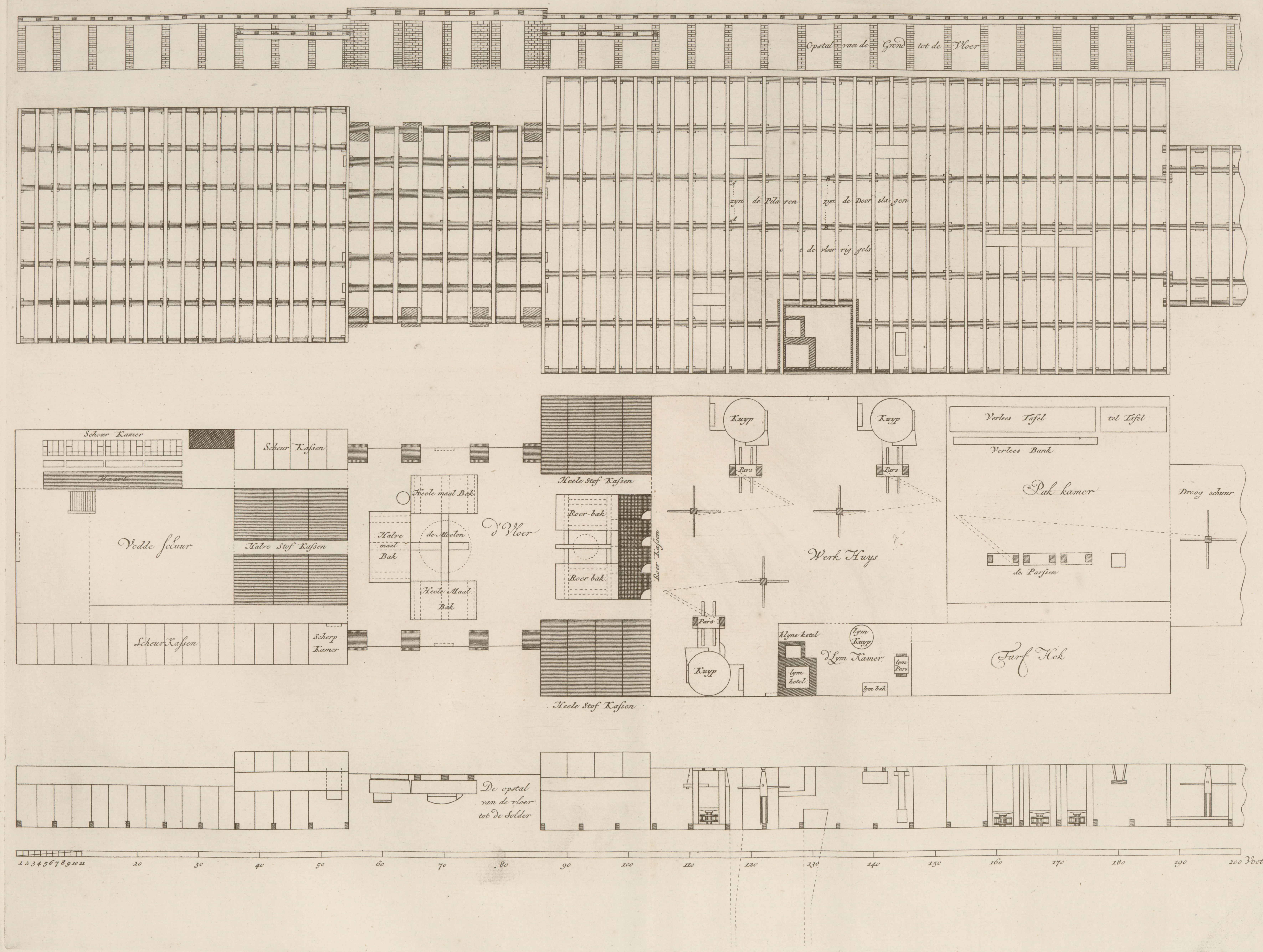
Opstal van de Grond tot de Vloer
A
A
zyn de Pilaren
B
B
zyn de Door slagen
c c de vloer rig gels
Scheur Kamer
Haart
Scheur Kaſsen
Vodde ſchuur
Halve Stof Kaſsen
Scheur Kaſsen
Scherp Kamer
Heele maal Bak
Halve maal Bak
de Molen
Heele Maal Bak
d'Vloer
Heele Stof Kaſsen
Roer bak
Roer bak
Roer Kaſsen
Heele Stof Kaſsen
Kuyp
Pars
Kuyp
Pars
Werk Huys
Pars
Kuyp
klyne ketel
lym ketel
lym Kuyp
d'Lym Kamer
lym Pars
lym bak
Verlees Tafel
tel Tafel
Verlees Bank
Pak kamer
de Parsſen
Droog schuur
Turf Hok
De opstal van de vloer tot de Solder
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11
20
30
40
50
60
70
80
90
100
110
120
130
140
150
160
170
180
190
200 Voeten

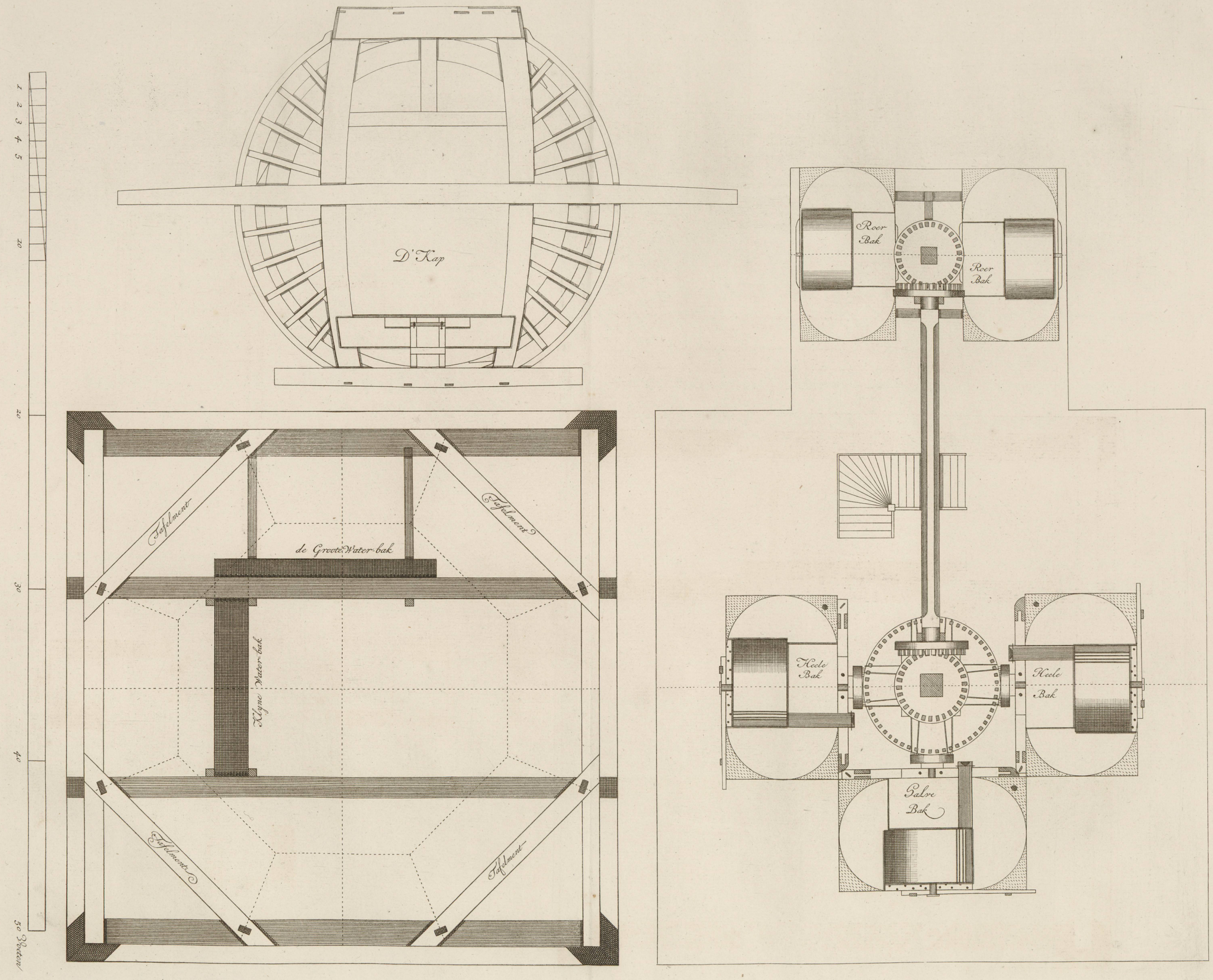

1 2 3 4 5
10
20
30
40
50 Voeten
D'Kap
de Groote Water-bak
Kleyne Water-bak
Tafelment
Tafelment
Tafelment
Tafelment
Roer Bak
Roer Bak
Heele Bak
Heele Bak
Galve Bak

III.

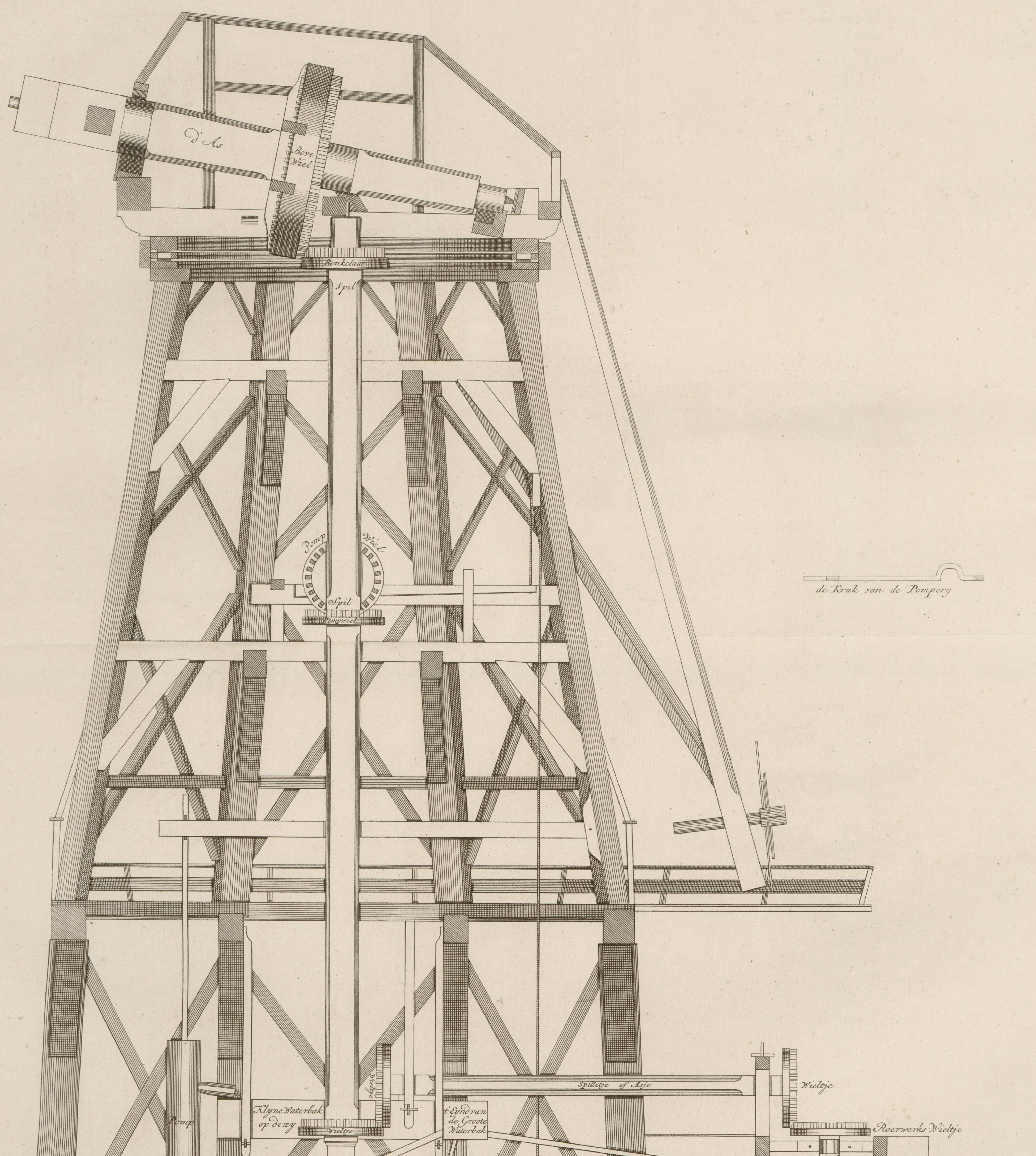
d'As
Bove Wiel
Bonkelaar
Spil
Pomp Wiel
Spil
Pompwiel
Pomp
Klyne Waterbak op de zy
Wieltje
Wieltje
t' Eynd van de Groote Waterbak
Spilletje of Asje
Wieltje
Roerwerks Wieltje
Spil
t' Onder Wiel
Wieltje
het Eynd van de Ealven Bak
de heele Bak
op de zy
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11
20
30
40
50 Voeten
de Kruk van de Pompery

IV.

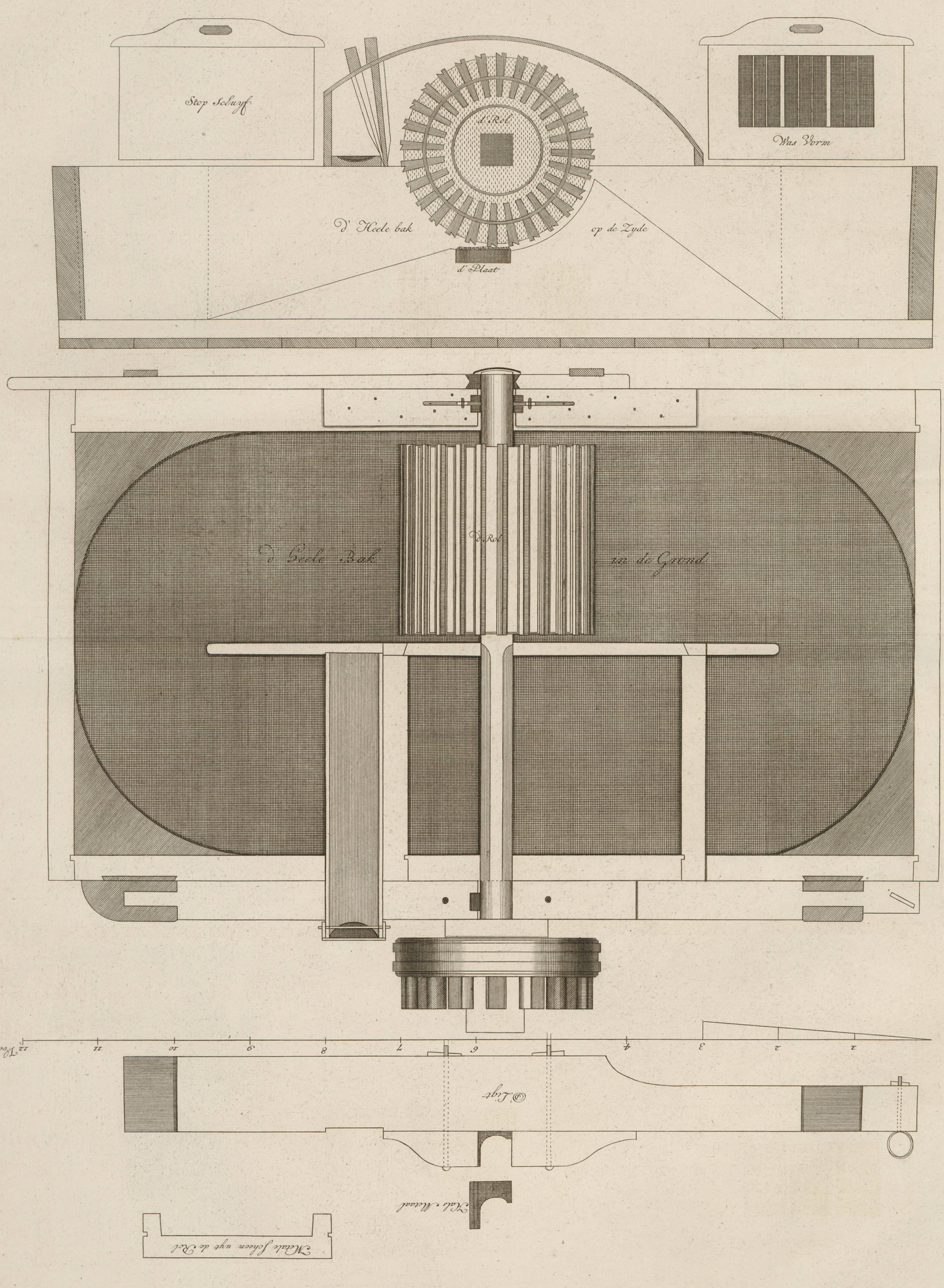
Stop Schuyf
d' Rol
Was Vorm
d' Heele bak
op de Zyde
d' Plaat
d' Heele Bak
de Rol
in de Grond
12 Voeten
11
10
9
8
7
6
4
3
2
1
D' Ligt
Kale Metaal
Metale Scheen uyt de Rol

V

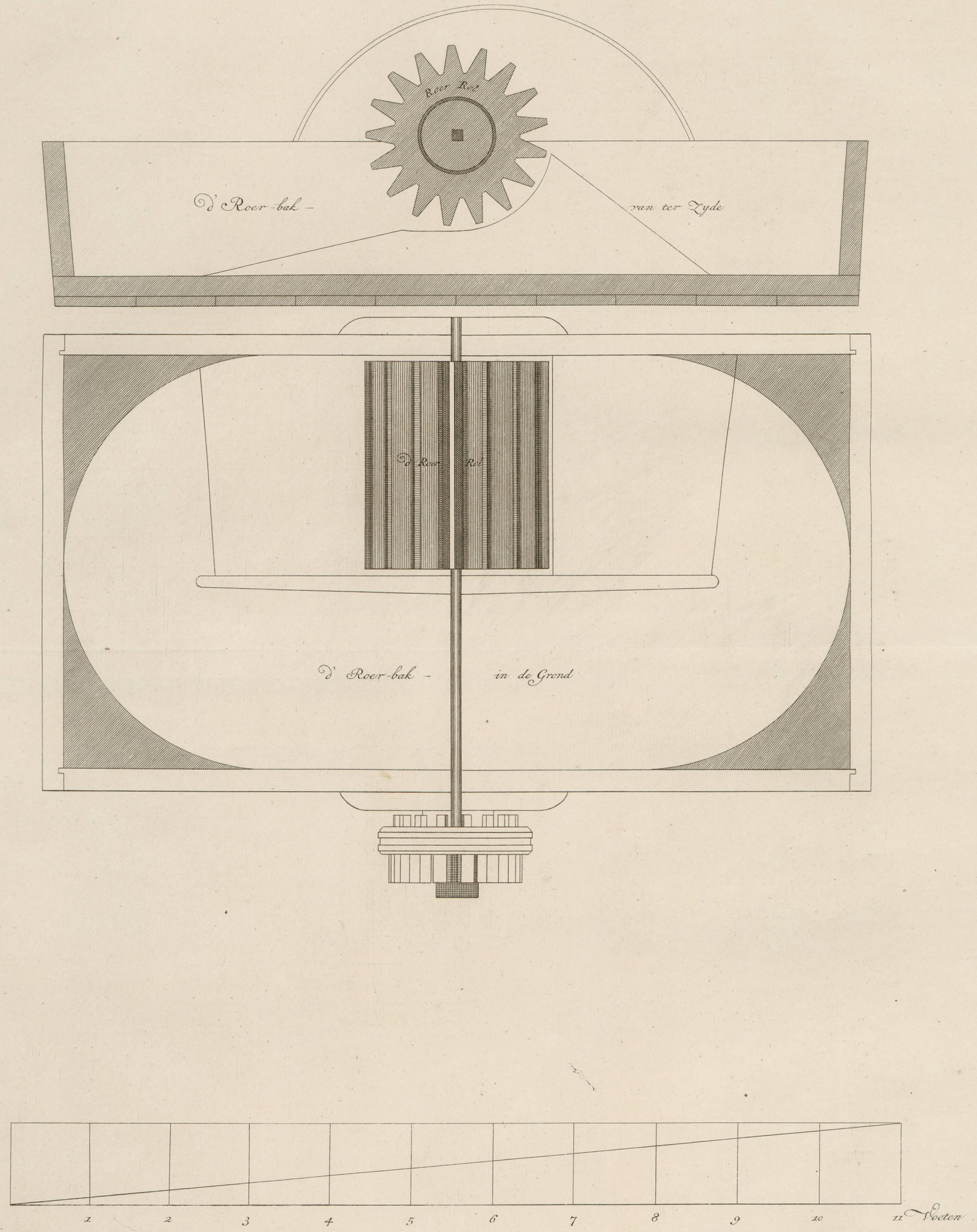
Roer Rol
d' Roer-bak - van ter Zyde
d' Roer Rol
d' Roer-bak - in de Grond
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11 Voeten

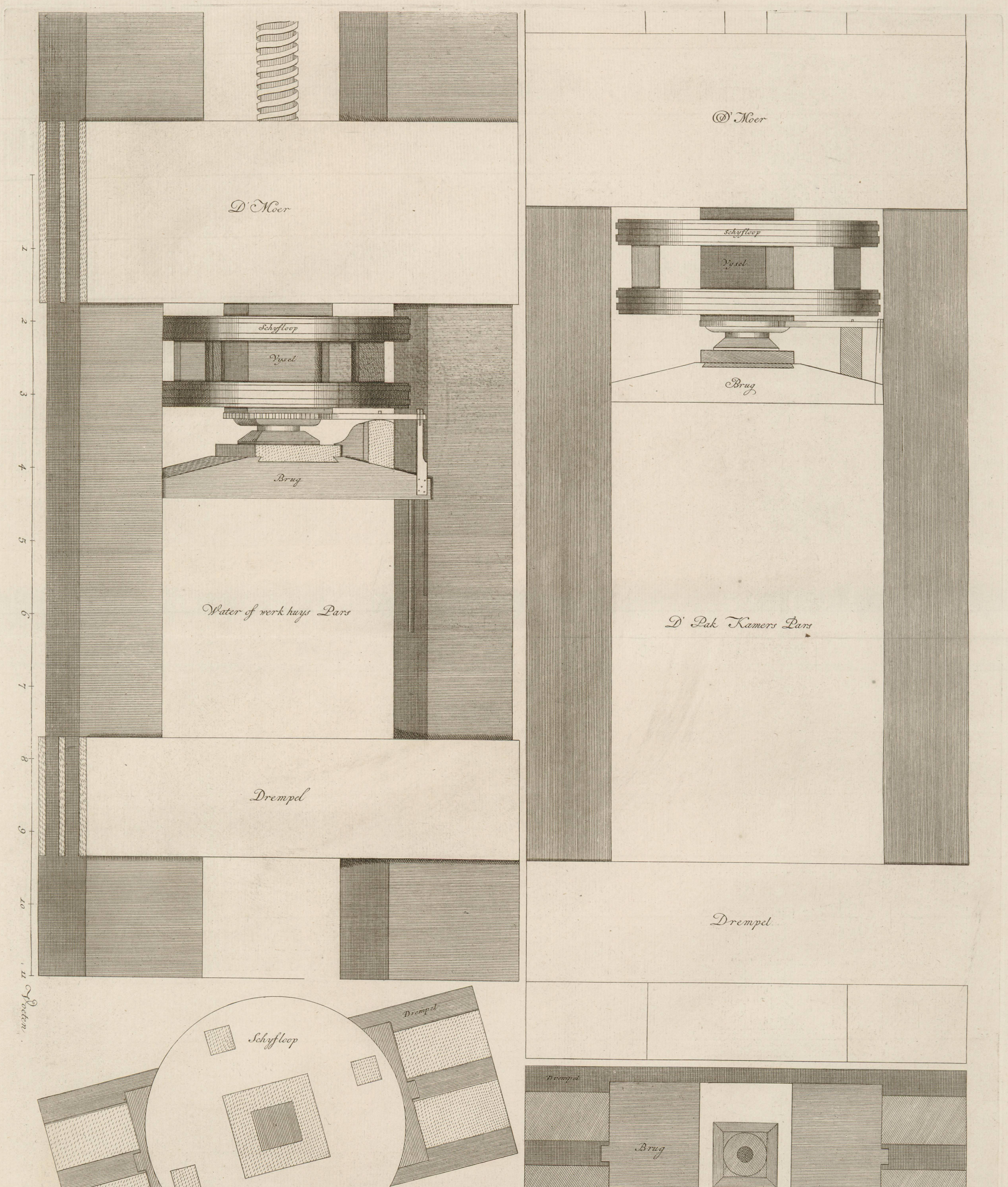
D' Moer
Schyfloop
Vysel
Brug
Water of werk huys Pars
Drempel
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
Voeten.
D' Moer
Schyfloop
Vysel
Brug
D' Pak Kamers Pars
Drempel
Schyfloop
Drempel
Drempel
Brug
VI.

VII.

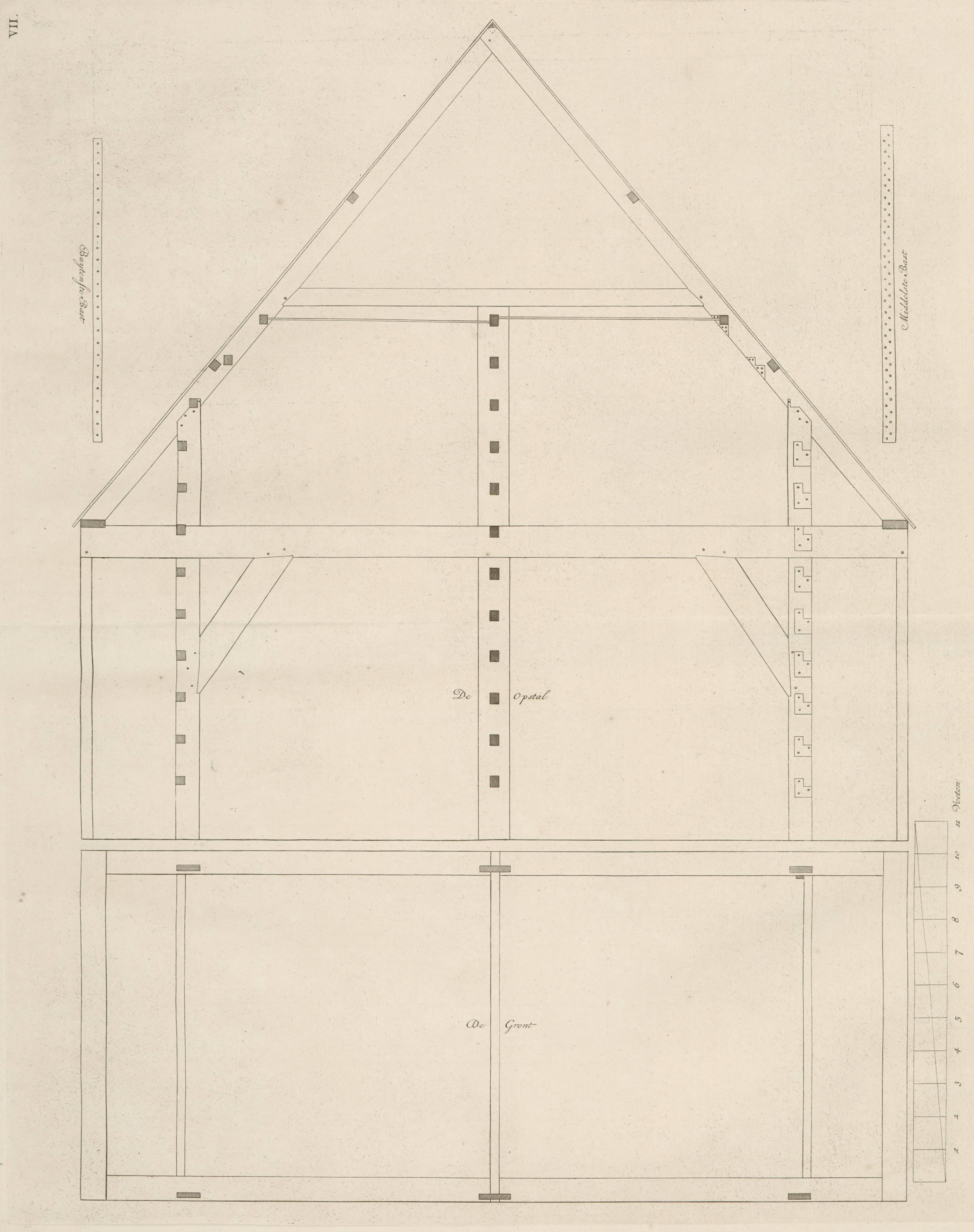
Buytenſte Bast
Middelste Bast
De Opstal
De Gront
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 Voeten

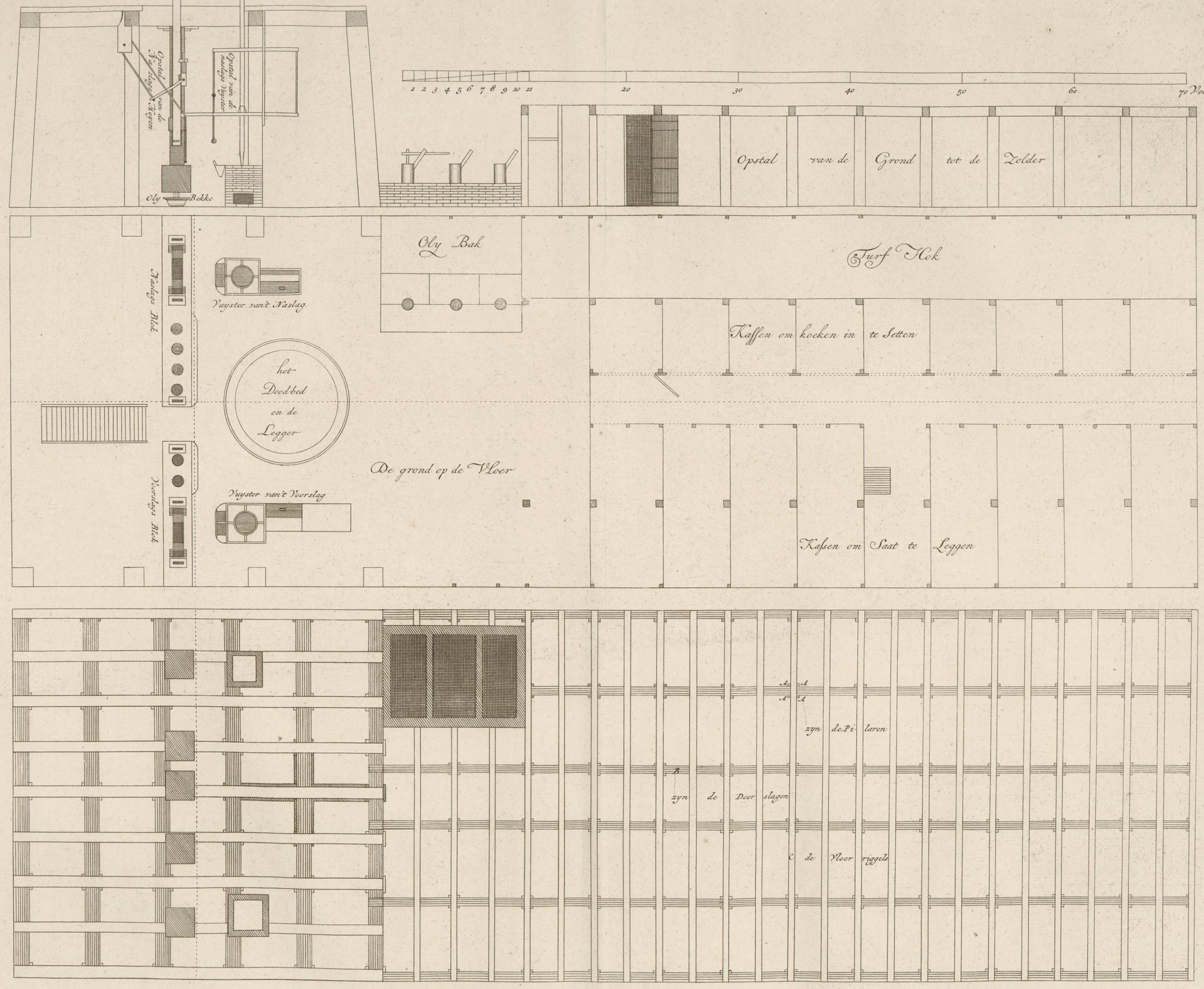
Opstal van de Naslags Heyen
Opstal van de naslags Vuyster
Oly Bekke
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 20 30 40 50 60 70 Voeten
Opstal van de Grond tot de Zolder
Oly Bak
Turf Hok
Naslags Blok
Vuyster van't Naslag.
Kaſſen om koeken in te Setten
het Dood-bed en de Legger
Voorslags Blok
Vuyster van't Voorslag
De grond op de Vloer
Kaſsen om Saat te Leggen
A A A A zyn de Pi-laren
B zyn de Door slagen
C de Vloer riggels

IX.

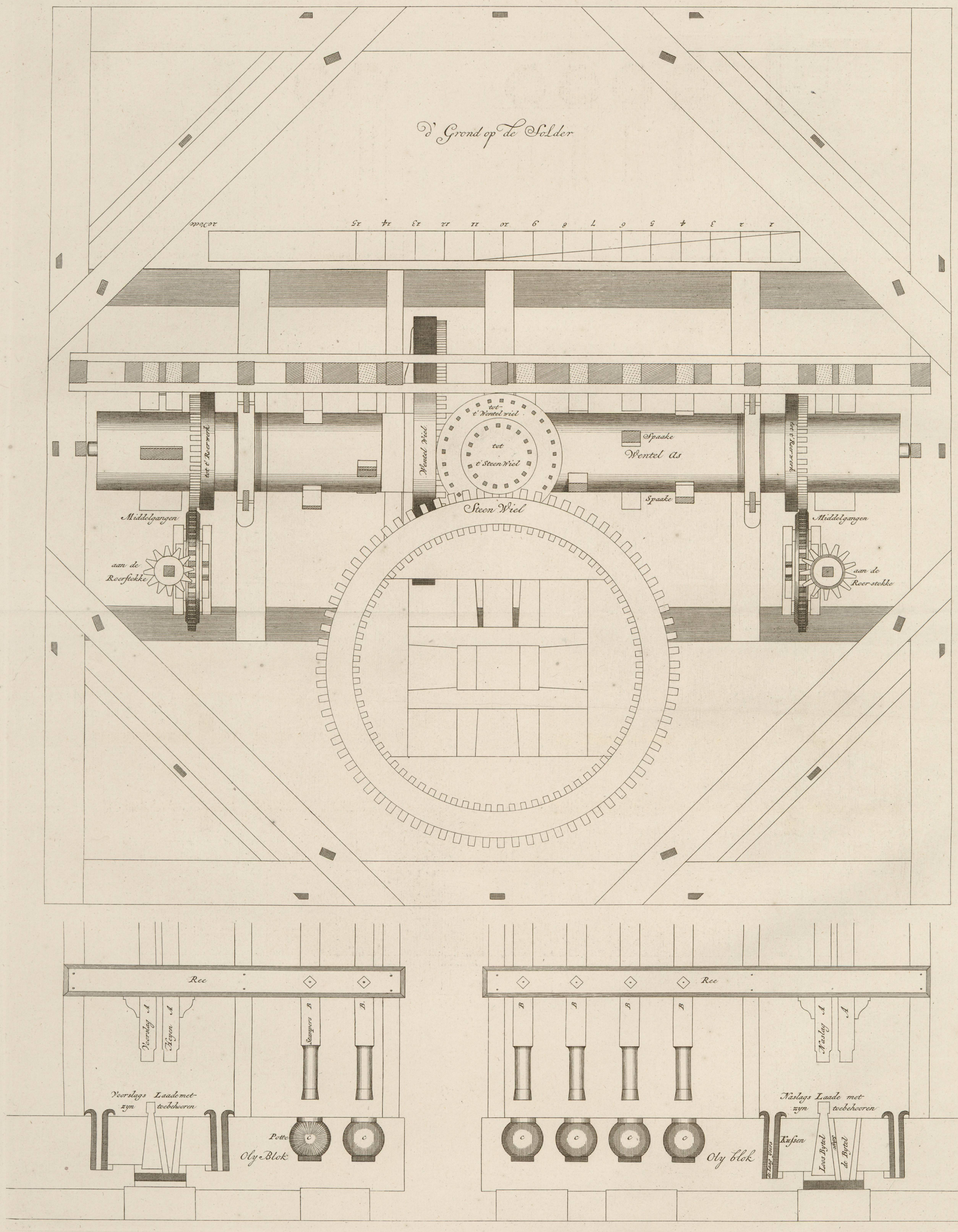
d' Grond op de Solder
tot t' Wentel wiel
tot t' Steen Wiel
Spaake
Wentel As
Spaake
Wentel Wiel
tot t' Roerwerk
tot t' Roerwerk
Steen Wiel
Middelgangen
Middelgangen
aan de Roerstekke
aan de Roer-stekke
Ree
Ree
Voorslag A
Heyen A
Stampers B
B
B
B
B
B
Naslag A
A
Voorslags Laade met zyn toebehooren
Naslags Laade met zyn toebehooren
Potte
Oly-Blok
Oly blok
Kussen
Loos Bytel
de Bytel

X

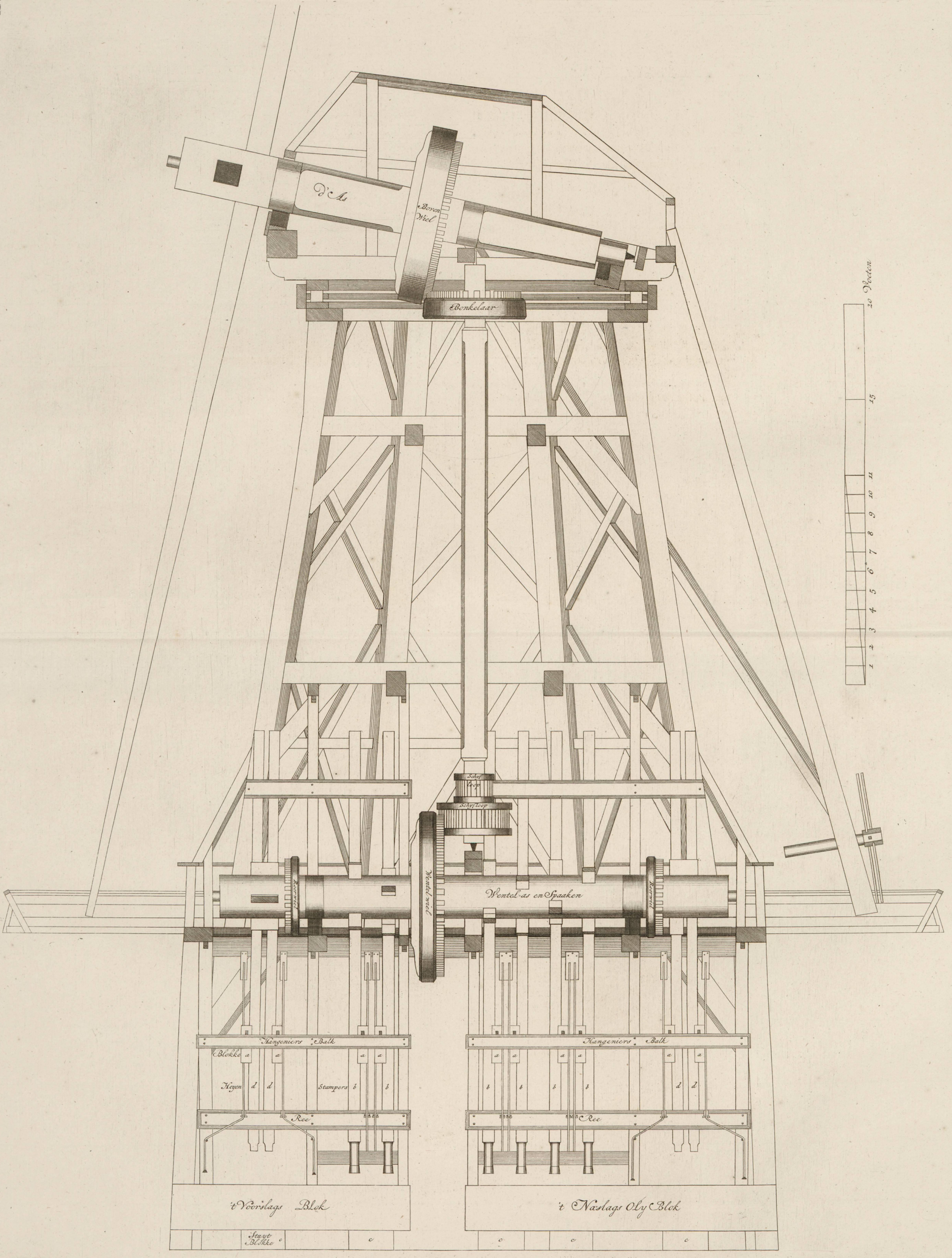

d'As
Boven Wiel
Bonkelaar
Schyf loop
Schyfloop
Roerwiel
Wentel wiel
Wentel-as en Spaaken
Roerwiel
Hangeniers Balk
Hangeniers Balk
Blokke a a a a
a a a a a a
Heyen d d
Stampers b b
b b b b
d d
Ree
Ree
't Voorslags Blok
't Naslags Oly Blok
Stuyt Blokke
c c c c c
20 Voeten
15
11 10 9 8 7 6 5 4 3 2 1

XI.

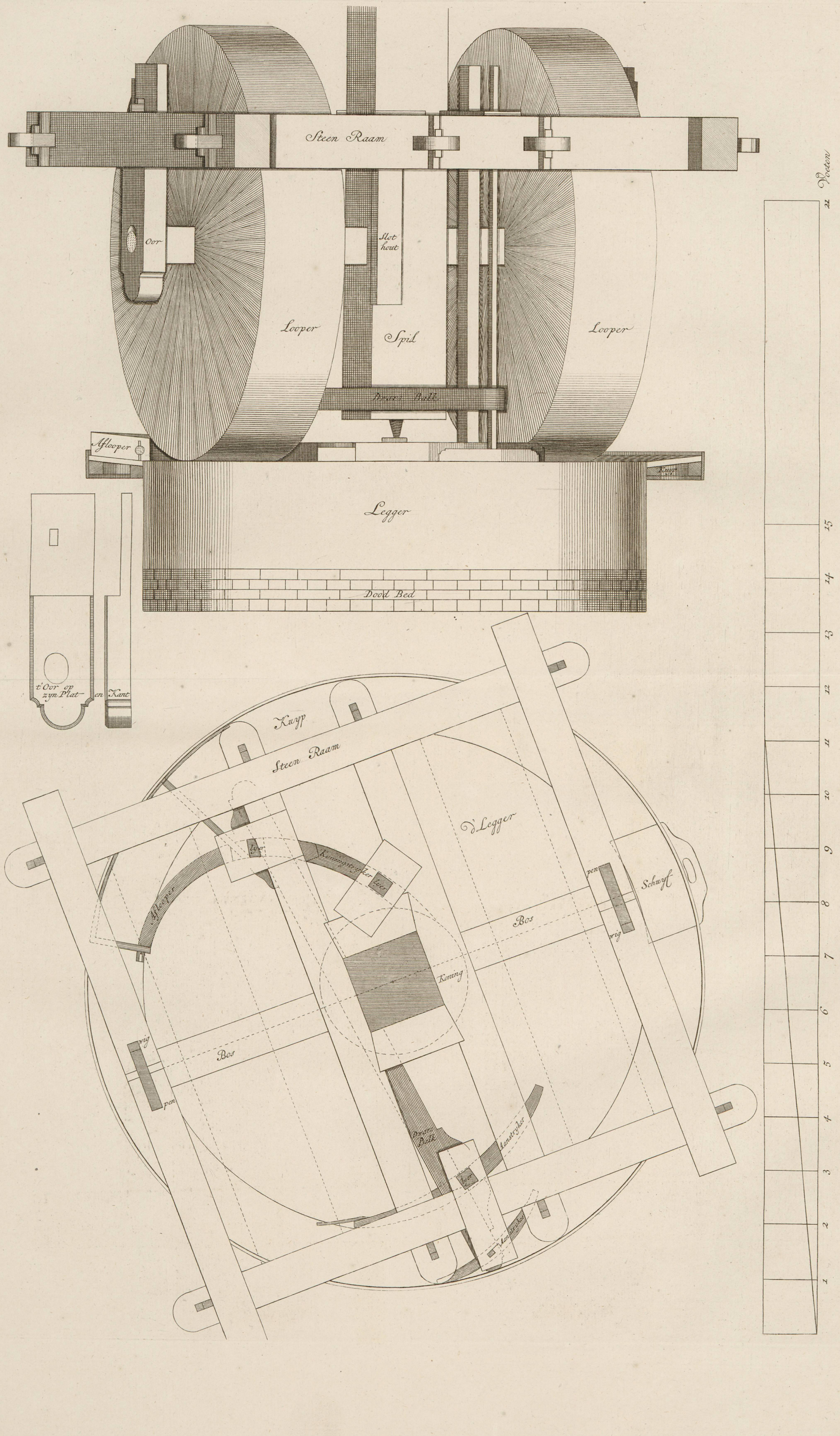
Steen Raam
Oor
Slot hout
Looper
Spil
Looper
Dwars Balk
Afloopper
Legger
Dood Bed
t'Oor op zyn Plat en Kant
Kuyp
Steen Raam
'd Legger
Schuyf
Bos
Koning
Bos
wig
pen
Voeten

XII.

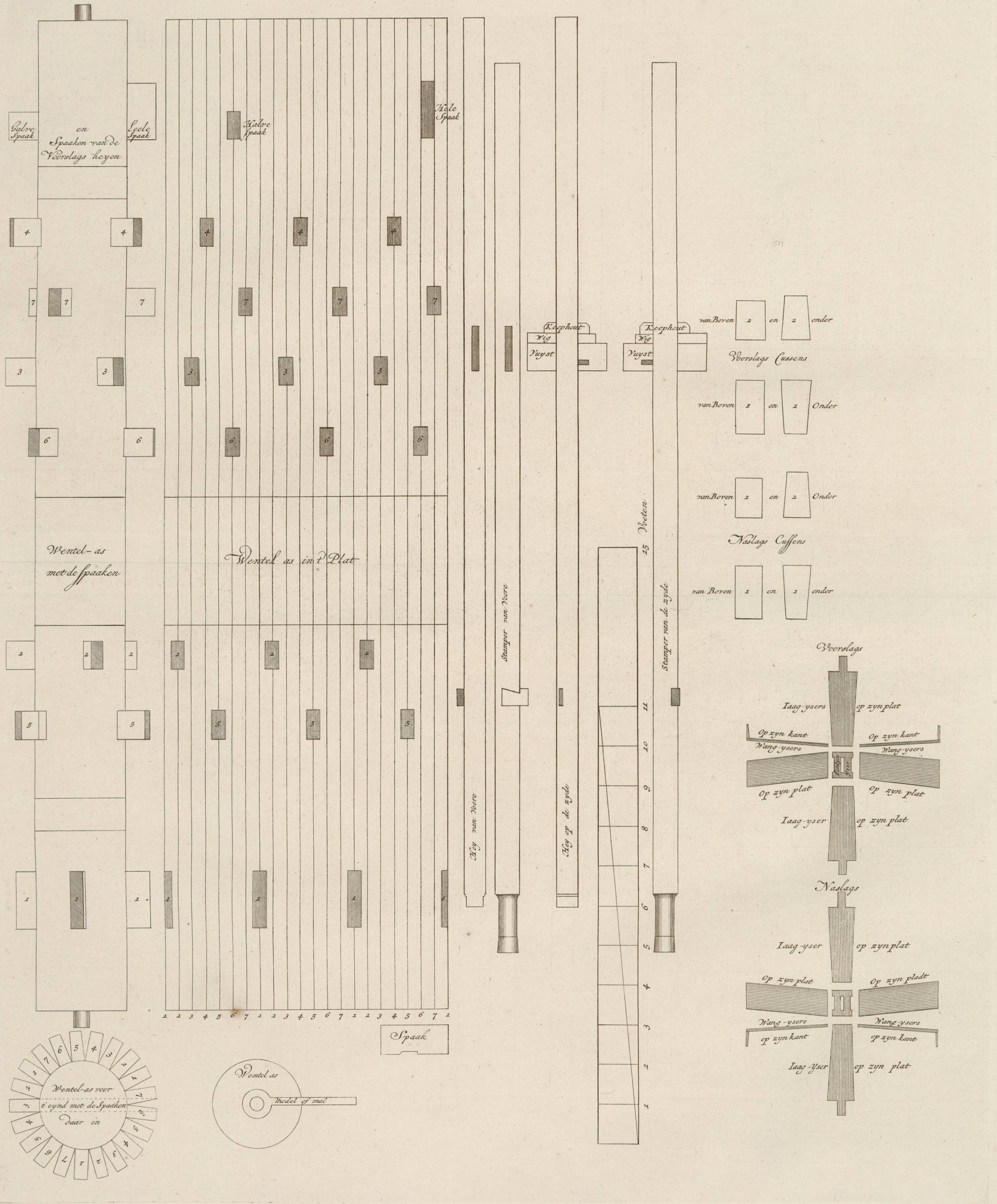
Halve Spaak
en Spaaken van de Voorslags heyen
Heele Spaak
Halve Spaak
Hele Spaak
Wentel-as met de Spaaken
Wentel as in t'Plat
Spaak
Wentel-as voor t'eynd met de Spaaken daar in
Wentel as
Model of mal
Hey van Voore
Stamper van Voore
Hey op de zyde
Stamper van de zyde
Koephout
Wig
Vuyst
Voeten
van Boven 2 en 2 onder
Voorslags Cussens
van Boven 1 en 1 Onder
van Boven 2 en 2 Onder
Naslags Cussens
van Boren 1 en 1 onder
Voorslags
Iaag-ysers op zyn plat
Op zyn kant
Wang-ysers
Op zyn plat
Iaag-yser op zyn plat
Naslags
Iaag-Yser op zyn plat

XIII

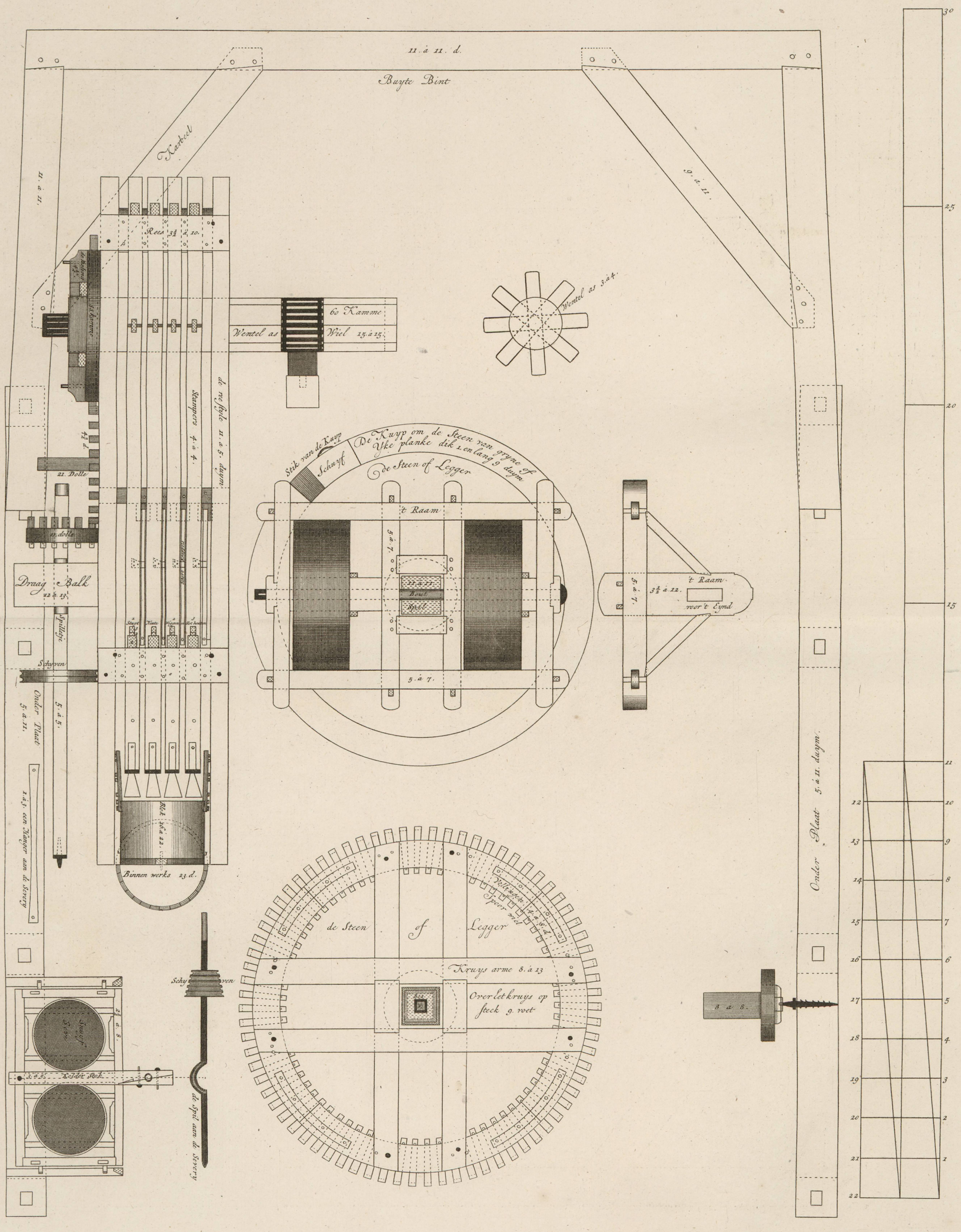

11. à 11. d.
Buyte Bint
9. à 11.
60 Kamme
Wentel as
Wiel 15 à 15
Stampers 4 à 4.
21 Dolle
Draag Balk
12 à 15
Onder Plaat
5 à 11.
Binnen werks 23 d.
De Kuyp om de Steen van gryne of
Yke planke dik 1 en lang 9 duym
de Steen of Legger
Schuyf
't Raam
5 à 7.
't Raam
voor 't Eynd
de Steen of Legger
Kruys arme 8 à 13
Overlotkruys op
steek 9 voet
8 à 8.
de Spil aan de Sterrey
Onder Plaat 5 à 11 duym

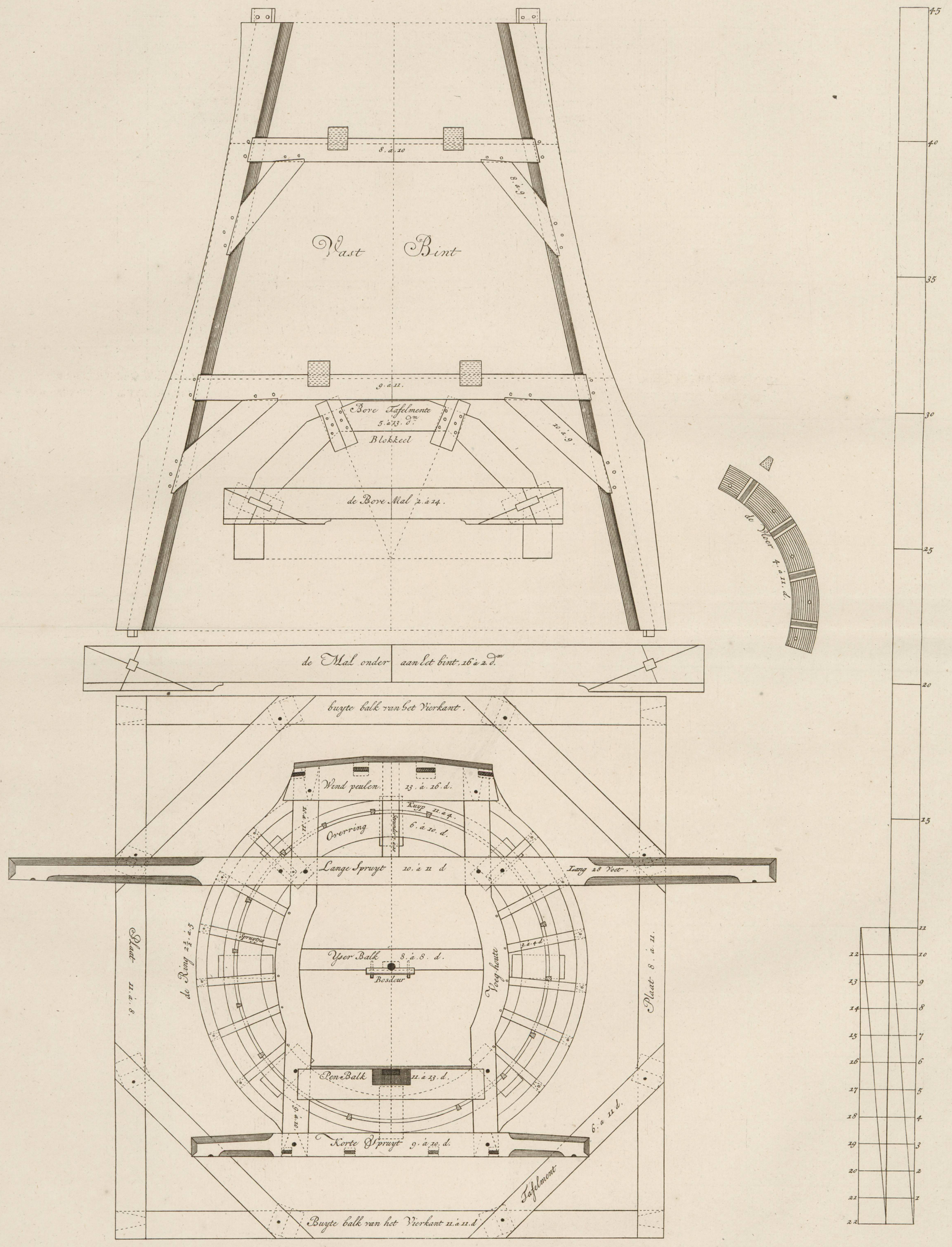
8. à 10
8. à 9.
Vast Bint
9. à 11.
Bove Tafelmente
5. à 13. dm
Blokkeel
10. à 9.
de Bove Mal 2. à 14.
de Mal onder aan het bint. 16 à 2. dm
buyte balk van het Vierkant.
Wind peulen 13. à 16. d.
Kuyp 11. à 4.
Overring
6. à 10. d.
Lange Spruyt 10. à 11 d
Lang 28 Voet.
Spruytjes
3. à 4. d
Plaat 11. à 8
de Ring 2½ à 5
Yser Balk 8. à 8. d.
Bosdeur
Voeg houte
Plaat 8. à 11.
Pen Balk 11. à 13. d.
9. à 10.
6. à 11 d.
Korte Spruyt 9. à 10. d.
Tafelment
Buyte balk van het Vierkant 11. à 11. d

XV.

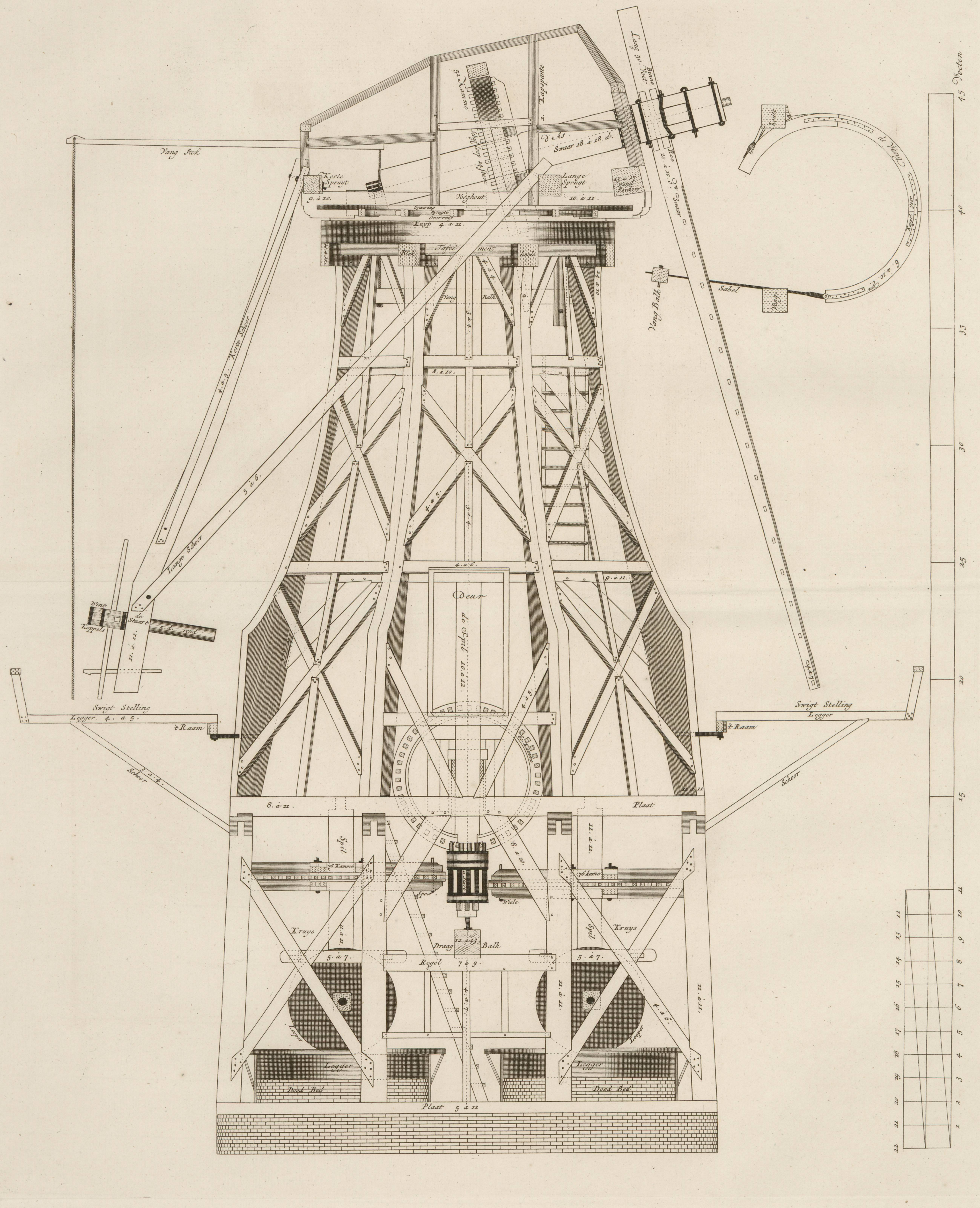

Vang Stok
Korte Spruit
Lange Sprugt
Voeghout
Kupp 4 á 11
Tafel
Vang Balk
Korte Schoor
Lange Schoor
Wint
Koppels
de Staart
Deur
de Spil 10 á 12
Sabel
Vang Balk
Swigt Stelling
Legger 4 á 5
't Raam
Schoor
Swigt Stelling
Legger
't Raam
Schoor
Plaat
Spil
Kruys
Kruys
Spil
Draag Balk
Regel 7 á 9
Legger
Legger
Plaat 5 á 11
Voeten

XVI.

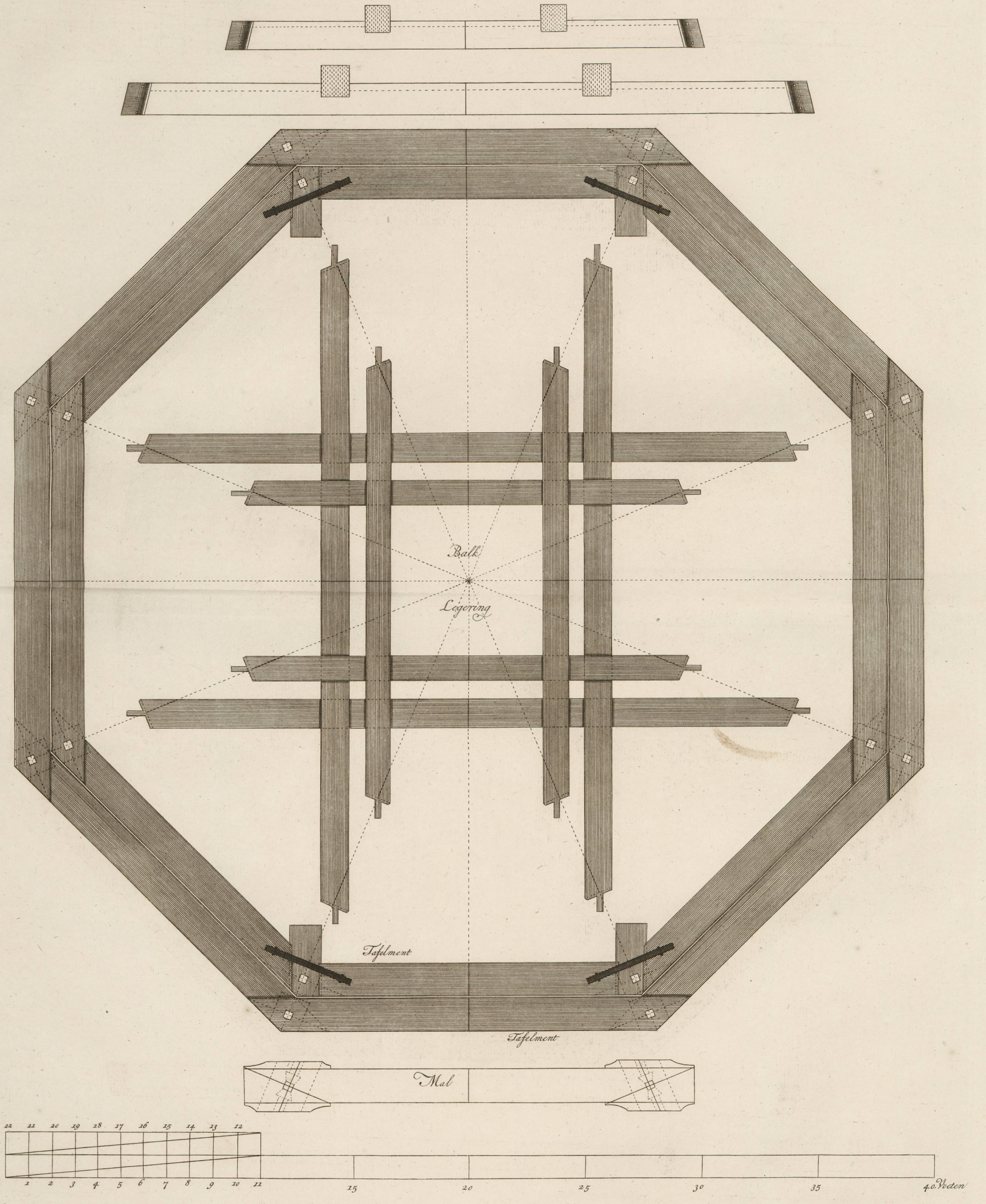
Balk
Legering
Tafelment
Tafelment
Mal
22 21 20 19 18 17 16 15 14 13 12
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11
15
20
25
30
35
40 Voeten

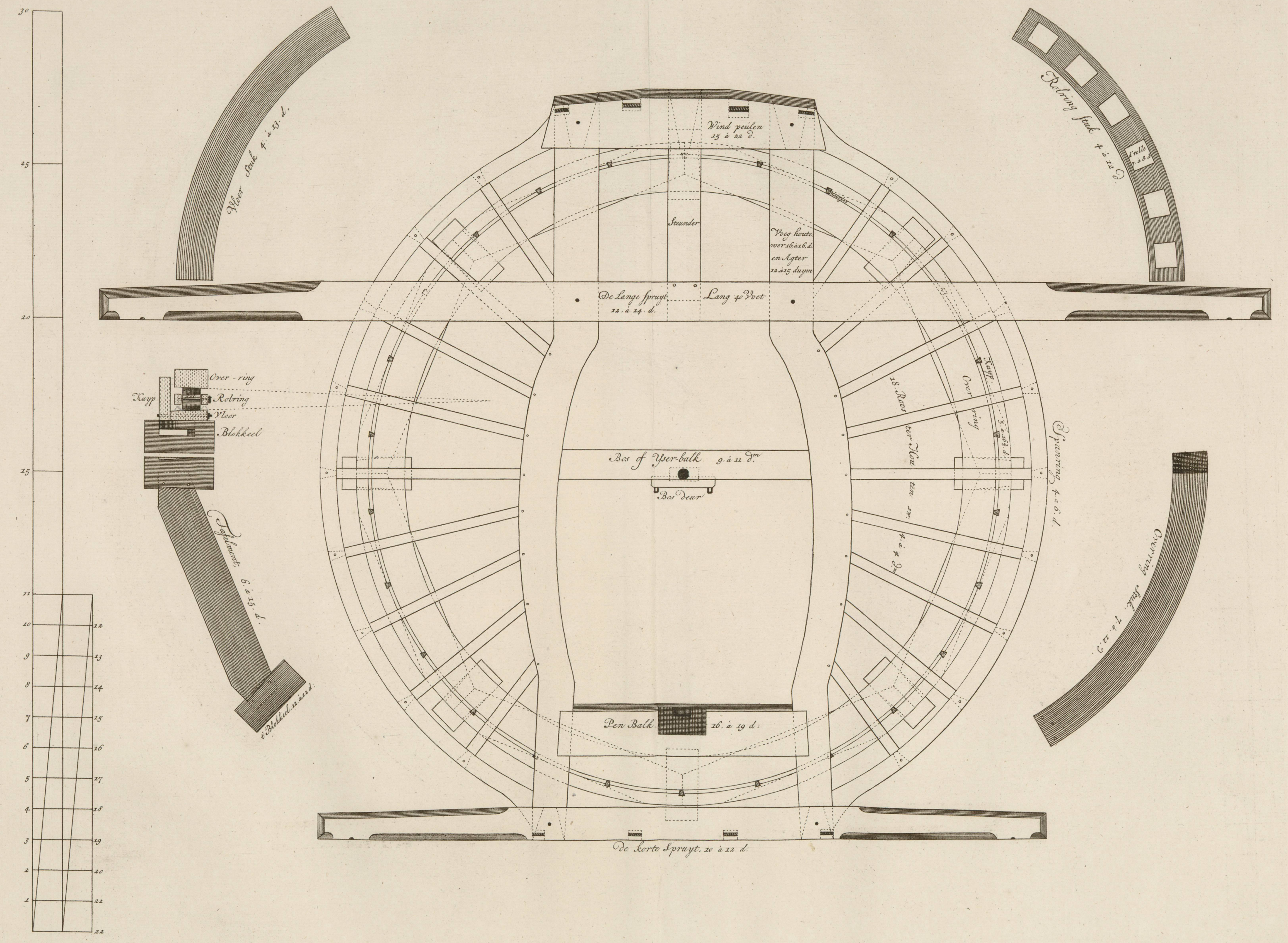

Vloer Stuk 4 à 13 d.
Rolring ſtuk 4 à 12 d.
d'rolle 7. à 8. d.
Wind peulen 15 à 22 d.
Steunder
Voeg houte voor 16. à 16. d. en Agter 12. à 15 duym
De Lange ſpruyt 12. à 24. d.
Lang 40 Voet
Over-ring
Rolring
Kuyp
Vloer
Blokkeel
Kuyp.
Over ring
5. à 16½ d.
18. Roos ter Hou ten 4. à 4 dm
Spanning 4 à 6. d.
Bos of Yser balk 9. à 11 dm
Bos deur
Overring Stuk 7 à 11 d.
Tafelment, 6. à 15. d.
t' Blokkeel, 12. à 22 d.
Pen Balk 16. à 19 d.
De korte Spruyt, 10 à 12 d.

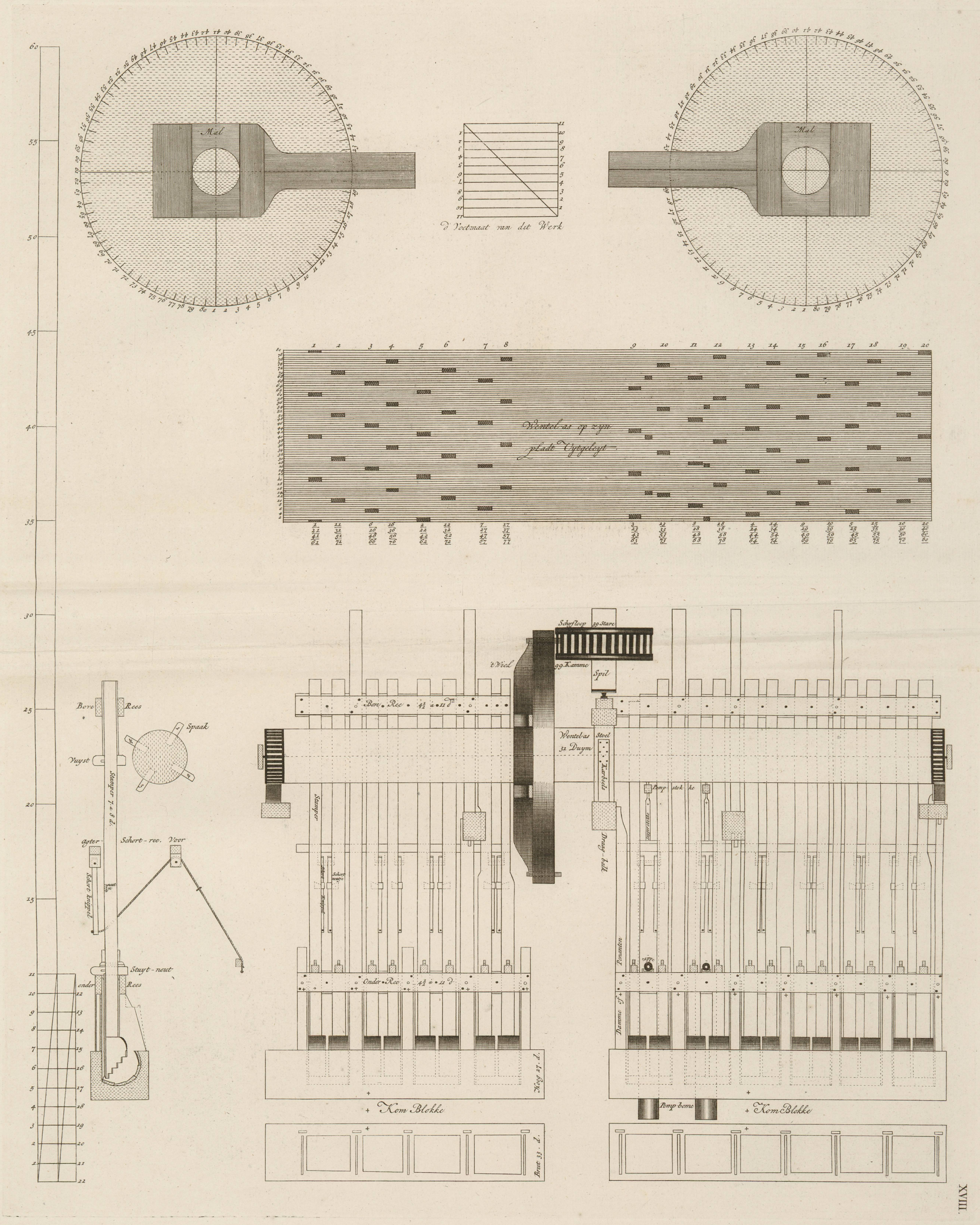

Mal
Mal
'tVoetmaat van dit Werk
Wentel as op zyn platt Uytgeleyt
Schyfloop 39 Staven
't Wiel
99 Kamme
Spil
Boven Ree 4½ à 11 d
Wentel as 32 Duym
Stoel
Stamper
Draeg balk
Bore Rees
Spaak
Vuyst
Agter
Schort-ree.
Voer
Stuyt-neut
onder Rees
Onder Ree 4½ à 11 d
Kom Blokke
Pomp bome
Kom Blokke

XVIII

XIX.

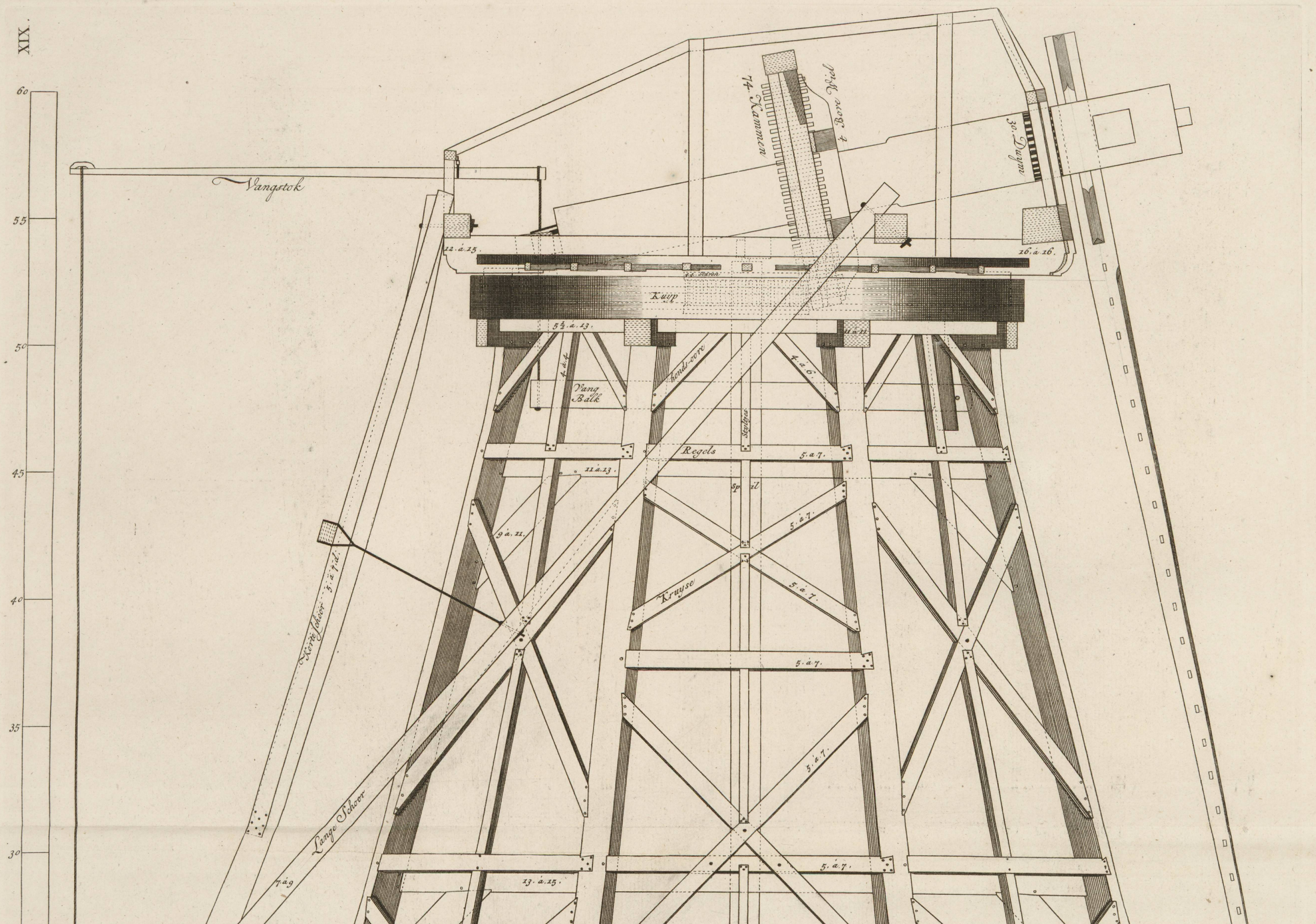
Vangstok
Kuyp
Vang Balk
Regels
Kruyse
Lange Schoor
39 Staven
Steel
Schoor
Legger
Wind
Staart Balk
Swigt Stelling
Tafelment
Vast bint
Tafelment

XX.

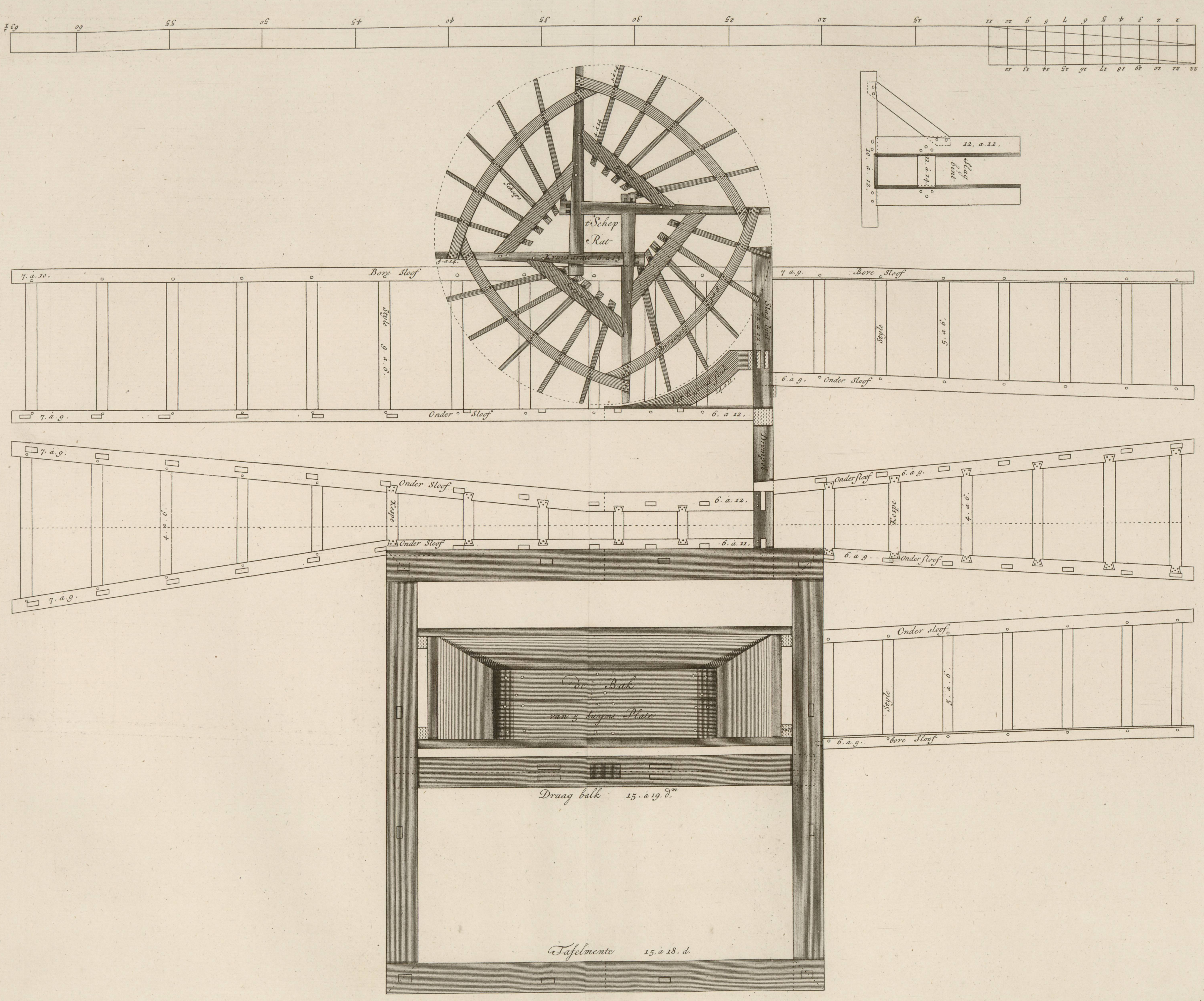

t'Schep Rat
Bore Sloef
7. a. 20.
7. a. 9.
Onder Sloef
6. a. 12.
6. a. 9.
Drempel
6. a. 11.
12. a. 12.
de Bak
van 5 duyms Plate
Draag balk 15. à 19. d.
Tafelmente 15. à 18. d.

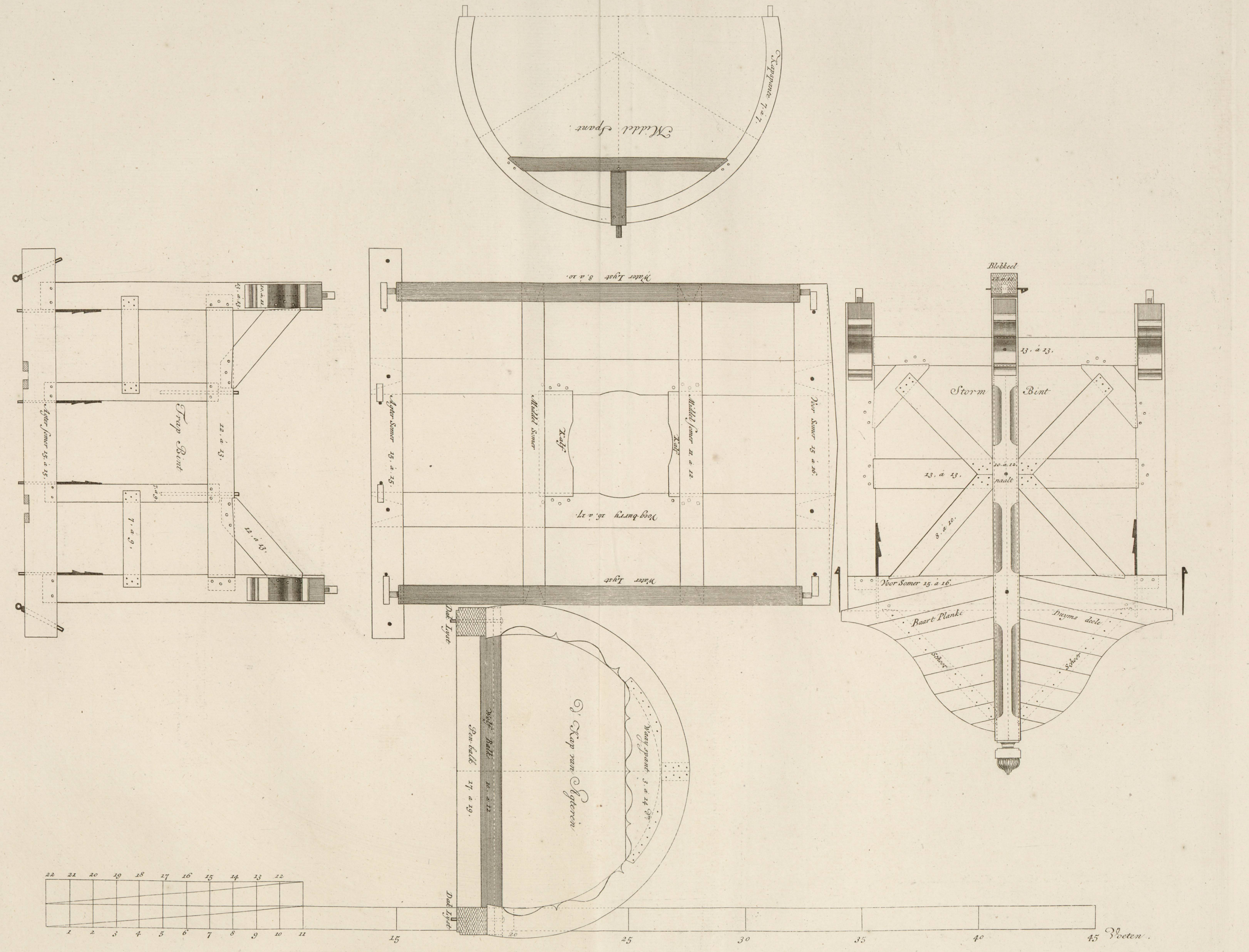
Middel Spant
Trap Bint
Water Lyst
Agter Somer
Middel Somer
Voor Somer
Storm Bint
Blokkeel
Voor Somer 15. a 16.
Raart Planke
Duyms deele
Schoor
D' Kap van Agteren
Dek Lyst
Voeten

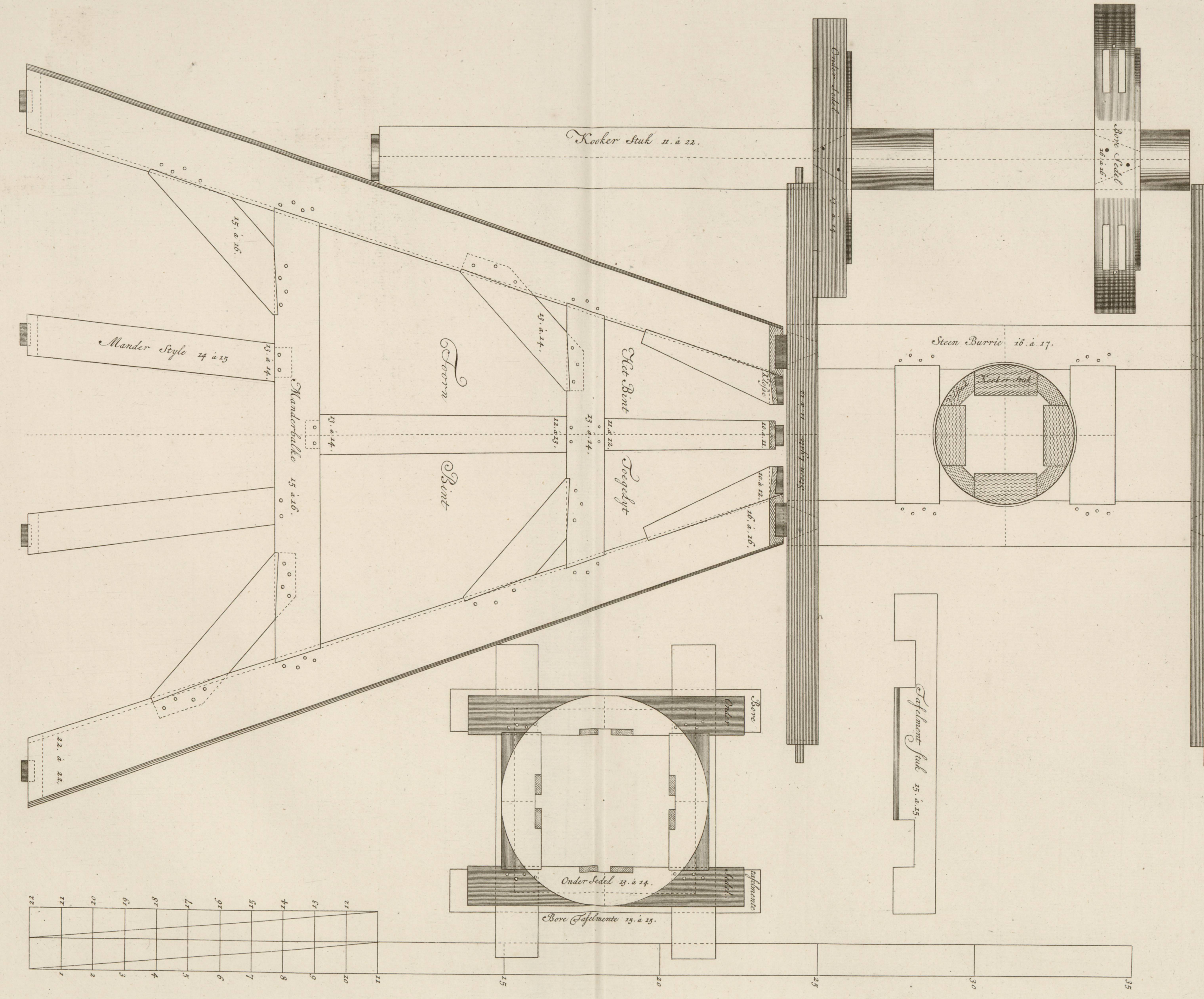
Kocker Stuk 11. à 22.
Onder Sedel
Bore Sedel
Mander Style 24 à 25
Manderbalke 15 à 16.
Toorn
Bint
Ste Bint
Toegelyt
Steen Burrie 16. à 17.
Kocker Stuk
Tafelment Stuk 15. à 15.
Onder Sedel 23. à 24.
Bore Tafelmente 15. à 15.
15. à 16.
22. à 22.

XXIII.

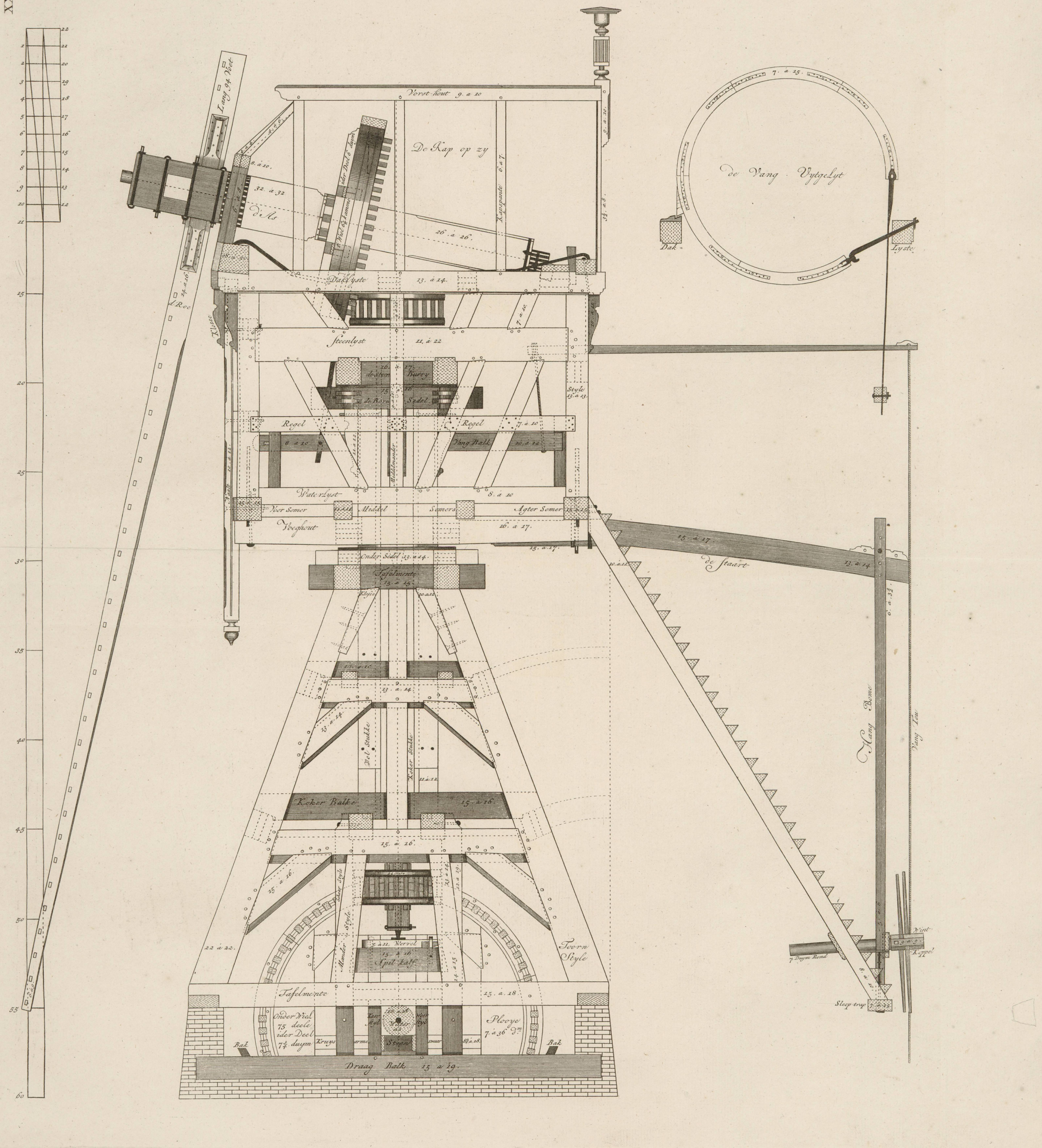

Verst-hout 9. à 10
De Kap op zy
de Vang Uytgelyt
Dak-
Lyste
de As
Dak lyste 13. à 14.
Steenlyst 21. à 22
Regel
Regel
Vang Balk
Waterlyst
Voer Somer
Middel
Somers
Agter Somer
Voeghout 16. à 17.
Onder Sedel 13. à 14.
Tafelmente
de Staart
Koker Balke 15. à 16.
Hang Bome
Vang Tou
Toorn Style
Tafelmente 15. à 18.
Onder Vriel 75 deele ider Deel 7½ duym
Plooye 7. à 36
Bak
Bak
Draag Balk 15. à 19.

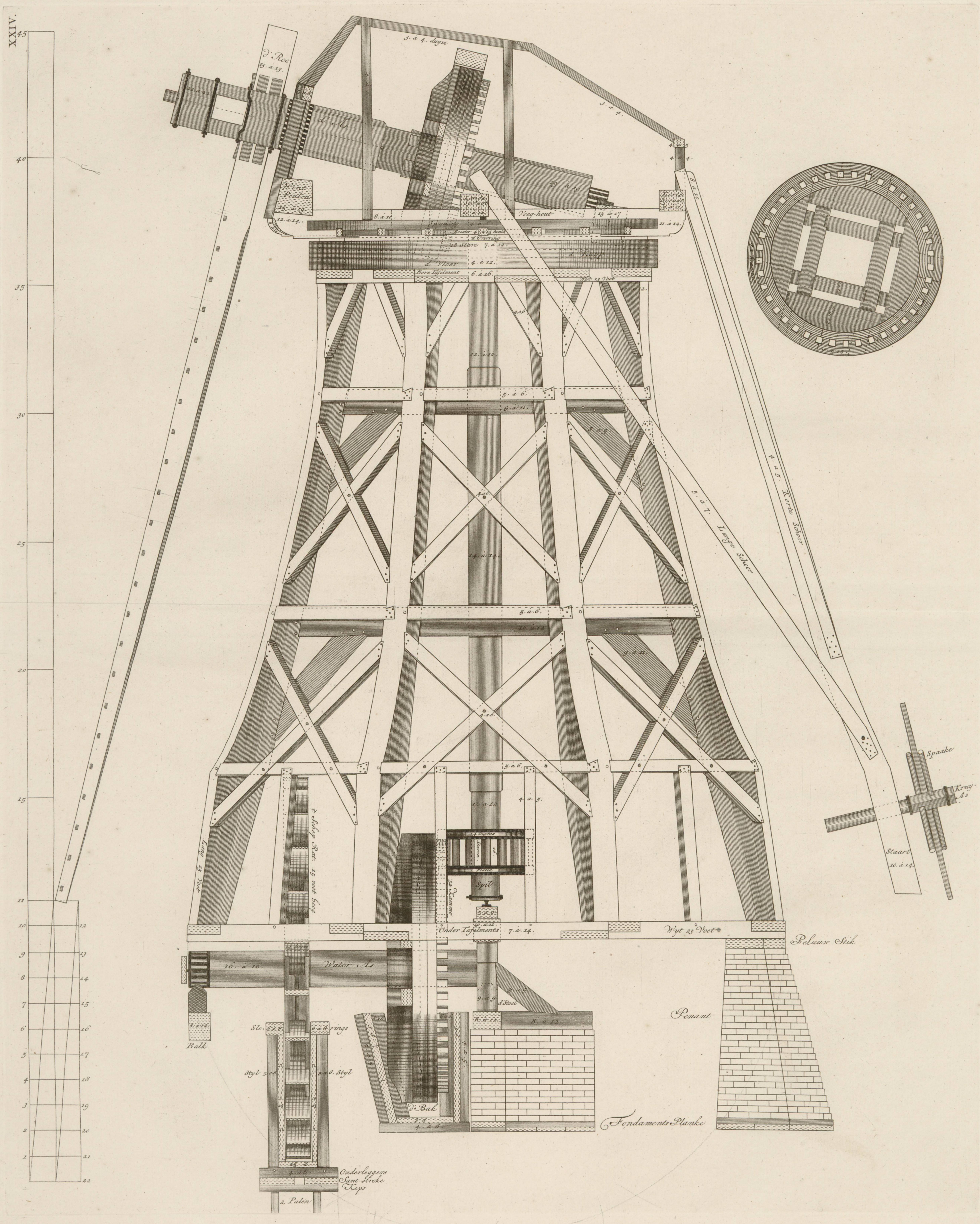
XXIV
d' Roe
13. á 13.
d' As
3. á 4. duym
3. á 4.
Wint Peulen
15. á 19.
Voeg-hout
15 á 17
8. á 10.
12. á 14.
11. á 12.
Sparring 4 á 6.
Rooster 4 á 5 hout
d' Overring
18 Stave 7. á 12.
d' Kuyp
d' Vloer 4. á 12.
Bove Tafelment 6. á 16.
Wyt 13 Voet
12. á 12.
14. á 14.
5. á 6.
Lange Schoor
Korte Schoor
Spaake
Kruy As
Staart
10. á 14.
Lang 25. Voet
t' Schep Rat 15 voet hoog
Spil
4 á 5.
Onder Tafelments 7. á 14.
Wyt 23 Voet
Peluuw Stik
16. á 16.
Water As
d' Stoel
8. á 12.
Balk
Penant
Styl 5. á 6.
5. á 6. Styl
d' Bak
Fondaments Planke
Onderleggers
Sant-stroke
Keps
2. Palen

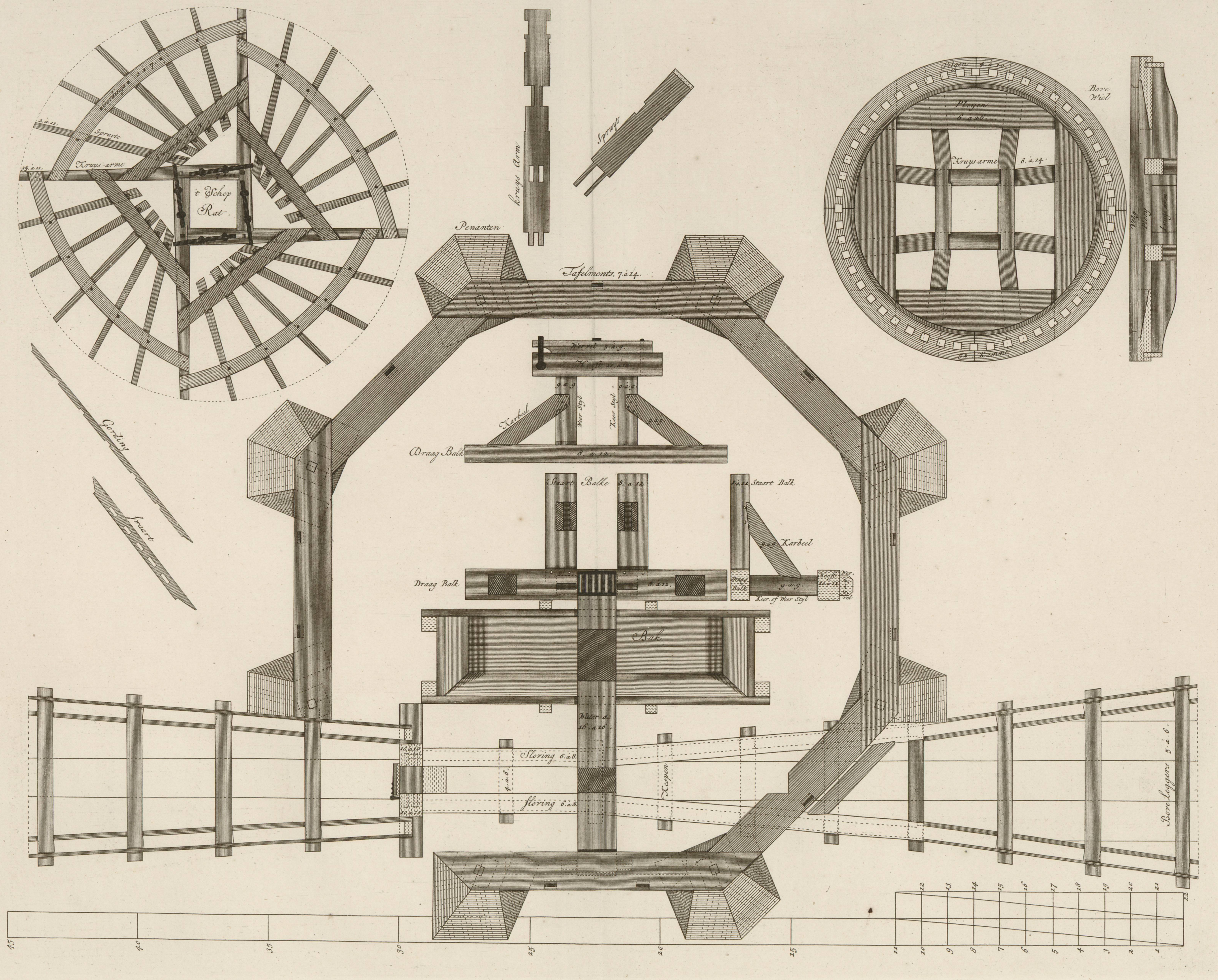
t Schep Rat.
Kruys-arme
Spruyte
Kruys Arm
Spruyt
Gording
Staart
Penanten
Tafelments 7 á 14.
Ployen 6 á 26.
Kruys arme 8 á 14.
Bere Wiel
Draag Balk
Karbeel
Voor Styl
Keer Styl
8 á 12.
Staart Balke 8 á 12
Staart Balk
Karbeel
Draag Balk
Keer of Voor Styl
Bak
Sloring 6 á 8.
Sloring 6 á 8.
Keyen
Bere Leggers 5 á 6.

XXVI.

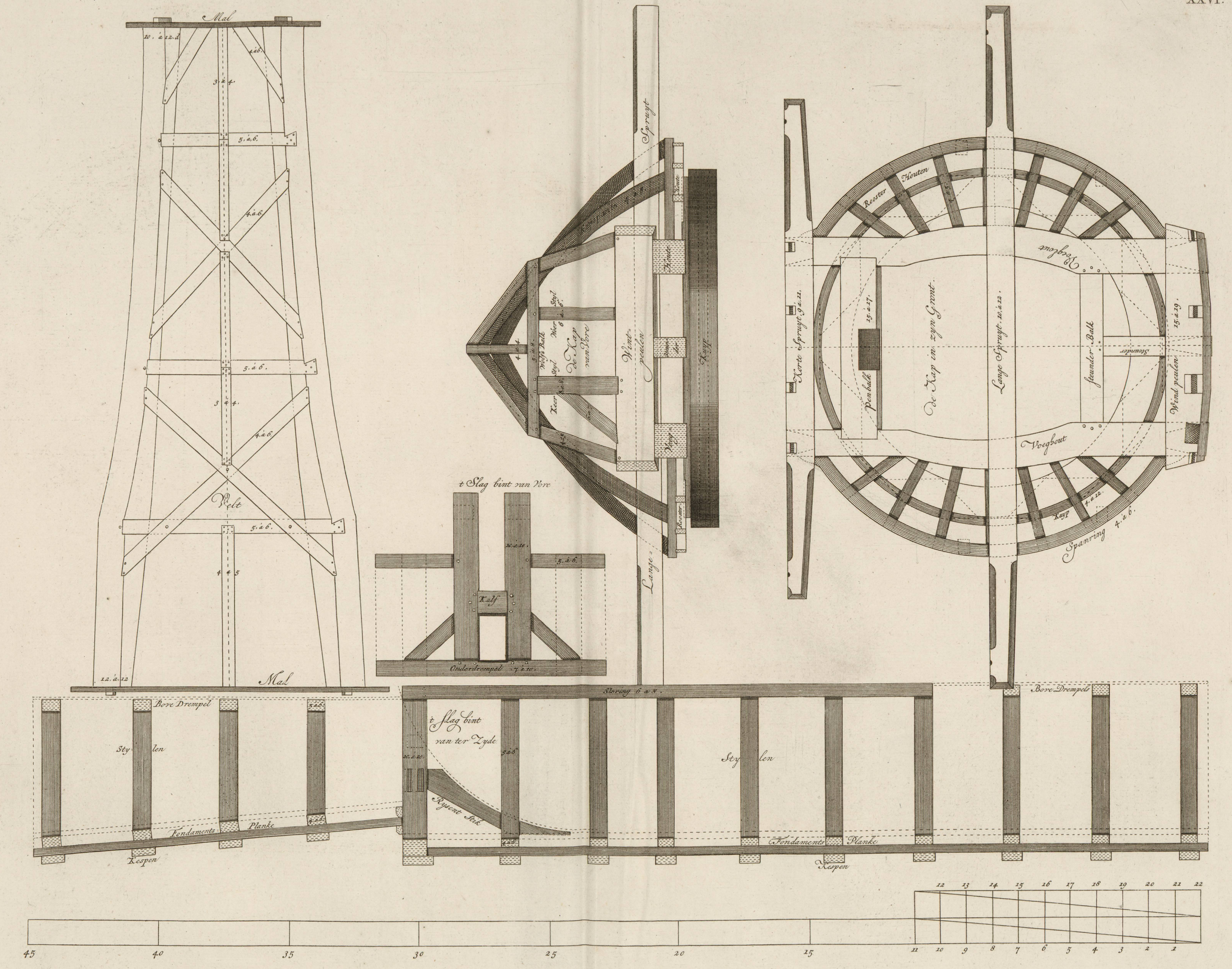

Mal
Velt
Mal
t Slag bint van Vore
Kalf
Onderdrempel 7.à.10
Bore Drempel
Styl len
t Slag bint van ter Zyde
Fondaments Planke
Kespen
Sloring 6.à.8
Bore Drempels
Styl len
Fondaments Planke
Kespen
Spruyt
Lange
Wint peulen
De Kap van Vore
Kuyt
Reester Houten
Korte Spruyt
De Kap in zyn Grant
Penbalk
Lange Spruyt
steunder Balk
Wind peulen
Voegbout
Spanring 4.à.6
45
40
35
30
25
20
15
12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22
11 10 9 8 7 6 5 4 3 2 1

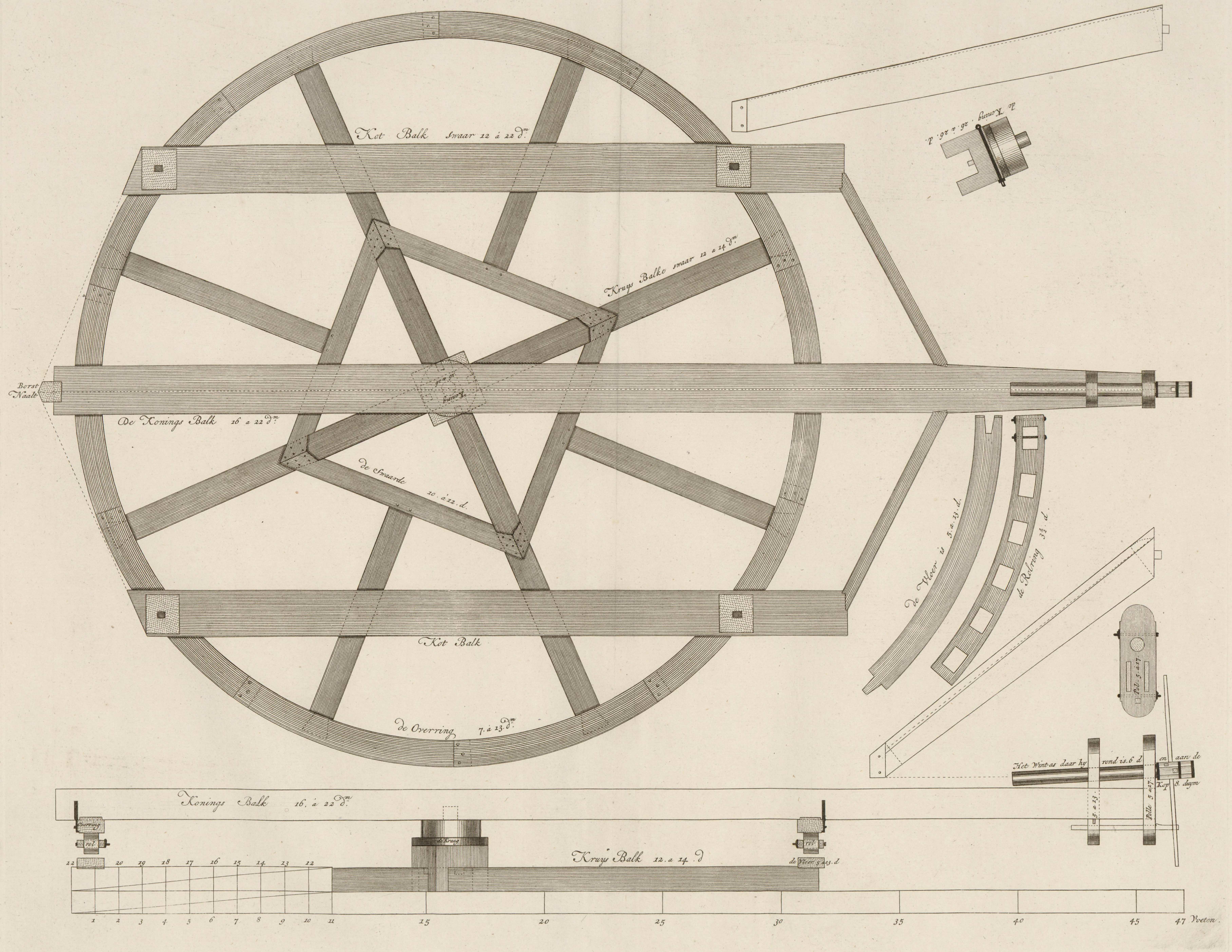
Kot Balk swaar 12 à 22 d.^m
Kruys Balk swaar 12 a 24 d.^m
Borst Naalt
De Konings Balk 16 a 22 d.^m
de Swaarde 20 à 22 d.
Kot Balk
de Overring 7 à 13 d.^m
de Vloer is 5 a 13 d.
de Rolring 3½ d.
Het Wint-as daar hy rond is 6 d en aan de Kop 8. duym
5. a 13.
Polle 5 a 17.
Konings Balk 16 à 22 d.^m
rol
rol
Kruys Balk 12 a 14 d
de Vloer 5 a 13. d
22 21 20 19 18 17 16 15 14 13 12
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 15 20 25 30 35 40 45 47 Voeten.

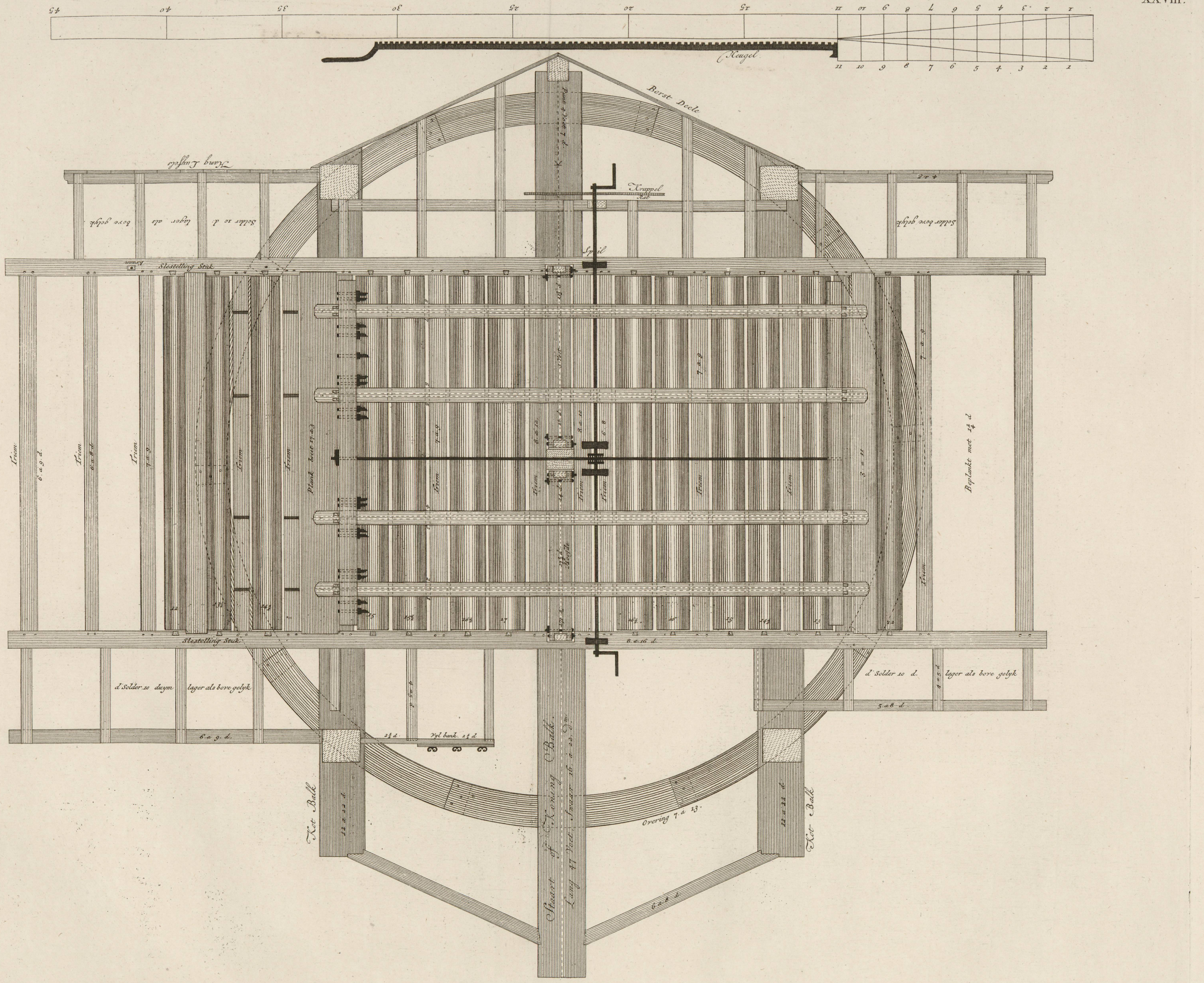
Reugel
Berst Deele
Kruppel
Spil
Slostelling Stuk
Trem
Plank
Beplankt met 2½ d
Solder bove gelyk
d Solder 10 duym lager als bove gelyk
d Solder 10 d. lager als bove gelyk
Kot Balk
Steert of Kruing Balk.
Lang 47 Voet. Swaar 16 a 22 D.
Overing 7 a 13.
Vyl bank

XXIX.

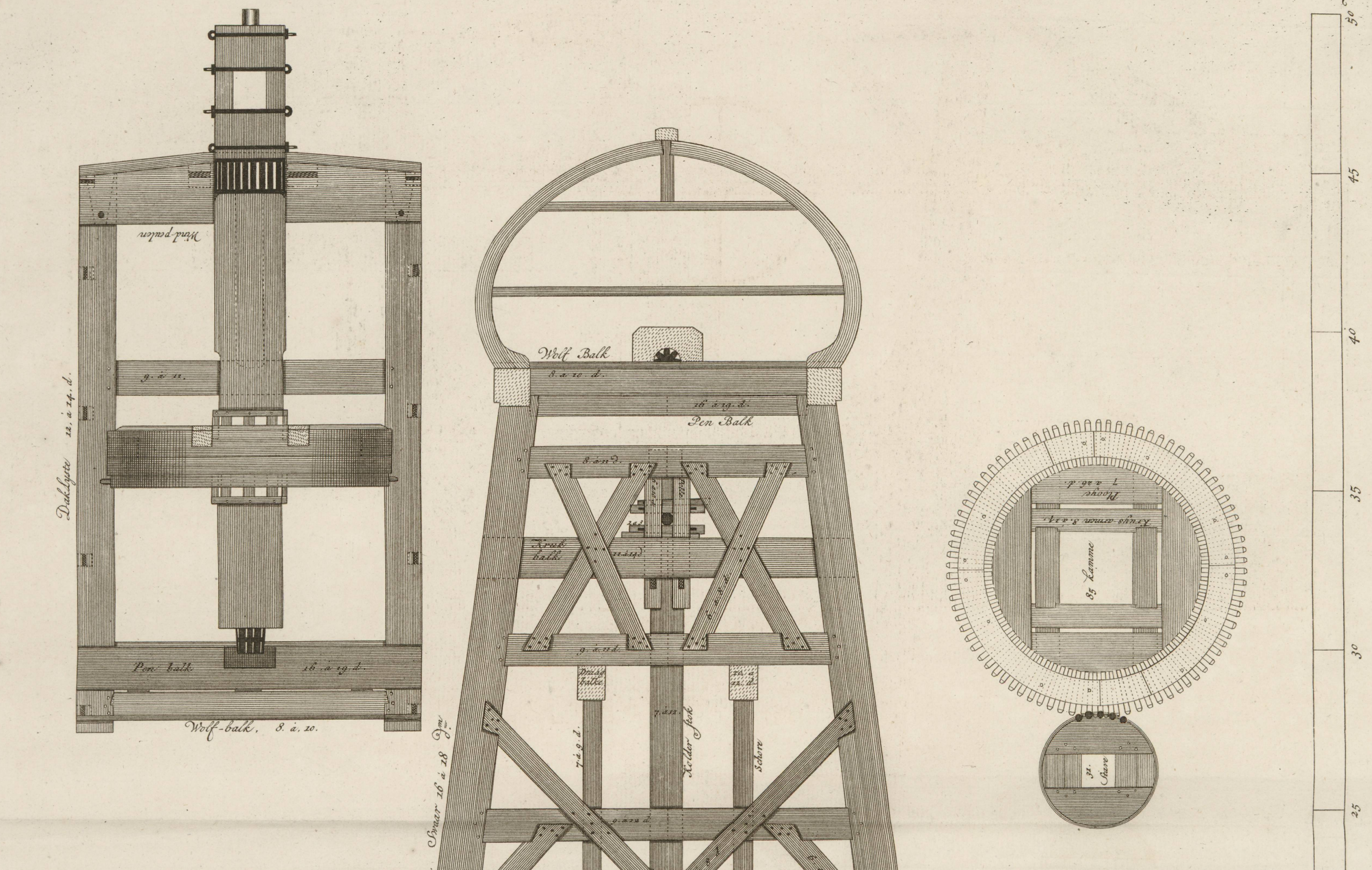
Wind-peulen
9. á 11.
Dak Lyste 12, á 14, d.
Pen balk 16. á 19. d.
Wolf-balk, 8. á, 20.
Wolf Balk
8. a 10. d.
16 á 19. d.
Pen Balk
8 á 11 d.
Kruk balk
6 á 8 d.
9. á 11 d.
Draag balke
7. á 9. d.
Kolder stok
Schore
9. á 12 d.
Wig
22 á 33 d.
Koning Balk
9 á 12 d.
7 á 10 d.
Sleutel
De Style Lang 38 Voet. Swaar 16 á 18 Dm.
7. á 13.
De Uytlegger Lang 24 Voet Swaar 10 a 14 d.
8. á 10. d.
Kraan
5 á 6.
De Stelling Lang 46 Voet sw. 8. á 16. d.
3 á 4
329 Tanden
Over het Kruys 6. Voet
Vyl Rank
10. á 15. d.
Staart balk
Kot balke
Solder
Plooye 7 á 16. d.
Kruys armen 8. á 14.
85 Kamme
31. Staave
50 Voeten
45
40
35
30
25
20
15
11
10
9
8
7
6
5
4
3
2
1

XXX.

Dak Lyst
Wint Peulen
Draag Balke
Agter Balke
Kolder Stok
Swaar
Konings Balk
Draay-as
Solder Balk
Voor Raam
Agter Raam
Koonings Balk
Kat Balk
Overing
Kolring
Vloer

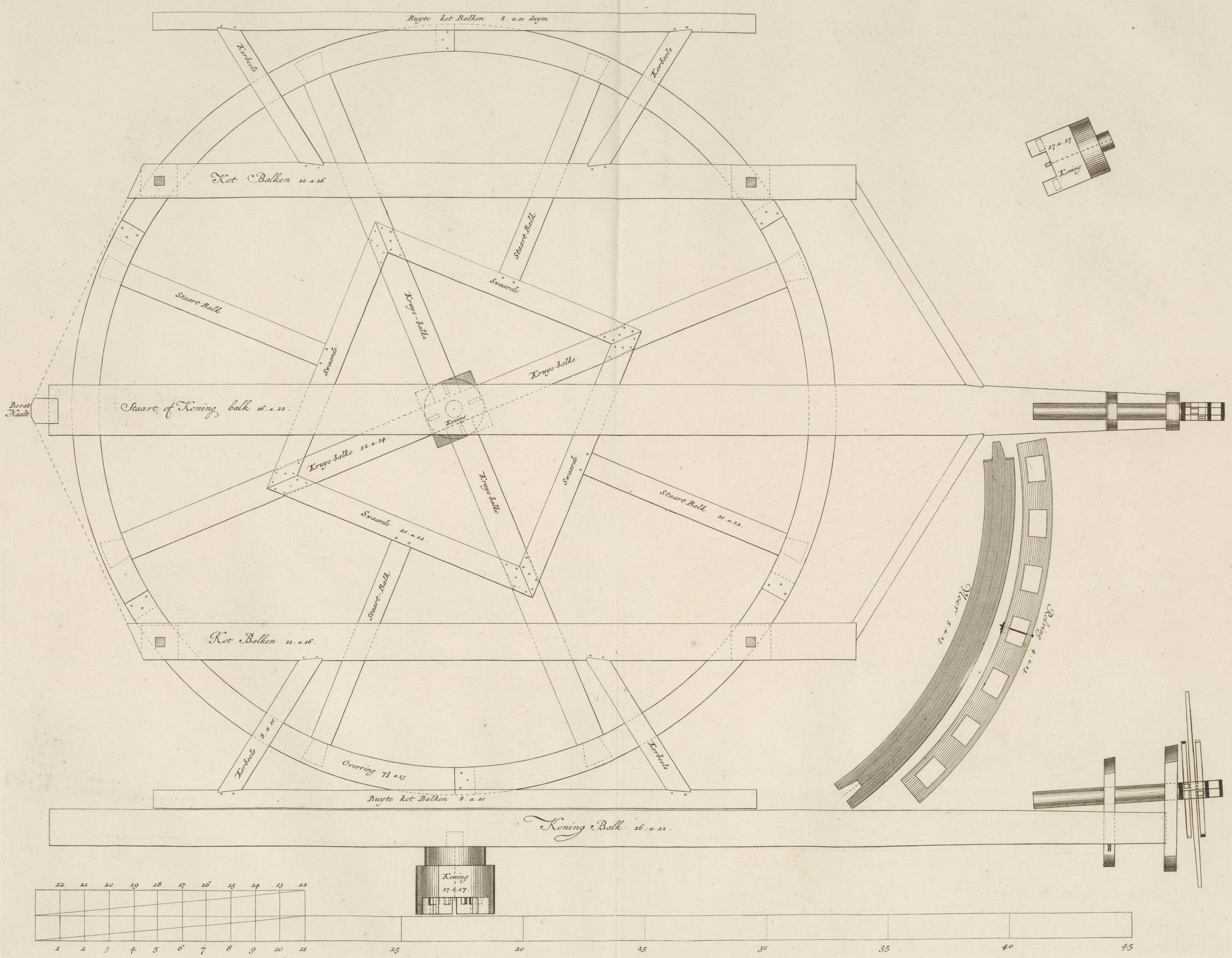

Buyte kot Balken 8 a. 10 duym
Kerbeels
Kerbeels
Kot Balken 12. a. 16
Staart Balk
Swaarde
Kruys balke
Staart Balk
Swaarde
Kruys balke
Borst Naalt
Staart of Koning balk 16. a. 22.
Koning
Kruys balke 12. a. 14.
Kruys balke
Swaarde
Staart Balk 10. a. 12.
Swaarde 10. a. 12.
Staart Balk
Kot Balken 12. a. 16.
Kerbeels 8. a. 10
Overring 7½ a. 13
Kerbeels
Buyte kot Balken 8. a. 10
Koning Balk 16. a. 22.
27. a. 27
Koning
Koning 27 a. 27
22 21 20 19 18 17 16 15 14 13 12
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11
15 20 25 30 35 40 45

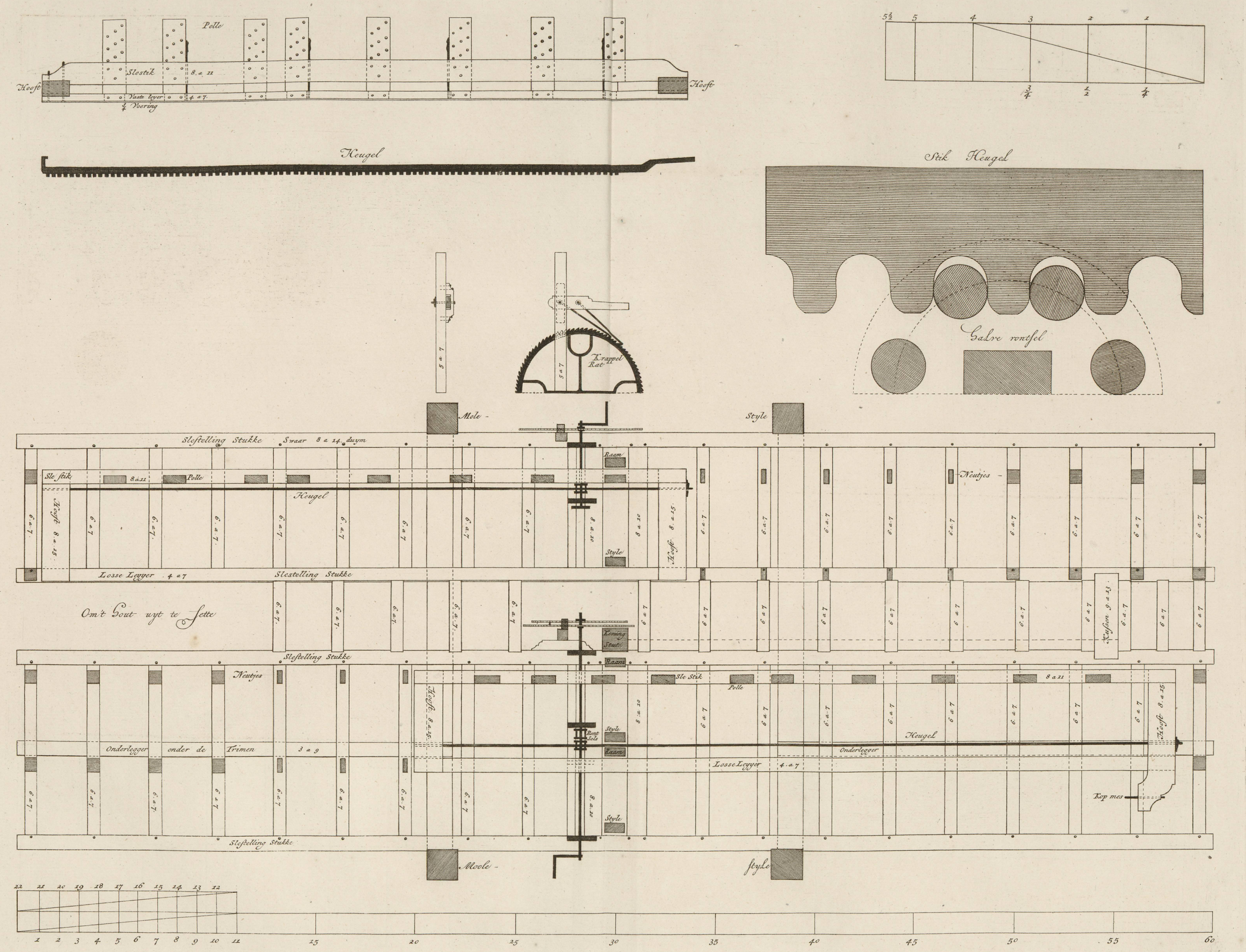
Polle
Slestek
Hooft
Vaste leyer
Voering
Heugel
Stik Heugel
Galre rontsel
Krappel Rat
Mole -
Style
Sleſtelling Stukke Swaar 8 a 14 duym
Sle stik
Polle
Neutjes
Losse Legger 4 a 7
Slestelling Stukke
Om't Gout uyt te Sette
Koning Stut
Onderlegger onder de Trimen 3 a 9
Onderlegger
Losse Legger 4 a 7
Kop mes
Moole -
Style

XXXIII

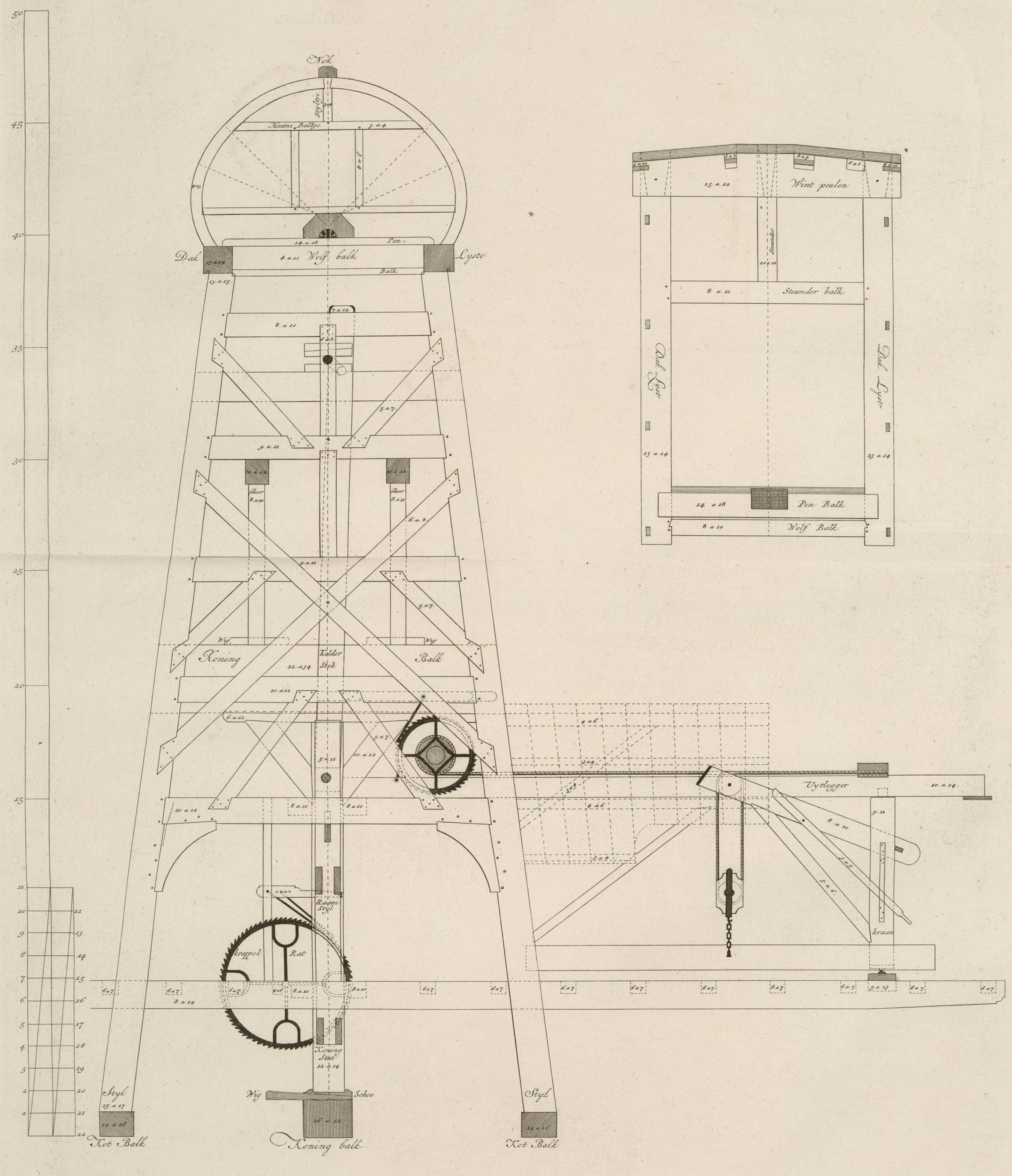
Nok
Dak
Wolf balk
Lyste
Pen
Balk
Koning
Balk
Vytlegger
kraan
Rat
Wig
Schoe
Styl
Styl
Kot Balk
Koning balk
Kot Balk
Wint peulen
Steunder balk
Dak Lyst
Dak Lyst
Pen Balk
Wolf Balk

XXXIV

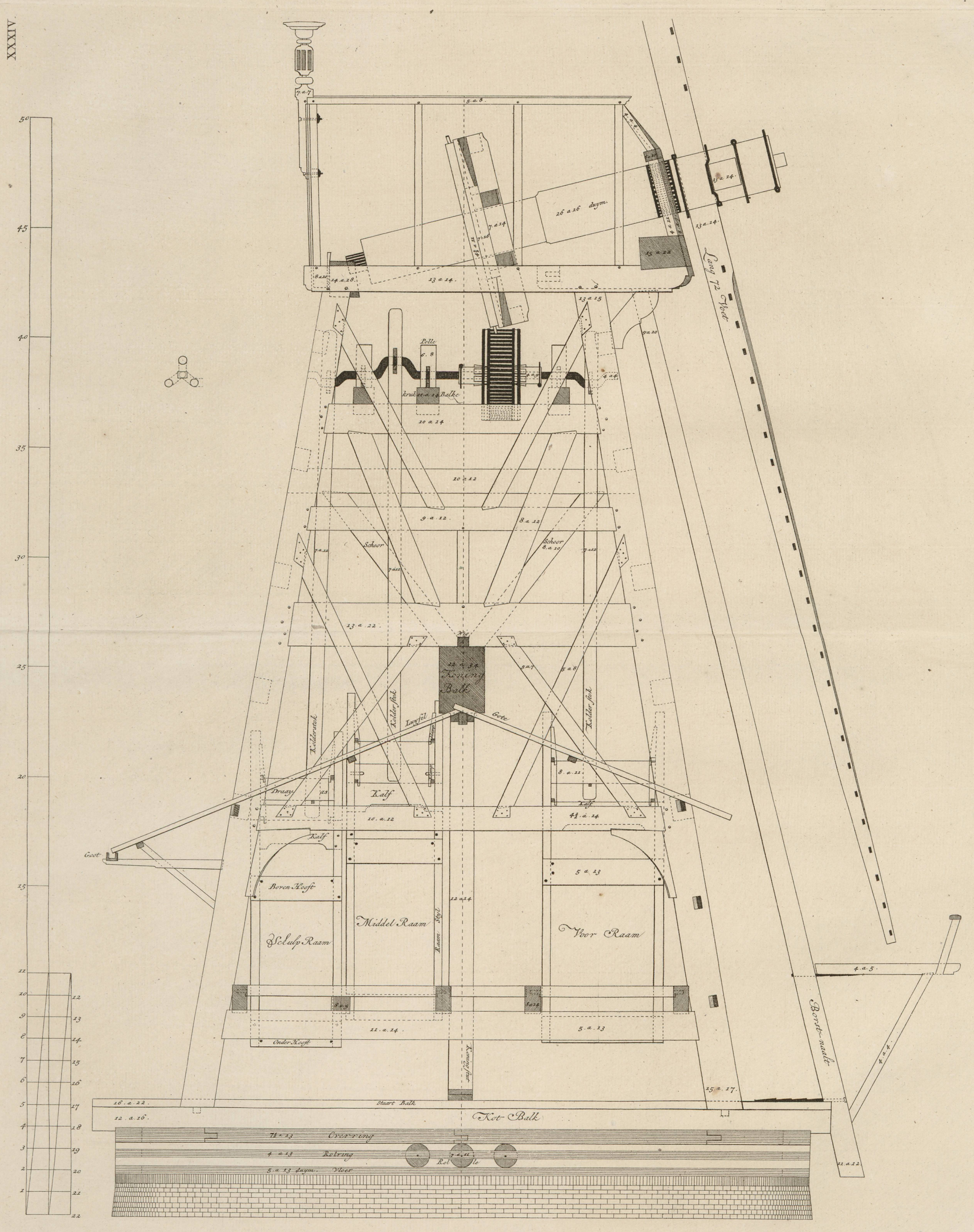
Lang 72 Voet
26 a 26 duym.
Pelle
Balk
Schoor
Schoor
13 a 22
Kruis
Balk
Kolder stok
Kolder stok
Kolder stok
Kalf
Draay
Kalf
Kalf
Goot
Boven Hooft
Sclulp Raam
Middel Raam
Voor Raam
Onder Hooft
Borst-naalt
Staart Balk
Kot-Balk
Overring
Rolring
Vloer

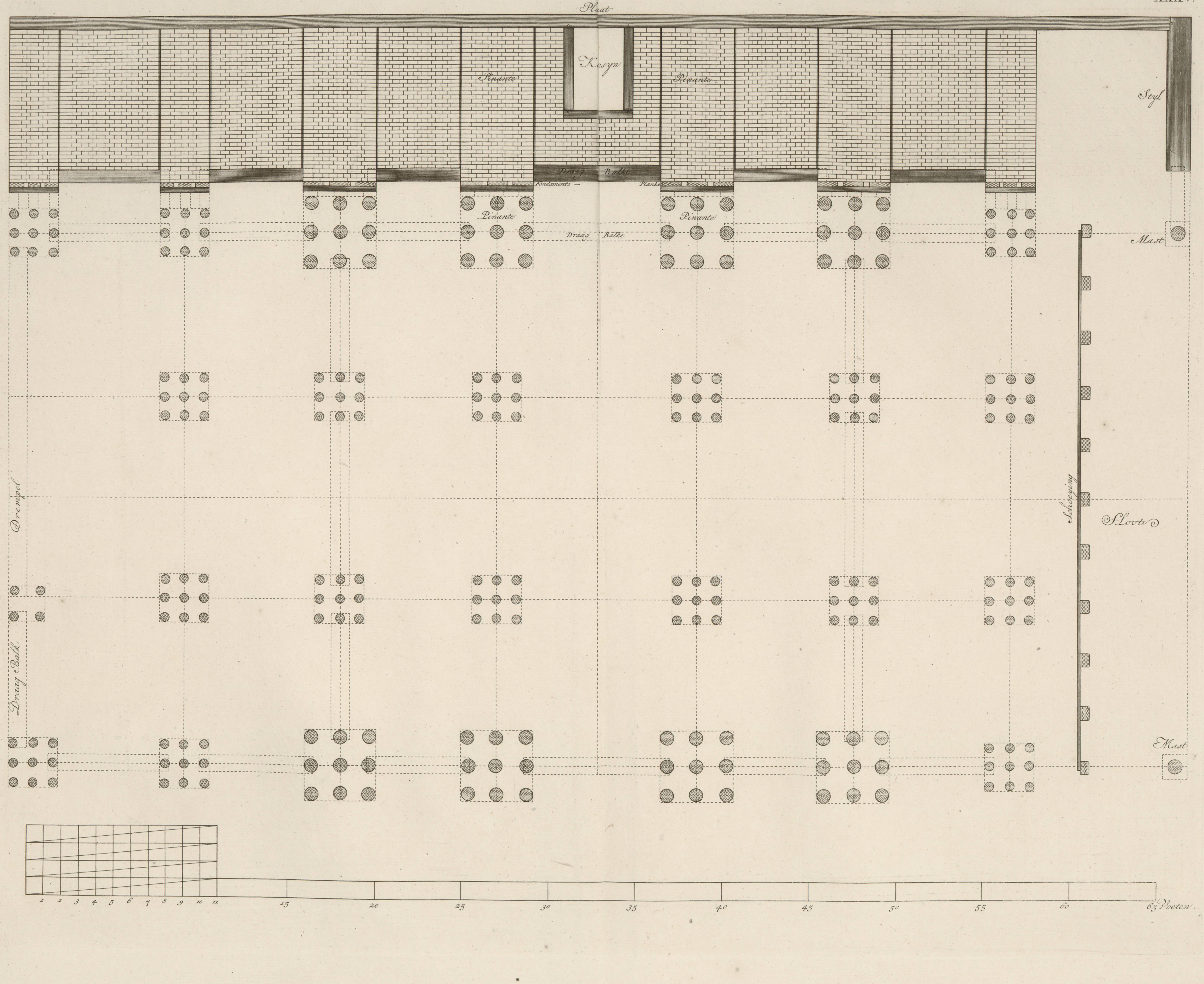
Plaat
Kosyn
Pinante
Pinante
Styl
Draag Balke
Fondaments
Planke
Pinante
Pinante
Draag Balke
Mast
Drempel
Draag Balk
Schoeying
Sloote
Mast
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 15 20 25 30 35 40 45 50 55 60 65 Voeten.

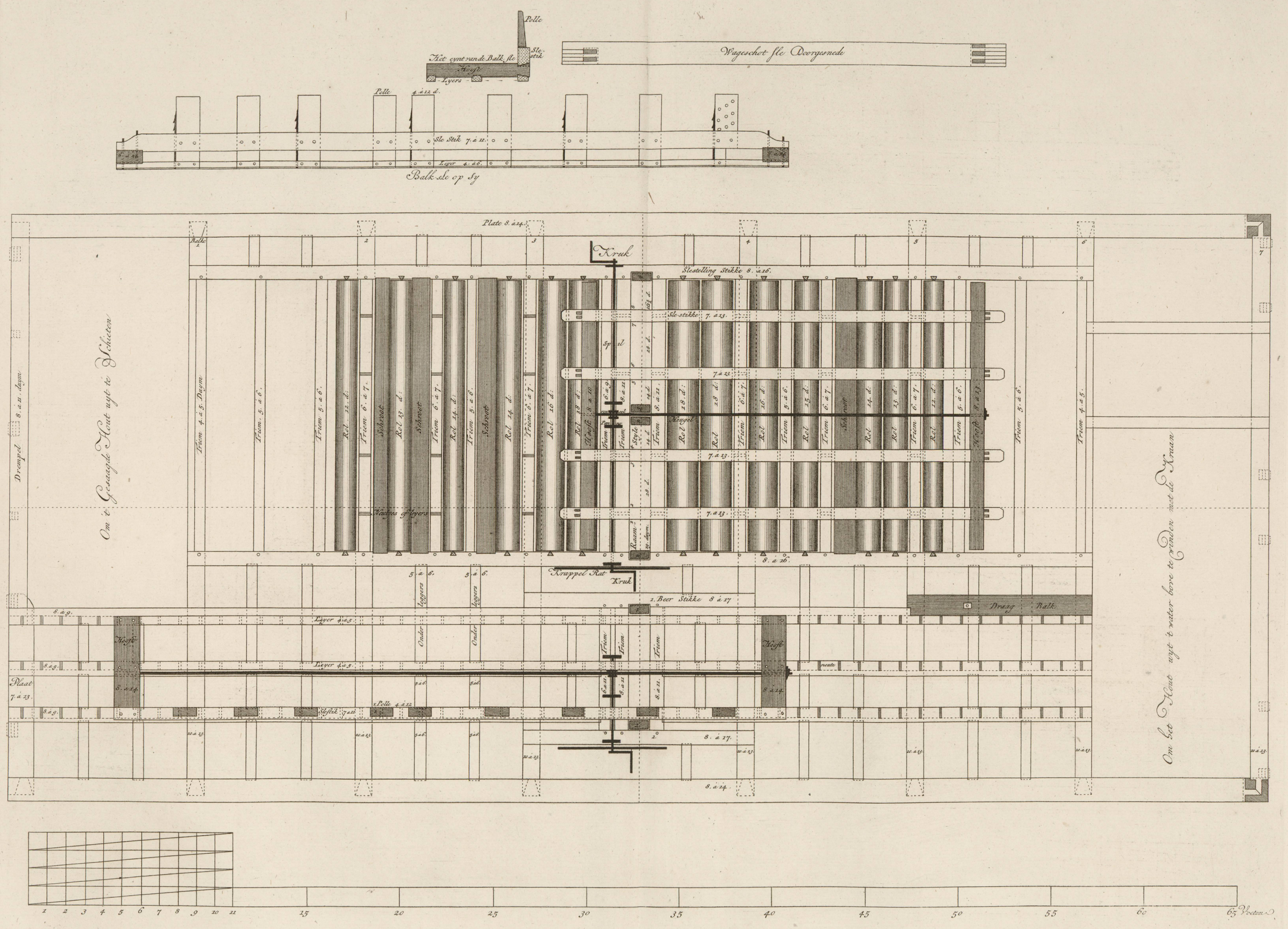
Polle
Sle stik
Het eynt van de Balk sle
Hoofd
Lyers
Wageschot sle Doorgesnede
Polle 4. á 12 d.
Sle Stik 7. á 11.
Leyer 4. á 26.
Balk sle op Sy
Plate 8. á 24.
Kruk
Slestelling Stikke 8. á 26.
Sle stikke 7. á 23.
Spil
Drempel 8. á 11. duym
Om 't Gesaagde Hout uyt te Schieten
Triem 4. á 5. Duym
Rol 12. d.
Schroot
Rol 23. d.
Rol 14. d.
Rol 16 d.
Rol 18 d.
Kalfjes of lyers
Krappel Rat
1. Beer Stikke 8. á 17
Layer 4. á 5.
Drang Balk
Hoofd
Plaat 7. á 23
Om het Hout uyt 't water bove te winden met de Kraan
65 Voeten

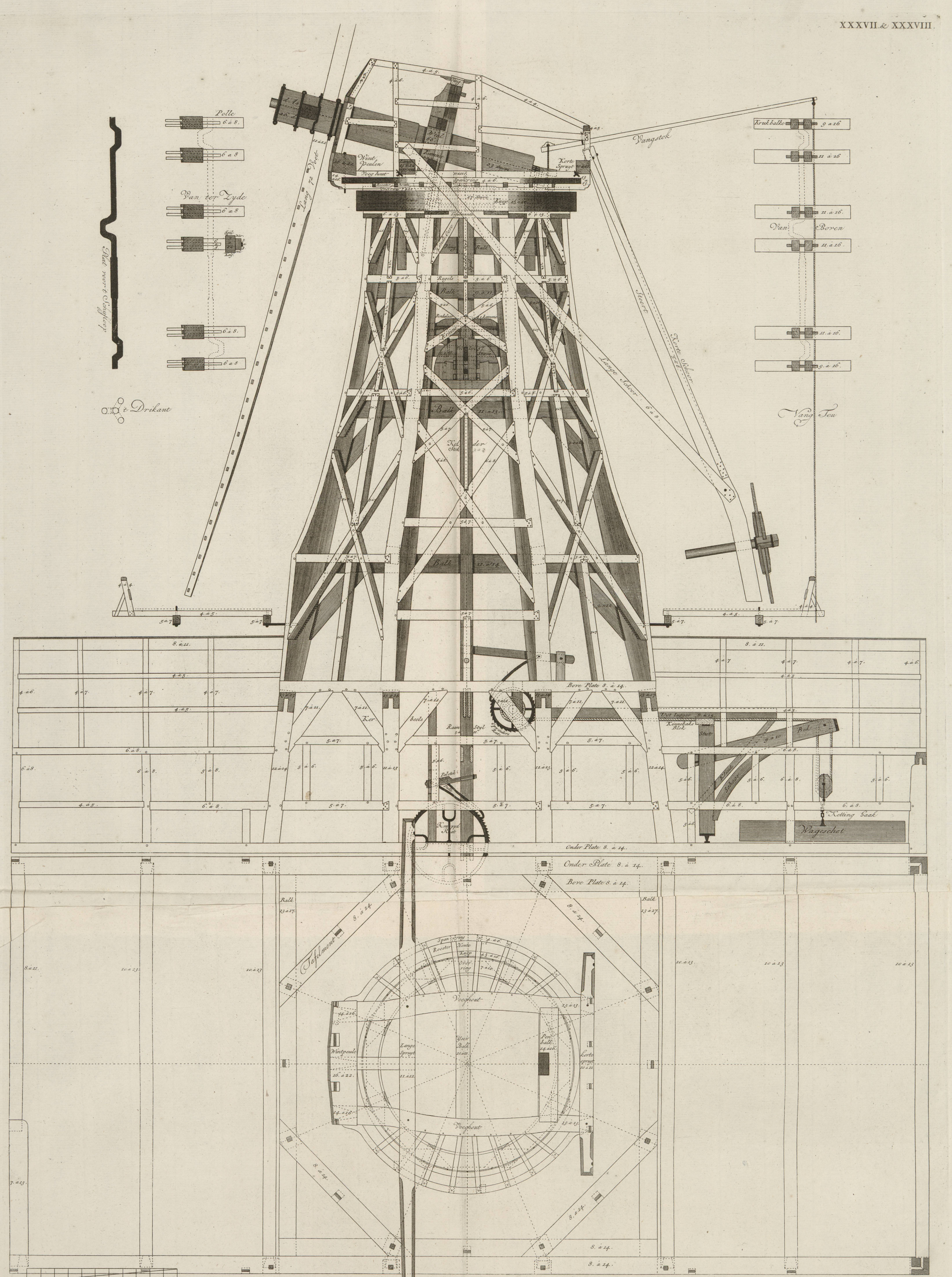
Polle
Van ter Zyde
't Drikant
Vangstok
Krukbalke
Van Boven
Vang Tou
Lange Schoor
Korte Schoor
Steert
Wintpeulen
Korte Sprugt
Voeg hout
Regels
Balk
Bove Plate 8. à 14.
Onder Plate 8. à 14.
Ketting Haak
Wageschet
Tafelment
Voeghout
Wintpeule
Lange Sprugt
Korte Sprugt
Balk
8. à 14.
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 15 20 25 30 35 40 45 50 55 60 65 Voeten.

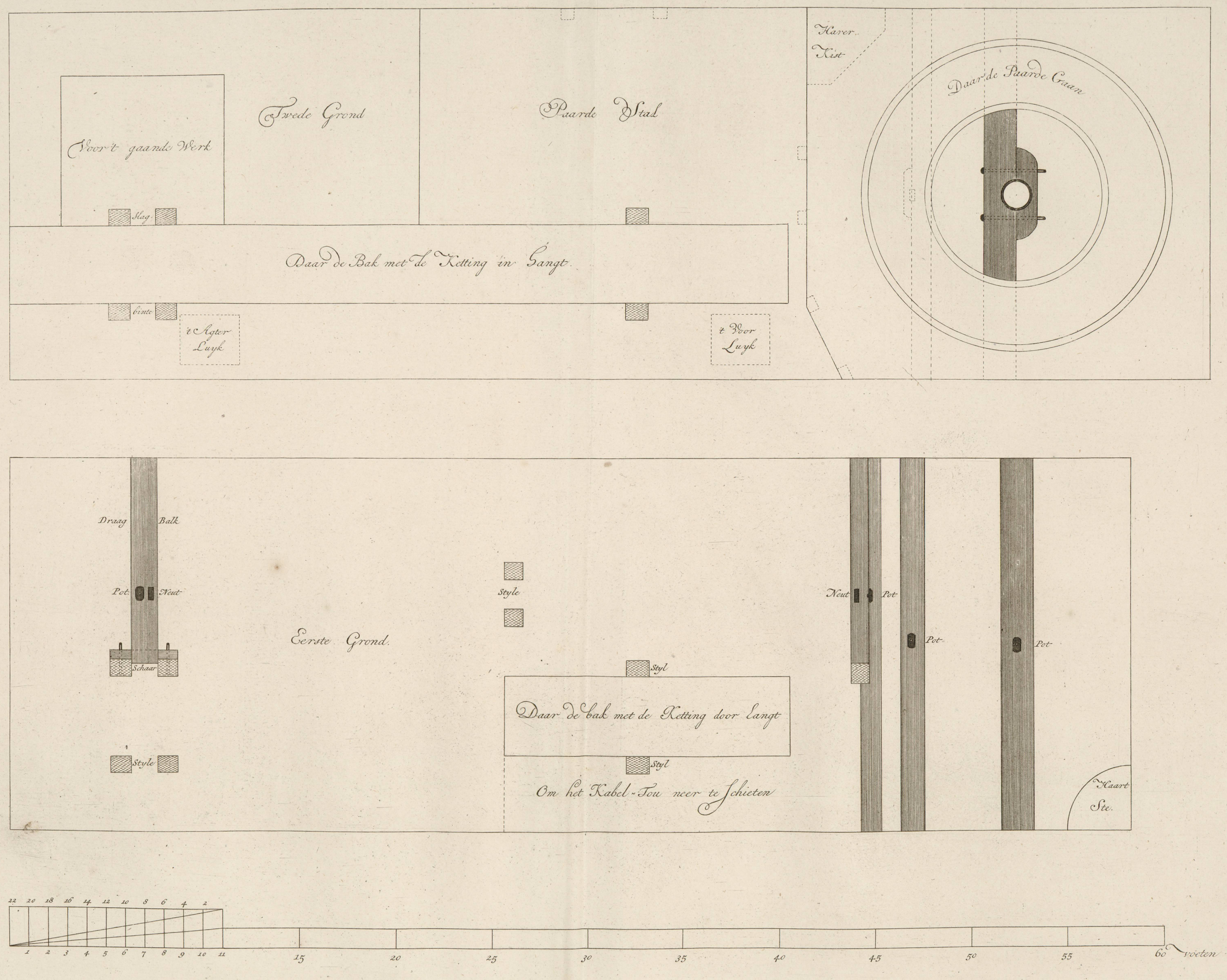
Twede Grond
Voort gaande Werk
Paarde Stad
Haver Kist
Daar de Paarde Gaan
Slag
Daar de Bak met de Ketting in Gangt
binte
t Agter Luyk
t Voor Luyk
Draag Balk
Pot
Neut
Schaar
Eerste Grond
Style
Styl
Daar de bak met de Ketting door langt
Om het Kabel-Tou neer te Schieten
Haart Ste.
22 20 18 16 14 12 10 8 6 4 2
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 15 20 25 30 35 40 45 50 55 60 voeten

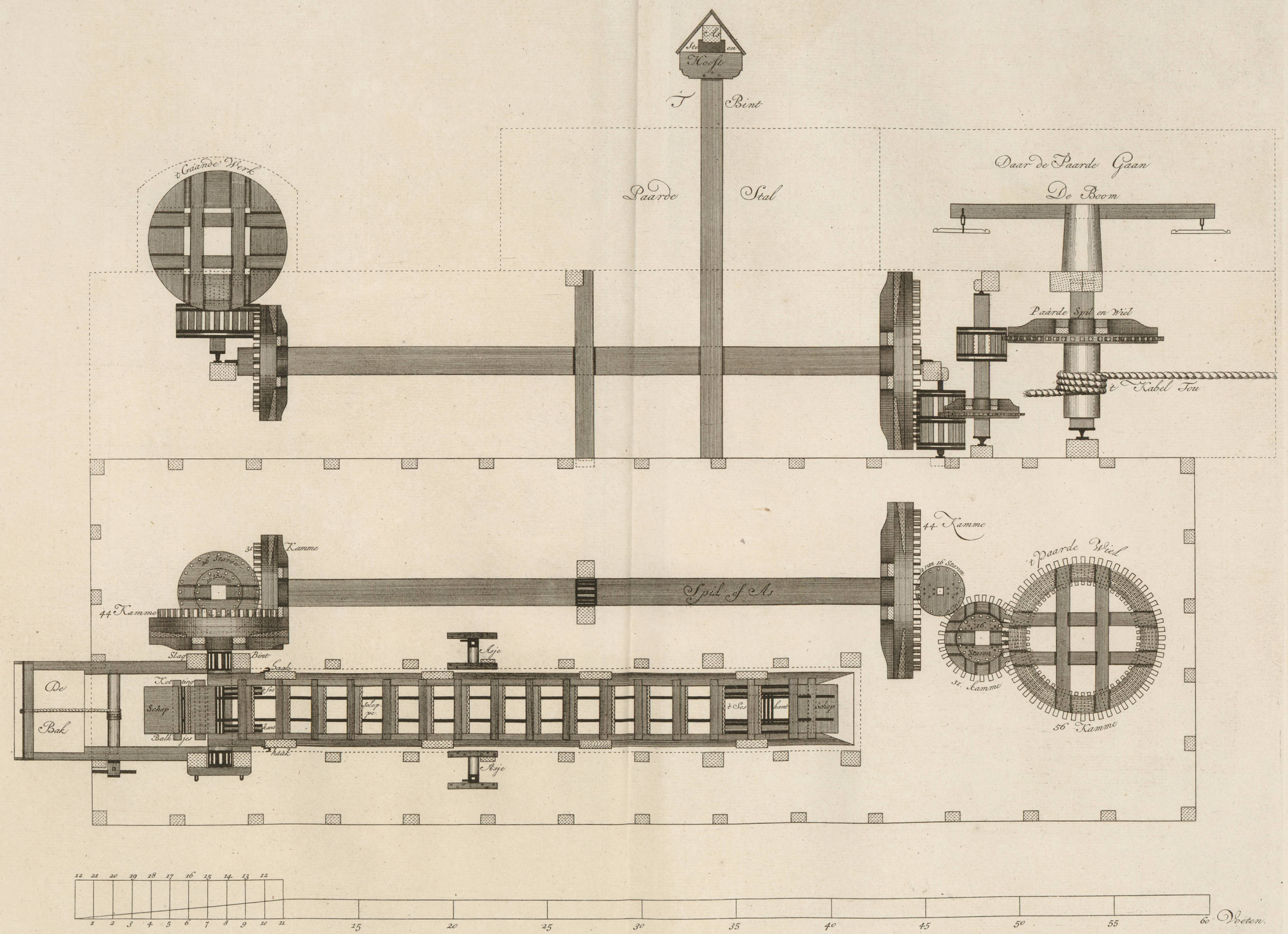
't Gaande Werk
As
Hooft
'T Bint
Paarde Stal
Daar de Paarde Gaan
De Boom
Paarde Spil en Wiel
't Kabel Tou
31 Kamme
44 Kamme
Spil of As
44. Kamme
2 van 16 Staven
't Paarde Wiel
16 Staven
31. Kamme
56 Kamme
Slag
Bint
Asje
Haak
Ketting
De Bak
Schop
Balkjes
't Ses kant
Scheppe
Schop
12 21 20 19 18 17 16 15 14 13 12
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 15 20 25 30 35 40 45 50 55 60 Voeten.

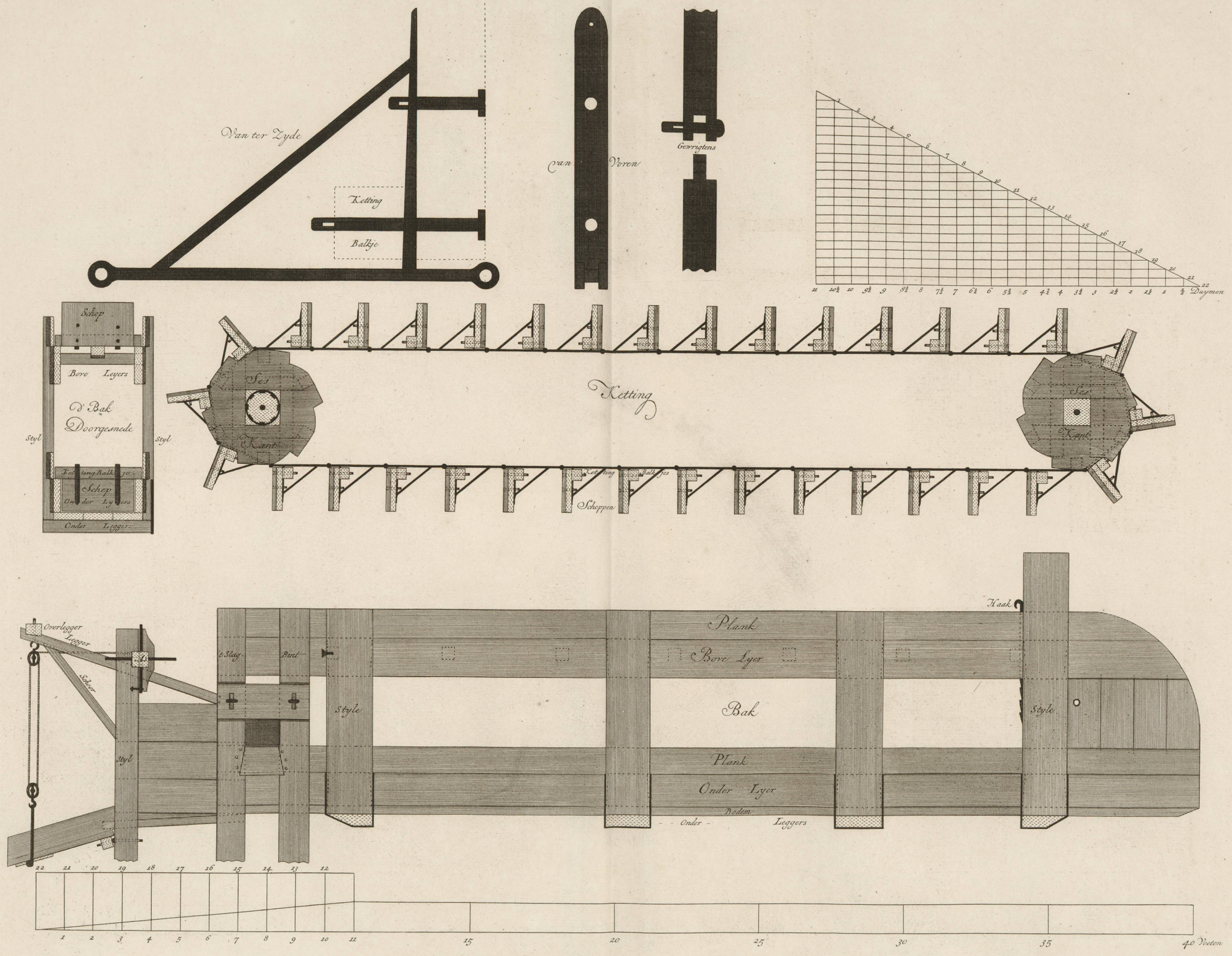
Van ter Zyde
Ketting
Balkje
Van
Voren
Gewrigtens
Duymen
Schep
Bove Leyers
d' Bak
Doorgesnede
Styl
Styl
Schep
Onder Legger
Ses Kant
Ketting
Ses Kant
Scheppen
Overlegger
Legger
Schoor
Styl
Bent
Style
Plank
Bove Lyer
Bak
Plank
Onder Lyer
Onder Bodem Leggers
Haak
Style
Voeten

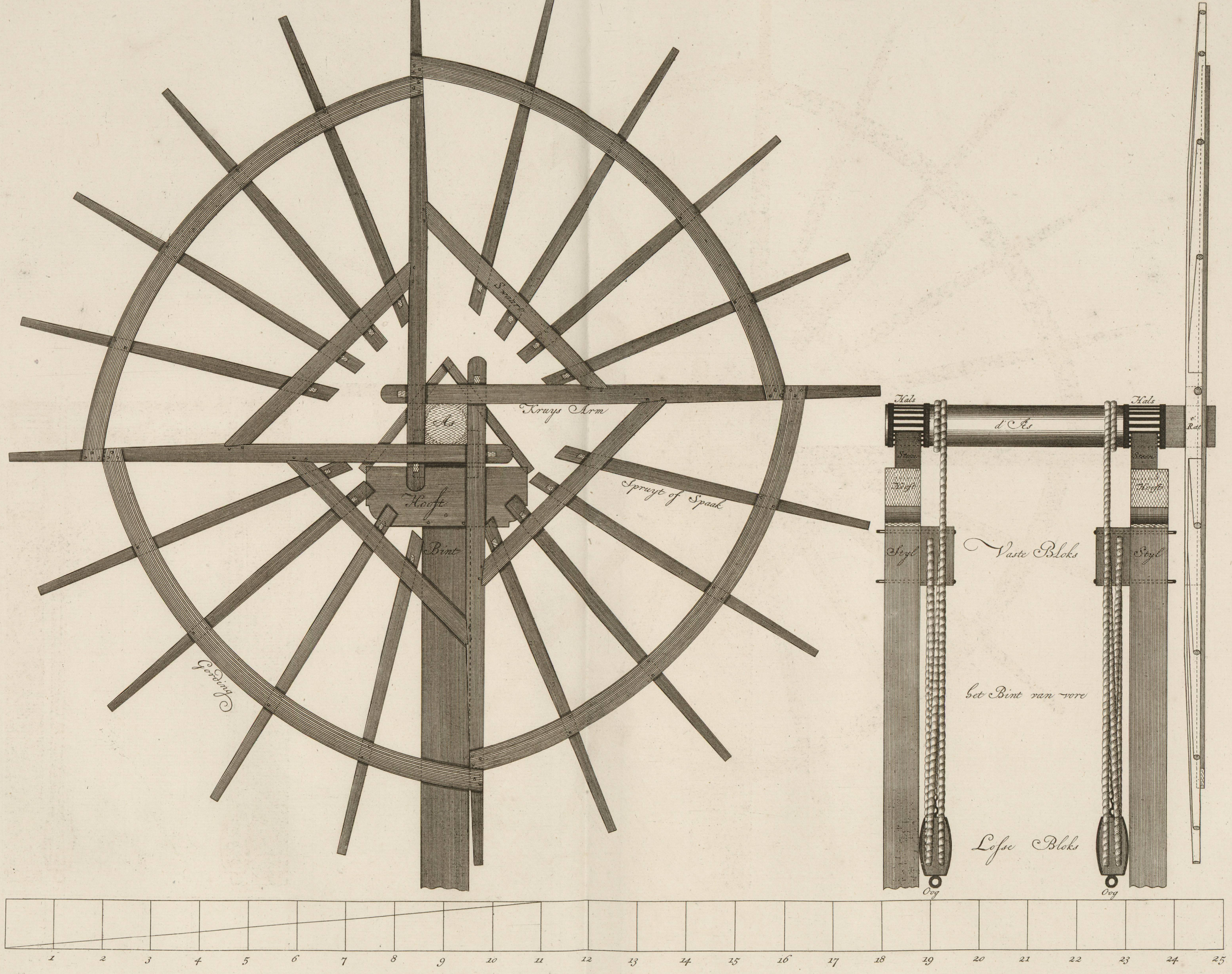
Kruys Arm
As
Hooft
Bint
Spruyt of Spaak
Gording
Hals
d' As
Hals
t' Rat
Hooft
Hooft
Styl
Vaste Bloks
Styl
het Bint van vore
Losse Bloks
Oog
Oog
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25

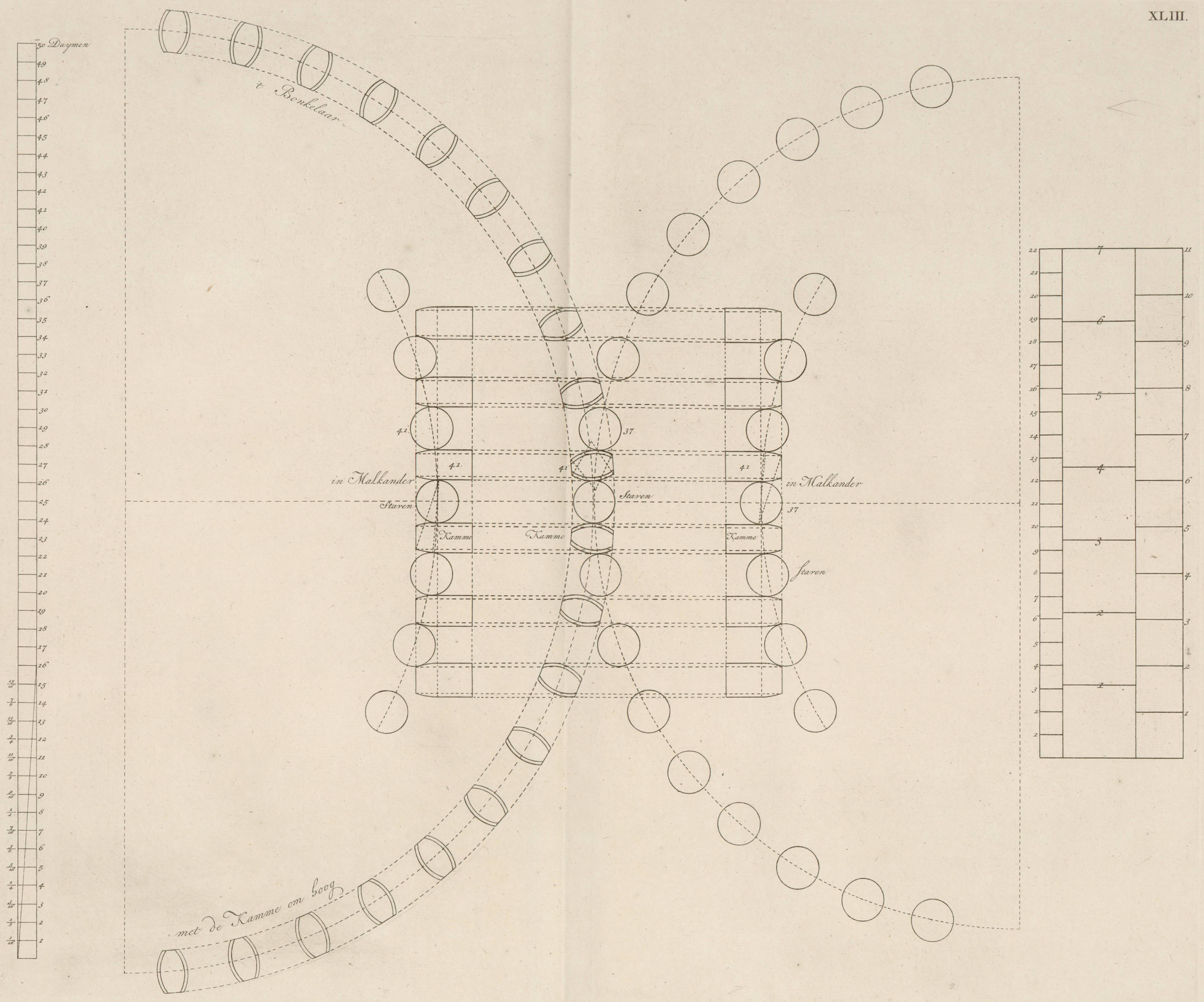

50 Duymen
't Bonkelaar
in Malkander
Staven
Kamme
Kamme
Staven
Kamme
in Malkander
Staven
met de Kamme om boog

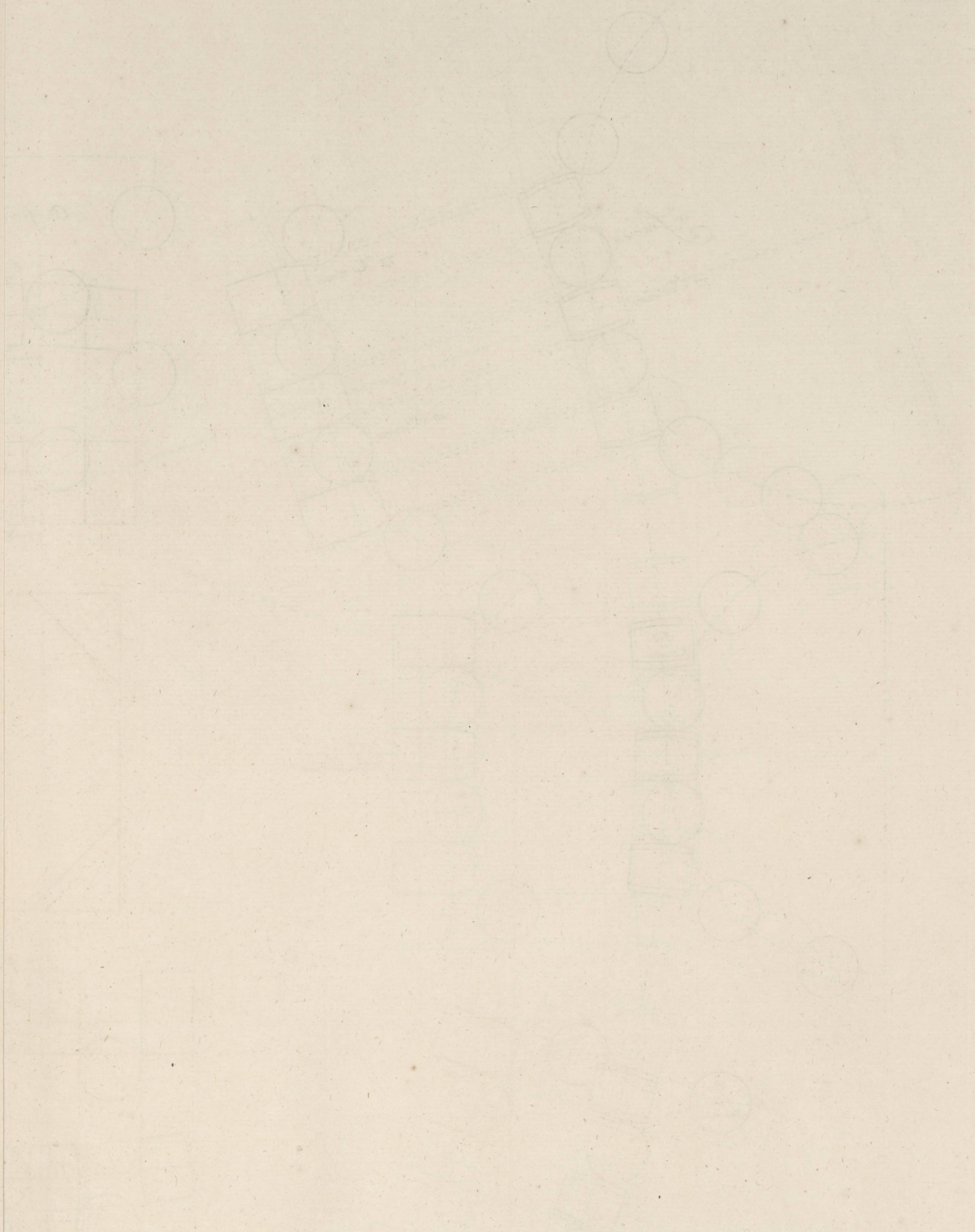

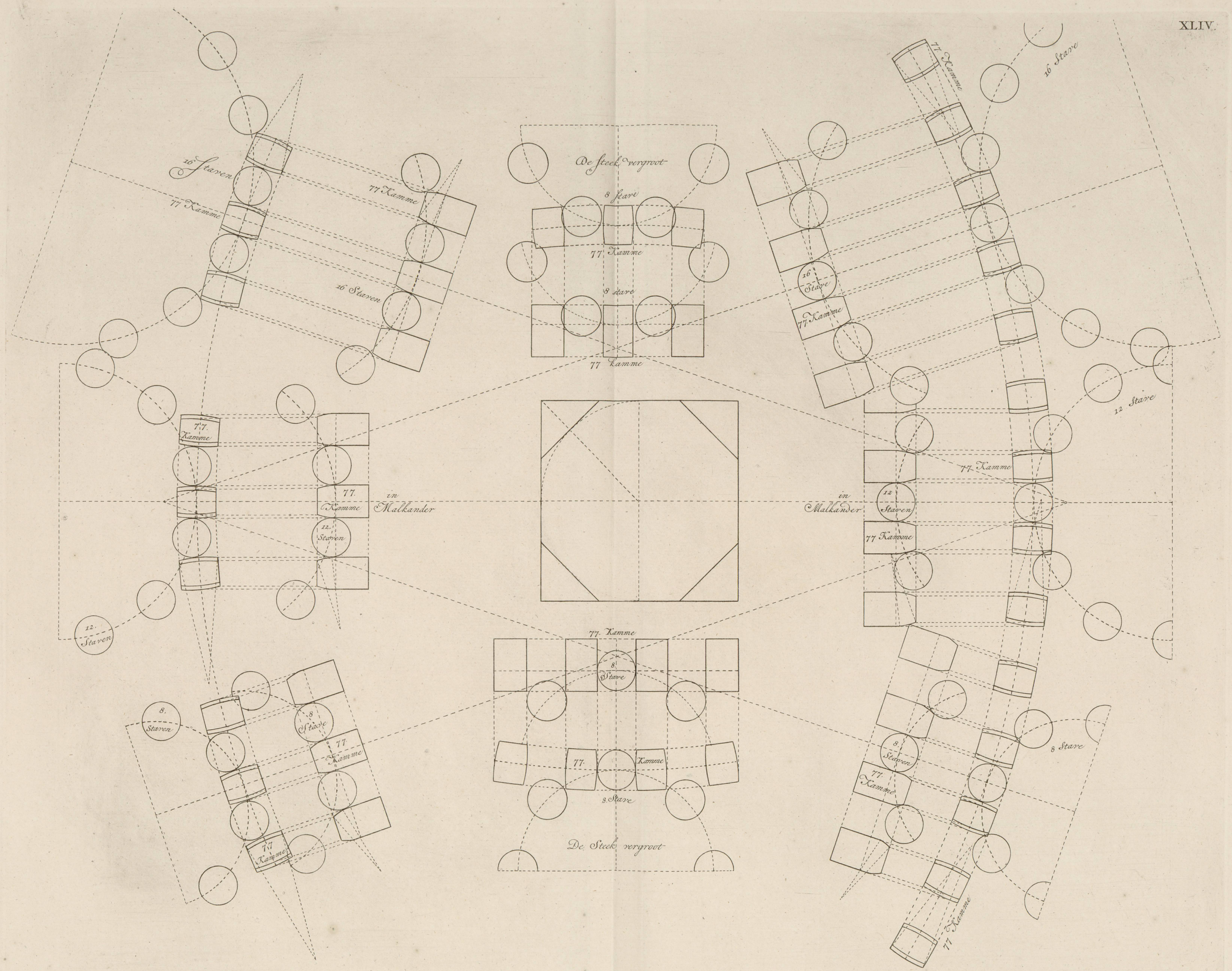
De ſteek vergroot
8 ſtave
77 Kamme
8 stave
77 Kamme
16 ſtaven
77 Kamme
77 Kamme
16 Staven
16 Stave
77 Kamme
16 Stave
77 Kamme
12 Stave
in Malkander
77 Kamme
12 Staven
12 Staven
in Malkander
12 Staven
77 Kamme
77 Kamme
8 Staven
8 Stave
77 Kamme
77 Kamme
77 Kamme
8 Stave
77 Kamme
8 Stave
De Steek vergroot
8 Staven
77 Kamme
8 Stave
77 Kamme

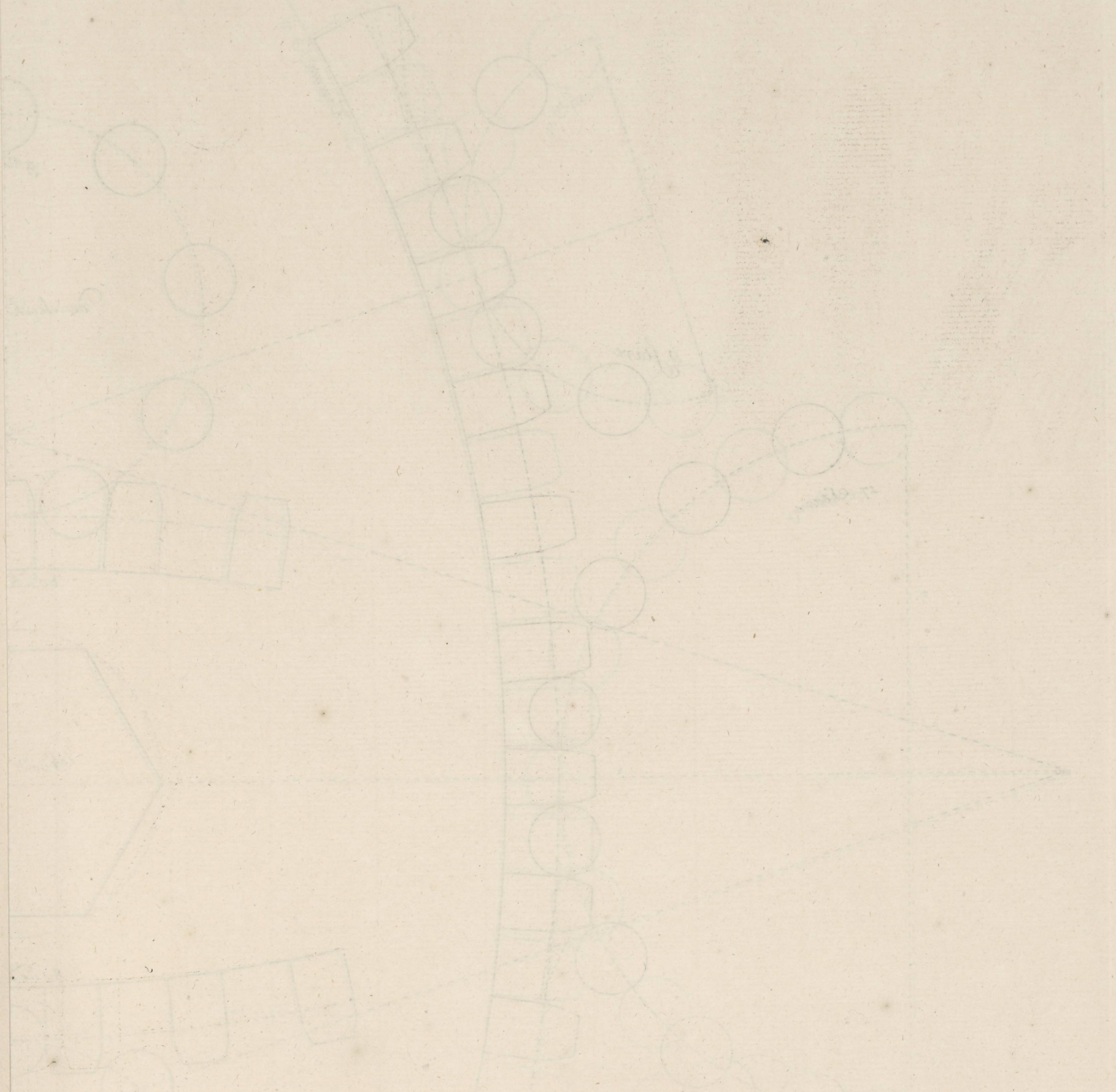

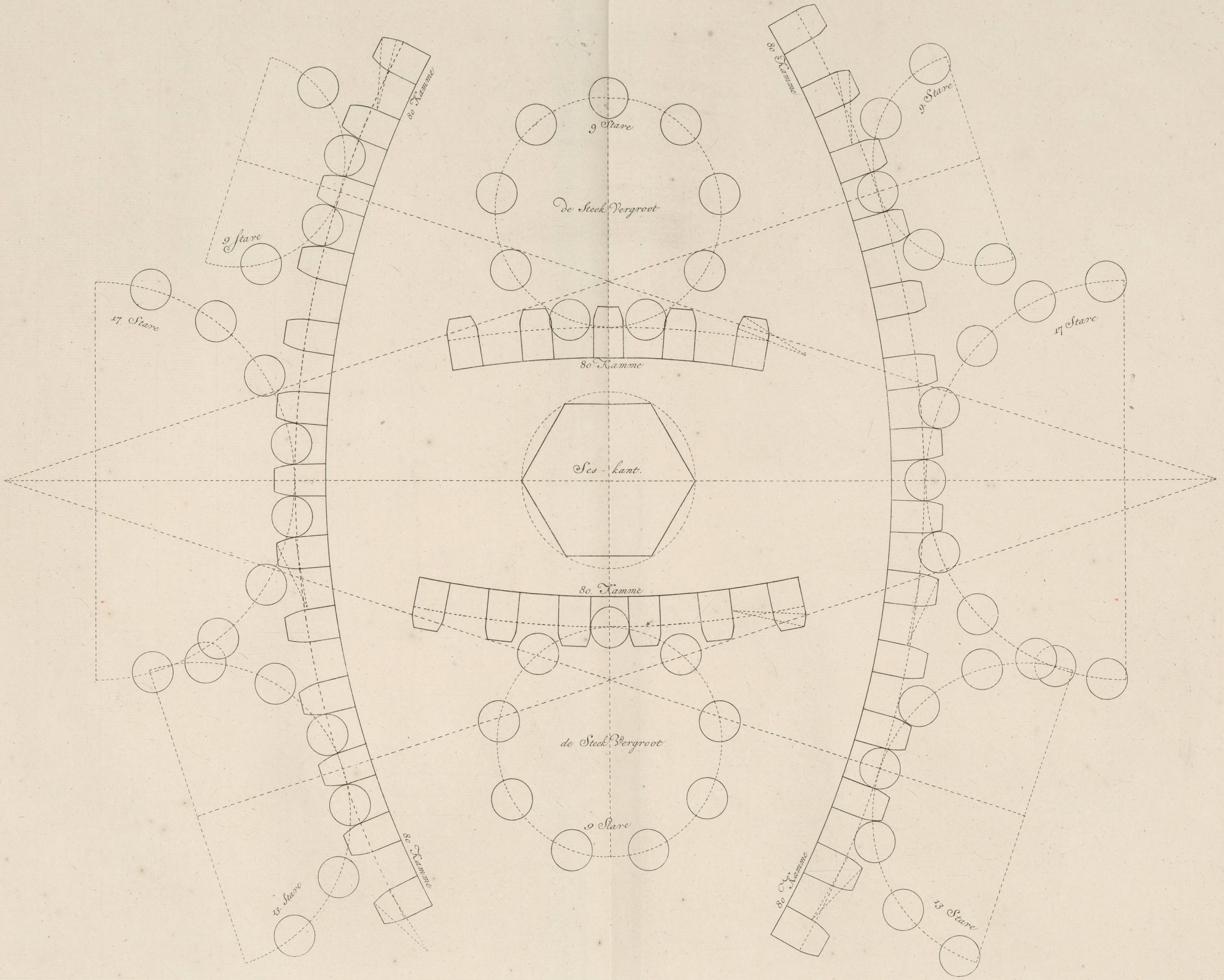
80 Kamme
9 Stave
de Steek Vergroot
9 Stave
17 Stave
80 Kamme
Ses-kant.
80 Kamme
17 Stave
de Steek Vergroot
9 Stave
80 Kamme
13 Stave
80 Kamme
80 Kamme
9 Stave
13 Stave

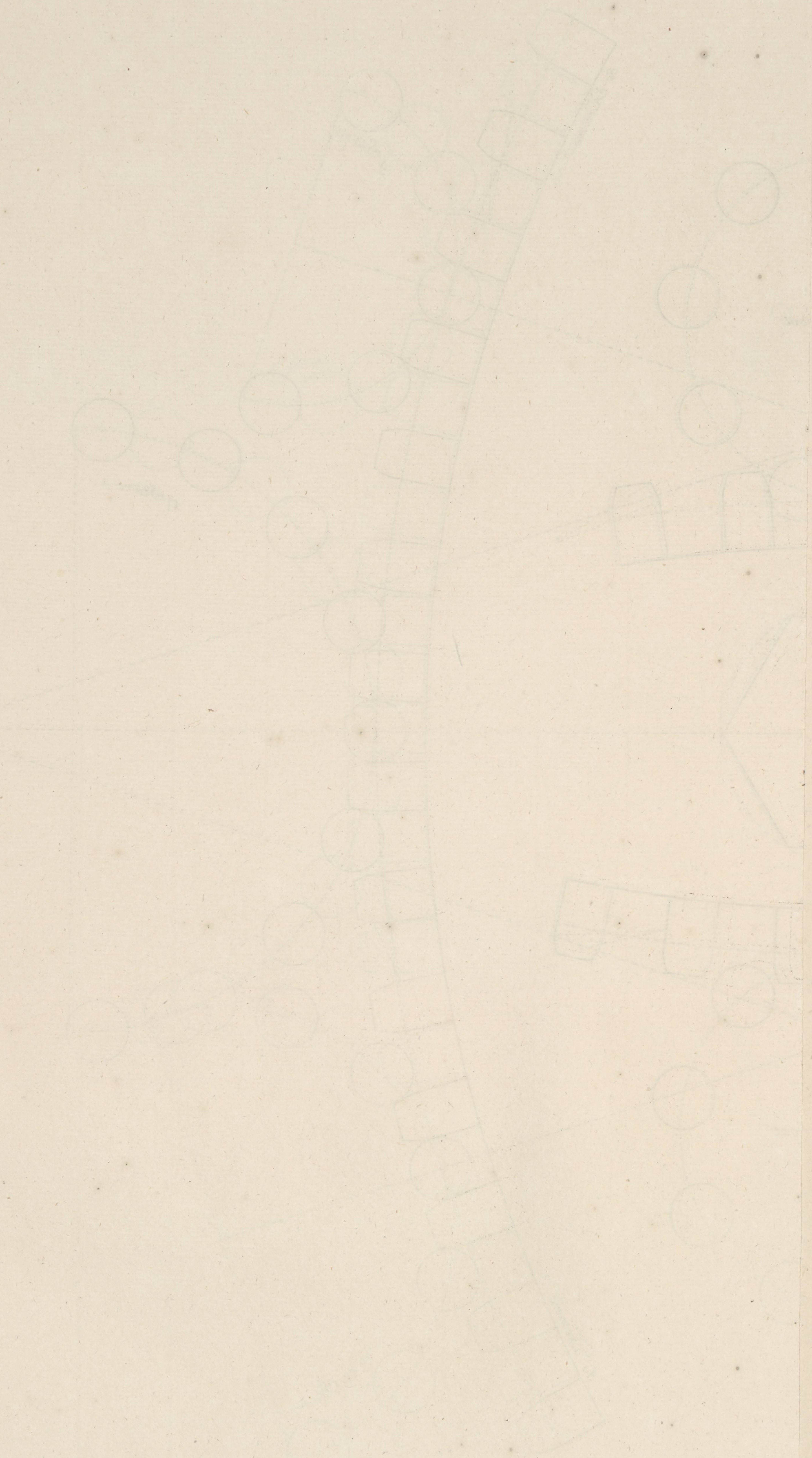

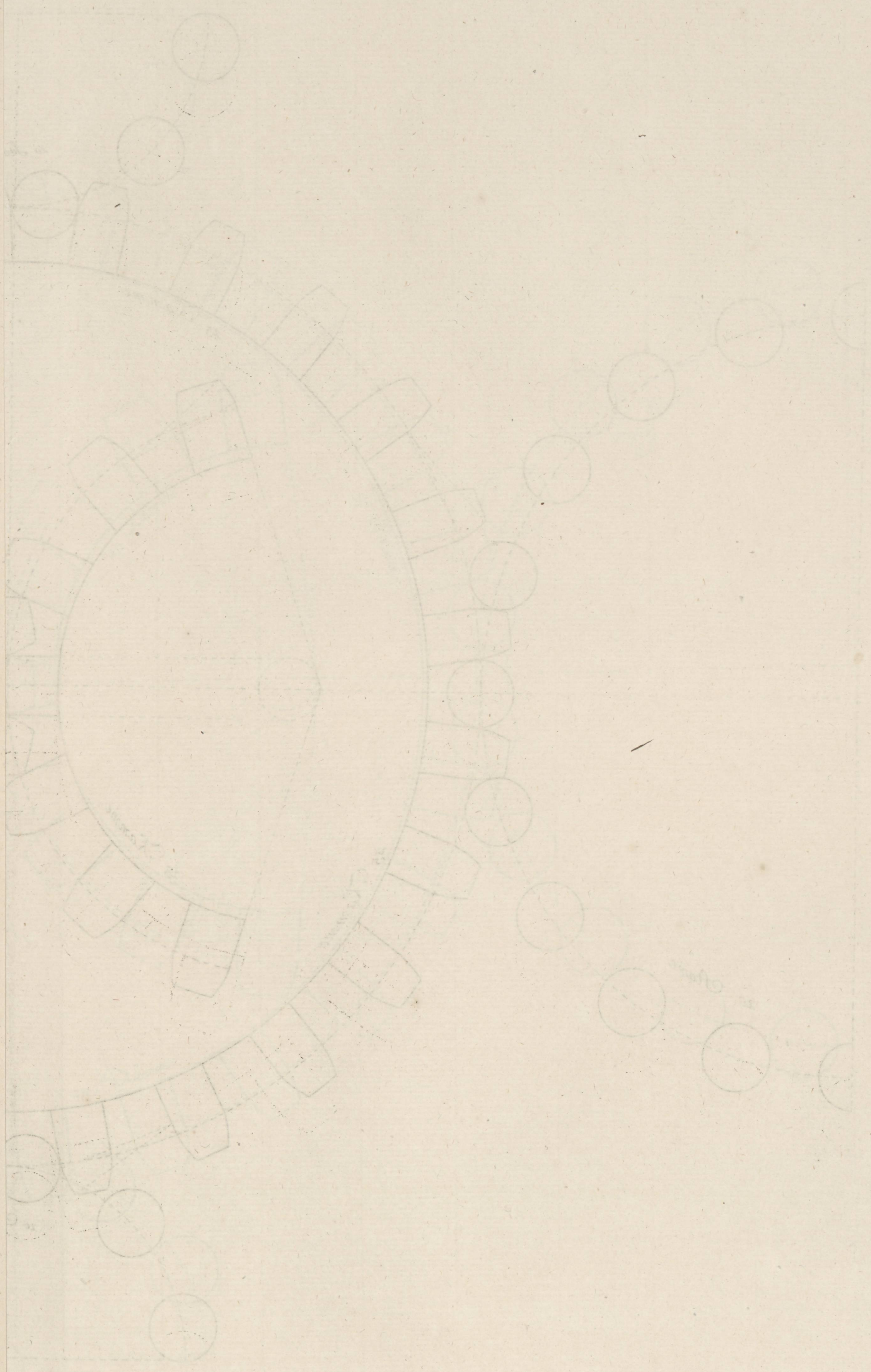

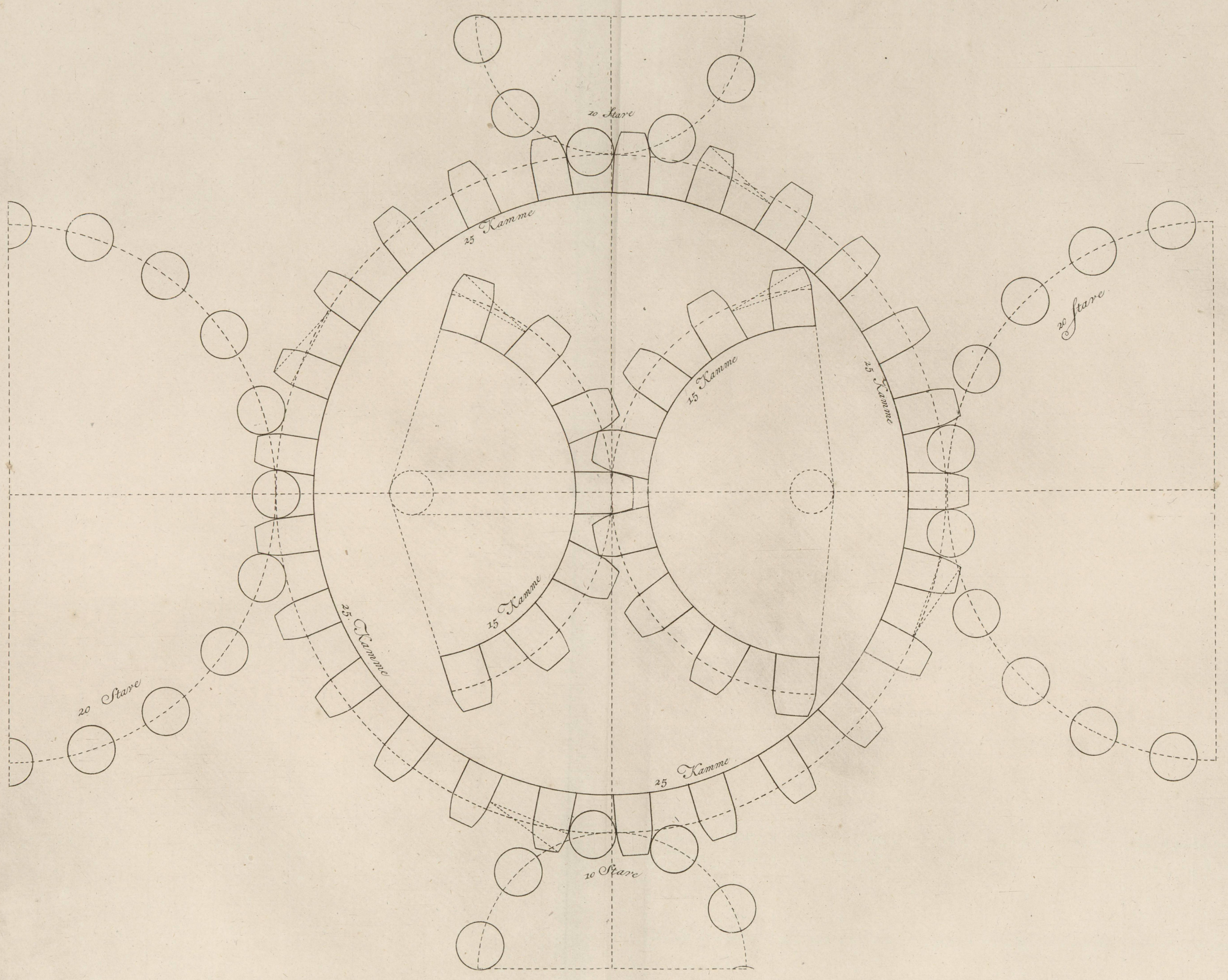
10 Stave
25 Kamme
25 Kamme
15 Kamme
20 Stave
20 Stave
15 Kamme
25 Kamme
25 Kamme
10 Stave

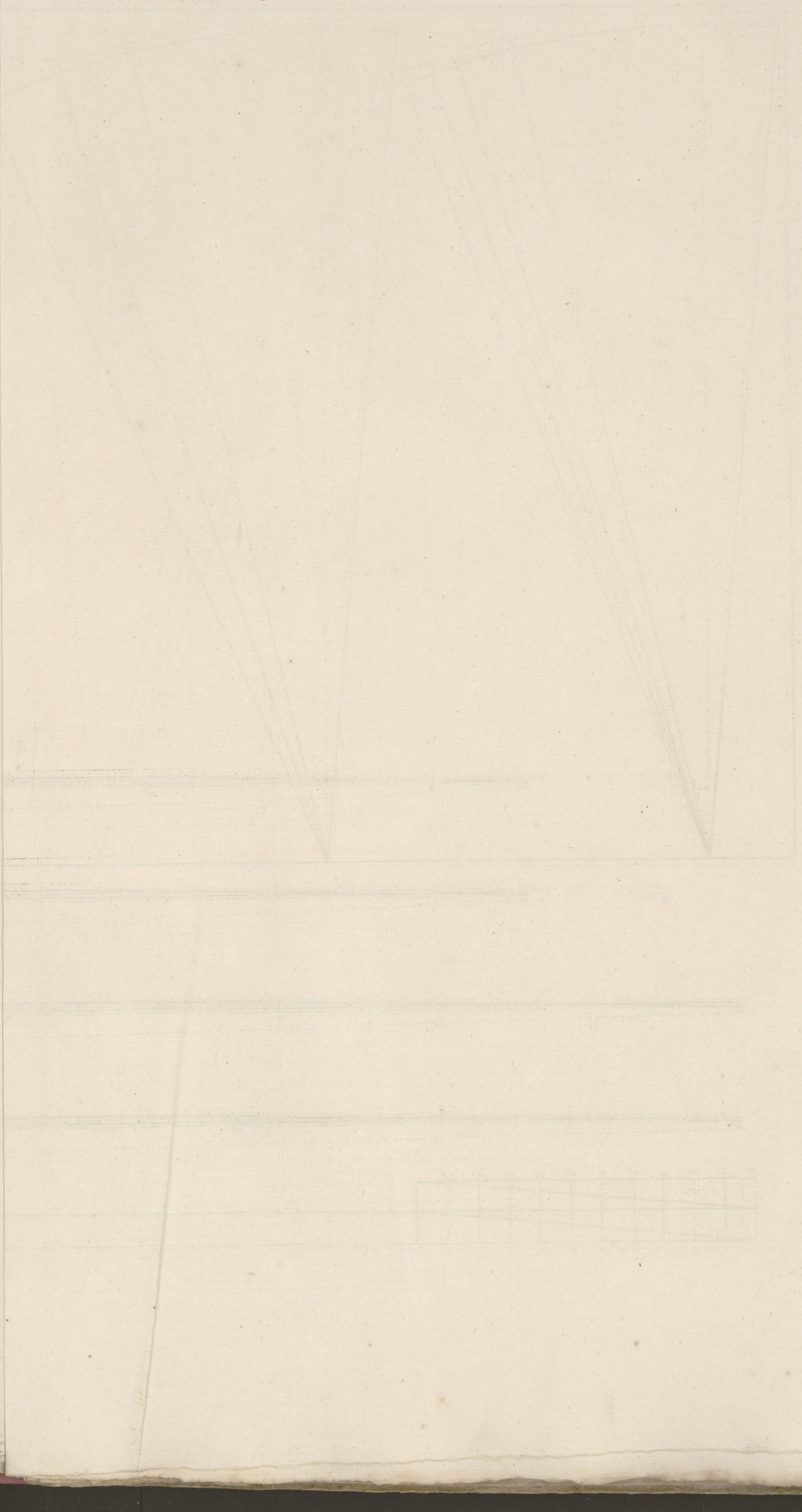

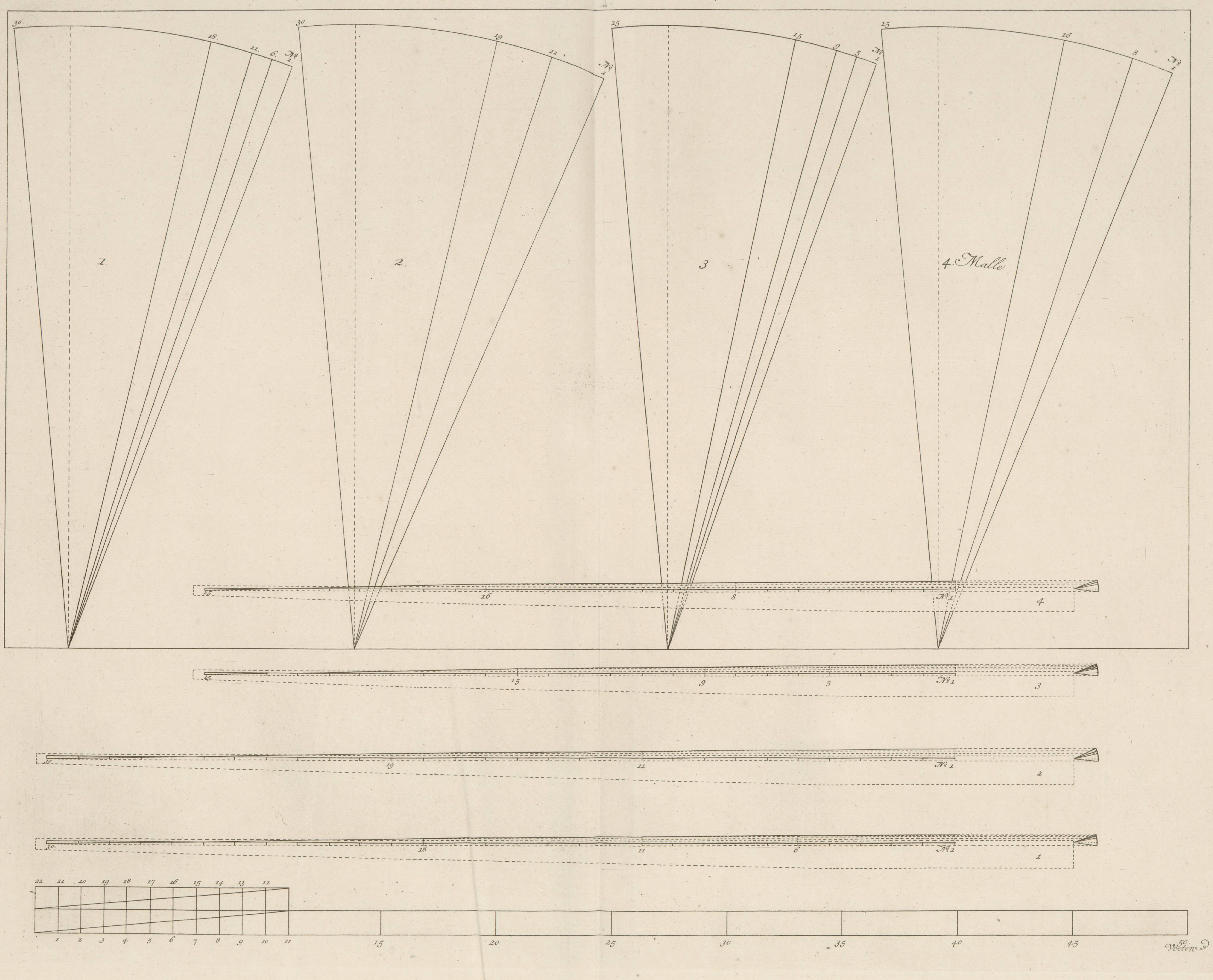
1.
2.
3
4.e Malle
4
3
2
1
15
20
25
30
35
40
45
Volten sc

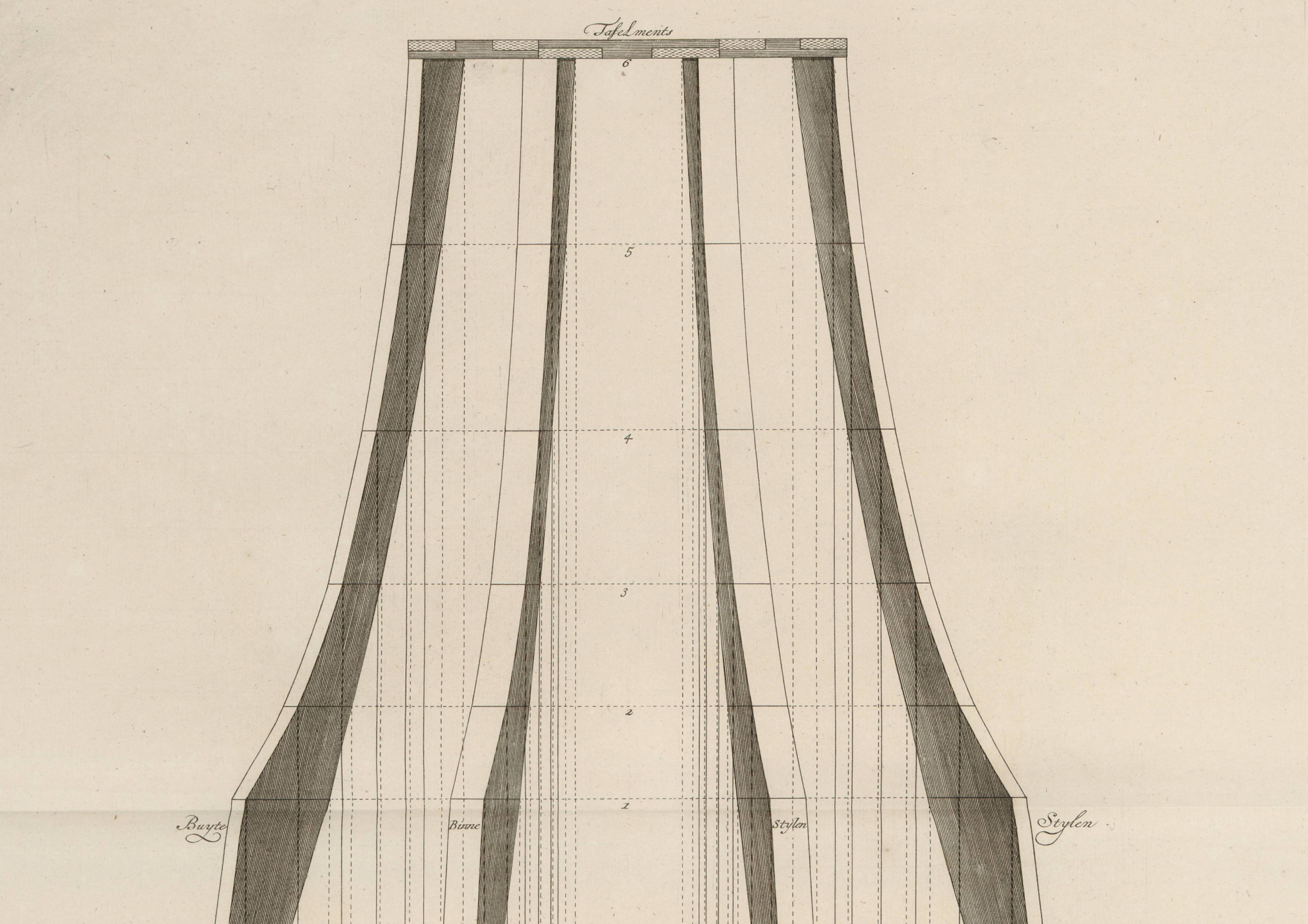
Tafelments
6
5
4
3
2
1
Buyte
Binne
Stylen
Stylen
Tafelments
Buyte
Stylen
Tafelments
Binne
Stylen
Tafelments
22 21 20 19 18 17 16 15 14 13 12
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11
15
20
25
30
35
40. Voeten

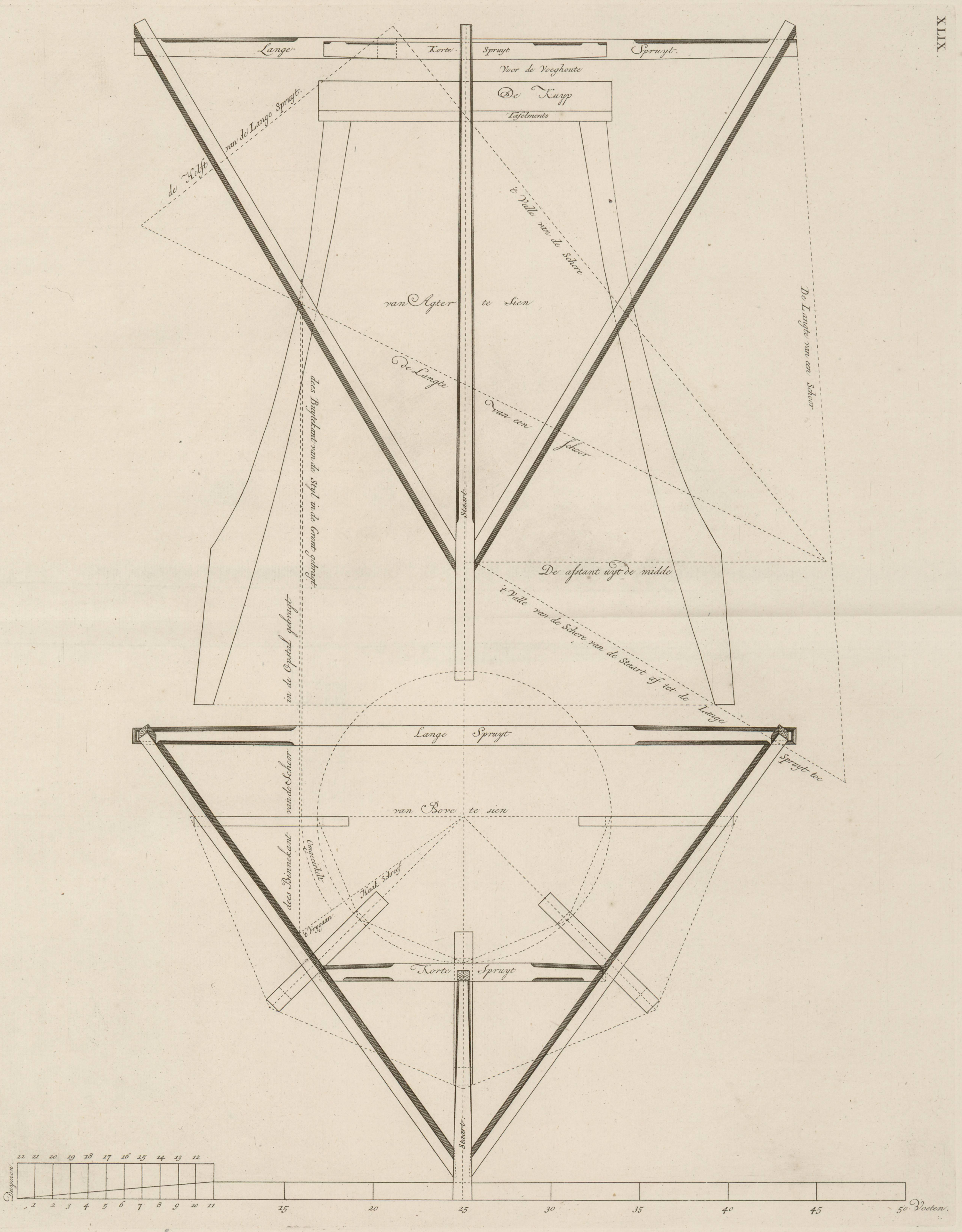
Lange
Korte
Spruyt
Spruyt
Voor de Voeghoute
De Kuyp
Tafelments
de Helfte van de Lange Spruyt
t Valle van de Schoor
van Agter te sien
de Langte van een Schoor
De Langte van een Schoor
dees Buytekant van de Styl in de Gront gebragt.
in de Opstal gebragt
Staart
De afstant uyt de midde
t Valle van de Schore van de Staart af tot de Lange Spruyt toe
Lange Spruyt
van Bove te sien
dees Binnekant van de Schoor
Omgecirkelt
Haak Schreef
t Vrygaan
Korte Spruyt
Staart
22 21 20 19 18 17 16 15 14 13 12
Duymen
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11
15 20 25 30 35 40 45 50 Voeten

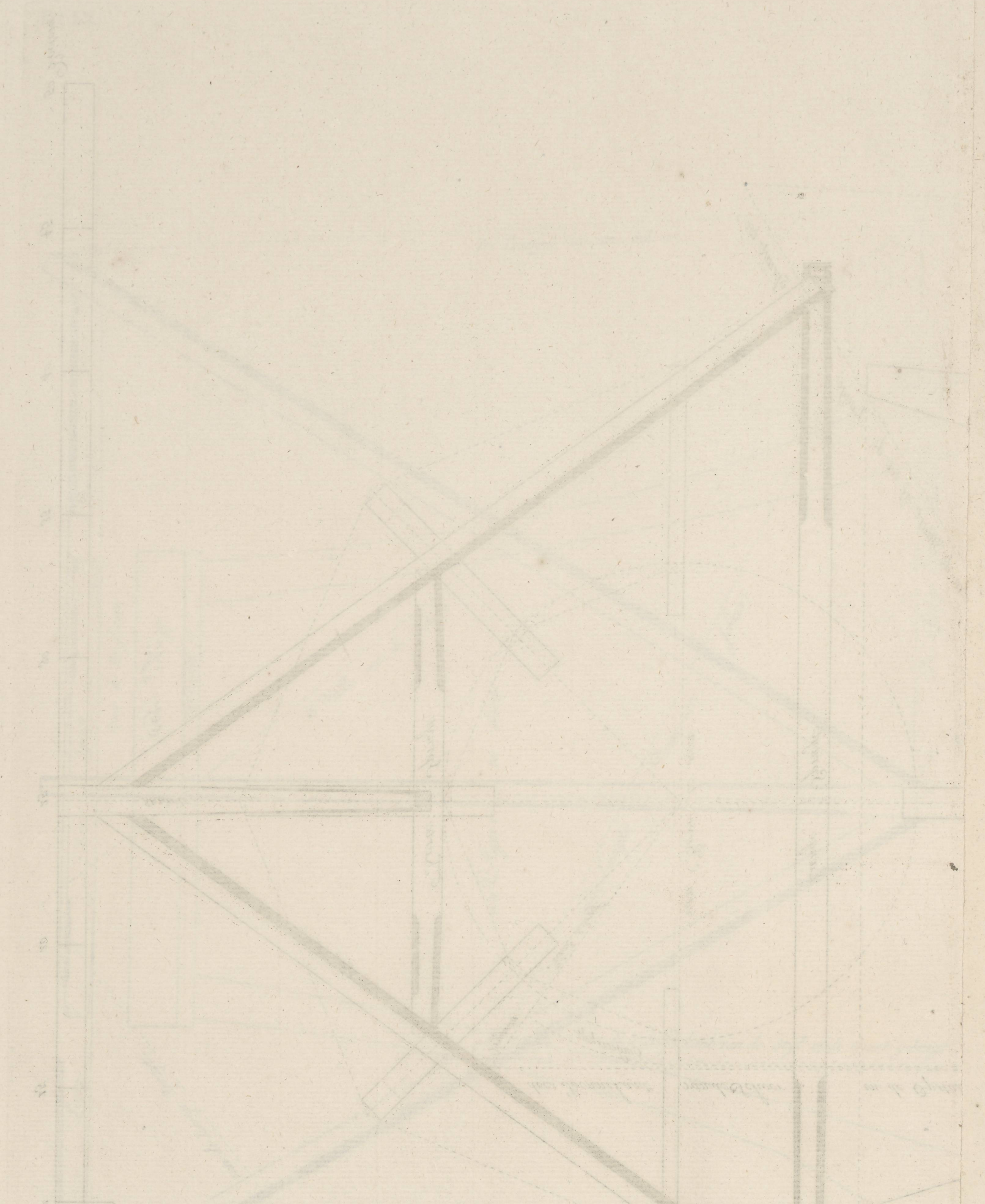

L.

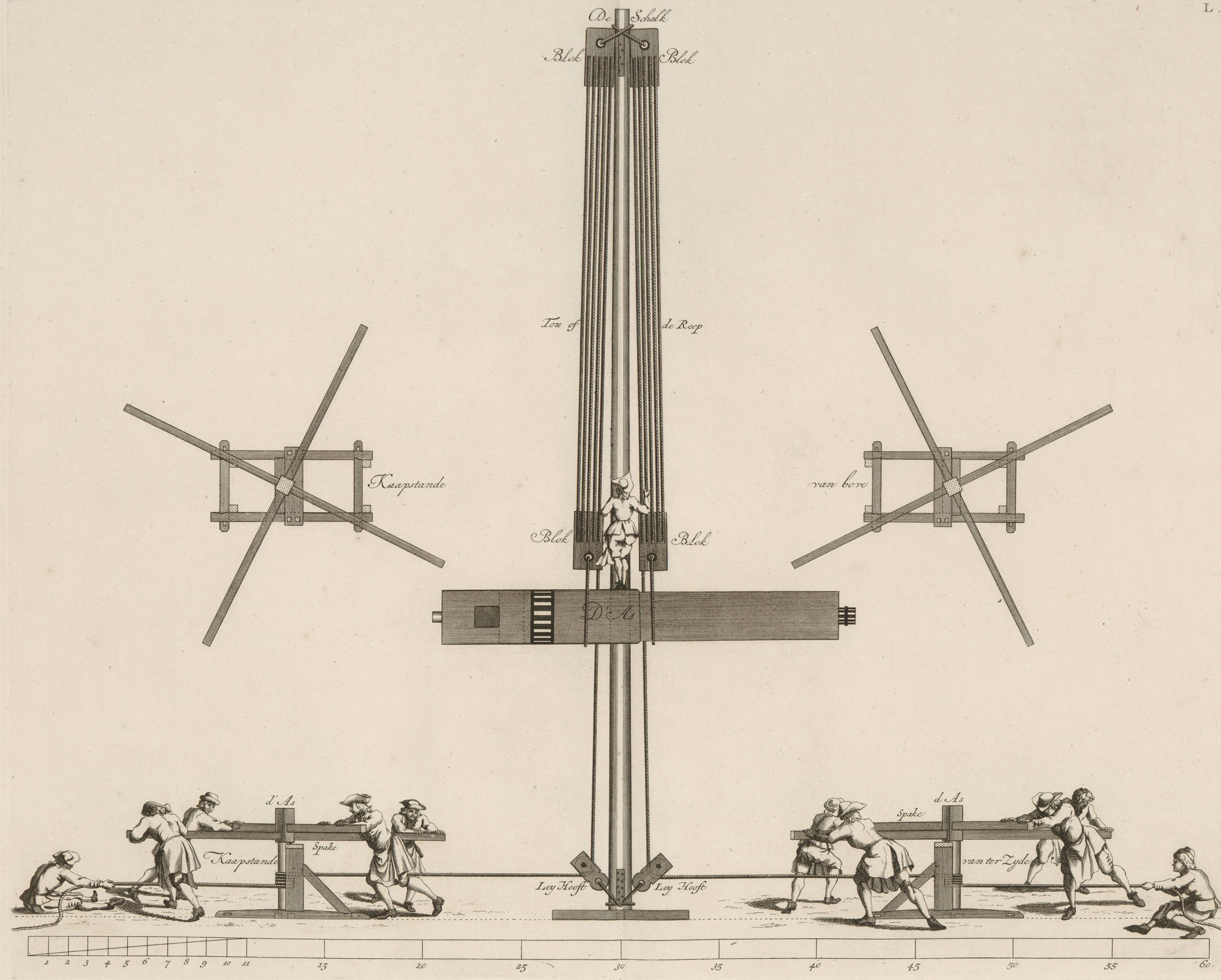

De Schalk
Blok
Blok
Tou of
de Reep
Kaapstande
van bove
Blok
Blok
D As
d'As
Kaapstande
Spake
Ley Hooft
Ley Hooft
Spake
d As
van ter Zyde
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 15 20 25 30 35 40 45 50 55 60

Een ſeskante Sommersager genaamt t' Fortuyn staande tot Amsterdam buyten de Raam-poort.

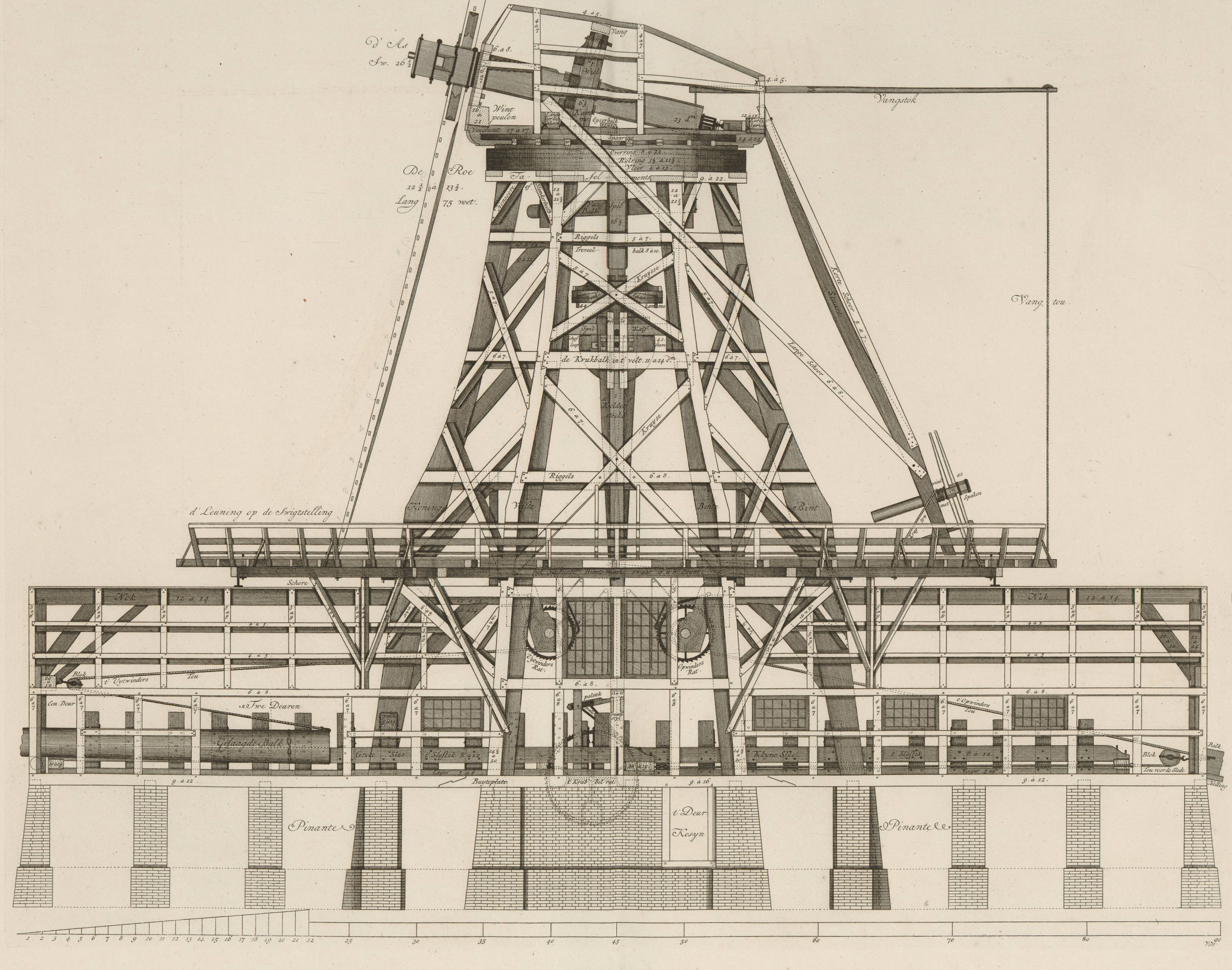

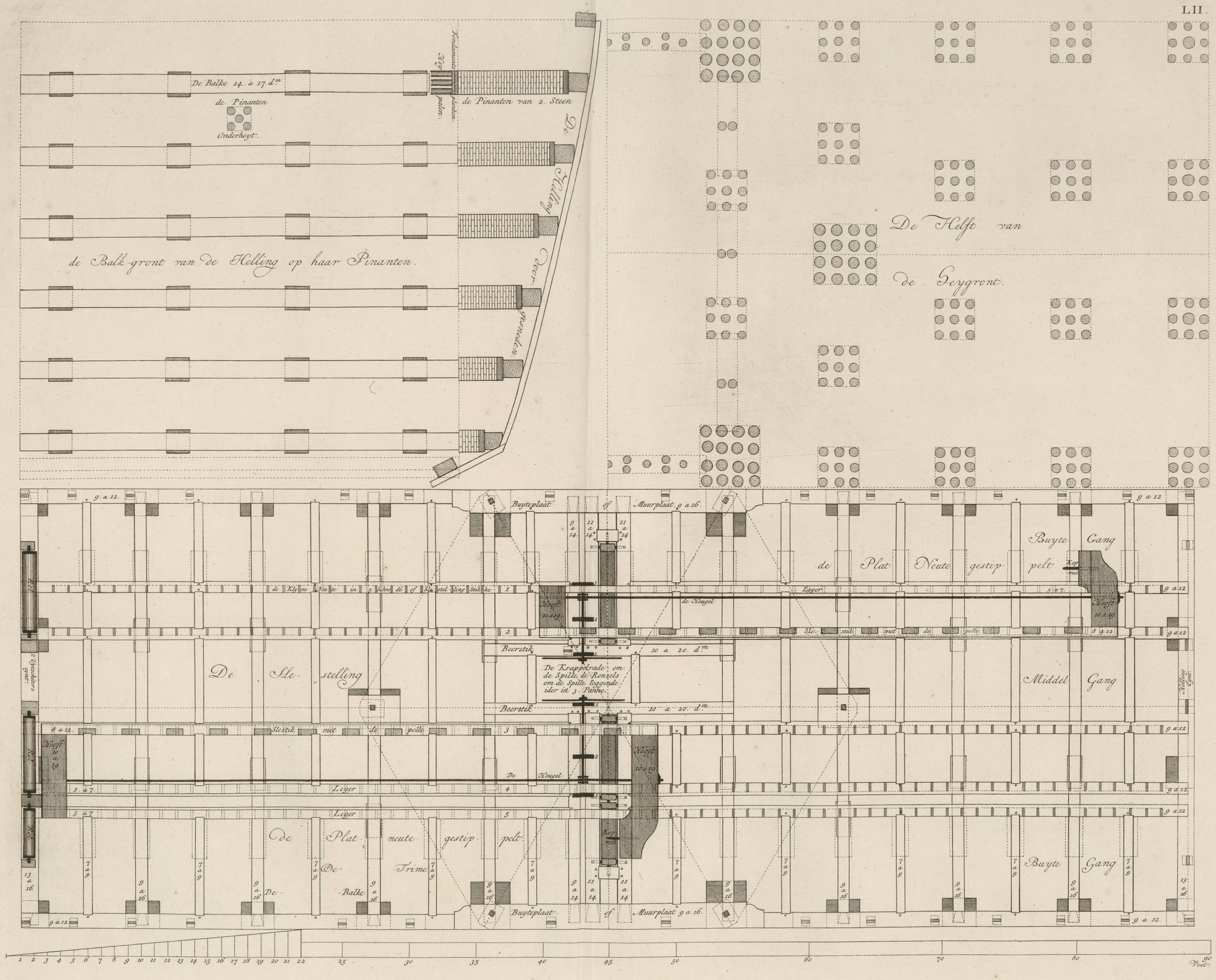
De Balke 14. a 17. dm.
de Pinanten
Onderheyt
de Pinanten van 2. Steen
de Balk-gront van de Helling op haar Pinanten.
De Helling voor gevonden
De Helft van
de Geygront.
Buyteplaat of Muurplaat 9 a 16.
Buyte Gang
de Plat Neute gestip pelt
de Keugel
Leyer
Beerstik
De Sle stelling
Middel Gang
De Krappelrade om de Spille, de Ronsels om de Spille leggende ider in 3 Panne.
Beerstik 10 a 20 dm.
de Plat neute gestip pelt
De Trime
De Balke
Buyte Gang
Buyteplaat of Muurplaat 9 a 16.
Voet

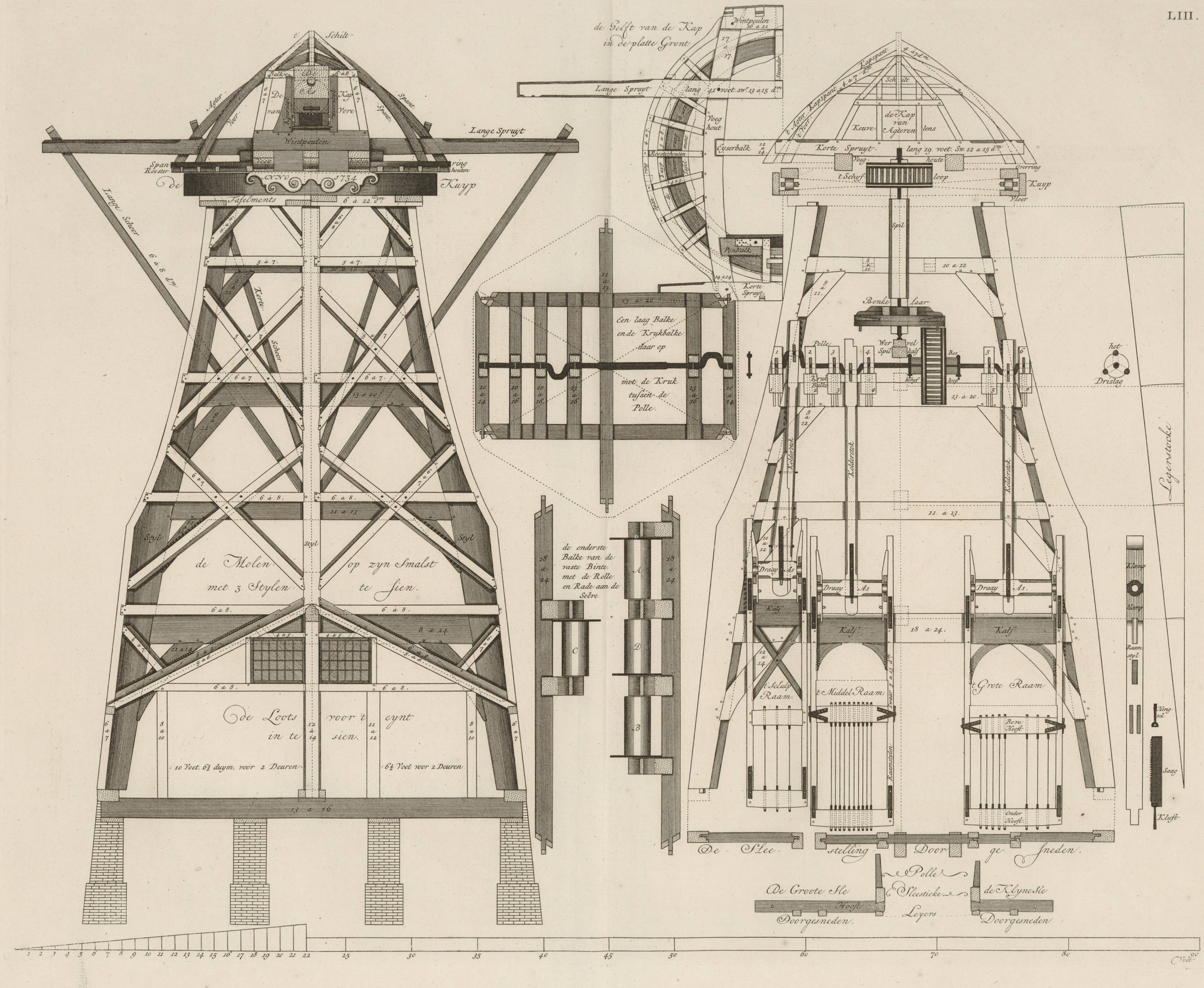
de Helft van de Kap
in de platte Gront
Lange Spruyt
Korte Spruyt
Eyserbalk
de Kap van Agteren
Kuyp
Spil
de Molen op zyn Smalst met 3 Stylen te Sien
de Loots voor t eynt in te sien
Een laag Balke en de Krukbalke daar op met de Kruk tusen de Polle
de onderste Balke van de vaste Binte met de Rolle en Rade aan de Selve
Drislag
Legerstecke
Kalf
t Grote Raam
t Middel Raam
De Slee stelling Door ge sneden
Polle
De Groote Sle
Sleesticke
de Klyne Sle
Doorgesneden
Leyers
Doorgesneden

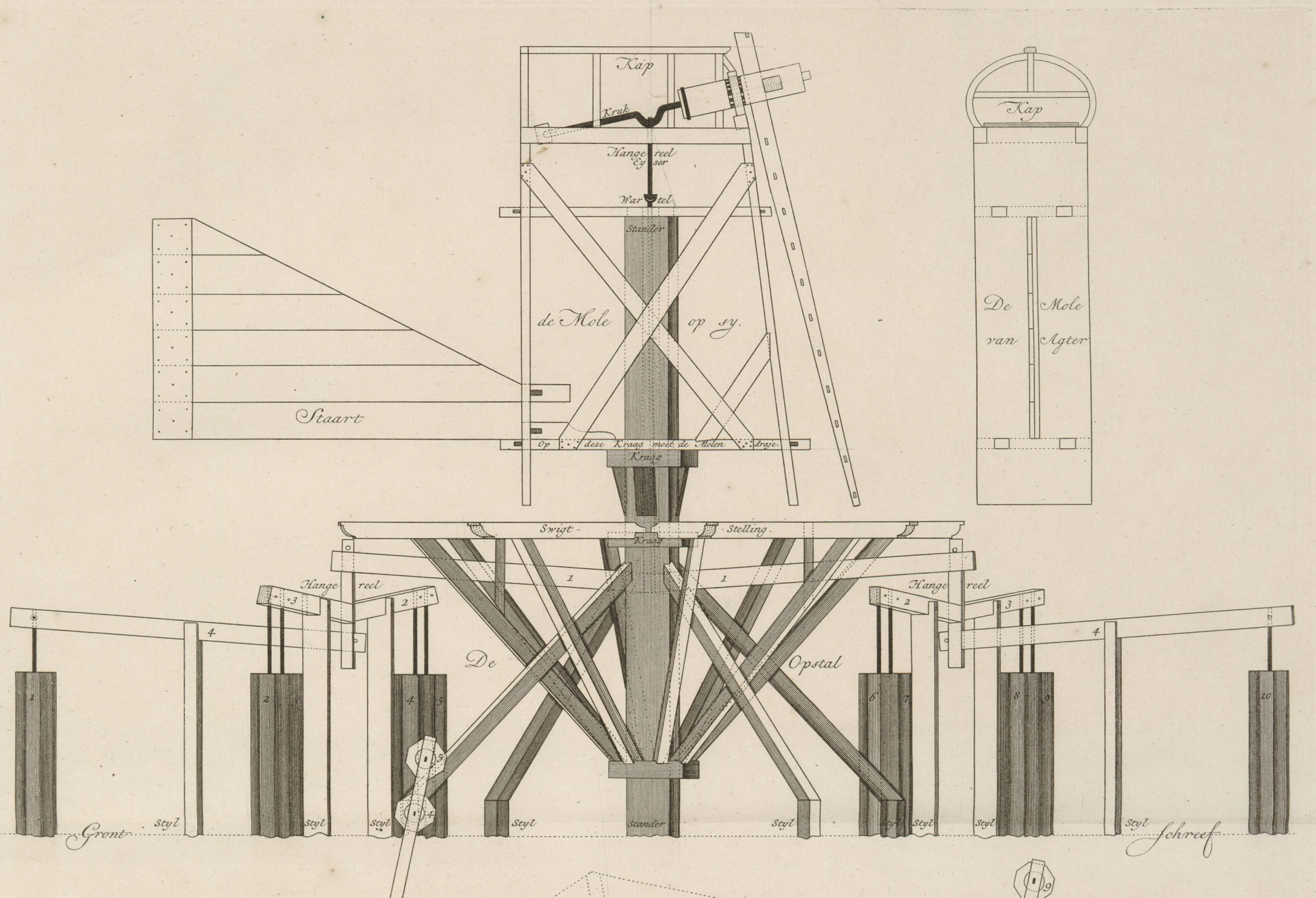

Kap
Kruk
Hange reel
Eyser
War tel
Stander
de Mole op sy.
Staart
Op dese Kraag meet de Molen drage.
Kraag
Swigt- Stelling.
Kraag
Hange reel
Hange reel
De Opstal
Gront
Styl
Stander
Schreef
Kap
De Mole van Agter
De Gront.
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 15 20 Voeten.

LIV.

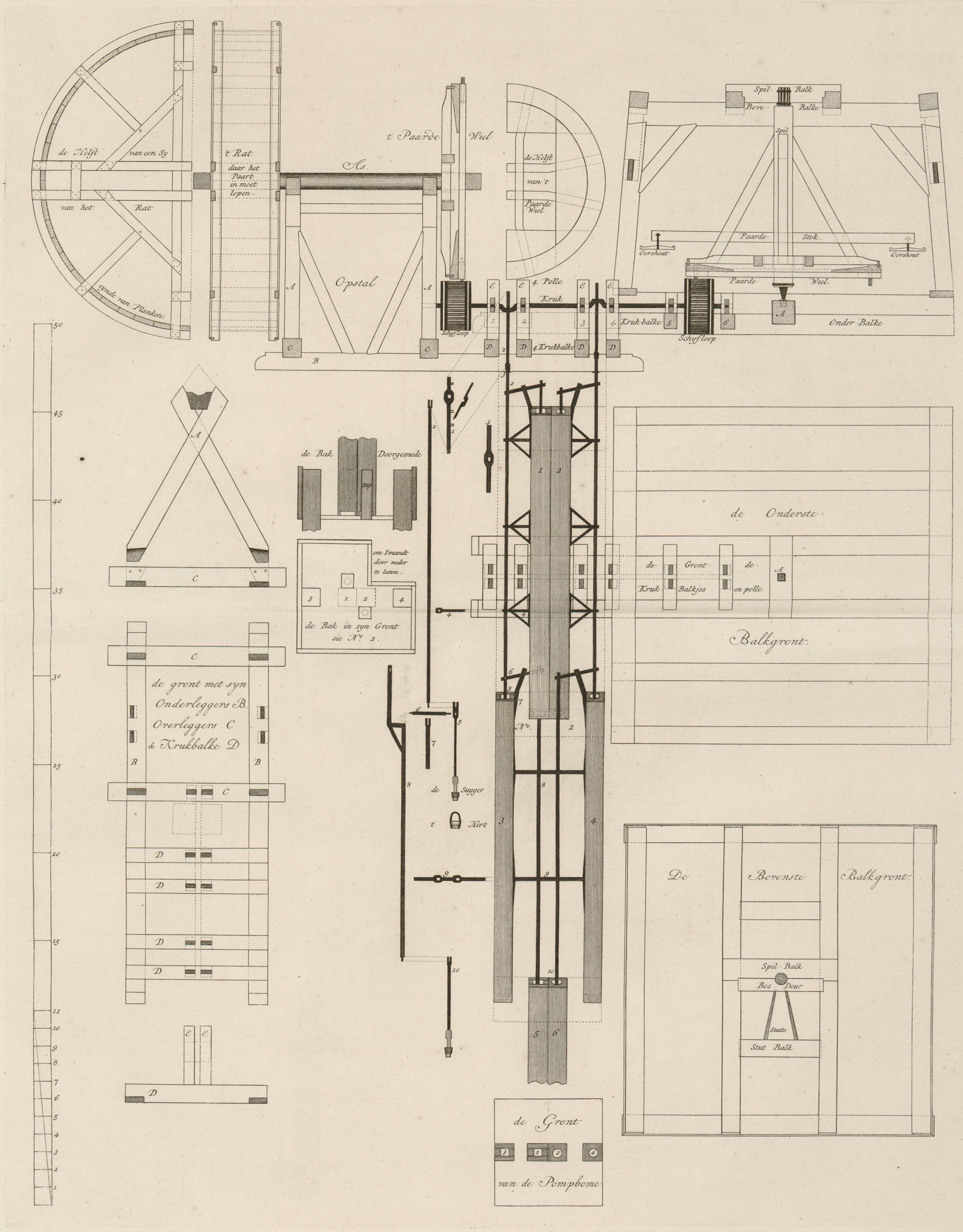
de Helſt van een Sy van het Rat
eynde van Planken
't Rat daar het Paart in moet lopen
As.
t Paarde Wiel
de Helſt van 't Paarde Wiel
Opſtal
Spil Balk
Bove Balke
Spil
Paarde Stok
Oorshout
Paarde Wiel
Onder Balke
4 Polle
Kruk
Kruk-balke
Schyfloop
4 Krukbalke
de Bak Doorgeſnede
om Imandt door neder te laten.
de Bak in syn Gront sie N.o 2.
de Onderste
de Gront de
Kruk Balkjes en polle
Balkgront
de gront met syn Onderleggers B. Overleggers C & Krukbalke D
de Sayger
t Hert
De Bovenste Balkgront
Spil Balk
Bos Deur
Stutte
Stut Balk
de Gront van de Pompbome

LV.

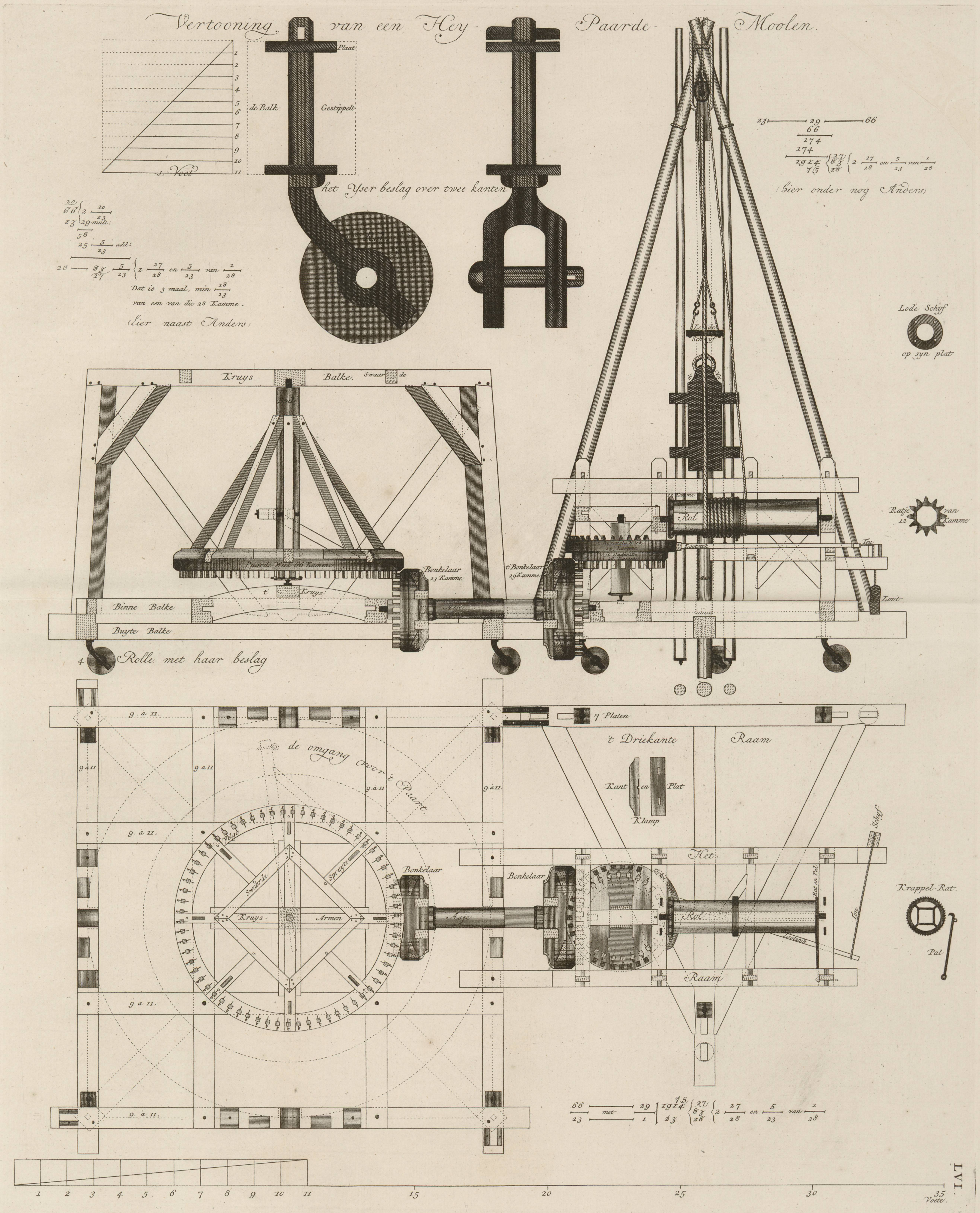
Vertooning van een Hey- Paarde- Moolen.
Plaat
de Balk
Gestippelt
5 Voet
het Yser beslag over twee kanten
Dat is 3 maal. min 18/23 van een van die 28 Kamme.
(Gier naast Anders)
(Gier onder nog Anders)
Lode Schyf op syn plat
Kruys Balke
Spil
Paarde Wiel 66 Kamme
Bonkelaar 23 Kamme
t Bonkelaar 29 Kamme
Binne Balke
Buyte Balke
Asje
Rol
Ratje van 12 Kamme
Loot
Rolle met haar beslag
7 Platen
t Driekante Raam
Kant en Plat
Klamp
de omgang voor t Paart.
Swaarde
Spruyte
Kruys Armen
Bonkelaar
Het Raam
Schyf
Krappel-Rat
Pal
9 a 11.
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 15 20 25 30 35 Voete
LVI.

TABULA. I.

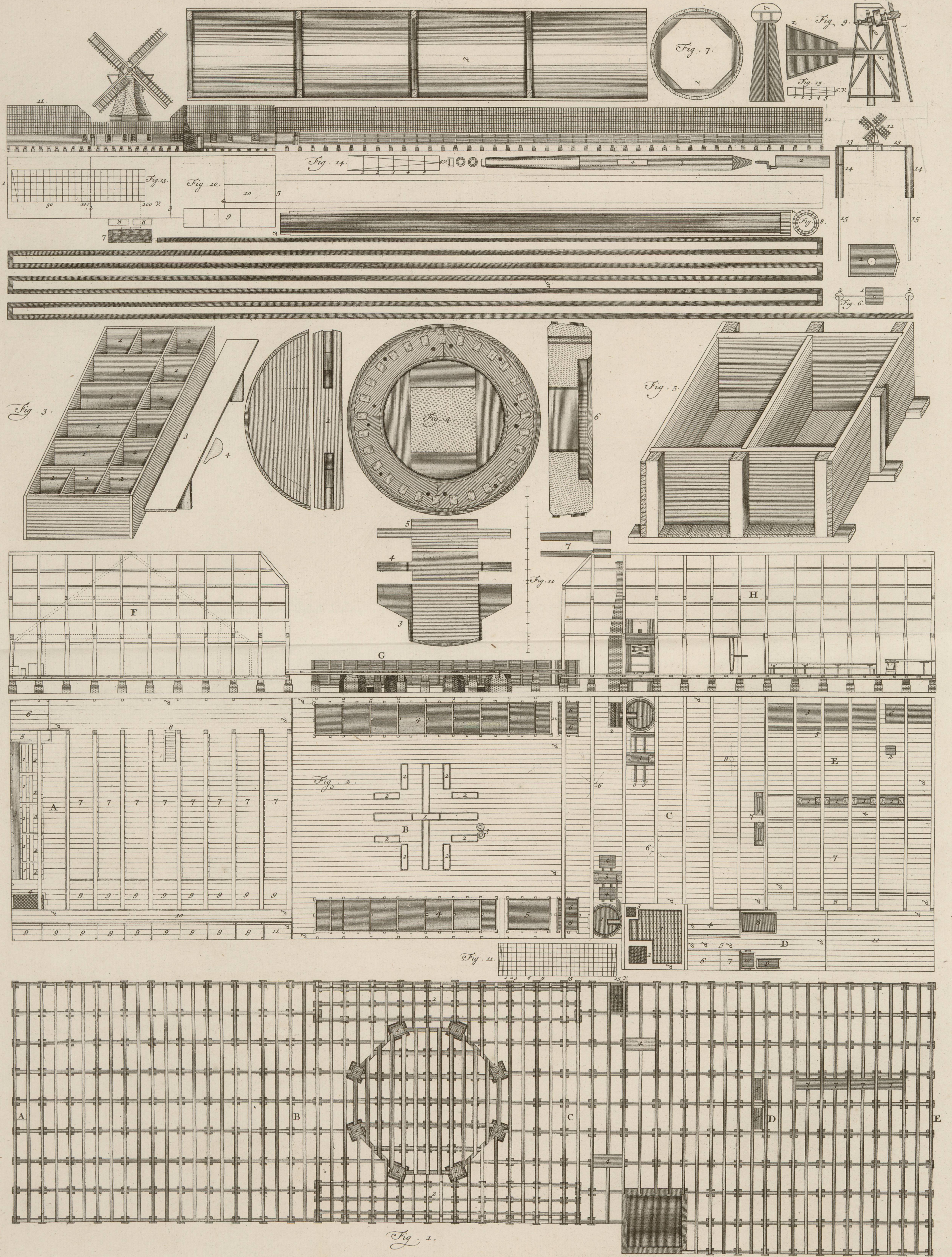
Fig. 1.
Fig. 2.
Fig. 3.
Fig. 4.
Fig. 5.
Fig. 6.
Fig. 7.
Fig. 9.
Fig. 10.
Fig. 11.
Fig. 12.
Fig. 13.
Fig. 14.
Fig. 15.

II.

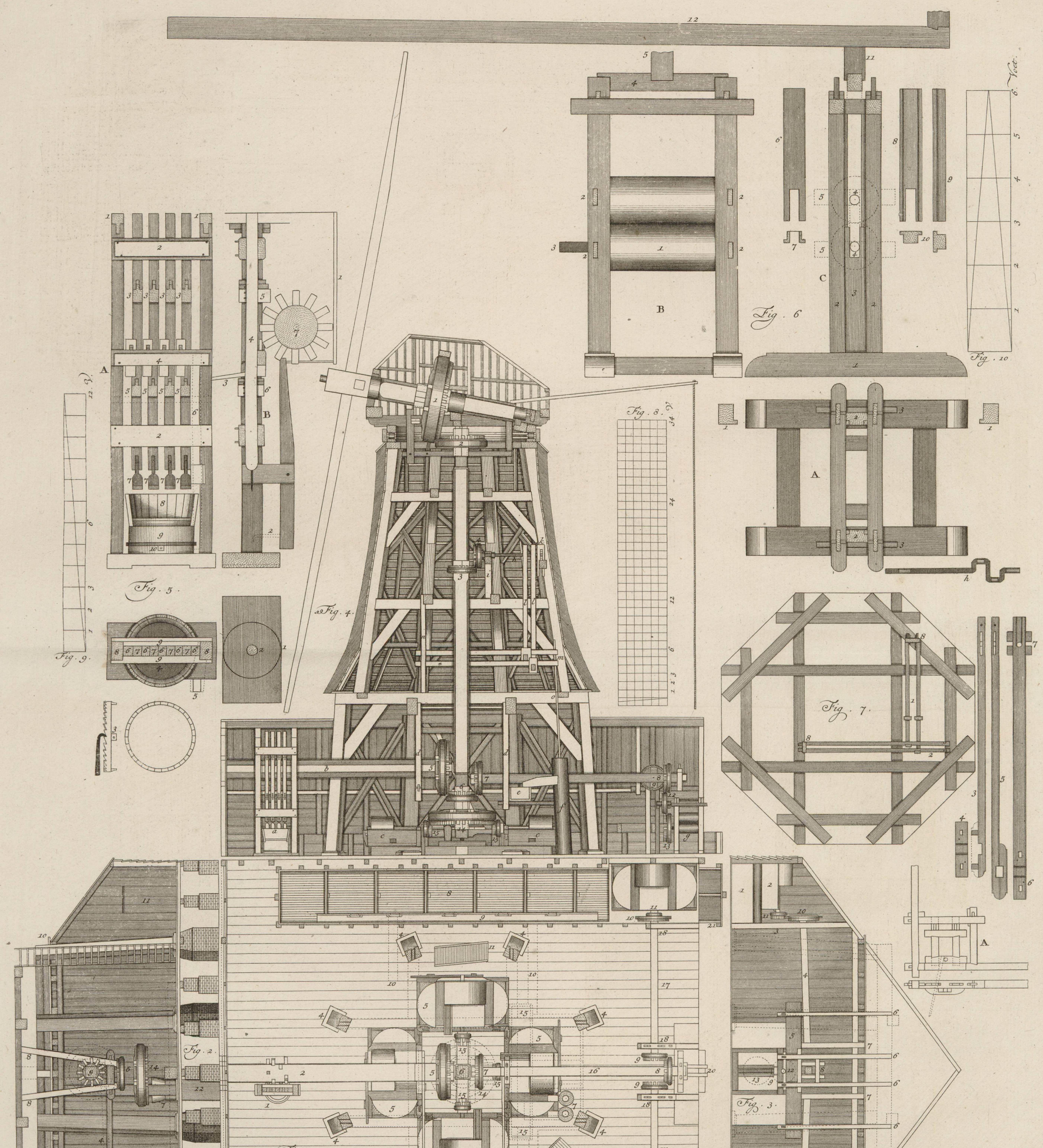

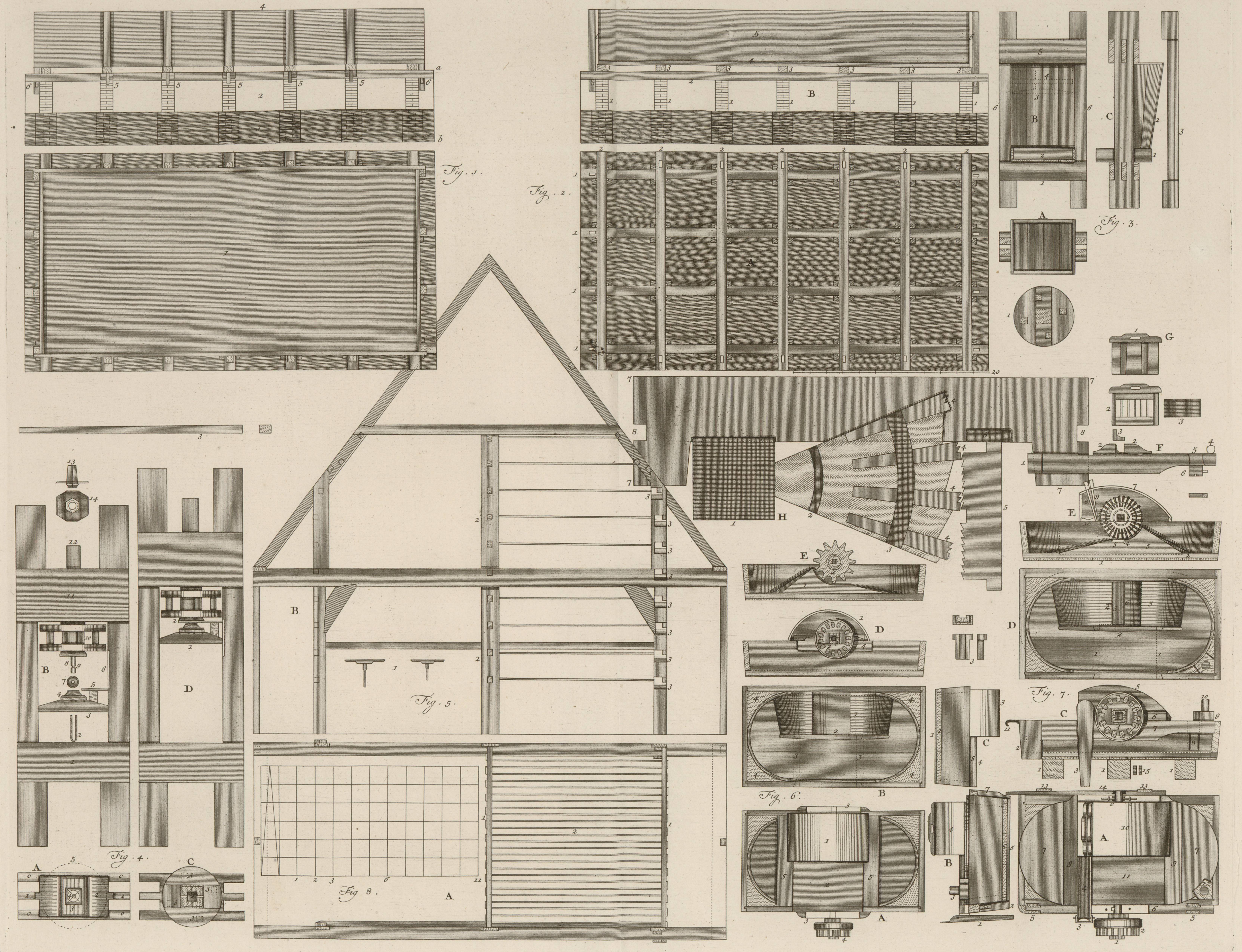
Fig. 1.
Fig. 2.
Fig. 3.
Fig. 4.
Fig. 5.
Fig. 6.
Fig. 7.
Fig 8.

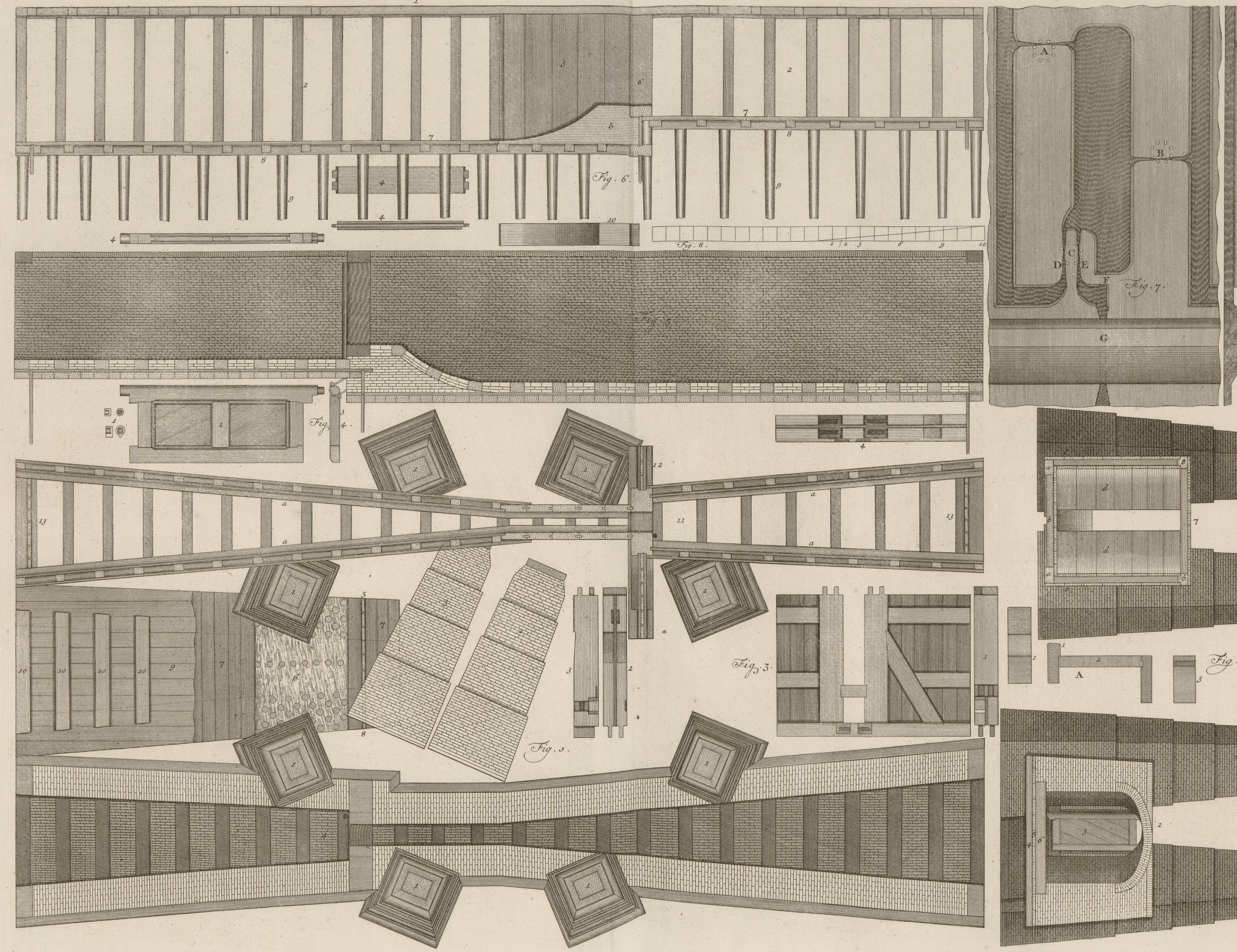
Fig. 6.
Fig. 8.
Fig. 7.
Fig. 4.
Fig. 3.
Fig. 2.

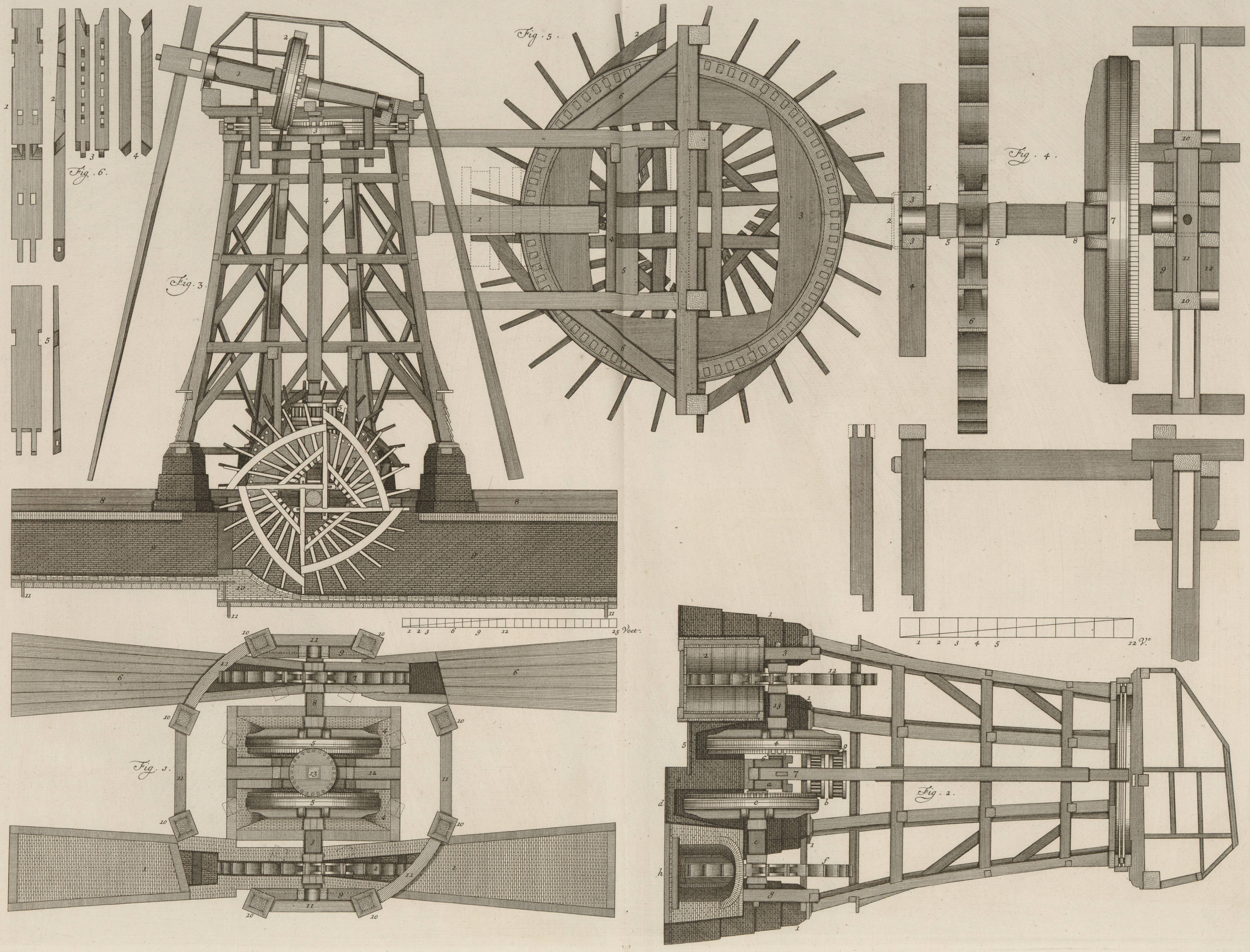
Fig. 6.
Fig. 3.
Fig. 5.
Fig. 4.
Fig. 1.
Fig. 2.
15 Voet
12 V.

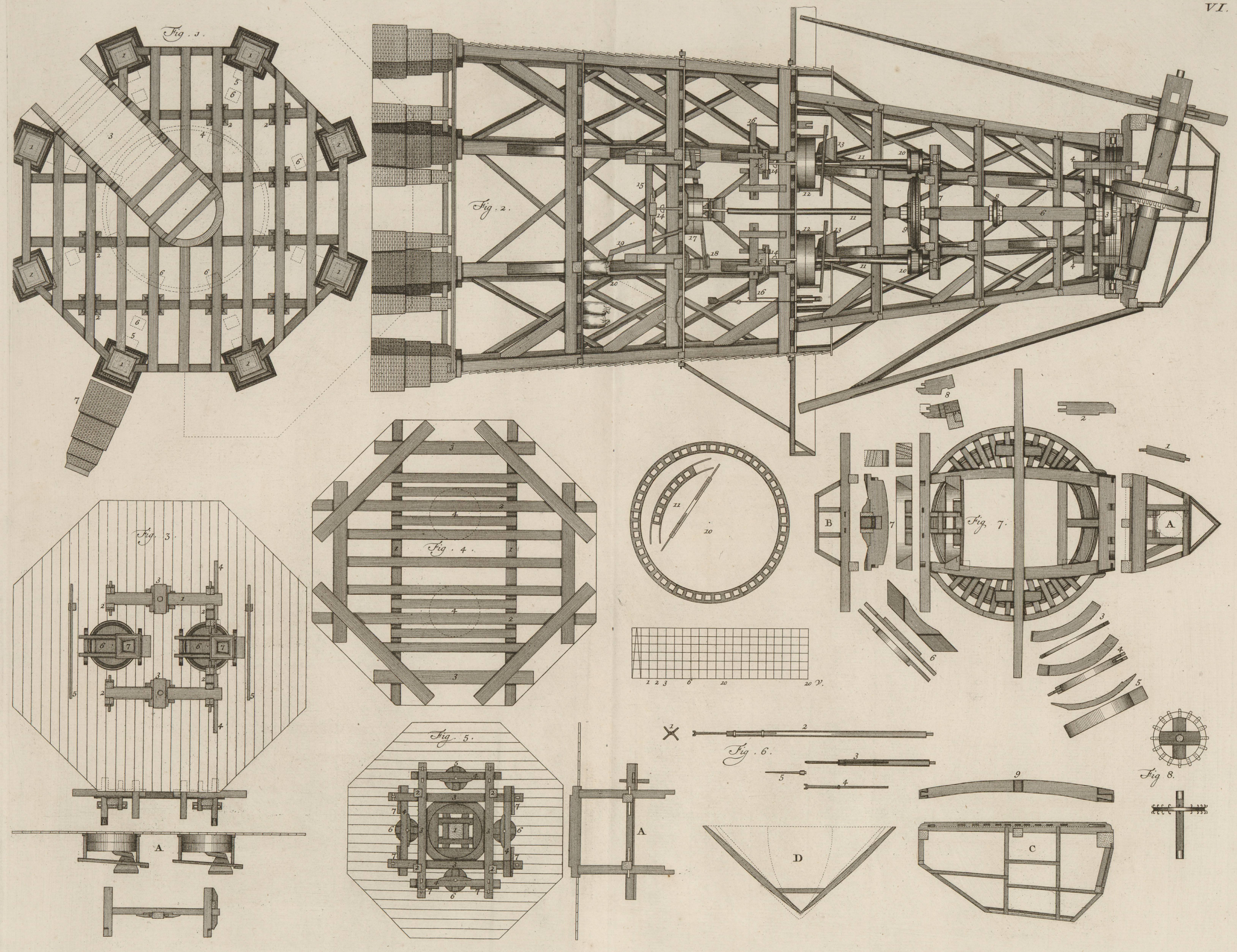
Fig. 1.
Fig. 2.
Fig. 3.
Fig. 4.
Fig. 5.
Fig. 6.
Fig. 7.
Fig. 8.
A
B
C
D

TAB. I.

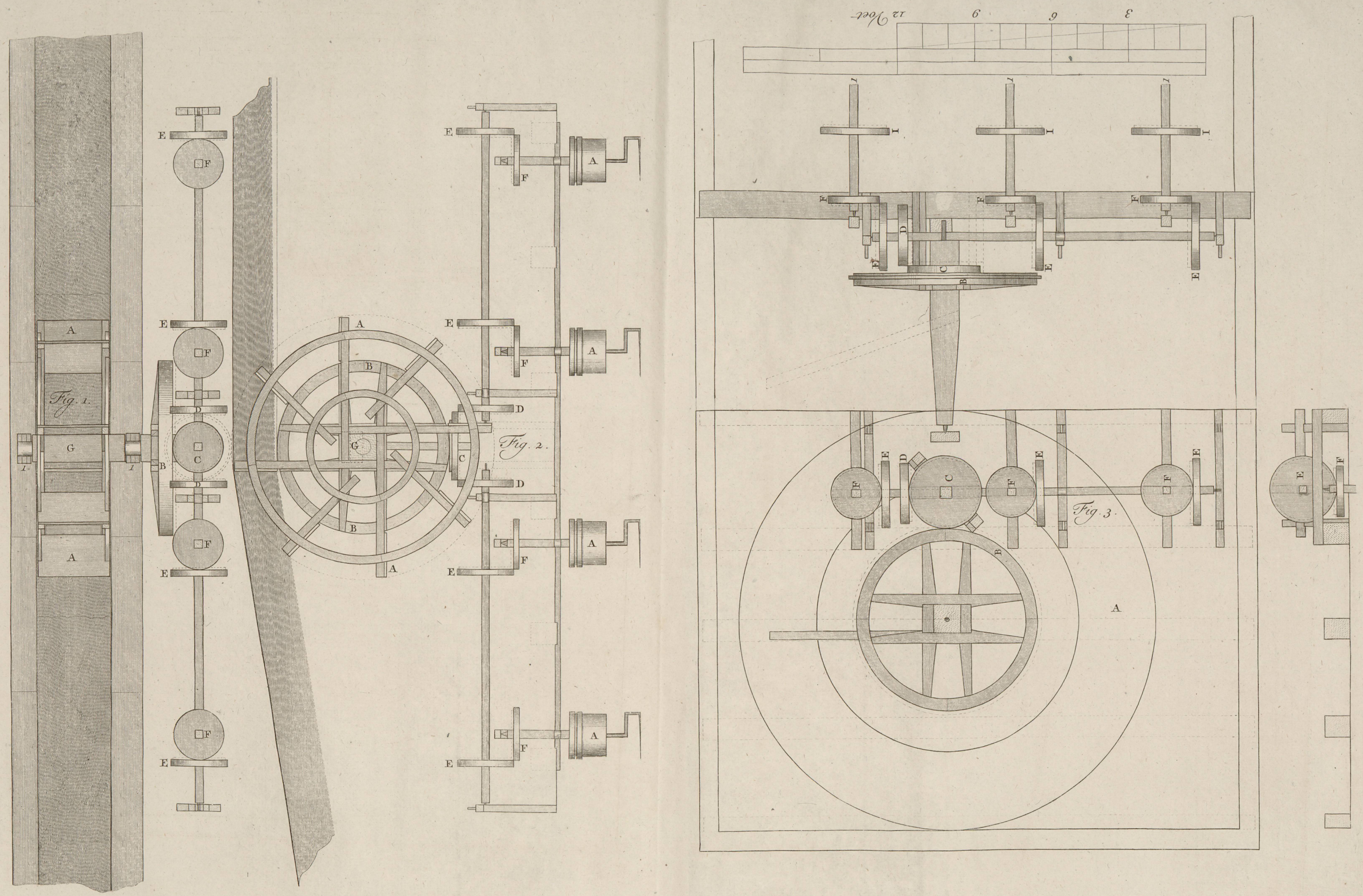

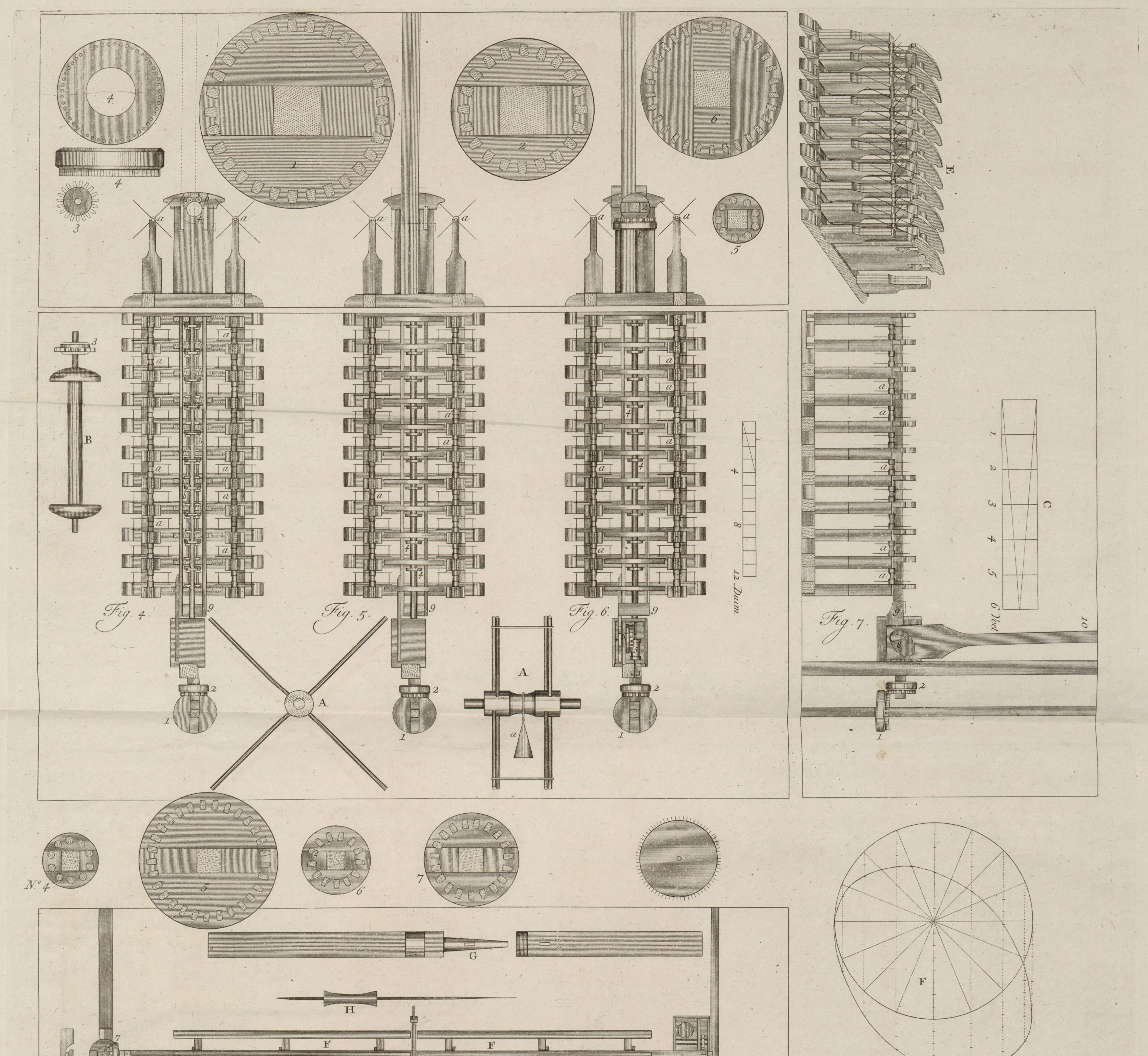
Fig. 4.
Fig. 5.
Fig. 6.
Fig. 7.
Fig. 2.
Fig. 1.
Fig. 3.
12 Duim
6 Voet
Nº 4
TAB II.

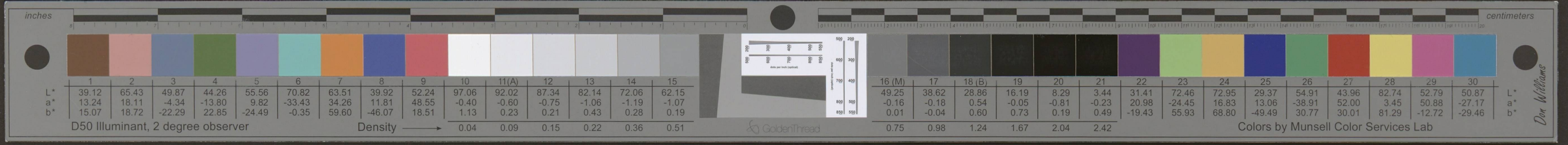

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11(A)	12	13	14	15
L*	39.12	65.43	49.87	44.26	55.56	70.82	63.51	39.92	52.24	97.06	92.02	87.34	82.14	72.06	62.15
a*	13.24	18.11	-4.34	-13.80	9.82	-33.43	34.26	11.81	48.55	-0.40	-0.60	-0.75	-1.06	-1.19	-1.07
b*	15.07	18.72	-22.29	22.85	-24.49	-0.35	59.60	-46.07	18.51	1.13	0.23	0.21	0.43	0.28	0.19
Density										0.04	0.09	0.15	0.22	0.36	0.51

	16 (M)	17	18 (B)	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
L*	49.25	38.62	28.86	16.19	8.29	3.44	31.41	72.46	72.95	29.37	54.91	43.96	82.74	52.79	50.87
a*	-0.16	-0.18	0.54	-0.05	-0.81	-0.23	20.98	-24.45	16.83	13.06	-38.91	52.00	3.45	50.88	-27.17
b*	0.01	-0.04	0.60	0.73	0.19	0.49	-19.43	55.93	68.80	-49.49	30.77	30.01	81.29	-12.72	-29.46
Density	0.75	0.98	1.24	1.67	2.04	2.42									

D50 Illuminant, 2 degree observer

Density ⟶

Colors by Munsell Color Services Lab